

VERKLARING VAN DE PSALMEN

Door

Dr. MAARTEN LUTHER

VERKLARING VAN 15 PSALMEN

Vertaald door drs. K. Exalto

UITLEGGING VAN ZEVEN BOETEPSALMEN

Vertaald door H.C. van Woerden Sr.

**15 Psalmen verschenen in:
Stemmen uit Wittenberg
Preken, artikelen, brieven enz.
Van Dr. Maarten Luther en zijn tijdgenoten
Deel I**

**De Gereformeerde Bibliotheek te Goudriaan (Z.-H.)
1969**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2011**

INHOUD

Bundel I en Bundel IV

1. Eerste predicatie, tekst Psalm 1
2. Tweede predicatie, tekst Psalm 1
3. Derde predicatie, tekst Psalm 4
4. Vierde predicatie, tekst Psalm 5 en 6
5. Vijfde predicatie, tekst Psalm 8
6. Zesde predicatie, tekst Psalm 11
7. Zevende predicatie, tekst Psalm 13
8. Achtste predicatie, tekst Psalm 25: 1-10
9. Negende predicatie, tekst Psalm 26
10. Tiende predicatie, tekst Psalm 37: 1-6
11. Elfde predicatie, tekst Psalm 112
12. Twaalfde predicatie, tekst Psalm 112
13. Dertiende predicatie, tekst Psalm 126
14. Veertiende predicatie, tekst Psalm 126
15. Vijftiende predicatie, tekst Psalm 145

BUNDEL XI

MAARTEN LUTHER

UITLEGGING DER ZEVEN BOETEPSALMEN

DE ZEVEN BOETEPSALMEN

met een uitlegging in de Duitse taal, naar de zin der Schrift, nauwkeurig bewerkt, tot ware kennis der genade van Christus en van God.

1. De eerste boetepsalm
2. De tweede boetepsalm
3. De derde boetepsalm
4. De vierde boetepsalm
5. De vijfde boetepsalm
6. De zesde boetepsalm
7. De zevende boetepsalm

Toelichting

**Uit: Luther Bulletin; tijdschrift voor Interconfessioneel Lutheronderzoek.
November 2008**

**Luthers uitleg van de Psalmen in het spoor van de monastieke theologie, door
T.M.M.A.C. Bell**

Dat Luther de Schrift in het spoor van de monastieke theologie wilde uitleggen, bewijst een brief van 1509, waarin Luther tegenover Johannes Braun, een vertrouwenspersoon uit Eisenach, te kennen gaf van het verplichte onderricht in de filosofie schoon genoeg te hebben. Liever zou hij zich voortaan helemaal aan de uitleg van de Heilige Schrift willen wijden om daarin een theologie te vinden die “tot de kern van de noot, het binnenste van de tarwekorrel en het merg van het been doordringt.” (WA Br. 1, 17, 40)

Dit is geen jeugdige overmoed, maar verraadt een diepe invloed van de monastieke traditie van Schriftuitleg. Dergelijke beelden (die uit de Schrift zelf stammen) hebben een lange traditie en zijn bijvoorbeeld ook bij Bernardus te vinden. Luther wil er mee te kennen geven niet tevreden te zijn met de letter, maar de geest te willen vinden die in de letter van de Schrift verborgen ligt. De mens kan die geestelijke betekenis nooit uit zichzelf vinden, maar moet deze door de Heilige Geest onderwezen krijgen. Daarbij gaat het om het doordringen tot het hart van de Schrift zelf en om de levende ervaring ervan. Blijkbaar miste hij dit in de Schriftuitleg van zijn dagen. Zo betreurt hij tegenover zijn studenten die zijn college over de Psalmen volgen, dat de “lectio divina” van de Schrift in zijn tijd in onbruik geraakt is. Daarmee onderstreept hij het belang van de geestelijke Schriftlezing van het monnikendom, waarin gebed en meditatie een zo belangrijke rol spelen. *Deze intensieve lezing van de Schrift, waarin het hart geraakt moet worden*, is, zo betuigt Luther met Bernardus, *geestelijk voedsel voor de ziel. Pas als de mens zich deze eigen maakt, gaat hij zien en proeven, hoe aangenaam de Heere is voor hen die Hem zoeken* (Ps. 33 [34], 9). Deze goedheid moet dus eerst gezocht en op de één of andere wijze ervaren worden, wil men er iets zinnigs over kunnen zeggen. Over dit Psalmvers zegt hij tegen zijn studenten in zijn college over de Psalmen dat als iemand de ziel van een “expertus” als Bernardus zou bezitten, hij dit vers pas echt zou verstaan. (WA 3, 186, 34) Had Bernardus immers niet gezegd dat als je niets geproefd hebt, je ook niets zult zien? Deze wijsheid komt niet uit de mens zelf voort; het is de Geest die deze onthult in de ervaring (SBO IV, 99, 16).

Wanneer Luther eind 1518 de Psalmen opnieuw begint uit te leggen, doel hij dit naar eigen zeggen geoefender en beter toegerust. Waarom wendt hij zich opnieuw naar de Psalmen? Het psalterium was immers voor de monnik het hart van de Heilige Schrift. “Immers de Psalmen zijn de rijkste schatkamer van alles wat begrepen en ervaren kan worden.” (WA 5, 47, 3) Opnieuw is het Bernardus die een richtsnoer biedt voor een verstaan van de Psalmen met het hart en Luther wil het aan het begin van zijn *Operationes* eenmaal duidelijk zeggen, zodat hij het niet bij iedere Psalm hoeft te herhalen. Om de Psalmen tot leven te brengen dient men de affecten over de woorden te laten glijden als het beroeren van de snaren van een citer met de vingers. Want zonder affecten komen de Psalmen niet tot leven. Wie zich zo in de Psalmen zelf verdiepen wil, zal daarin meer vinden dan in alle commentaren. “In deze kunst heeft de heilige Bernardus uitgemunt en hij heeft de rijkdom van zijn geestelijke wijsheid daaruit geput.” (WA 5, 47, 13)

Ook van Augustinus kan dit gezegd worden. Beiden hebben geleerd uit de bron zelf dit levenswater te putten. Bernardus en Augustinus worden hier aangehaald als ware

theologen die uit de Schrift leefden, terwijl zij zich met overgave erin verdiepten en daaruit hun geloofservaring putten. In die zin kan men hen beiden met recht “Musterinterpreten der Psalmen” (Walther Köhler) noemen.

PREDICATIES UIT HET BOEK DER PSALMEN

EERSTE PREDICATIE

Tekst: Psalm 1:1

*Welgelukzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddelozen,
noch staat op den weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters;*

Het is met de Heilige Schrift zodat als men meent dat men haar reeds helemaal kent men eigenlijk nog geheel beginnen moet. Want, zoals ik gisteren al gezegd heb, men moet niet slechts de woorden van een tekst aanzien maar veeleer letten op de Persoon die daarin spreekt, Zijn grootheid en Zijn majesteit. Zo moet men doen met alle woorden van de Schrift, want zij zijn niet woorden van mensen maar van God. Zijn Woord moeten wij, in alles wat Hij gebiedt, onderscheiden van alle andere woorden, want Hij wil niet gelijk met anderen staan, immers zij zijn maar schepselen. Wij allen zijn maanschepselen en dus sterfelijk. Het punt waarop men in de wereld steeds weer mank gaat is dat men de woorden van God gelijk stelt met die van mensen. Doch aan Gods Woord moet een bijzondere waarde worden toegekend, ook al blijkt dat de wereld daarin steeds weer faalt.

Niet dat de woorden van mensen niet de hun toekomende eer ontvangen. Niet voor niets heeft God de hele wereld onderworpen aan het menselijk recht. Hij heeft gegeven artsen, juristen en de zogenaamde vrije kunsten (wetenschappen), opdat wij daar meer dan genoeg aan zouden hebben. Als wij maar het Woord van God in haar eer onaangetast lieten, wat zouden wij geleerd zijn, wij zouden op het wereldlijk gebied en in het gezin als vorsten en heren regeren. Maar die twee worden door ons steeds weer vermengd. Wij verstaan niet de kunst om het Woord van God te onderscheiden van de woorden van mensen. Wat de keizer beveelt en de juristen bepalen dat laten wij gelden ook voor God. Ziehier wat onze gewoonte is. En niets helpt daartegen: wij willen nu eenmaal ons woord laten gelden tot in de hemel toe. En toch blijft staan dat het Woord van God niet hetzelfde is als dat van de mensen. Het is naar Gods wil dat alle schepselen de mens en het wereldlijk recht onderworpen zijn; Hijzelf heeft ons - door woorden van mensen - ouders, koningen, keizers en onderdanen gegeven. Maar juist deze hoge eer, die God ons beweest, brengt ons helaas er toe te menen dat hetgeen mensen zeggen en denken gelijk is aan wat God zegt. Alleen hij die de kunst verstaat juist hier een goed onderscheid te maken, noem ik een bekwaam theoloog. Elk probleem laat zich oplossen als men maar weet elk ding op zijn juiste plaats te zetten. Wijst men aan een knecht zijn juiste plaats aan, dan zal hij doen wat hij moet doen; maar zou hij baas willen zijn, dan kreeg je verwarring. Vandaar dat de duivel de heer van alle verwarring heet; hij smijt alles door elkaar, zodat niemand meer weet wie nu kok of keldermeester is. Op soortgelijke wijze heeft ook de paus zijn eigen woord vermengd met Gods Woord, en zijn eigen recht met Gods recht. Deze vermenging en verwarring zal naar ik vrees er wel altijd blijven; de wereld zal het wel nooit leren hier goed onderscheid te maken. Al sinds 20 jaren heb ik menig maal geschreven: maakt toch onderscheid tussen het wereldlijke en het geestelijke, maakt er toch geen Babylonische spraakverwarring van!

Een prediker wil zich ook op het wereldlijk gebied laten gelden. En inderdaad, één en dezelfde persoon kan tweeërlei ambt uitoefenen. En toch moeten de twee regimenten van elkaar onderscheiden blijven: het Woord dat in de kerk regeert moet een ander woord zijn dan wat er op het raadhuis regeert. De bisschop van Würzburg bekleedt

een dubbel ambt, maar zou hij die twee met elkaar vermengen dan kwam daar een chaos van. Hertog George heeft ergens laten afschilderen de woorden dat men de overheid gehoorzaam moet zijn, maar hij matigde zich daarmee ook het geestelijke regiment aan, want hij bedoelde: men moet leren en geloven wat ik en mijn raadslui willen. De bisschop van Würzburg zou eigenlijk het volgende moeten zeggen: als bisschop mag ik, daar mij het wereldlijk recht is toebetrouwd, u bevelen dat u niet steelt - en als je het toch doet word je opgehangen; maar als prediker kom ik met een ander bevel, namelijk dat u geen ketterijen aanhangt en dat u vroom leeft. Zie, op deze wijze kan één en dezelfde persoon twee ambten tegelijk bekleden. In mijn gezin zeg ook ik tegen mijn knecht: doe dit of doe dat! dat beveel ik hem als hoofd van het gezin. Maar als prediker zeg ik: geloof in God; als je mijn knecht wilt zijn, dan moet je geloven, bidden en vroom leven. Op deze wijze wordt het één van het ander onderscheiden en kan men vanzelf komen tot wat er in die verschillende ambten gedaan moet worden. De duivel echter haat deze kunst van een goede onderscheiding. Nu kunnen wij echter doen wat wij willen, en God bidden, dat Hij toch het ware onderscheid tussen Zijn Woord en dat van de mensen handhaaft, laten wij niet denken dat de hele wereld dit aanvaardt. Dus blijft er voor ons niets anders over dan te strijden; in geen geval mogen wij snurken. Laten wij toch bedenken dat wij in een strijd verwickeld zijn. Lukt het ons vandaag er één of twee die ons dwarsdrijven uit de weg te ruimen, morgen komen er vier anderen voor in de plaats. Want de duivel is een meester in het door elkaar roeren en vermengen van 's mensen woord en Gods Woord. Zo listig is hij. Hoezeer wij ook preken dat er onderscheid moet blijven tussen die twee, de mensen trekken zich er niets van aan. En toch blijft het nodig, dit onderscheid te maken tussen het hemelse en het aardse, het geestelijke en het lichamelijke. God is de Schepper van hemel en aarde; Hij heeft de hemel en de aarde elk hun eigen recht gegeven, de hemel behoort Hem toe en de aarde de mensen. De profeten hebben die beiden weten te onderscheiden. De natuurlijke mens zegt: ik kan dat ook. Maar dat denkt hij maar, want niet zodra komt het op de praktijk aan of hij weet er nog niets van en mengt rustig hemel en aarde opnieuw door elkaar. Wanneer ik zeg dat de hemel toekomt aan de Heere des hemels, dan bedoel ik met 'hemel' niet die hemel die ruimtelijk en plaatselijk onderscheiden is van de aarde, maar maak ik onderscheid tussen een hemels en een aards regiment. Gelijk de hemel op zichzelf staat en een eigen regiment heeft, zo ook de aarde. Wij zullen niet kunnen voorkomen dat steeds weer beide dooreen gemengd worden, maar wel kunnen wij er tegen strijden; en dan dienen wij God want Hij heeft er ons toe geroepen om de duivel, die een meester daar in is, tegen te staan, en Hij wil dat er een zekere vaste orde is: hiér de hemel en dáár de aarde, hiér het geestelijke en dáár het lichamelijke, hiér het hemelse en dáár het aardse.

Met deze wijsheid en theologie begint nu ook onze Psalm: *Welgelukzalig is de man die niet wandelt in de raad der goddelozen*. Dit betekent: die niet in Babel woont. Er is namelijk tweërlei leer. De ene is die van de goddelozen, die de leer van God en die van de mensen dooreen mengen; de andere doet dat niet. Deze laatste leer alleen is de goede en ware leer. Degenen die beide dooreen mengen heten hier: goddelozen, zondaren en spotters. Zij leren de gerechtigheid uit de wet of uit de liefde of uit hun eigen werken, zoals de monniken en het pausdom doen. Doch er is als het over de wet gaat maar één Meester, die hem uitlegt naar waarheid en zoals hij behoort uitgelegd te worden. Dit is de hemelse leer. Volgens de eerste tafel van de wet behoort u te weten dat het geloof alleen het doet. Maar wat doet u? U maakt er een wet van, waarmee u meent voor God te kunnen bestaan. Daar u wet, liefde en monnikenwerken geleerd

hebt, werken die God allerminst geboden heeft, vermengt u hemel en aarde. Ieder moet in zijn eigen stand van het grote tot het kleine toe, onderscheid leren maken. Zoals geschreven staat in Jeremia 7 (vers 21): *Voegt uw brandoffers bij uw slachtoffers en eet vlees!* God wil zeggen: dit vlees heb Ik u gegeven om er uw buik mee te voeden, opdat u Mij als de Gever van deze gaven erkent en dankt. Maar nee, geen denken aan, u zegt: ik heb een grauwe kap gedragen, geen vlees gegeten, geef mij nu in ruil daarvoor het hemelrijk! Wat? Het helse vuur zal Hij u geven! Dan zult u het nog eens beleven welk recht u hebt op het hemelrijk. Vandaar dat de Heere bij Jeremia zegt: *U kunt dieren offeren zoveel als u wilt, maar Ik heb het u, toen Ik u uit Egypte leidde, niet bevolen; nee, dit gebied Ik u: Hoort naar Mijn Woord!* (Jeremia 7: 21 - 23). U zegt: Doch waarom zouden wij niet offeren; hebt U, Heere, dan niet Zelf geboden dat wij U offers moeten brengen? Jazeker, maar u hebt daarvan gemaakt een weg naar de hemel en eist nu dat Ik in ruil daarvoor u het hemelrijk geve; en zie, daarom gelden die offers niet, want voor het hemelrijk hebt u iets anders nodig. Meer dan voldoende wordt dit tegenwoordig de mensen ingeprent, maar nog wil de massa er niet aan, zij bestaat blijkbaar uit louter boeven die de gerechtigheid van het Rijk Gods en die van de wereld dooreen mengen. En toch is er tweeërlei gerechtigheid in de wereld. Ten eerste deze gerechtigheid dat er een hartelijke liefde moet zijn, die gericht is op de naaste - daarmee verdient echter niemand het eeuwige leven. En dan is er ook nog een zeer arme en zwakke gerechtigheid, namelijk die der wet. En toch laat God zich haar welgevallen; u echter wilt er op pochen en dat mag niet. Hier geldt namelijk die andere gerechtigheid, die ons voorhoudt: geloof in Mijn Zoon, Jezus Christus, Die Ik gezonden heb, dat Hij u van de zonden verlost en van de eeuwige dood. Diegenen die deze beide gerechtigheden dooreen mengen, zitten, zegt de Psalm, in de raad der goddelozen. Het zijn de lieden die leren dat wie offert, besneden is, de tien geboden, de liefde en de wet houdt zalig zal worden. Dit is de leer van de Farizeeën, de Turken, de Joden, in Paulus' tijd, de valse apostelen en van de paus. Ook al behoren zij tot de beste mensen die er zijn, toch zitten zij in de raad der goddelozen, want zij maken van een aardse gerechtigheid een hemelse. Ik weet waarlijk niet waar de papisten blijven moeten: terwijl God met Zijn wet een heel andere bedoeling heeft, brengen zij hun eigen inzettingen onder bij de tien geboden. Zij komen aandragen met hun verbod van bepaalde spijzen en kleren, en dat terwijl God zelfs niet met Zijn eigen wet genoeg neemt, zodat zelfs deze eigen wet van God ons niet redden kan. Evenwel, van hen, zulke erge huichelaars, is hier in deze mooie Psalm nog geen sprake.

Aangezien hun leer de raad der goddelozen wordt genoemd, worden hier alle trotse heiligen verworpen. Niet over dwaasheid gaat het in deze Psalm maar over een wandelen in wijsheid en raad. Je zou kunnen vragen: hoe komen zij aan die eer, dat zij raad kunnen geven? Het is me overigens de raad en wijsheid wel! De profeten hebben het woord 'raad' vaak gebruikt voor 'leer' en het woord 'raad geven' voor 'leren'. Met Raad of Raadgever wordt de Heilige Geest aangeduid, daar het een leer is die zo goed en mooi schijnt te zijn, dat degene die haar hoort, zegt: wat heeft Hij mij een goede raad gegeven, het komt mij voor dat mijn ziel toch echt wel goed geraden is, immers Hij heeft mij de tien geboden uitgelegd, net als Christus heeft gedaan in Mattheus 5. Inderdaad, een goede leer, maar dan in dezelfde zin waarin Christus zegt: *Gij hebt recht geantwoord, doe dat en gij zult leven* (Lukas 10: 28). Dit is echter hun fout: zij menen dat zij met dit slechts aan te horen het intussen ook al gedáán hebben. Wel komt het van de Heilige Geest dat zij in staat zijn goede raad te geven en toch is het de raad der goddelozen. Het lijkt niet met elkaar overeen te stemmen en toch is het zo, dat de goddelozen er een goede leer op nahouden en dat toch ook tegelijk het omgekeerde waar is - dat lijkt op een stuk ijzer dat van hout is. Wel geven de

goddelozen goede raad, zij hebben de Heilige Schrift en leren dingen die goed zijn, zoals geschreven staat in Mattheus 23 (vers 2): *Zij zijn gezeten op de stoel van Mozes; daarom al wat zij zeggen dat gij houden zult, houdt dat en doet het!* maar tegelijk bederven zij het, want zij zeggen: wanneer u naar deze leer doet, wordt u zalig! Hun leer is dus wel waar, maar de mening die zij er over hebben deugt niet; net als het woord van die farizeeër: ik ben niet als andere mensen (Lukas 18: 11). Wat zij zelf er aan toevoegen is slechts vergif en slangenvenijn. Al preekt men in zo'n geval goede werken, zelfs zulke die God nadrukkelijk geboden heeft, als men er wat bij doet deugt het niet.

Zie hier dan degenen die Gods wet op een verkeerde wijze prediken. Waar dan nog bij komt dat men daar stokstijf bij blijft. Er is dus ten eerste een farizees leven, en ten tweede dat men daarin halsstarrig volhardt, zich niet laat gezeggen en zelfs anderen er dood om slaat. Deze halsstarrigen worden hier genoemd: *degenen die op de weg der zondaren staan*. En dan zijn er ook nog derden, de allerergsten, namelijk de spotters. Het woord 'lezim' (spotters) is een dubbelzinnig woord en betekent 'uitleggen', immers bij uitleggen kan men heel gemakkelijk iemand misleiden en bedriegen. Men kan er dus zowel 'uitleggen' als 'spotten' onder verstaan. Dezen zijn dezelfde die door Christus huichelaars worden genoemd. Zij leven niet alleen naar hun eigen leer en de valse uitleg daarvan, volstaan ook niet met daarin te volharden en anderen er om dood te slaan, nee zij brengen deze leer ook onder het volk. Dit zijn de goddelozen in de ergste graad. Zij veroordelen niet alleen zichzelf door hun levenswandel en hardnekkigheid, maar verbreiden bovendien hun pest, steken anderen er mee aan. Daarom staat er in de Latijnse vertaling niet ten onrechte: een stoel der pestilentie - bedoeld is de stoel der spotters. Wie een valse leer brengt en zelf een valse weg bewandelt en dan ook nog aan de macht komt, die is een pest en alles waar een landsknecht (soldaat) voor op de vlucht gaat. Geen pest is schadelijker dan zulk een prediker. Gelijk de pest het land in het verderf stort, zo stort een dergelijke prediker de hele kerk in het verderf. Zo gezien zijn de paus en de bisschoppen pestzaaiers. Met al hun hoog op tronen zitten, regeren, staan en dienen verderven zij eerst zichzelf en daarna de hele wereld. Ook de paus zit op de stoel der spotters. Hun taak zou zijn de mensen brood te geven, maar in plaats daarvan geven zij valse instellingen, dat wil zeggen zij geven vergif in plaats van suiker, dood in plaats van leven.

Zo heeft David deze Psalm gemaakt onder veel zuchten. *Welgelukzalig is de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters*. Wanneer hij daarbij het oog mag hebben gehad op de priesters van zijn tijd, is dat stellig merkwaardig.

Immers nergens leest men dat er in die tijd afgodendienst heeft geheerst; David had juist de dienst van God uitstekend geregeld. Heeft hij desniettenstaande uit ervaring gesproken dan mag het een wonder heten dat hij de valse priesters zo goed onderkend heeft. Het zal hem niet beter vergaan zijn dan Mozes (Deuteronomium 32: 15v). Bileam heeft wel gezegd: Er is geen afgod in Jakob en geen beeld in Israël (Numeri 23: 21, volgens de Vulgata), maar Stefanus heeft het tegenovergestelde getuigd: *Gij hebt opgenomen de tabernakel Molochs en het gesternte van uw god Remfan, om die te aanbidden* (Handelingen 7: 43). Dat geldt voor heel deze tijd. Men redt zich er wel uit door te beweren dat dit maar voor een deel van Israel heeft gegolden, immers: De kerk blijft heilig, ook al zijn vele booswichten daarin. Daarom mogen wij echter nog niet lui worden, laten wij onze rust bewaren voor het toekomstige leven. Zolang wij nog op aarde zijn moeten wij strijden, opdat wij niet komen in de raad der goddelozen, op de weg der zondaren en op de stoel der spotters. Wij blijven strijden ook al zijn er

maar weinigen die naar ons willen horen.

O God, wat is dat iets heerlijk: een kerk waarin onderscheid wordt gemaakt tussen de ware leer en elke andere. In zulk een kerk vindt men degenen die lust hebben in des Heeren wet. De huichelaars zeggen: Maar hebben wij daar dan soms geen lust in? ook wij leven zeer serieus. Dat geloof ik, als het echter maar niet de eer van mensen was die ze daartoe aanspoorde! Wanneer gevaren, moeite en inspanning hetzelfde waren als eer van mensen, dan zouden zij de valse leer nog meer bespuwen dan wij! Zo zijn dus de spotters; zij doen alsof zij nog groter lust tot vroomheid hebben dan anderen. Men ziet, ook de goddelozen hebben hun raad of leer, maar hun hart is intussen vol hebzucht, zij jagen niets dan eer van mensen en eigen voordeel na. Bovendien, de Psalm heeft het niet over bepaalde wetten en voorschriften, maar ziet op mensen, op mensen zoals de pausen waren tot op de tijd van Gregorius I, toen zij nog vroom waren. Het moet zó zijn dat u het Woord Gods, dát alleen, en met lust, dat wil zeggen met alle krachten op het oog hebt en het van elk ander woord, dat immers van mensen komt, onderscheidt. God wil in Zijn hemels rijk van niets anders weten en niets anders horen dan de zuivere bediening van Zijn Woord. Alleen wie daarin zijn lust heeft wordt welgelukzalig.

Gaat het over het heil en de zaligheid dan mag er voor een andere leer geen ruimte zijn; alleen haar moeten wij dag en nacht overdenken. Daarmee is al het andere niet uitgesloten, bijvoorbeeld dat een man en vader zijn huis regeert. Maar in de dingen van het Rijk Gods mag ik niet de raad der goddelozen volgen en hen zelfs geen ogenblik ruimte gunnen. Hier mag het altijd alleen maar over het Woord Gods gaan, opdat men aan niets anders dan alleen aan het ware leven en de zaligheid denke. Hier mag dus noch van kappen en (kale) kruinen noch van besnijdenis en offers ooit sprake zijn.

Wanneer wij het met de keizer daarover eens konden worden, dat hij onderscheid wilde maken tussen wat zijn woord is en wat Góds Woord is, dan hadden wij de strijd gewonnen. Wat ons betreft, wij maken dat onderscheid in elk geval wel. Het is op die grond dat wij zijn regering steunen; net zo goed als wij andere standen volle ruimte geven. Wij eisen niet dat zij daarin óns moeten volgen, maar wel het Woord Gods. Doch de keizer en zijn hof doen maar, naar burgerlijke wetten en decreten beoordelen zij wie ketters zijn. Hiervoor is echter maar één maatstaf: Gods wet. Het burgerlijk recht heeft niets te maken met het Rijk van God, behalve dat het naar Gods Woord luisteren moet. Zij echter beweren: kerk en ketters zijn diegenen die wij daarvoor houden! Dit is de reden waarom wij er zo slecht aan toe zijn. Ik hoop van harte dat Hij wiens zaak het is spoedig Zelf Zijn oog er over wil laten gaan en Zijn oordeel wil uitspreken. Veronderstel dat ik eens tegen de keizer zou zeggen: die man die u het hoofd heeft willen af slaan, is niettemin geen rebel! De keizer zou dan zeggen: het is de duivel zelf die u dit heeft ingegeven. Maar dan vraag ik op mijn beurt: En welke duivel mag het dan wel zijn die u ertoe heeft verleid, dat u, u begevend op het terrein van het geestelijk regiment, ketters noemt die u naar eigen oordeel daarvoor houdt? Wanneer niet de wet van God en de wetten der mensen goed uit elkaar worden gehouden dan kan men ook niet nog langer de twee rijken onderscheiden.

Vandaar dat men wel terdege er acht op moet geven wat God Zelf ons leert aangaande Zijn eigen Rijk, en wat Hij Zelf ons leert aangaande het rijk van deze wereld. God wil zeer zeker dat u uw ouders gehoorzaamt en ook dat er mensen boven ons staan. Maar bestormt daarmee toch in geen geval het koninkrijk der hemelen! De eerste tafel van de wet hoort thuis in het koninkrijk der hemelen, de tweede tafel hoort thuis in het aardse rijk. En toch worden beide steeds weer door elkaar gehaald. Daarom, christenen, getroost u de moeite om uit de Heilige Schrift zelf te leren wat de eerste en

wat de tweede tafel is. En wanneer u dat geleerd hebt, te weten beide nauwkeurig van elkaar te onderscheiden en af te grenzen, dan zal het u daarna niet moeilijk meer vallen om zelf te vinden wat Gód van u eist en wat de wéreld van u eist.

TWEEDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 1:1-6

2 Maar zijn lust is in des HEEREN wet, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht.

3 Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, en welks blad niet afvalt; en al wat hij doet, zal wel gelukken.

4 Alzo zijn de goddelozen niet, maar als het kaf, dat de wind henendrijft.

5 Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen.

6 Want de HEERE kent den weg der rechtvaardigen; maar de weg der goddelozen zal vergaan.

Maar zijn lust is in des Heeren wet. Het is in het Duits moeilijk precies weer te geven wat er in het Hebreeuws staat. Een vroom man is hier aan het woord: hij wil zich hoeden voor de raad der goddelozen, heeft lust in 's Heeren wet, want die bemint hij van harte. Dit kruid: de liefde tot de wet, groeit echter niet in de hof van Adam maar in die van Christus. Zoals geschreven staat in Psalm 2: *Kust den Zoon*, Hij zal het u geven door Zijn Heilige Geest! Dit zijn hooggestemde woorden. Gods Woord en wet moet men gaarne houden. Zij zijn niet te houden alleen met de hand en met de mond. Houdt u ze van harte en bevalt de waarheid u, dan kunnen inzettingen van mensen u niet meer behagen, nee daar walgt u dan van. Alleen dit Woord is kostelijke wijn, levend sap, al het andere is maar vergif en kaf. Daarom moet men dan ook streven naar deze vrijwilligheid, zodat men er lust en plezier in heeft. Dan zal men u niet van uw licht kunnen beroven. Wanneer iemand zo lang gestudeerd heeft in Cicero en Vergilius dat hij er plezier in heeft gekregen dan kan Horatius hem niet meer bekoren. Wanneer ik in het bezit ben van fijne kostelijke wijn dan laat ik het water en het slappe bier staan. Wanneer wij door Gods genade zo ver komen dat wij enige smaak hebben gekregen in het Woord van God dan verafschuwen wij de goochelwerken van de paus. Dan bevalt ons nog alleen datgene wat ook Maria verkoos (Lukas 10: 42). Al 's pausen ceremoniën houden wij dan in vergelijking met het evangelie voor bedorven en minderwaardige dingen. Omgekeerd is het natuurlijk net zo: zij houden niet van onze leer. Zij staan daar net zo onverschillig tegenover als wij tegenover hun ceremoniën. Wel willen zij met ons tot een vergelijk en overeenkomst komen, maar de kappen en de kruinen blijven voor hen toch de hoofdzaak. Zij hebben wel het Woord maar zij hebben er geen plezier in. Daarom zullen wij met hen tot in eeuwigheid niet tot een vergelijk komen. Dit is de zin en bedoeling van de tekst in het Hebreeuws: Wie een gelukkig man wil zijn, die moet Gods Woord van harte liefhebben, die moet er smaak in hebben. Als zij graag korstjes en zemelen eten, daar zal ik terwille van de vrede niet over vallen, maar waar het om gaat is het monnikenwezen zelf, de kappen en de kruinen - en daar heb ik geen zin in. Bij hen is het natuurlijk net zo: zij weigeren op hun beurt goed evangelisch te worden. Het komt niet slechts aan op mediteren, men moet leren omgaan met het Woord, gaarne daarvan spreken en zingen. Er van zingen, het lezen, het leren en met de mond uitleggen, dat is hier bedoeld. Als wij het liefhebben minnen wij niet anders.

Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken . Dit is een dichterlijke en profetische uitdrukking Geschiedenissen en redevoeringen hebben geen gelijkenissen, maar de profetie en de poëzie zijn er vol van. Daarin siert men de woorden op met mooie stijlfiguren, gelijkenissen of allegorieën. Zo ook hier, het is een mooie gelijkenis: hij zal zijn als een palmboom. Zijn aard is het te staan aan waterbeken; hij

is fris, is 's zomers en 's winters groen, bezit al wat tot de eigenschappen van een palmboom behoort. Zo is nu de rechtvaardige: hij staat aan een frisse beek, die zijn wortels en bladeren verfrist en verkwikt - want waar de Heilige Geest is met Zijn gaven daar zijn woorden en werken fris en vrolijk -; in aanvechtingen houdt men het dan lang uit, zoals geschreven staat in Romeinen 5 (vers 3): Wij roemen ook in de verdrukkingen. Zelfs in de felste hitte lacht deze boom nog om de zon. Ja, hoe meer de zon hem steekt, des te meer trekt hij water tot zich en verfrist hij zich. Wanneer ons hart het Woord van God liefheeft dan wordt het, naarmate hitte en aanvechting toenemen, steeds moediger. Hoe meer men het plaagt en bestrijdt des te dapperder wordt het. Hoemeer het gedrukt wordt des te meer verheft het zich, geheel naar de aard van een palmboom. Zie hier hoe de vrome zich gedraagt bij zon, sneeuw en regen.

Eigenaardig is dat de vruchten hier eerder genoemd worden dan de bladeren. Er zijn meerdere boomsoorten die aan beken staan, zoals elzen en wilgen, maar die dragen geen vrucht. Er zijn andere boomsoorten die zowel vruchten als bladeren dragen. De aard nu van déze boom is dat de vruchten er eerder zijn dan de bladeren. Dat is bij alle andere boomsoorten anders, behalve bij de vijgeboom en de wijnstok. Kortom, de gelijkenis is van dien aard dat wij duidelijk bemerken dat deze boom, daar hij allereerst vruchten draagt, geen natuurlijke boom is; anders is ook dan de vijgeboom. Er is de rechtvaardige en vrome mee bedoeld. Bij hem gaan leven en doen aan het leren vooraf. Zoals ook bij Jezus, die *aanving beide te doen en te leren* (Handelingen 1: 1). Een kletser, die nog niets gepresteerd of geleden heeft, is een vijgeboom met bladeren zonder vrucht, zijn prediking haalt niets uit. Maar een ware gelovige die het Woord bemint, begint daardoor met iets te doen, daarna verbindt hij deze ervaring met de leer en gaat hij anderen leren. Naar het uiterlijk te oordelen hebben onze tegenstanders veel op ons voor. Zij uiteten hun gedachten terstond in hun werken; in ongeloof - in hun binnenste - beginnen zij, en dan werpen zij zich dadelijk op de werken en trekken zij mensen Wanneer een franciscaner de mond vol zou hebben over kappen en koorden en zich intussen zou tooien met een fluwelen muts en een rode zijden broek, dan zou zijn praat niet veel indruk op mij maken. Maar hij is wel wijzer, hij zet werkelijk een kap op en gaat dadelijk aan het werk. Vandaar dat deze lui zoveel mensen overhalen en bedriegen met hun schoonschijnende vroomheid. Zij hebben veel op ons voor. Bij ons immers zijn er velen - zelfs onder degenen die een goede naam hebben - die wel léren maar niets dóen; met andere woorden zij lijken op zo'n monnik die rondloopt met een fluwelen muts en zijden broek. Helaas is het met sommigen onder ons aldus gesteld. Het moet ons echter in de eerste plaats gaan om het dóen en dan om het spreken. Een ware vrome trekt eerst er op uit om wat te doen. Met de bladeren zijn de wóorden bedoeld. Dat er leven is komt doordat Gods Woord een Woord des eeuwigens levens is. Vandaar dat het blad niet verwelken kan, maar 's zomers en 's winters groen is - terwijl inzettingen van mensen verdorren. Wat daarna zo iemand in zijn kwaliteit als overheidspersoon verordent, dat verordent hij dan niet om er zelf beter van te worden. Eerst moet er de boom zijn. Doch na de prediking oefent het Woord haar kracht uit, het verslaat vijanden, bant duivelen uit en er komen door haar mensen die van God geleerd zijn, zoals deze man ook zelf er één was.

Alzo zijn de goddelozen niet, maar als het kaf, dat de wind heendrijft. Ook hier weer een treffende gelijkenis. Terwijl de vrome een boom is die hitte, onweder en koude doorstaat en zelfs desondanks groeit en vruchten en bladeren voortbrengt, is de goddeloze noch een boom noch een struik. Hij wordt hier zo afschrikwekkend mogelijk voorgesteld. Terwijl de rechtvaardige wordt voorgesteld als een forse boom,

groter dan andere, wordt de goddeloze op z'n allergeringst voorgesteld, namelijk als een restje van de geringste der gewassen: een halm waarin eens koren zat, als het ware de huls van een aar, die zelfs niet tegen een klein beetje regen of sneeuw bestand is, maar met de mond kan worden weggeblazen. Geringer heeft de Psalm deze mensen niet kunnen voorstellen. In het volgende vers wordt er een nadere verklaring van gegeven, daar immers lezen wij, *dat zij niet bestaan zullen in het gericht*, met andere woorden zo licht zullen wegen als een veer. Het beeld dat gebruikt wordt is ontleend aan het dorsen van graan. Niet het koren wordt door de wind weggevoerd, maar het kaf; het koren valt namelijk op de plek waar de dorser staat, zijn werk is: het te zuiveren van kaf. Op dezelfde wijze scheiden ook aanvechting en dood het kaf van het koren.

Het kan lijken of hiermee van zeer heilige personen zeer kwalijk gesproken wordt, ja leugens verteld worden. Immers, van buitenaf gezien zijn juist de goddelozen zeer grote bomen. Neem de paus, hij lijkt allermintst op een loze halm, eerder op de meest forse boom die er is. Daarentegen lijken juist wij zelf slechts kleine, nietige halmpjes. Zoals ook Jan Hus, die verbrand werd. Dus wij nietige halmpjes en onze tegenstanders triomfantelijke bomen. Men bedenke echter dat dit woorden van de Geest en een geloofsuitspraak zijn. Zonder innerlijk de Geest en het geloof te hebben kan men ze niet voor waar houden. Onze tegenstanders zijn volop in de gelegenheid om te zeggen: die evangelischen, zij kunnen leren wat zij willen, zij zijn maar bedelaars! als het nu vorsten waren die zo preekten als zij doen, dan stond de zaak er anders voor, maar bedelaars en loze halmen wat zouden die ooit kunnen betekenen? Zo laat het zich inderdaad van de buitenkant aanzien. Maar hoor wat de Heere zegt: Wel zetten deze hoogmoedigen een borst op als waren zij een ceder van de Libanon, maar zie, *toen* men voorbijging was hij er niet meer (Psalm 37: 36). Doch om dat te zien moet je niet de ogen van een koe of van een varken hebben. Wil ik de papisten zien als kaf en mijzelf als een boom die nimmer uitgeroeid zal worden, dan heb ik ogen nodig zoals God alleen mij geven kan. Niettemin blijft het waar: de paus zal wegstuiven gelijk kaf en ik zal staande blijven. Reeds heeft de Heere de wan in de hand genomen. Hoe groot waren eens Israels bomen! net zo groot als heden het pausdom is. Zij waren als de cederen van de Libanon. Annas en Kajafas waren eens prachtige cederen, maar nu zijn ze allang kaf. Christus is de Landbouwer geweest die het kaf van het koren scheidde (Mattheus 3: 12). Hóe heeft Hij dat gedaan? Jeruzalem werd verwoest, maar de apostelen werden uitgezonden in de hele wereld. Men heeft het in die tijd niet geloofd; en ook ik zou het niet hebben kunnen geloven dat de Joden kaf en de apostelen bomen zouden zijn. Paulus echter heeft het wèl geloofd en ook gezien, zijn hart dreigde er onder te breken (Romeinen 9). Degenen die er ogen voor hebben - en dat zijn er tegenwoordig velen - die zijn er ten hoogste van verzekerd dat de paus met de zijnen maar kaf zijn. Al is het wel waar dat zij voor het oog der mensen nog altijd hoog opgerichte ceders zijn, zelfs over keizers en de hele wereld regeren en niets liever willen dan ons onder hun voeten vertreden. Zo hebben wij hier dus twee bijzonder mooie gelijkenissen, maar nogmaals: er is geloof voor nodig om ze te kunnen begrijpen.

Thans geeft de Psalm zelf een uitleg aan eigen woorden: *Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen*. Met andere woorden: al vóór ze vallen beginnen zij te verwelken. Wanneer Gods Woord wordt gepredikt voltrekt zich reeds een scheiding: de farizeeën en sadduceeën liepen weg, wilden er niet aan, scheidten zich af, vervolgden en doodden Christus en de apostelen. Zo doen thans ook de paus en de zijnen, maar het

eindgericht komt. Wij zien dat er zich vanzelf een scheiding voltrekt. De paus wil niet blijven bij het onderscheid dat er is tussen Gods Woord en zijn woord. Zowel hij als de zijnen laten het Woord Gods in de steek, zij zoeken het elders. In plaats van de ware leer, de enige die werkelijk heil en redding brengt te verkondigen, brengen zij niets dan de pest onder het volk, terwijl zij bovendien anderen dwingen in hun goddeloosheid te volharden. Wat ons betreft, niemand jagen wij uit onze kerken weg, wij willen zelfs graag dat iedereen blijft bij onze leer. Zij moeten niet denken dat zij alleen de Heilige Geest hebben. Deze of gene onder hen zet wel zo nu en dan iets nieuws op, maar de wind, dat wil zeggen de duivel neemt het weg. Dat is hun eigen schuld. De eeuwige pijn zal hun loon zijn. Zij bevinden zich niet in de gemeente der heiligen, leven niet onder het predikambt; de paus heeft zelf door zijn goddeloze leer zich van de kerk afgescheiden, en nu vervolgt hij ons. Maar daarom heeft God nu ook hem afgescheiden en hij zal dat blijven tot in de hel toe. Immers, er staat *dat zij niet zullen blijven in de vergadering der rechtvaardigen*. Christus zal ze als boosdoeners verdoen en Zijn wijnberg aan anderen geven. Het is namelijk Zijn wil dat er altijd priesters zullen zijn, die preken en dopen als hun voorgangers. En daarom nu u de kennis hebt weggenomen, zegt God tegen de paus, verkies Ik een weggelopen monnik om ze te herstellen. Zie hier dan hoe de goddelozen niet zullen blijven bestaan in het gericht.

Een laatste troostwoord: *Want de Heere kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan*. Onze vijanden kan het niets schelen, maar wij belijden dat heel ons vertrouwen rust op deze woorden. Wanneer het Woord - dat alleen - recht gepredikt wordt, maar de mensen er geen smaak in hebben, dan voltrekt zich een scheiding: aan de ene kant is er dan behagen en aan de andere kant onbehagen, de één zal dan gewis worden verhoogd, maar de ander zal even gewis ondergaan. Bij geen van beide is dat echter van de buitenkant te zien - het zijn geloofsuitspraken. De paus, Hendrik van Braunschweig en Albrecht van Mainz geloven er zelf geen zier van dat God ze haat omdat zij Zijn Woord en hun eigenlijke ambt hebben verlaten, ja het vervolgen en lasteren. Aan de andere kant, het is evenmin zichtbaar dat God ons liefheeft en dat wij bij Hem in de gunst staan. De paus heeft het genot gehad, dat hij keizers en koningen met voeten treden kon. Een koorheer te Erfurt heeft eens gezegd: wat wil je? de paus alleen heeft aan één vinger meer rijkdom hangen dan alle vorsten van Duitsland tesamen bezitten. Wie zou indertijd openlijk hebben durven uitspreken dat God de banbullen van de paus haat en dat Hij liefheeft juist diegenen die door de paus gehaat worden? Op dezelfde wijze behaalt thans de Turk succes op succes, waardoor hij meent dat hij ook de Heere God onder de knie heeft. Ook hij is er blind voor dat het heil niet bestaat in voorspoed, wijsheid en macht maar in hetgeen Maria verkoos (Lukas 10: 42), te weten het Woord Gods. Alleen wie het Woord heeft en daar ook zijn lust in heeft, weet dit. *God kent de weg der rechtvaardigen* - wanneer u deze woorden toepast op al wat er gebeurt en ervaren wordt, dan zijn het geweldige woorden; immers zij leren dat God als het ware uit pure liefde mij om de nek hangt, en dat terwijl slechts het tegendeel daarvan gezien wordt. Johannes de Doper werd onthoofd en de Zoon Gods werd gekruisigd en toch blijft als waarheid staan wat hier staat. Ons vlees denkt - maar dat is ten onrechte - God verafschuwt mij en werpt mij weg en onze vijanden zitten in Zijn schoot, worden door Hem gekoesterd.

Kortom, ik kan het niet geloven en zij kunnen het ook niet geloven, dat juist zij degenen zijn die door God gehaat worden en door Hem in de hel zullen worden geworpen. Maar al is het waar dat wij dit niet ten volle geloven kunnen, laten wij in ieder geval er een begin aan maken met het te geloven. Met andere woorden, al

kunnen we nog lang geen z zeggen, laten wij in ieder geval de a zeggen. God zij geprezen dat wij deze mooie woorden ons mogen toeëigenen: *Welgelukzalig is de man wiens lust is in des Heeren wet.* Dit prediken wij, wij stellen er alles voor in de waagschaal en velen van ons worden er om gedood.

Onze a is gewis de waarheid. En waarom zouden wij dan nog twijfelen aan de z, immers er staat: *De Heere kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der vijanden haat Hij.* Stoor u toch niet aan de paus en aan de Turken, doe liever uw ogen wijd open en zie of zij Gods wet hebben. Het helse vuur - dát hebben zij in elk geval, dankzij hun eigen menselijke inzetten en hun koran. Waarom twijfelt u nog? Als u de a hebt, en die hebt u werkelijk dan mag u daaruit afleiden de zekerheid van de z. Gewis ieder die lust heeft in des Heeren wet, diens weg behaagt God. Wij zijn het klein kuddeke dat deelt in 's Vaders welbehagen, Zijn Naam zij geprezen! Hier komt bij dat wij ervaren en bij onszelf voelen dat wij in het geheel geen lust hebben in wat onze vijanden leren, nee hun leer voor drek houden.

Ook daaruit mogen wij veilig besluiten dat wij ook in het bezit zijn van de z: *God kent de weg der rechtvaardigen.* Vergaan zal daarentegen de weg van hen die geen lust hebben in 's Heeren wet. Dat wij niet tot de z durven besluiten en vol onzekerheid zijn komt omdat vlees en bloed en de duivel, die ons geheel vergiftigd heeft, ons ervan weerhouden. Als ik het maar geloven en vasthouden kon, dan zou ik alle dagen vrolijk huppelen en lachen. Maar waarlijk, de Schrift liegt ook hier niet. Elders spreekt zij op dezelfde wijze: *De ogen des Heeren zijn op de rechtvaardigen, en Zijn oren tot hun geroep; het aangezicht des Heeren is tegen degenen die kwaad doen, om hun gedachtenis van de aarde uit te roeien* (Psalm 34: 16v). Wanneer ik dit geloofde zou ik het ook met mijn ogen zien en rijkelijk gesterkt worden in het loven en prijzen van God. Vandaar dat het Woord gepredikt moet worden, want dat is het middel waardoor God geeft dat wij onze lust hebben in Zijn wet en van Hem spreken dag en nacht en dan ook bemerken dat Hij waarlijk onze weg kent, dat wil zeggen: ervaren dat Hij ons toelacht, kust en aan Zijn borst drukt, zoals Hij deed met Johannes bij het Avondmaal - hoe zwaar en bitter het leven verder ook voor ons is. Kortom, zie toe dat gij, nu de a vaststaat, er ook de z aan toevoegt. Wie in de Heere zijn vermaak heeft zal gewis ook delen in het welbehagen van Hem die de weg der rechtvaardigen kent.

Zo ziet u dat deze Psalm ons vermaant om toch Gods wet lief te hebben; want dan heeft God ook ons lief. En al kunnen wij dit nog niet vast geloven, toch blijven wij het preken en gaarne willen wij vorderingen maken. Maar onze tegenpartij staat hier buiten, mist Gods liefde, daarom zal hun weg vergaan. Geve God dat dat spoedig geschiede.

DERDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 4

- 1 Een psalm van David, voor den opperzangmeester, op de Neginoth.*
2 Als ik roep, verhoor mij, o God mijner gerechtigheid! In benauwdheid hebt Gij mij ruimte gemaakt; wees mij genadig, en hoor mijn gebed.
3 Gij, mannen, hoe lang zal mijn eer tot schande zijn? Hoe lang zult gij de ijdelheid beminnen, de leugen zoeken? Sela.
4 Weet toch, dat de HEERE Zich een gunstgenoot heeft afgezonderd; de HEERE zal horen, als ik tot Hem roep.
5 Zijt beroerd, en zondigt niet; spreekt in ulieder hart op uw leger, en zijt stil. Sela.
6 Offert offeranden der gerechtigheid, en vertrouwt op den HEERE.
7 Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o HEERE!
8 Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd, als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.
9 Ik zal in vrede tezamen nederliggen en slapen; want Gij, o HEERE! alleen zult mij doen zeker wonen.

Gaarne willen wij gaan spreken over de Heere God, en ook naar Hem luisteren. Het tweede gebod vermaant ons immers Zijn dag te heiligen alsook Zijn naam recht te gebruiken. Vandaar dat wij over onze Heere God gaarne spreken, en daarvoor thans de vierde Psalm nemen.

Als ik roep, verhoor mij, o God. Wanneer het in de wereld gaat zoals het gaan moet dan zien wij steeds dit, dat God en degenen die zijn Woord hebben en een heilig leven leiden, veracht worden. Hun leer en leven worden veroordeeld als geheel verkeerd en als afkomstig van de duivel, en zo moet het ook. Zo doen de wereld en de duivel. Immers de God der waarheid en de vader der leugenen kunnen niet anders dan tegenover elkaar staan. Om deze reden kan het niet anders dan op deze wijze er aan toegaan in de wereld. Te weten tot aan de Jongste dag, want dan valt de scheiding. Maar tot zo lang zijn degenen die de leugen liefhebben en de duivel dienen in deze wereld rechtvaardigen en heiligen en degenen die de waarheid liefhebben en aanhangen kettters en oproermakers. Ook al lukt het hun niet dat aan te tonen toch moeten wij deze smaad dragen. Zij is als wij volharden willen met bij Christus te blijven ons dagelijks brood. Dienden wij echter de duivel dan hadden wij geen last, hij zou ons wel met rust laten.

Hier gaat nu Davids lied over. Hij was een rijke vorst, regeerde over een groot land met vele onderdanen. Toch heeft ook hij de smaad niet kunnen verhinderen of ontlopen, dankzij de vele onbetrouwbare booswichten aan zijn hof en de vele valse profeten in zijn land. Zijn regering stond te trillen en te waggelen, God moest worden aangeroepen dat Hij hem te hulp zou komen om zulk een groot en machtig volk te regeren, en dat er geen oproer zou komen of het Woord onderdrukt zou worden. Zie hier wat deze zeer machtige en rijke vorst is overkomen. Vandaar dit lied en dat aanroepen van God: Heere God, wees mijn Helper! De grote massa wil immers altijd heilig en vroom lijken, maar vertrouwen kun je ze niet. David is daarom niet in staat zichzelf te helpen. Hij heeft geprofeteerd en gepreekt dat men God dienen en de afgoden verwerpen moet, maar de massa bleef ondankbaar.

Er blijft na elke preek niet anders over dan dit arme gebed: Heere, U moet het doen!

Wij hebben altijd twee taken: ten eerste het Woord zuiver preken, en dan, wanneer dat zonder gevolgen blijft, bidden dat onze Heere God ons te hulp komt. Zo hebben ook wij op het ogenblik wel het zuivere Woord, maar wij zitten nog met de adel, de burgers, de boeren en de slechte predikers. Leren, bestraffen, lokken en vermanen, niets lijkt te helpen, dus zullen wij moeten bidden. Onze tegenstanders verdoemen ons en onze eigen mensen verachten ons. Vandaar dat David zegt: *Heere, help mij, wanneer ik roep.*

Wat heeft hem dan ontbroken? Hij zegt: *O God mijner gerechtigheid*. Hier horen wij duidelijk waar de eigenlijke oorzaak van deze Psalm ligt. Het twistpunt is wie van beide voor God rechtvaardig is en wie niet. Maar daar loopt immers ook heden nog de hele kwestie over. Terwijl wij zeggen: de paus is de antichrist, wat nog waar is ook, zeggen zij dat wij ketters en booswichten zijn, wat niet waar is. Naar de schijn te oordelen hebben niet wij maar hebben zij gelijk, zij hebben immers de grote machten en de massa achter zich. Om het Woord Gods - hoe duidelijk het ook is - bekreunen zij zich niet, zij roepen aldor: de Kerk, de Kerk! pas wanneer de kerk uw leer aanvaardt zullen ook wij haar aanvaarden. Vandaar dat zij de naam hebben dat zij het ware en heilige volk van God zijn. En wat moet je daar tegen doen? Preken, schrijven en disputeren helpt niet, met elkaar praten helpt ook niet. Zij achten alleen zichzelf rechtvaardigen en de kerk. Wat blijft er anders over dan hiermee tot God te gaan en te zeggen: *Heere, Gij zijt mijn God en de God mijner gerechtigheid*. Al vallen ook allen mij af, de paus, de koningen en de keizers, zij zijn toch niet de God der gerechtigheid, nee juist vijanden van de gerechtigheid en duivels. Hiermee wil ik mij troosten, dat de God der gerechtigheid mijn God is. Ik mag zeggen: O God, U ontfermt U toch immers over mijn gerechtigheid, U kent ze! Is het niet uw Woord, uw waarheid die ik verkondig, is mijn dienen van U niet een dienen naar uw Woord? Dit alles is toch niet verzonnen door mijzelf, maar ingesteld door U! Al deze dingen te prediken is aan Petrus gegeven vanuit de hemel, toen hij de Heilige Geest ontving; dáár komen deze dingen dus vandaan; zij komen niet van ons maar van God. Daarom zullen wij er aan blijven vasthouden, hoe het ook gaat; wij blijven roemen in de God onzer gerechtigheid. Wel heeft de duivel de naam dat er bij hem gerechtigheid is en wij zullen het moeten dulden en verdragen dat hij zich siert met deze mooie naam, maar wij weten dat bij God de zaken heel anders staan. Niet uit onszelf maar uit U en door Uw genade zijn wij rechtvaardig en heilig, daar wij Uw Woord hebben. Zie hier dan een voorbeeld hoe wij ons hebben te gedragen met het oog op een Concilie dat wellicht komt, en ook ten aanzien van onszelf. Wanneer de duivel u aanvalt en u voorhoudt dat uw geloof niet deugt en dat u de ware God niet hebt, let er dan op of het Woord dat u hebt, het Woord van God of het woord van mensen is. Zelfs onze tegenstanders moeten erkennen dat de Heilige Schrift niet ons woord is maar Gods Woord. Wanneer ik mag geloven en vasthouden dat het Onze Vader niet van mensen maar van Christus komt, insgelijks dat de doop en de tien geboden niet van de keizer of van de paus maar van God komen, dan kan ik zeggen: Al ben ik dan een zondaar, toch heb ik het bij het rechte eind; het Onze Vader en het evangelie worden er niet minder door dat ik zoveel tekort kom, en evenmin het Geloof. Wat verkiezen wij: het Onze Vader of de heilige Christoffel? Waar het Onze Vader is daar is God, maar waar is de heilige Barabara? Wanneer ik kan zeggen: Ik ben met Gods doop gedoopt, mijn Geloof heb ik van God, het Onze Vader is een gebed dat God zelf ons geleerd heeft en Gods geboden zijn goddelijk - wat kan de duivel me dan nog maken? Zie, daar strijd ik nu voor. En daarom laten zij, zoveel zij willen, mij verdoemen en mij een kind des duivels noemen, daarentegen zichzelf voor kinderen Gods houden, ik beveel mijn zaak en mijn gerechtigheid in Gods handen. Zij is niet mijn zaak maar Zijn zaak; ik

heb haar van Hem ten geschenke gekregen, door Zijn Zoon. Vrede, heil, werken en dergelijke zijn allen Gods zaak, want de vrede en een vrolijk hart komen van Hem. God heeft er genoeg in te geven, ons genoeg is het te ontvangen en dat te voelen. Zo is ook de gerechtigheid Zijn gerechtigheid, omdat Hij ze schenkt; en tegelijk mijn gerechtigheid omdat ik ze aanneem als Zijn geschenk: Hij geeft haar en ik neem haar aan. Het is alsof David heeft willen zeggen: Heere, U ziet hoe duivel en wereld ons verdoemen, hoe zij zichzelf roemen en prijzen als rechtvaardigen en ons daarentegen als vijanden der gerechtigheid en kinderen des duivels veroordelen en doden; en er is niemand die ons helpen en verlossen kan, daarom kom ik tot U, want dit weet ik: deze leer en dit geloof komen van U, zijn een geschenk van Uw genade. Wanneer wij U maar mogen hebben en naar waarheid kunnen zeggen: deze leer is niet mijn eigen verzinsel noch die van enig ander mens! Verdoemen zij mij, ik klaag het Hem, de Heere God, ik werp het Hem voor de voeten en zeg: Het is immers Uw gerechtigheid!

Er staat: *Hoor mij wanneer ik roep* - dat betekent: zo vaak ik roep. Steeds zal ik weer tot U terugkeren, 's morgens en 's avonds, daarom houd U gereed en hoor mij. Ik bid immers niet om dingen die van geen waarde zijn, maar om de heiliging van Uw Naam. U merkt: aangezien de tegenstanders zich Gods Woord en gerechtigheid hebben toegeeeigend kan ik onmogelijk anders dan gesmaad en te schande gemaakt worden, want ook ik zeg dat ik Gods Woord en gerechtigheid bezit. Kortom, mijn gebed mag zijn: *Verhoor mij, o God mijner gerechtigheid*, met andere woorden: Gij God van het Woord, van het geloof, van de goede werken, van het kruis, van het lijden en van de troost - want al deze dingen komen van U en niet van vlees en bloed.

Gij die mij ruimte maakt in benauwdheid, wees mij genadig en hoor mijn gebed! Of David ook wist hoe hij bidden moest. Hij zegt: ik ken geen andere troost. Duivel en wereld maken het ons vaak zo bang. Al hun woeden en drijven is alleen daar op gericht, het Woord en het geloof te doen ondergaan. Geen wonder dat wij bezwaard van hart zijn en dat er velerlei gedachten bij ons opkomen. Maar, zegt David, Gij hebt immers mij nog nooit verlaten, mij altijd verhoord; ook als het water aan de lippen kwam hebt Gij mij bijgestaan en troost gegeven; daarom kom ik opnieuw tot U en roep ik U aan. Hij brengt God in dit gebed een dankoffer, omdat Hij hem al zo vaak geholpen heeft, hij looft en dankt Hem voor Zijn troost. Zo behoort elk gebed een dankoffer te bevatten; wij moeten zeggen: Gij o God zijt waarachtig, Gij bewijst ons en heel de wereld iedere dag zoveel goeds, dat wij volop reden hebben U te danken; maar tegelijk zuchten wij en smeken U, dat Gij ons nu ook verder helpen en verlossen wilt. Als wij op deze wijze God dienen behaagt Hem dat ten zeerste. Als wij gepreekt hebben, moeten wij Hem danken, moeten wij Zijn genade en weldaden erkennen en zeggen: Uw gerechtigheid, uw troost en uw vreugde is het! maar tevens moeten wij Hem bidden: Help ons nu ook verder, blijf ons troosten, tot op de dag dat wij uw heil zullen mogen zien. Men moet ook v^áak bidden. God hoort heel graag dat wij, wanneer wij bidden, Hem tegelijk ook danken en Zijn weldaden erkennen. Trouwens, dit is ons ook geboden, te weten in het eerste en het tweede gebod, want daarin staat dat wij Hem belijden moeten als de ene en waarachtige God, en Zijn Naam moeten aanroepen. Niet genoeg kunt u van Mij begeren, zegt God, want altijd wil Ik u nog meer geven dan u vraagt; al vraagt u Mij slechts om weinig toch zal Ik u veel geven. Zo staat het immers geschreven in Efeze 3 (vers 20): *God is machtig overvloedig te doen boven al wat wij bidden of denken*; en ook in Romeinen 8 (vers 26): *Wij weten niet wat wij bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen*. En toch is het het grootste gebed dat er is als wij zeggen: *Uw Naam worde geheiligd, Uw koninkrijk kome!* Zou de mens verstaan wat hij met

deze woorden vraagt en bidt, hij zou er terstond mee ophouden en niet meer verder durven gaan. Wanneer het bidden iets was wat door de bidder zelf tot in z'n diepte kon worden gepeild, met andere woorden wanneer de inhoud werkelijk tot hem doordrong, dan zou hij het niet meer durven. Vandaar dat de Heere zegt: Maak er in elk geval een begin aan, bid, wees niet ondankbaar en traag, Ik wil u meer geven dan u vraagt. De ervaring leert dat dit ook inderdaad waar is. Was er niet steeds het gebed van de kerk, de wereld zou allang onder gegaan zijn. Immers, God haat de wereld, de zondaren en de duivel, Hij kán niet anders. Dat er nog koren op het veld groeit en dat de zon nog schijnt, daar mag men de kerk wel voor danken. Het is Gods besluit dat Hij het getal der uitverkorenen vol zal maken; de anderen wacht het helse vuur. De kerk zijn de pilaren die hemel en aarde schragen. Het is aan haar te danken dat de aarde nog vruchten voortbrengt. Weliswaar krijgen en genieten de goddelozen daarvan het meeste, maar het betere zal God eens Zijn kinderen geven, namelijk de erfenis van de hele aarde. Met andere woorden, als wij ophielden te bidden, dan zou de wereld, die altijd de naam van God schande aandoet en vloekt, terstond vergaan. Derhalve, laten wij volharden in het gebed, en zo hemel en aarde blijven schragen. - Onze bede is: *Uw koninkrijk kome* - maar wie verstaat dit gebed? Vandaar dat God zegt: Bid maar, houd vol. Al weet u niet wat die woorden: *Uw Naam worde geheiligt* en *Uw koninkrijk kome*, betekenen, Ik weet het wel; Ik zelf heb ze u in de mond gelegd en geleerd, reken er maar op dat het pausdom, de duivel en al uw vijanden eens door deze woorden als met één hap zullen worden verslonden, Ik zal de eer geheel aan Mijzelf houden en ze volkomen verderven. Zie, op deze wijze geeft God veel meer dan wij bidden, zowel naar het lichaam als naar de ziel. Geen mens is zo rijk aan genade en Geest dat hij zou kunnen opsommen hoeveel God hem dagelijks schenkt naar lichaam en ziel. God eist van ons dat wij Hem niet de rug toekeren maar tot Hem gaan; ook al is ons gebed nog zo zwak en al is ons hart veel te klein om het allemaal te kunnen vatten. Wanneer u het Onze Vader hebt opgezegd of de Geloofsbelijdenis, dan weet de Geest wel wat deze woorden inhouden, ook al weten wij het niet - zoals geschreven staat in Romeinen 8 (vers 26). Meermalen is het mij overkomen dat ik schrok als ik bemerkte dat ik zulke geweldige dingen van God gevraagd had. Maar dan moet je maar zeggen: Gij hebt het zelf bevolen, Heere God, en bovendien mij verhooring beloofd; ik begrijp het niet, maar ik weet dat Gij het heel goed begrijpt, en daarom help mij, doe mij recht, en al belasteren en verdoemen zij mij dan, ik geef daar niet om. Hoewel dit vers maar weinig woorden telt, bevat het toch heel veel. Daarin komt het overeen met wat Christus bevolen heeft: *En als gij bidt, zo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de heidenen, want zij menen dat zij door hun veelheid van woorden zullen verhoord worden* (Mattheüs 6: 7). Er staan in dit vers inderdaad maar weinig woorden; het is net zo kort en zo krachtig als de beden in het Onze Vader. Maar God verstaat deze weinige woorden wel. Wij hebben ten aanzien van de paus gedaan al wat mogelijk was: wij hebben geleerd, gepreekt, geschreven, maar aangezien hij en de zijnen zich er niet aan hebben gestoord, laten wij nu nog bidden. Het is Gods eigen bevel dat wij, na gedaan te hebben voor Zijn Woord en voor de vrede al wat wij kunnen, aan onze leer toevoegen het gebed: Heere, doe Gij het nu verder!

Gij mannen, hoe lang zal mijn eer tot schande zijn? Zie hier wat de gewoonte van alle profeten is: wanneer zij gebeden hebben, wenden zij zich tot de wereld, beginnen zij te preken, met het doel de mensen te bekeren. Maar let er op, niet de boeren en de burgers heeft David aangepakt, maar de grote heren, vorsten en koningen. Hij heeft als het ware willen zeggen: Jullie brave heren, grote mannen, als jullie, die tot taak hebt

anderen te regeren, dat eens naar recht en plicht deden, dan zou de gewone man niet meer in nood verkeren. Want als de grote heren voorop gaan, dan volgt het volk vanzelf. Maar als zij naar het zwaard grijpen, dan raakt de prediking in onbruik, dan heeft het volk ook geen lust meer om er naar te luisteren, dan gaan de mensen wandelen in hun tuin, worden zij zo dom als de dieren. De taak van de predikers is dan om openlijk te zeggen: jullie grote hansen, doet wat je plicht is, zorgt er voor dat vrouwen en kinderen het Woord Gods horen en het leren verstaan; wee u wanneer u diegenen die u daarbij de helpende hand zou moeten bieden, verjaagt en doodt. Gij grote heren, hetzij geestelijke of wereldlijke, uw ambt is te bevorderen dat de Naam des Heeren geheiligd wordt, wat u echter tot nu toe gedaan hebt is niet anders dan bevorderen dat die Naam gelasterd wordt. David zegt: *Hoe lang zult gij mijn eer tot schande maken*, met andere woorden: wat lastert en bekladt u mijn eer? Dit is een echt Hebreeuwse zegswijze. Gods Woord houdt David voor de hoogste eer; en dat behoort iedereen te doen die dat Woord heeft en leeft onder de bediening van dat Woord. Wordt het Woord maar gepredikt, dan komt God aan Zijn eer. Door ambt en Woord eer ik God: daardoor breng ik immers u tot kennis van uw zonden en dat u God God laat zijn en Hem eert. Zowel naar de kant van de prediker als naar de kant van de hoorders is elke preek een eren van God: de een eert Hem door te spreken, de anderen eren Hem door te horen. Ik prijs God wanneer ik preek en zeg: God is de gerechtigheid en goedheid Zelf, het is plicht Hem te danken en te eren - maar ach, u maakt in plaats daarvan Zijn eer tot schande, want u houdt Zijn Woord niet voor wat het waarlijk is, namelijk Zijn Woord, maar voor een woord van de duivel, en u wilt, ondanks al ons dreigen en vermanen daar niet mee ophouden, zodat het lijkt of er nimmer een einde aan zal komen. Waarom toch, zo vraag ik u, legt u zoveel smaad op mijn Woord, en waarom toch blijft u daar nog steeds mee doorgaan? Is dat Woord dan niet vol goddelijke eer? En desondanks houdt u het voor een Woord vol duivelse schande. Wanneer dit David overkomen is, David die nog wel een groot koning was, zouden wij er dan van verschoond blijven? U maakt het, zegt David, toch wel heel erg en grof dat u mijn ambt en het Woord Gods voor niets dan schande houdt en voor een leer van de duivel en daarin zonder ophouden volhardt. Voor mij blijft er niets anders over dan dit te dulden en te dragen, niettemin blijven wij dat Woord houden voor de hoogste eer, zowel bij hen die het preken als bij hen die het horen. Laat ik in de ogen van de wereld een ketter zijn, dit is mijn troost voor God dat Zijn Woord zo eervol is. Wanneer u een hoorder van het Woord bent en daarom smaad en schande hebt te verdragen, weet dat u God op het hoogst eer aandoet, want wie het geschenk van het Woord bezit, eert God, ook al lastert de wereld hem. Kijk, op deze wijze heeft David getracht die halsstarrigen alsnog te bekeren, namelijk door ze voor te houden welk een voortreffelijke en kostelijke gave het ambt is. Hij heeft de bediening van het Woord zijn eer, vreugde en genot genoemd. Daar echter in deze wereld de eer het hoogste gewaardeerd wordt en men juist voor de eer alles over heeft, geeft hij aan het Woord vooral deze ere naam; want hij zegt: Het Woord dat ik heb en dat ik ook anderen leer is mijn vreugde en genot, ja zelfs mijn eer! Met andere woorden: U kunt mij om dat Woord te schande maken zoveel u wilt, dit is mijn troost dat ik weet dat het niet mijn woord is maar Góds Woord. Laat het een grote schande zijn voor de wereld dat ik een ketter genoemd word, voor mijzelf heb ik de zekerheid dat mijn leer zeker niet kettters en duivels, maar het Woord van God is. En hoe kan het u dan nog teveel zijn om er althans één keer eens naar te luisteren?

Hoe lang zult gij de ijdelheid beminnen, de leugen zoeken? Kijk, zo moet je deze lui wel aanpakken, dit is het ware schelden. Je moet zeggen: Jullie godsdienst en jullie

prediking is voor God niet anders dan louter leugen. Dit staat gelijk met dat ik tegen de paus zeg: Je bent een leugenaar en verleider, jij en al je aanhangers. Het is waar, de paus maakt met zijn godsdienst de hoogste ernst, zozeer dat hij er vromen voor laat doden - en toch is die godsdienst louter zotternij. Het stelt niets voor en het is louter leugen wanneer u, paus, leert dat wanneer ik maar een penning geef voor een ziel in het vagevuur die ziel daardoor gered wordt. Hele landen en volken brengt u op de been tegen de ketters, zoveel ernst maakt u met uw godsdienst, en toch is zij enkel fantasie en leugen, want u kunt niet aantonen dat zij naar het Woord van God is. U zult moeten toegeven dat het Onze Vader van God zelf komt, maar dat kunt u niet zeggen van het vagevuur, want dat vind ik immers nergens in Gods Woord, het is slechts door mensen verzonnen, en die hebben daarmee de hele wereld voor de gek gehouden. Dat de één de heilige Sebastiaan en een ander de heilige Christophorus aanroept dat is niet naar Gods Woord, maar is een woord en bevel van de duivel en derhalve stelt het niets voor. Trouwens, hoe zouden de heiligen mij ooit kunnen helpen daar zij niet eens zichzelf hebben kunnen helpen. Zij hebben immers allen moeten bidden: *Vergeef ons onze schulden!* en als zij de Geloofsbelijdenis op zeiden dan zeiden zij: Ik geloof de vergeving der zonden. Johannes heeft gezegd: *Wij hebben allen ontvangen genade op genade* (Johannes 1: 16) , dat betekent: alles wat wij hebben is louter genade. Wanneer zelfs de heiligen hebben moeten belijden dat zij niet alle geboden vervuld hebben en om die reden om genade hebben gebeden en door enkel genade zalig zijn geworden, hoe zou ik dan ooit kunnen zeggen dat ik wèl alle geboden gehouden heb? Wanneer er heden beweerd wordt dat zij toch meer dan genoeg goede werken hebben gedaan en toen broederschappen hebben gesticht, waaraan zij hun verdiensten konden wegschenken, dan kan ik dat niet rijmen met hun gebed: *Vergeef ons onze schulden.* Als zij zelf als bedelaars voor God hebben gestaan, Zijn genade hebben aangeroepen en niet buiten die genade konden, hoe kunnen zij dan ons laten delen in hun verdiensten? Dit zijn allemaal louter leugens! En daarom, zij kunnen net zo koppig aan deze leugens vasthouden als zij willen en ze bovendien koesteren, wij belijden: toch is het bedrog. U verwijst ons naar heiligen die met goede werken hun zaligheid zouden hebben verdiend en bovendien nog voor anderen zouden hebben over gehouden, maar in het Onze Vader en in de Geloofsbelijdenis staat dat alle heiligen tekort komen, dat de ware heiligen hun toevlucht nemen tot het Kruis en genade begeren. Die heiligen waar u zich op beroept, waar vind je die? In ieder geval niet in de hemel! Nee, in de hel, en dat hebben ze ook verdiend, dankzij hun overvloedige goede werken. Ik acht dit niet anders dan leugens en ijdelheid preken. En toch blijven zij er aan vasthouden. Als ik het niet met mijn eigen ogen zag, zou ik het niet geloven, wat helaas toch waar is, namelijk dat zij, verblind als ze zijn, nog immer hun leer handhaven en verdedigen. Maar alle heiligen, van de grootste af tot de kleinste toe, zeggen zonder ophouden: *Vergeef ons onze schulden!* én: Ik geloof de vergeving der zonden. Lees maar Psalm 32 (vers 1): *Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is.* Doch hoe duidelijk het Onze Vader en de Geloofsbelijdenis hierin ook mogen zijn, toch blijven zij vasthouden aan hun valse leer, terwijl zij bovendien anderen dwingen dat ook te doen. Als men ze op een wereldse wijze wilde aanspreken, dan zou men zeggen: Wat zijn jullie toch voor gekken, om aan een godsdienst en leer vast te houden die niemendal voorstellen, maar louter verzonnen en gelogen zijn! Wij hebben hier te doen met een dwaling die even ijdel en nietig is als die der Joden in de tijd dat zij de tempel van Jeruzalem verwaarloosden, hoewel die door God zelf hun was gegeven om daar te aanbidden en Zijn Woord te horen. Zij richtten in die tijd altaren op in bossen en in dalen, in de vrije natuur onder linden en eiken, verzonnen een zelfgemaakte godsdienst en preekten dat

men God daar op die altaren moest dienen. Het volk was zo dol en dwaas dat het toegaf, want het gaf niet veel om Jeruzalem, hoewel daar de priesters woonden die door God zelf waren aangesteld. Men vraagt zich af wat toch wel de reden mag zijn geweest waarom zij dit deden, dus niet meer naar de tempel gingen maar preken en bidden in de vrije natuur, immers God wilde, volgens Zijn eigen Woord, nergens elders dan alleen te Jeruzalem in de tempel wonen. De oorzaak hiervan moeten wij zoeken in hun ijdelheid en leugenachtigheid. Kijk, zo is het ook tegenwoordig. Het Woord, de sacramenten en de geboden die God zelf bevolen heeft zijn bij ons, en niet bij de paus. Wat het Sacrament van het Avondmaal betreft, de ene gedaante ervan trekt hij geheel aan zichzelf, alleen de andere laat hij uitdelen; wat de doop betreft, zij schijnt van generlei waarde meer te zijn, want om zalig te worden moet men ter bedevaart naar Rome of in een klooster gaan. Op deze wijze brengt de paus de mensen af van de ware godsdienst. Volgens hem hebben de heiligen een schat van overvloedige goede werken, maar met deze leer brengt hij ons van Christus tot de heiligen, en dan nog wel zulken die nergens te vinden zijn. Wil men de Vader aanbidden dan moet men dat doen, staande voor Jezus Christus, want die is ons altaar en onze tempel. Alleen wanneer ik tot Christus ga, aanbid ik de ware God en dan heb ik geen Christophorus en geen aflaatbriefje uit Rome meer nodig. Wanneer iedereen dit deed dan werd Rome arm - maar het is beter dat Rome geruïneerd wordt, dan dat dit geschiedt met het rijk van God en van Christus. Wij zijn toch niet daarvoor gedoopt om in Rome of bij Sint Jakob in Spanje ons heil te zoeken, maar om behouden te worden door Christus, door Wie wij de vergeving der zonden en de gaven van de Heilige Geest hebben. Door Hem worden wij ook niet, zoals door de paus, verstooten vertreden, want Hij zegt: *Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven* (Mattheüs 11: 28), met andere woorden: Wanneer u iets ontbreekt, hetzij aan tijdelijke of aan geestelijke goederen, zoekt het bij Mij; niet bij de heiligen, want daar is het niet te vinden. Vandaar dat Paulus er op uit getrokken is alleen met het Woord Gods. En dat het ook onze roeping is om te preken, te bidden en te vertroosten al wie komen wil. Maar zie, men loopt liever ijdelheden achterna. Eigenlijk is dat ook geen wonder, want zij hebben alles mee. Naar het uiterlijk te oordelen heeft God ons in de steek gelaten, er is bij ons niets wat lokt, wij worden vervolgd en onderdrukt. Zij kunnen zeggen: kijk dan óns eens: wij hebben rijke bisdommen en genieten de eer en gunst van koningen en keizers. Zij voegen er aan toe: indien uw God de ware was, dan zou u het wel beter hebben in deze wereld, immers God zegent degenen aan wier kant het gelijk is. Velen die zich er aan stoten dat God Zich barmhartig en goed noemt terwijl er zo weinig van blijkt, zeggen: kijkt eens wat voor mensen het zijn, die Hij tot heren en vorsten gemaakt heeft! Ons antwoord is: kijkt liever eens naar de apostelen; en kijkt ook naar Hemzelf, Hij werd gekruisigd. Jawel, zegt men, maar Hij deelt aan hen zoveel geld en goed uit. Juist dat is het dus wat u ergert en zo zwaar op de maag ligt. Maar u moet er eens bij stilstaan dat God een God der gerechtigheid en der vertroosting is. Ik weet het, aangezien hier vaak zo weinig van blijkt, stoten de zwakken en onkundigen zich hier aan en vallen zij Hem af; ja zelfs de gelovigen en die beter konden weten doen dat, namelijk wanneer het er op aan komt. Hier zit dus de grote moeilijkheid. Het is dan ook welnodig dat men de mensen op dit punt onderricht geeft, opdat zij leren zich hier toch niet aan te stoten, maar leren zeggen: het is waar, uw godsdienst brengt veel voordeel met zich, terwijl het ons in de wereld slecht gaat, maar er staat tegenover: de armen wordt het evangelie gepredikt.

Wij kunnen uit dit alles leren dat God Zijn kinderen leidt op een heel wonderlijke

wijze. Maar ook Christus was in Zijn goddelijkheid een mens, anders dan anderen. God heeft ook Hem zo wonderlijk geleid dat de rede en de wereld Hem niet juist beoordelen konden, maar zeiden: Hij is een kind des duivels.

De wijze waarop God met mij en met ieder christenmens omgaat is deze, dat Hij de vrije teugel laat aan de duivel, die mij dan bang en droevig maakt, mij inhamert dat God niets van mij weten wil; lukt het hem mij tot vertwijfeling te brengen dan heeft hij schik. Dan kan ik morren en klagen: slaapt God dan? immers, ik word niet verhoord, stellig ben ik een kind des verderfs. En zo twist men dan met God.

Ik heb ook voor ogen hoe Hij omgaat met Zijn kerk. De paus en de kardinalen geeft Hij vrij spel, zij kunnen met ons doen wat zij willen, zijn hoogmoedig en trots, immers niemand houdt ze tegen, ze gaan maar door, al wat zij doen lukt ze. Dan worden de christenen zwak; er blijft geen andere gedachte over dan deze: Niet wij zijn Gods volk, maar zij. Kortom, de christelijke kerk is de verachte, en de kinderen des duivels staan in de wereld in hoog aanzien. Maar dit is gewoon de manier waarop God handelt en wij moeten dat leren. Verschrikt de duivel u en maakt hij u droevig, leer dan geloven dat God u in heel uw leven nog nooit zo genadig geweest is als juist op dit moment. Voelt u bij u opkomen de neiging tot morren en klagen, bedenk dan dat God een wonderlijk God is en begin Hem te loven. De rede zegt in zo'n geval: O wee, God haat mij, Hij wil mij niet helpen, er is geen vooruitzicht meer. Uw antwoord moet dan zijn: Nee, maar God is een wonderlijk God. Steeds wanneer u meent dat u voor altijd een prooi geworden zijt van de duivel en van de dood, bent u in feite juist Zijn kind - want zó is nu eenmaal Gods wijze van doen. Zo ook wanneer het bloed van de kerk vergoten wordt, dan juist heeft Hij haar bijzonder lief.

Ik zal daar een voorbeeld van geven. Misschien is het maar een droom geweest, ik weet het niet. Maar een priester had eens de mis bediend en toen zag hij ineens een mooi Jezus kind van het altaar weglopen. Drie maagden stonden erbij. Het knaapje viel één van deze maagden om de hals en kuste haar, zodat zij er verrukt van werd. Toen ging hij naar de tweede die hij echter niet omhelsde en ook minder vriendelijk toesprak, maar tegen wie hij wel glimlachte. Daarna ging hij naar de derde, maar die rukte hij aan de haren en sloeg hij met de pantoffel. En toen verdween hij. Zie, zo heeft nu de Heere God drie soorten van dienaren op deze wereld. De eerste soort eist dat God ze alles geeft wat zij vragen - zij behoren niet tot Christus' bruid. De tweede soort eist wel niet zoveel als de eerste maar toch wèl dat Hij ze zo nu en dan vriendelijk toelacht. Alleen de derde soort is Christus' ware bruid, zij zeggen tegen Hem: het is ons niet om uw gaven te doen maar om Uzelf; gaat het ons goed wij hebben U er niet liever om en gaat het ons slecht wij hebben U er niet minder lief om. Ik weet het, dit verhaal was maar een droom. En toch, voor het geloof staan de zaken niet anders. Want in het rijk van Christus gaat het er op deze wijze aan toe en niet anders. Komt bij ons de gedachte op dat met ons alles toch wel zeer droevig gesteld is, dan moeten wij niettemin niet vertwijfelen, maar liever bij onszelf denken: Onze God is een wonderlijk God. Onze zaak is pas recht gewonnen wanneer de rede oordeelt dat alles verloren is. God rukt u dan aan uw haren en vertreedt u onder Zijn voeten en toch heeft Hij u hartstochtelijk lief. Hij regeert op een andere wijze dan de rede ons voorhoudt, want die wil altijd de weldaden, de genade en de barmhartigheid van God zien. Maar God laat ze niet zien. Hij betoont Zijn genade en barmhartigheid juist onder veel slagen, pijn en leed. Zo heeft deze Psalm ons dus voorgehouden, te leren en geloven op welke wijze God Zijn kerk en ieder christenmens regeert. Hij doet Zich aan ons voor of Hij een duivel is en toch is Hij waarlijk een genadig God. De duivel, bij wie dit alles net andersom is, doet juist of hij een genadig God is en hij geeft dan ook

volop eer en voorspoed - maar achteraf breekt hij je de nek. De evangelisten en profeten hebben niet voor niets hun best gedaan om ons in te prenten dat God kastijdt degenen die Hij liefheeft. Hij kastijdt en slaat dat ene maagdeke, rukt haar de haren uit het hoofd, juist omdat Hij haar zo liefheeft. Had Hij ons niet lief, dan liet Hij ons over aan ons lot, liet Hij ons door de duivel meevoeren. Omdat Ik u liefheb, zegt God, juist daarom laat Ik u niet los en laat Ik u niet gaan waarheen u zelf wilt - dat doe Ik alleen met die anderen. Anders waart u gelijk aan dat eerste maagdeke dat gestreeld en gekust werd, maar dat gun Ik u niet. Zie, op deze wijze gaat God om met de kerk en met alle ware christenen. Vandaar dat ik het voldoende acht zoveel genade te hebben dat ik, wanneer ik in nood en angst tot God roep, door Hem verhoord word. Dan zijn mijn zuchten en smeken een zuiver gebed.

VIERDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 5: 1-8

1 Een psalm van David, voor den opperzangmeester, op de Nechiloth.

2 O HEERE, neem mijn redenen ter ore; versta mijn overdenking.

3 Merk op de stem mijns geroeps, o mijn Koning en mijn God! Want tot U zal ik bidden.

4 Des morgens, HEERE, zult Gij mijn stem horen; des morgens zal ik mij tot U schikken, en wacht houden.

5 Want Gij zijt geen God, Die lust heeft aan goddeloosheid; de boze zal bij U niet verkeren.

6 De onzinnigen zullen voor Uw ogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid.

7 Gij zult de leugensprekers verdoen; van den man des bloeds en des bedrogs heeft de HEERE een gruwel.

8 Maar ik zal door de grootheid Uwer goedertierenheid in Uw huis ingaan; ik zal mij buigen naar het paleis Uwer heiligheid, in Uw vreze.

Hoewel deze Psalm een zeer geestelijke prediking bevat, die gericht is tegen de duivel en de geestdrijvers en hoewel daarin dus niet gesproken wordt over allerlei wereldse zaken, acht ik het toch nodig hem te behandelen, opdat de christenen vermaand worden tegen de duivel, die nooit slaapt of lui is, op hun hoede te zijn.

Een Psalm van David om het erfdeel (Luthersvertaling) . David is een uitnemend man geweest en wordt terecht gehouden voor één van de allergrootste profeten. Zelfs over de meest diepe dingen heeft hij voortreffelijk gesproken. Hij heeft bovendien niet alleen gesproken voor de mensen die toen leefden maar, als een groot profeet, zijn lied gezongen voor alle christenen die er ooit op deze aarde zullen zijn tot aan het einde der wereld; daar het in de wereld altijd, zij het de ene tijd meer dan de andere tijd, gaat zoals hij hier beschrijft. Maar zo'n profeet kan nu ook elk christen zijn. Het is namelijk zeker en gewis dat God en de duivel tot aan het einde der wereld tegenover elkaar staan. Onze Heere God laat Zijn Woord uitgaan, spreekt, en doet ook Zijn werk, handelt, en een christen weet dat. Hij weet echter ook dat de duivel nimmer zwijgt. Daarom zegt hij: die twee zijn en blijven het met elkaar oneens, beider Woord en werk staan tegenover elkaar, en dat zal blijven zolang ik leef. God kan de duivel niet in één ogenblik doodslaan, al zal Hij dat zeker doen op de Jongste dag; m.i. doet Hij het nog niet. Vandaar dat er een strijd op aarde blijft tussen de kinderen Gods en de kinderen des duivels. Er zijn christenen die wensen dat alleen Christus Zijn Woord laat uitgaan in deze wereld ofwel dat de Jongste dag aanbreekt - maar zij moeten nog wachten. Dat God in toorn Zijn Woord wegneemt en zwijgt, dat gebeurt meer dan eens, maar de duivel zwijgt nooit. Onder het pausdom heeft God inderdaad gezwegen in toorn, maar de duivel liet Hij praten. Als er strijd is dan is er echter naast de toorn van God ook Zijn genade, dus niet alleen maar toorn. De wereld beoordeelt het weliswaar als zeer gunstig wanneer er niets dan vrede en eendracht heerst. En toch, dat onze Heere God wellicht ergens in een uithoekje een vredig hofje heeft, dat acht ik wel mogelijk, maar ik acht niet mogelijk dat er eendracht zou heersen in heel het pausdom. Zo gemakkelijk laat de duivel zich niet de muil stoppen Wanneer het derhalve tot de onmogelijkheden behoort dat alleen God spreekt en de duivel zwijgt, laten wij dan er genoeg mee nemen dat er strijd is, strijd doordat onze Heere God de duivel bij de keel grijpt en hem om zijn leugens en doodslagen op de kop geeft. Men

moet zich er dan ook niet aan ergeren wanneer de duivel zich krachtig opstelt tegenover God. Aan de christelijke kerk is altijd de eer gegeven dat zij een leger Gods is, als zodanig te velde is getrokken en nu dag en nacht slag levert met de duivel. Wie hier niet aan wil, die kan geen christen zijn. Leeft u in een rozenhofje, in het bezit van het zuivere Woord Gods, wees blij en dankbaar. Maar op wat langere duur is zo'n leven toch niet goed, want dan gaan wij ons teveel verbeelden. Vandaar de woorden van Augustinus: Om de christenen wakker te houden moeten er ketters in de kerk zijn, want anders zouden zij de Heilige Schrift en Gods Woord verliezen; maar niet zodra komen er ketters of zij grijpen opnieuw naar dat Woord, en gaan tegen die ketters preken en bidden. Zo wordt, dankzij de ketters, een christen krachtig in het geloof.

Nu vraagt u vanzelf: wát spreekt God? Naar zijn aard is God mild, barmhartig en genadig en schenkt Hij gaarne het eeuwige leven; daarom zijn Zijn woorden enkel leven, genade en gerechtigheid; overal komt Hij mensen te hulp opdat zij leven en vergeving ontvangen. Aan de andere kant, ook de duivel verloochent in al wat hij zegt, nimmer zijn ware aard. Hij is een leugenaar en derhalve zijn zijn woorden enkel leugens, zij zijn gericht tegen Gods Woord en werk. Zoals God een God van gerechtigheid en heil, van waarheid en leven is, zo gaat de duivel altijd alleen maar met leugen en moord om. Ook al stond dit niet hier, in deze Psalm toch zou ieder christen het uit eigen ervaring kunnen bevestigen. Derhalve mag die christen dan ook nimmer uit het oog verliezen dat hij geroepen is tot de strijd, dat hij strijden moet vóór Christus en tégen de duivel, tegen alle leugen, moord en onvrede. U bent daar evengoed toe geroepen als ik. Ieder heeft in deze strijd ook zijn eigen plaats en aandeel; de één wat meer dan de ander. Wij zijn namelijk niet allen even sterk. Het is ermee als met elk ander leger: de sterksten staan vooraan. Niettemin, zij bevinden zich allen in de strijd. Op dezelfde wijze zijn ook wij in Gods leger ergens ingedeeld om op die plaats te strijden: met de prediking - om de mensen te winnen voor Christus, met het gebed - om de duivel te verslaan. Onze strijd is de goede strijd: niet lichaam en ziel worden gedood, maar wel de duivel, die leugenaar en moordenaar! Keren wij ons niet tegen de duivel, dan zijn wij de allerongelukkigste soldaten die er zijn. Als soldaten dienen wij allen onder Christus, die onze Overste is, die ook vrij baan voor ons heeft gemaakt, zodat wij thans, wat ook onze roeping is, de duivel kunnen weerstaan.

Zie hier dan de woorden waarmee deze Psalm aanvangt. Hij wil ons een liedje zingen. Of beter gezegd: hij wil het ons vóór- zingen, opdat wij ermee instemmen; net als wanneer in de kerk de priester in zet en het koor dan volgt. Ook de prediker is een voorzanger, hij begint en dan volgen de anderen. Maar laten wij het hier nu eens hebben over diegenen die alles op alles zetten terwille van de erfenis; daarvoor zelfs roven en stelen, slaan en doden. In het Hebreeuws staat er niet: de erfenis, maar *erfenissen*, dus meervoud Immers dit is hun argument altijd weer: De christelijke kerk zijn wij! Al vanaf het begin der wereld zijn er een Kain en Abel, een Ismaël en Izaäk, ware en valse profeten. Beide hebben steeds gezegd: wij zijn de ware kerk, het volk van God, alleen wat wij preken is goed. En zo is het heden nog. Geef ik iemand de erenaam dat hij de erfgenaam is, dan moet ik hem verder ook alles geven - het woord erfgenaam houdt dat in. Welnu de paus en de bisschoppen maken hier aanspraak op, vandaar dat zij menen dat al wat zij zeggen de waarheid is. Omdat er zoveel op het spel staat wil elk deel dé christelijke kerk zijn. Wij, die daar ook aan meedoen, zeggen: Waar Gods volk is, daar is het Wóórd, en ook: Waar het Wóórd is, daar heeft God Zijn volk. Vandaar dat er nooit een einde komt aan het inhalen en naar zich toe trekken. Over de erfenissen wil ik zingen, zegt onze Psalm, hij stelt daarmee, omdat

hij het meervoud gebruikt, twee partijen tegenover elkaar. Twee partijen die er elkaar altijd om in de haren zitten, omdat zij beide Gods volk willen zijn.

Laat ieder hier eens over nadenken, zijn eigen plaats en roeping nagaan en dan stand houden. Steeds is mijn bede dat men mij van harte zal steunen in het aantrekken van goede voorgangers, het opleiden van jongeren in de theologie, zulken die mettertijd, als wij er niet meer zijn, het Woord recht zullen preken en onze plaats zullen kunnen innemen. De medicijnen en de rechten zijn wel voortreffelijke studiën, maar de duivel heeft er geen belang bij. De medische wetenschap gaat slechts over 's mensen lichaam - naar haar vraagt God niet; het bijbelboek echter regeert de hele wereld. Ook onder de heidenen zijn er zeer bekwame meesters, bijvoorbeeld goudsmeden en zijdebewerkers, zelfs wel betere dan onder de christenen. Waar het op aankomt is dat er jonge mannen worden opgeleid die goed onderwezen zijn in de Heilige Schrift en met dit zwaard des Geestes strijden kunnen tegen de duivel; zoals geschreven staat in Efeze 6. Om dit tegen te gaan en te voorkomen zorgt de duivel, die ellendeling! er voor dat er geen stand meer uitgelachen wordt dan die der theologen, zij zijn bijkans een voorwerp van spot. Maar laat het hen niet deren! Als het er op aankomt is ieder christen een theoloog. Onder de theologie versta ik Gods Woord en onder een theoloog iemand die dat Woord Gods spreekt; welnu, dat behoren alle christenen te doen. Omdat wij allen christenen heten, heten wij ook theologen. Wij hebben allen dezelfde wijding. De gaven zijn weliswaar verschillend (1 Korinthe 12: 4), met andere woorden: ten aanzien van de gaven staan wij niet gelijk, maar wel ten aanzien van de eer, ook de theologen. Daarom zal men er op uit moeten zijn jonge mannen op te leiden die in de strijd met de duivel hun mannetje zullen kunnen staan. Het is waar, wanneer God ons zou zegenen met een overvloed van christenen die allen oprecht Zijn Woord zouden onderwijzen dan kwam het op een theoloog niet zozeer meer aan.

Ik denk aan de tijd toen ik nog onder het pausdom leefde; toen verstond ik van deze Psalm niet één vers, nee zelfs niet één woord. En nu wordt deze Psalm zelfs door de kinderen verstaan. In die tijd was een theoloog een zeldzaamheid. De Schrift was als een diamant waar men melk uit wil zuigen. En m.i. behoort zij geheel thuis onder de dingen waaraan wij gewend zijn. Om die reden tracht de duivel thans haar verachtelijk te maken. Hij vindt het uitstekend dat men studie maakt van alle wetenschappen, als men de theologie maar veracht. Zo wil hij ons beroven van de Schrift. Terwijl bisschoppen en vorsten er hun werk van zouden moeten maken om uit kloosters en andere stichtingen bekwame mensen aan te trekken, doen zij net het tegenovergestelde: zij vervolgen en verjagen de herders die trouw zijn. Daarom zullen zij straks nog dieper in de hel liggen dan Judas. Wat hebben keizers, koningen en vorsten er geen gelden goed aan ten koste gelegd dat er te Mainz en Maagdenburg theologen zouden worden opgeleid, om als bekwame en standvastige mannen te strijden tegen de duivel en de ketters - en dan moet je nu zien: zij hebben van deze scholen bordelen en varkensschuren gemaakt, waar men alleen maar vreet, zuipt en hoereert. De duivel heeft het papenvolk zozeer verleid dat hij thans alle stichtingen en kloosters in zijn macht heeft. En juist van daaruit valt hij ons op het ogenblik aan; terwijl het net andersom zou moeten zijn. Wat zou hij graag ons beroven van het Woord. Hoe weinigen zijn er nog maar die het goed gezind zijn; de bisschoppen haten het zelfs. Wat haalde het uit al telde Maagdenburg op het ogenblik duizend koorheren? het bleef desniettemin een stichting van de duivel. Er zijn daar tegenwoordig twee Schriftlezingen voorgeschreven, zodat men tijdens de kruisgang het Woord Gods kan horen, maar het is alleen om wereldse pracht en praal te doen. Geve God dat na onze dood Zijn Woord is overgegaan op onze nakomelingen, dat er dan anderen zullen

zijn die onze plaats innemen, om dapper te strijden en het gewonnen terrein te behouden Wanneer geleerde en vrome christenen zouden ontbreken, dan kwam er niets van terecht.

O Heere, neem mijn redenen ter ore, versta mijn overdenking. Merk op de stem mijns geroeps, o mijn Koning en mijn God, want tot U zal ik bidden. Wij hoorden reeds dat de Psalm spreekt en zingt over mensen die zich om de erfenis beijverden. David zelf doet dit ook, namelijk op de wijze van een gebed. Sprekend over God bidt hij tegelijk. Zijn prediking gaat óns aan, zijn gebed was gericht tot GóD. Hij heeft er een klaaglijk gebed van gemaakt, zijn nood breed uitgemeten. Al wist hij dat God zijn gebed zeker zou horen, aangezien hij niet bad om goud en zilver, of om landen en steden of enig ander aards goed, heeft hij toch zijn nood tot Hem gebracht, zelfs met veel woorden en geweest. Hij zegt: Heere, Gij die mij geschapen hebt, Gij zijt mijn Heere, ik ben uw schepsel en onderdaan, ik roep U aan, heb U iets te vragen waar veel aan gelegen is, zowel ten aanzien van Uw eer als ook ten aanzien van mijn eigen zaligheid en die van mijn broederen; niet om allerlei aardse dingen bid ik U, hoe begeerlijk zij ook zijn voor het menselijk hart, maar hierom dat U ons zult laten volharden bij Uw Woord en dat Gij ons bewaart voor dwaling en ketterij.

Des morgens, Heere, zult Gij mijn stem horen, des morgens zal ik mij tot U schikken en wacht houden. David wil zeggen: Laat dit het allervoornaamste voor ons zijn: Uw Woord te horen. Reeds in de vroege morgen, dat wil zeggen: geef dat wij daarmee beginnen. Uw Woord moet steeds voorop gaan David was niet zo traag als wij gewoonlijk zijn; het horen van het Woord Gods was hem geen kleine zaak. Hij deed naar Christus bevel: *Zoekt eerst het koninkrijk Gods* (Mattheüs 6: 33). Hij zegt: O God, blijf bij mij, bij mijn volk en bij allen tot aan het einde der wereld, bewaar Uw Rijk; geef dat wij vroeg in de morgen, dat wil zeggen: vóór alle dingen Uw Woord horen, en hoor Gij dan naar onze gebeden. Het ging David, geheel naar Christus' bevel, om twee dingen: het horen van het Woord en het gebed. Zo moet het ook, hier rust zegen op, zo'n gebed verhoort God. Immers het is Zijn wil en bevel dat Zijn naam geheiligd wordt en Zijn koninkrijk komt. Waar ik naar jaag, zegt David, is niet dat ik rijk mag worden, ik begeer enkel Uw Woord, de eer van Uw naam, en Uw heil zowel voor anderen als voor mijzelf. Zo'n gebed is al verhoord vóór wij het uitspreken. Dat wij het niettemin toch uitspreken is alleen om onszelf. Immers wij liggen in een legerkamp te velde, en God lijkt ver weg, het is of Hij ons verlaten heeft en slaapt. Ja zozeer worden wij in de benauwdheid gebracht dat wij niet anders menen dan geheel te gronde te zullen gaan - dat is ons opgelegd tot aan het einde der wereld toe; vandaar dat er gepreekt en gebeden moet worden.

Want Gij zijt geen God, die lust heeft aan goddeloosheid; de boze zal bij U niet verkeren. Zie hier de oorzaak waarom David zozeer schreit en bidt, waarom hij zo benauwd is, alsook waarom hem er zoveel aan gelegen is dat toch voor alle dingen Gods Woord wordt gepredikt en gehoord, met andere woorden: de oorzaak waarom hij kwam tot dit gebed. Hij klaagt niet over hoeren en moordenaren maar hierover dat de goddelozen beslag willen leggen op zijn geestelijke erfenis. Hij voegt hun toe: jullie geloven niet - anders was de twistzaak spoedig genoeg opgelost; met andere woorden: jullie zijn goddelozen. Immers, hij zegt: God is geen God die lust heeft aan goddeloosheid. Intussen, zélf geloven ze niet dat zij goddelozen zijn. Vandaar dat zij ons verwijten dat wij niet anders kunnen dan schelden en lasteren. Trouwens, wanneer wij tegen de vorsten zeggen dat zij bloedhonden zijn dan horen wij hetzelfde. En inderdaad, liet ik mij alleen leiden door mijn eigen hart, dan hadden zij gelijk, dan

deugde mijn schelden niet. Maar wat zij willen is dat ik de zonde ongestraft laat en niemand met name noem, en dat kan ik niet. Vagevuur, aflaat en mis mag ik niet met name noemen. Zij zeggen: Preek alleen het evangelie en ga aan de misbruiken voorbij. Nu zou ik graag genoeg de namen van pausen en bisschoppen verzwijgen, maar hun handel en wandel staat mij niet aan. Wanneer ik dat zeg, dan mag ik echter - zo zeggen en schrijven zij - noch plaats noch persoon noemen. Maar wij christenen zijn toch geen predikers om vooral zorg te dragen voor onze eigen eer, doch om de eer van Christus te prediken. Laat uw eigen eer gerust in de schaduw worden gesteld, als Gods eer maar gepreikt wordt; de eer van de wereld en van de mensen is enkel stank. Kortom, zij willen deze Psalm alleen op zichzelf betrekken, iets wat wij trouwens ook doen - en dan heb je de poppen aan het dansen. Daarom staat aan het eind: Heere, oordeel Gij! Zij immers kunnen zich zo mooi voordoen. U hoort, dit zijn harde woorden.

Gij zijt geen God die lust heeft aan goddeloosheid. Waarom spreekt Hij op deze en niet op een andere wijze? Hij had immers ook kunnen zeggen: Gij zijt een God die goddeloosheid haat. Ja, maar dat zou zwakker geweest zijn. Thans wil Hij als het ware zeggen: Die booswichten, die oproerkraaiers, zij beroemen zich er wel op dat zij de kerk zijn en dat zij God behagen, en ik voor mij zou dat ook wel willen, maar dat God zich laat welgevallen wat Hij haat, acht ik uitgesloten, en daarom hoezeer u zich er ook op beroemt dat u groot en heilig en het volk van God zijt, het kan toch niet waar zijn, immers heel uw leer en handelwijze gaan regelrecht in tegen Gods wil. David heeft hier zeer voortreffelijke mensen op het oog, zulken die zich openlijk op hun heiligheid en wijsheid menen te mogen beroemen, mannen als Annas en Kajafas, die ook grote, geleerde doctoren waren en voor het oog der mensen onberispelijk leefden. En toch kan hun godsdienst onmogelijk goed worden genoemd, hoe mooi en heilig zij ook lijkt in de ogen der mensen. Een christen zit altijd klem tussen de deur en het scharnier. Immers als hij huichelaars ziet bidden, vasten en heilige werken doen mag hij ze beslist niet prijzen. Maar wanneer hij kritiek op ze levert dan is het ook niet goed; dan verwijten zij hem: jij veroordeelt de goede werken, je bent een ketter, je bestraft en schimpt hetgeen God welgevallig is. Dit kunnen zij echter beter doen dan dat hij Christus, diens bloed en weldaden zou verloochenen, en daar maakte hij zich gewis schuldig aan wanneer hij hun leven en huichelachtige werken zou goedkeuren en prijzen. Daarom heeft David, de profeet, zich zo ruim mogelijk uitgedrukt: goddeloosheid behaagt God niet. Wanneer u de menselijke rede zou raadplegen, die zou zeggen: natuurlijk, het leven van een kartuizer behaagt God! Wanneer iemand om God een plezier te doen vijftig gulden weggeeft dan zegt de rede: dat is een flinke aalmoes, en ómdat zij gegeven is om God te behagen zál ze Hem ook gewis behagen. De rede is er blind voor dat door zulke werken, wanneer zij niet voortkomen uit het geloof, Christus verloochend wordt. Trouwens, de niet-christenen zijn vaak veel milder dan de christenen. Het lijkt wel of hun leer en leven de leer en het leven van de christenen moet overtreffen. Als zij wilden zouden zij ons gemakkelijk de mond kunnen stoppen, zodat wij moesten toegeven dat zij veel meer goeds doen dan wij. Daarom is mijn gevolgtrekking: het is niet genoeg dat iemand aalmoezen geeft of een bedrukt gezicht zet. Zulke dingen betekenen helemaal niets. Waarom niet? is het dan soms verkeerd? Nee, maar zij zouden alleen goed zijn als het hart goed was, want God ziet het hart aan. De profeten hebben ons geleerd dat de goddeloze slechts om zijn eigen eer goede werken doet en niet om de eer van God; zijn werken komen niet voort uit het geloof, immers het ontbreekt hem aan het geloof in Christus. Het is alsof David heeft willen zeggen: de mensen die ik op het oog heb doen zulke goede en voortreffelijke werken dat zijzelf en de hele wereld van oordeel zijn dat zij er God

mee behagen, en toch is dat niet waar; wel lijkt het allemaal heel wat vanwege hun onberispelijkheid, toch weet ik dat hun leven allerm minst God behaagt. Had ik alleen maar te preken tegen hoereerders en moordenaars, mensen die ook de wereld voor booswichten houdt, dan zou ik het wel kunnen overlaten aan de juristen aan de beul meesters Hans. Maar men heeft hier te doen met zulken die kuis en matig leven en recht vrome mensen zijn. Waarom wij ze dan toch veroordelen? Omdat zij een goddeloos hart hebben, hetwelk zich onttrekt aan de ogen van de juristen en hetwelk de rede niet kennen kan, maar dat alleen doorzien wordt door theologen die waarachtig vroom zijn. Die weten immers: al lijkt dit of dat werk nog zo mooi en goed, als het niet uit het geloof gedaan wordt dan betekent het niets, dan moet het tot pulver worden. De monniken hebben meermalen grote prestaties geleverd, ik zelf trouwens ook. Ik had er wel een eed op kunnen afleggen dat mijn werken vroom en goed waren, bovendien begeerde ik met mijn overvloedige goede werken anderen te helpen. En toch moet ik thans, mèt David zeggen, dat zulk een mooi en heilig leven van de duivel komt. Doch juist daarvoor moeten wij het op het ogenblik zo zwaar ontgelden. Het wordt ons hoogst kwalijk genomen dat wij deze heiligheid duivels noemen. Men scheldt ons uit dat wij giftige slangen zijn, die alles wat in de boeken van de juristen staat goddeloos durven noemen, wanneer het geen werken van het geloof zijn. Wij zouden deze werken namelijk niet verkeerd noemen wanneer zij in het geloof gedaan werden; maar wij noemen hun werken zonden omdat zij vijanden zijn van het geloof. Zelfs heilige duivels lijken voor het oog nog heiliger dan de christenen. En toch moet men zeggen: Gij zijt geen God die in dergelijke heiligen en hun goede werken behagen hebt, Gij hebt geen lust aan monniken, papen en heiligen, al wat zij hebben mag niet de naam van christelijk dragen. Wel zijn het grote en mooie werken en voortreffelijke mensen, maar toch geen christenen. Komt het aan op het doen van dit en het lijden van dat, dan hebben de Turken nog meer dan zij; en ook een soldaat, want die lijdt veel ontberingen verricht zware karweitjes. Jaren heb ik doorgebracht in het klooster en ik heb daar zoveel kou en honger geleden dat allen zich er over verwonderden. De duivel heeft ook zijn martelaren, zulken voor wie hij de weg naar de hel nog bitterder maakt dan Christus de weg naar de hemel voor Zijn martelaren. De goddelozen moeten om hun valse godsdienst, namelijk om die te kunnen handhaven, veel verdragen. Ons wordt het nimmer zo zuur gemaakt als hen. En toch, als wij maar geloofden en onze naasten goed deden konden wij allen rust en vrede in onze harten hebben. Hun ergste zonde is dat zij goddelozen zijn. Daarom bidt David: O God, ruk hun alle maskers af; zij menen vast dat zij U behagen en ik moet dat steeds horen, en toch weet ik beter; ik kan ze niet ontmaskeren en daarom: doe Gij het!

De boze zal bij U niet verkeren. De goddelozen hadden graag dat hij zou hebben gezegd: Wat een vrome en voortreffelijke mensen zijn het toch! zij zijn immers geen moordenaars en dieven en ook de wereld houdt ze voor heilige en beste mensen; gewis deze voortreffelijke, vrome mensen zullen voor eeuwig bij God verkeren. Voortreffelijke mensen - ja, inderdaad, als zij maar het geloof hadden! Het is waar, het is hun natuur hulpvaardig en nuttig voor anderen te zijn. Ook de dwepers hangen als padden aan elkaar, staan elkaar in alles bij, met raad en daad. Bij de christenen is dat niet zo, die helpen elkaar niet, geven elkaar geen goede raad, doen niets voor elkaar, zijn niet nuttig voor anderen. En mag men deze mensen, die zo voortreffelijk en vroom zijn, booswichten noemen? Jawel, want de goede werken die zij doen, geschieden niet uit het geloof. Het vonnis van onze Heere God is dan ook: Al schitterden zij als de zon en alle sterren tezamen, ja al wekten zij doden op en al waren

zij allen herders van naam, toch zijn ze maar Turkse heiligen. Maar niemand anders dan alleen een christen kan dit beoordelen.

De grootsprekers zullen voor Uw ogen niet bestaan (Luthers vertaling). David geeft ze toch echt wel de lof die hun toekomt! Hij wil zeggen: Kletsers zijn het; wat weten zij hun zaken mooi voor te stellen en op te hemelen met hun gezwets! En zulken zijn, er tegenwoordig zeer velen. Zij richten extra veel schade aan wanneer zij hun beweringen op allerlei wijze verfraaien en zo mooi kunnen schrijven als bijvoorbeeld Erasmus. Om ons te redden en zalig te maken staat dit geschreven. Onze Psalm wil als het ware zeggen: Weest voor deze kettters op uw hoede; zij weten hun leer zo mooi voor te stellen, dat men geneigd zou zijn ze zeer wijze mensen te noemen; maar weest op uw hoede, ik houd niet van hun geklets; wat zij ook doen het is verkeerd, en met al hun godsdienst zijn ze toch nog niks.

Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Dat zegt Christus ook: Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: *Heere, Heere hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd en in Uw Naam duivelen uitgeworpen en in Uw Naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend, gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt* (Mattheus 7: 22 - 23) . Het woord 'ongerechtigheid' ziet hier op een zekere godsdienst, waarin men heel mooi praten en zelfs preken kan. Of het dan verkeerd en zelfs ongerechtigheid is dat zij zo'n goede opgang maken met hun godsdienst en menen dat God ze als het ware daarom toelacht? Gij haat ze, zegt de Psalm. Immers de engelen zingen: Ere zij God in den hoge! en dat is heel wat anders. Vandaar dat hun godsdienst ongerechtigheid is, een ongerechtigheid die Gij haat; zij zullen bij U niet verkeren.

Gij zult de leugensprekers verdoen; van de man des bloeds en des bedrogs heeft de Heere een gruwel. Dit hoort er ook bij. Laten de kettters nog zo vroom lijken vanwege hun ingetogen en eerbaar leven, zodat zij voor de wereld hun ogen waarlijk niet behoeven neer te slaan, toch zijn ze leugenaars en bloedvergieters. Er zijn er onder hen die ik persoonlijk heb gekend, zij zijn reeds gestorven en begraven, maar ik verzeker u dat de woorden van de Psalm heel goed op ze pasten. Hun mening is dat zij God er een dienst mee bewijzen wanneer zij de vromen om het leven brengen. Niet dat zij onder elkaar bloedvergieten, dat doen ze niet. Maar waar ze ook maar Gods erfdeel aantreffen vallen zij er op aan met het zwaard. Wie in leugens verstrikt is geraakt wordt heel gemakkelijk een moordenaar. Daarom hoe behulpzaam deze vrome lieden ook zijn en hoezeer ze ook anderen met raad en daad bijstaan en hoe onberispelijk zij ook leven, toch zijn zij bloedhonden. Maar wat mij betreft, ik zou niet graag willen dat ook maar één van hen één haar gekrenkt werd. En zo zijn alle ware christenen gezind, zij wensen geen bloedhonden te zijn. Ook in dit opzicht houden wij ons aan wat het Woord Gods ons voorhoudt. Maar zij, deze lieve heiligen - want daar worden zij immers voor gehouden - overleggen dag en nacht zonder ophouden hoe ze ons kunnen doden. Onder elkaar hebben de roomsen vrede; de Turken trouwens ook. Maar de vromen kunnen zij niet uitstaan. Daarom zijn ze niet alleen in verband met hun afgoderij leugenaars maar ook in verband met hun beschuldigingen en veroordelingen, want die zijn vals. Je zou het haast niet geloven kunnen dat mensen die er zo'n indrukwekkende godsdienst op nahouden en zo geweldig preken kunnen toch bloedhonden zijn, maar de Heilige Geest zelf noemt ze zo; trouwens zij bewijzen het ook zelf met de daad. Ten aanzien van zichzelf doen zij alles wat zij kunnen om hun lichaam en leven, hun goederen en eer te beschermen, hun macht verdedigen zij met hand en tand en zichzelf prijzen zij hemelhoog, maar de vromen doden zij. Dit is geen valse beschuldiging, want werkelijk zo gaat het. En zou

ik ze dan, zegt onze Psalm, niet bloedvergieters en leugenaars mogen noemen? en niet mogen zeggen dat zij nimmer bij God zullen verkeren?

Tenslotte, zij zijn ook valsaards of zelfs huichelaars. Wat zij doen is huichelarij. Hun prediking en werk is niet tot in de wortel oprecht en waar, maar is slechts schijn, want alles is uiterlijk, en daarom behaagt het God ook niet. Wel spreken ze geestelijke woorden en worden zij daarom door de wereld gehouden voor de beste mensen die er zijn, maar God oordeelt er anders over.

Onze Psalm wordt door de papisten op dezelfde wijze opgevat en verstaan als ik zelf eens deed toen ik nog monnik was. Zij zingen hem tijdens de vroegdienst, maar verstaan er geen woord van. Zoals wij hem gebruiken tegen hen, zo gebruiken zij hem tegen ons. Wij zullen daarom deze zaak aan God voorleggen, Hij is de Rechter die beslissen moet. Intussen, hun daden zelf wijzen uit dat zij degenen zijn die hier beschreven worden. Omgekeerd, onze daden wijzen uit dat wij onschuldig zijn ten aanzien van hun bloed. Dat de beul, meester Hans, ook onder ons werk heeft, dat mag nog geen bloedvergieten heten, want hij oefent daarmee uit het ambt dat God aan de overheid gegeven heeft. In plaats van te doden, bidden wij, ja ook voor hen, namelijk dat zij allen beschermd, bewaard en zalig mogen worden. Derhalve zijn zij degenen die in de Psalm bedoeld zijn. Wij durven dat te zeggen omdat zowel hun werken als hun leer tegen Christus gericht zijn. Wat ons betreft, wij willen blijven strijden, namelijk tot aan de komst van Christus die de ware Scheidsrechter is. Moge Hij ons bijstaan zodat wij volharden, er doorheen komen en een ridderlijke overwinning behalen.

VIJFDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 8

- 1 Een psalm van David, voor den opperzangmeester, op de Githith.*
2 O HEERE, onze Heere! hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde! Gij, die Uw majesteit gesteld hebt boven de hemelen.
3 Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om den vijand en wraakgierige te doen ophouden.
4 Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt;
5 Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?
6 En hebt hem een weinig minder gemaakt dan de engelen, en hebt hem met eer en heerlijkheid gekroond?
7 Gij doet hem heersen over de werken Uwer handen; Gij hebt alles onder zijn voeten gezet;
8 Schapen en ossen, alle die; ook mede de dieren des velds.
9 Het gevogelte des hemels, en de vissen der zee; hetgeen de paden der zeeën doorwandelt.
10 O HEERE, onze Heere! hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!

Wij willen graag wat over onze lieve Heere gaan zeggen, want Hij heeft Zelf bevolen dat wij Hem niet mogen vergeten, maar Hem gedenken moeten. Daarvoor nemen wij nu de achtste Psalm. Het is een Psalm die door David gemaakt is. In het opschrift staat dat men hem moet zingen op de githith. In die tijd was men inde muziekkunst nog niet zo ver gevorderd als nu. Een instrument van 10 snaren was ongeveer het hoogste dat men bereikte, de meeste instrumenten hadden maar 3 of 4 snaren. Tegenwoordig heeft de muziekkunst geweldige vorderingen gemaakt. Men heeft in die tijd de Psalmen gezongen bij een viool. David had de priesters in 24 groepen verdeeld (1 Kronieken 25), opdat er het hele jaar door gezongen en muziek gemaakt zou worden. Hij zelf maakte daar de liederen voor. Zo loofde men God met de Psalmen. Deze Psalmen bevatten echter ook vele beloften.

Eén ervan is nu deze Psalm. David beschrijft hierin de Persoon en het koninkrijk van Christus, met andere woorden wie deze Christus is, welk koninkrijk Hij heeft, hoe het er uitziet en waar deze Koning regeert.

Hij zegt: *O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde.* Hij wil hiermee zeggen: Nu Gij nog niet op aarde gekomen zijt, looft en dankt men U alleen hier in deze uithoek te Jeruzalem, maar eens zal er een ander zingen en klingen, loven en danken gehoord worden, namelijk in alle landen. Zo verkondigt hij reeds hier, aan het begin van de Psalm, dat de goddelijke lofprijzing op deze Koning, die hij een Heere noemt, eens op de ganse aarde gehoord zal worden. Het woord 'Heere' wordt in de hele Heilige Schrift voor niemand anders gebruikt dan voor de goddelijke Majesteit, dus voor geen enkel schepsel, zelfs niet voor een engel. Het is een eigenaam die Gods natuur aanduidt. Het woord 'Heere' of Heerser daarentegen gebruikt men ook wel voor vorsten en gezinshoofden. Het woord 'Heere' of Heerser slaat dan ook niet op het verborgen wezen van de goddelijke Majesteit, maar meer op het uiterlijk regiment dat Hij onder ons uitoefent. Dat wil zeggen: God is niet slechts God in en bij Zichzelf, maar voert een bewind. God, zoals Hij is in en bij

Zichzelf heeft geen koninkrijk en onderdanen nodig. Het is echter Zijn wil ook heerschappij te voeren, Hij wil niet alleen maar God zijn in Zijn goddelijke natuur, maar wil ook met ons te maken hebben, wil onze Heere en Regent zijn en wil dat wij Zijn onderdanen zijn. Hij is niet alleen onze God maar ook onze Opperheer. Gij hebt ons tot Uw volk en vorstendom gemaakt, staat er ergens. Op gelijke wijze is ook Christus waarachtig God met de Vader en de Heilige Geest, van hetzelfde wezen, en toch is Hij uit dat wezen voortgekomen, gekomen naar deze aarde, heeft Hij ons gediend en heeft Hij een eigen bewind ingesteld, opdat wij delen zouden in Zijn zegeningen. Hij heeft niet willen blijven in de Godheid, maar wilde onze Heere worden. Zie maar wat er in de Psalm verder volgt: *Hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!* Tot nu toe gaf hij een beschrijving van de Persoon zelf, die God is en tegelijk de vleesgeworden Heere, maar nu stapt hij over op Zijn rijk, namelijk om te verkondigen dat deze Heere in de hele wereld gepredikt wordt, zoals geschreven staat in Romeinen 1 (vers 4), dat *de Vader de Zoon uit de doden heeft opgewekt, Hem door de Heilige Geest heeft laten verkondigen, en met tekenen en wonderen krachtig bewezen heeft, dat Hij waarlijk de Heere is, Wien alles onder de voeten is gelegd.* Dit moet men prediken tot aan het einde der wereld. David heeft hier het oog op dit geweldige gebeuren dat er vanuit een klein hoekje op deze aarde een prediking zal komen die daarna overal weerklinken zal, de prediking van die heerlijke Naam, en dat Hij waarachtig God en mens is en dat Hem naar Zijn mensheid alles onderworpen is: engelen, dood, zonde, mensen en hel. Dit is waarlijk een Naam die groot en heerlijk is. Wie heeft het ooit gehoord dat aan een mens een Naam gegeven werd als aan deze Heere? Vergeleken met Hem zijn de Turken, de paus en Frans (I) van Frankrijk maar kaartspel-koninkjes. Hij wordt gepredikt in alle landen, namelijk dat Hij waarachtig God en mens is en dat hemel en aarde met al wat daarin is, engelen, mensen, duivels, dood, leven, zonde en gerechtigheid Hem onderworpen zijn. Welk een heerlijke Naam. De profeet is verbaasd en verwonderd vanwege deze heerlijke Naam, die zo welluidend klinkt. Wanneer een arts of wanneer de Turken of de keizer ons zouden kunnen verlossen van de dood, wij zouden hen gaarne als onze heer en meester accepteren. Wanneer de keizer een melaatse zou kunnen reinigen en genezen van zijn melaatsheid, men zou hem, indien hij nog niet een keizer was, hem het terstond maken. Maar welke betekenis behoudt dit alles nog wanneer wij het vergelijken met wat onze Heere kan, die immers reeds vele doden heeft opgewekt en op de Jongste dag allen opwekken zal? Deze is ónze Heere!

Hoe heerlijk is uw Naam op de ganse aarde, waar men U voor dankt in de hemel? (Luthers vertaling). Hoe kan dit, zo vraagt men zich af: Hij is onze Heere terwijl wij mensen op de aarde zijn en hoe kan dan de dank in de hemel zijn? Hij wordt als de Heere in de hemel verkondigd - en dan toch ook in alle landen? Men moet bedenken dat het Rijk van Christus anders is dan alle andere rijken. Het is geen aards en vergankelijk Rijk en toch zijn diegenen die er toe behoren wèl vergankelijk en aards. Vandaar Christus' woorden voor Pilatus: *Mijn koninkrijk is niet van deze wereld* (Johannes 18: 36). En toch is Hij een Koning. Wat voor een Koning? Hij zegt: *Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis zou geven; een ieder die uit de waarheid is hoort Mijn stem* (Johannes 18: 37). Hij is een Koning der waarheid; de wereld is echter vol boosheid en bezeten van het ongeloof. Wel is voor het oog ook zij een mooi en heerlijk koninkrijk, maar naar haar wezen staat zij lijnrecht tegenover God, vol boosheid en leugen. Christus daarentegen kon zeggen: *Mijn koninkrijk is er één van waarheid; hiertoe ben Ik gekomen, opdat Ik van de waarheid getuigenis zou geven;* en verder: wel kan het

Romeinse rijk zonder Mijn Rijk blijven bestaan, maar nimmer kan dat rijk mijn Rijk ooit met het zwaard ondersteunen, want Mijn Rijk wordt gebouwd door de Geest.

Heere, zegt David, Gij Koning aller koningen en Heere aller heren, Uw Rijk is een hemels Rijk en toch vindt men het ook in heel de wereld; Gij zijt een Koning in de hemel en toch is Uw Rijk ook op aarde en zelfs in de hel, want het is een rijk van leven, vreugde, eer, gerechtigheid en alle goeds.

Dit heeft de profeet dus reeds in die tijd gezien. Maar de Joden wachten nog steeds op de komst van deze Koning. Zij verwachten dat Hij zal komen als de keizer of als de Turken, met veel manschappen, goud en zilver. Hij is evenwel een heel andere Koning, en toch vol heerlijkheid. Daarom zijn degenen die onder deze Heere en Koning leven reeds nu in de hemel, hoewel hun lichamen nog op de aarde zijn. Niet daarom geloof ik in Christus omdat Hij mij te eten en te drinken geeft, want eten en drinken heb ik toch al. Ik maak het hier op aarde net zo goed en kwaad als alle andere mensen, maar intussen zijn al mijn zinnen en gedachten hierop gericht dat ik eenmaal in de hemel leven zal en dat dit ook vaststaat. Dit Rijk staat ons namelijk te wachten. Met ons hart verkeren wij reeds in de hemel hierboven, daar is ons burgerrecht en burgerschap. Noch de keizer noch de paus kunnen daar iets aan af- of toe doen. Hier is alleen Christus Koning. Met ons hart en geloof zijn wij Zijn broeders en erfgenamen en genieten wij daar ook al van. Want wij geloven de wederopstanding der doden, een eeuwig leven en één heilige katholieke kerk. Ik weet met grote zekerheid dat ik op de Jongste dag zal opstaan en het eeuwige leven zal verkrijgen. Zo leven wij reeds in het koninkrijk der hemelen, te weten met ons hart, in het geloof. Ons hart heeft dit Rijk al in bezit genomen, wij moeten er alleen nog maar op wachten dat eens ook ons lichaam, die madenzak, volgen zal en op de Jongste dag gezuiverd zal worden. Wij zitten nog met ons vlees: onze ziel zit gevangen in een donkere kerker en kan het daarom nog niet zien. Maar wanneer eens deze hut gesloopt zal zijn, dan zal men het ook zien, want dan bestaat de kerker van het lichaam niet meer. De profeet heeft dit niet alleen duidelijk gezien maar er ook opgewekt over gesproken. Ach hoe graag zouden ook wij het zien! De naam is er al voor. Maar wij hebben alleen nog maar de namen; de personen hebben wij nog niet. Niettemin, de prediking dat de doden zullen opstaan horen wij. Na onze dood zal Hij zeggen: Komt voor de dag! En dan zullen wij, ook naar het lichaam, worden overgeplant in het eeuwige leven. Zie, op deze wijze is Christus' rijk wel reeds op aarde, terwijl het toch niet van deze aarde is. Wij verkeren nog in het vlees, en tóch: ook reeds buiten het vlees, namelijk in het geloof, zoals Paulus zegt: *Onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam* (Philippenzen 3: 20v). Wij leven, eten en drinken als andere mensen, maar met onze ziel zijn wij reeds in de hemel. Onze ziel voedt zich met andere spijs dan brood, namelijk daarmee dat Christus voor ons is. Waar elders is zulke spijs, zo'n keuken of kelder te vinden? Dé kelder is in de hemel, wij voeden ons met hemelse goederen. Zo is Zijn rijk een hemels rijk, men dankt Hem in de hemel. Dit doet dat klein kuddeke dat met het hart, in het geloof, reeds in de hemel leeft. Het danken en zingen geschiedt dus zowel in de hemel als op de aarde, en toch is het niet een aards maar een hemels leven in de hemel. Het vindt plaats op deze aarde en toeh is het een hemels loven en prijzen, want onze ziel is reeds in de hemel. Waar echter het geloof in Christus ontbreekt is alles aards. En al wordt er dan nog zo lang gevestigd, gelijk de Turk en de paus doen, het is toch maar mensenwerk en gedoe. Want Paulus zegt: *Uw leven is niet openbaar voor de wereld, maar met Christus verborgen in God; want wanneer Christus zal geopenbaard zijn, die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in*

heerlijkheid (Colossenzen 3: 3v) . Zo spreken de apostelen. Wat wij als christenen leven is een verborgen zaak, want wij geloven in Christus, die in God verborgen is. Daarom kunnen de duivel en de mensen ons niet zien en kennen. Intussen, degenen die aldus in de hemel en in Christus leven trekken er op uit en prediken Gods Naam.

Een christenmens doet niet anders dan loven en danken. Daarom spreekt David er nu over wat voor mensen God in Zijn Rijk wil gebruiken, hoe en op welke wijze Hij ze aangordt en wat zij doen. Welnu, het gaat alles op een heel wonderlijke en eigenaardige wijze er aan toe. Wereld en duivel zijn zo fel gebeten op Christus dat zij Hem het liefst zouden verdelgen. De boze geesten in de lucht zijn heel de christenheid en elk christen afzonderlijk zo kwaad gezind dat zij dag en nacht in de weer zijn. Zij richten, zoals wij ook heden zien, veel schade aan. Terecht heten zij bóze geesten, want zij doen niets dan oorlogvoeren en doden. Zij zijn ook zeer kráchtige en sterke geesten: één van hen is sterker dan het hele mensengeslacht. Bovendien zijn alle mensen toch al door de val van Adam onder de macht en heerschappij van de dood gekomen. De boze geesten hebben daarom met alle mensen gemakkelijk spel; het plagen en wurgen zal dan ook wel blijven. In elk geval, niemand kan weerstaan die hoogste en sterkste geest, aan wie alle vorsten en heren onderworpen zijn. U vraagt, waarom God dan niet een Gabriël of Michael of andere zeer sterke engel zendt. Dat doet Hij niet, juist omdat de boze geest een zeer felle en sterke geest is. God heeft er namelijk plezier in hem te honen en ten spot te maken. Vandaar dat Hij niemand minder dan Zichzelf in de strijd heeft geworpen, Christus, dat arme wormpje, heeft gezonden, Die niets had waarop Hij Zijn hoofd kon neerleggen (Mattheus 8: 20). Hij pakte de duivel dus aan met menselijke zwakheid en dwaasheid. Bovendien, ook de apostelen waren als het ware onnozele schapen. Het evangelie leert dat zij zich vaak als kleine kinderen hebben gedragen: wanneer Christus ze herwaarts riep, gaven zij in derwaartse richting een antwoord. Het waren echte kinderen. Geen oud man zal zich ooit zo dom en dwaas aanstellen als zij hebben gedaan. Zie, aldus heeft de hoge en zeer wijze Geest van God de allerzwaksten gesteld tegenover de hoogste en machtigste engelen in de hemel. Hij heeft gezegd: Gaat heen en predikt, doet uw mond wijd open, opdat niet alleen de duivel het hoort maar alle schepselen het horen. De duivel zal trachten u te doden, maar weest voor hem niet bevreesd, weest veeleer bevreesd voor Hem die lichaam en ziel verderven kan in de hel. Zo heeft Hij aan Zijn Rijk een begin gemaakt. Kon het ooit dwazer dan zó dat er tegen de poorten der hel gestreden werd met de allerzwaksten die er zijn? Vandaar dat David zegt:

Uit de mond der jonge kinderen en zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om de vijand en de wraakgierige te doen ophouden. Hij wil zeggen: Gij hebt een Rijk gesticht en gegrondvest dat tegen dood en duivel vol macht en kracht is en toch bestaat uit de allerzwaksten en onmachtigsten die er zijn. Petrus moest naar Rome gaan en de machtigsten van die tijd aanpakken, zulken die meenden dat niemand in de hele wereld ze zou durven bestraffen. De Turken en de keizer onthoofden hen of hingen ze op en gingen net zo met hen om als zij heden ten dage nog doen. Zij waren zeer machtige duivels terwijl de apostelen maar zwak en hun slachtschapen waren. Is dit alles niet zeer wonderlijk? God heeft niet sterke engelen, in de hemel, gekozen en die er op uit gestuurd, wat Hij gemakkelijk had kunnen doen. Michael zou het spoedig klaar gespeeld hebben. Toch heeft God van hen geen gebruik gemaakt, maar van de menselijke natuur, van dezelfde natuur die de duivel in zijn macht gekregen had en waarover hij door de zonde heer en meester is geworden en waarin hij door de dood woont. Juist deze menselijke natuur heeft de duivel aan handen en voeten gebonden. Tot haar zei Hij: Gaat heen en predikt, dan zult gij

overwinnen.

Zie, op deze wijze laat onze Heere God nog steeds de grote machten des hemels en der engelen buiten spel en verkiest Hij de eenvoudigen en meest ongeleerden tot de strijd tegen de duivel. Zo zijn nu eenmaal de werken Gods. Want daarom heet Hij God omdat Hij uit niets iets, ja alles maakt. Zo is Zijn aard en wezen. Wanneer de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij alleen. Zal zij vrucht dragen dan moet zij haar vlees en meel verliezen en in de aarde sterven. Maar dan brengt zij ook wortel, halm en aren voort. Het is Gods natuur en wezen dat Hij een kracht en majesteit aan de dag legt die door zwakheid machtig wordt. Koningen en keizers gaan te werk met geweld en geld, de duivel met list. De Heere God gelijkt op hen in niets. Hij wil als het ware zeggen: Ook Ik zou wel sterke en machtige keizers in het leven kunnen roepen, zelfs uit stenen kunnen verwekken, maar dat doe Ik niet, want Ik wil Mijn vijanden tot dwazen en onzinnigen maken, hun ogen er voor openen dat hun rijkdom en hun macht niets te betekenen hebben - omdat u zozeer geneigd zijt om te pochen op macht, wijsheid en kracht, keer Ik het om en duw Ik u louter zwakke, arme en geringe mensen onder de neus, die zelfs geen eigen huizen hebben, maar vreemdelingen en dwazen in deze wereld zijn en ternauwernood schrijven kunnen; en omdat u zozeer geneigd zijt om te pochen op wijsheid en macht heb Ik er genoeg in u tegemoet te treden met louter zwakheid. Ziehier de reden waarom de profeet zich er zo over verwonderd heeft dat de Heere Zijn onuitsprekelijk heerlijk Rijk juist op deze wijze grondvest.

Hoe echter kom ik aan zo'n onuitsprekelijk grote kracht dat de macht van duivel en dood met haar vergeleken, niets te betekenen hebben? Antwoord: Door de zwakheid die uit de mond van jonge kinderen en zuigelingen komt. God neemt niet het zwaard, geen buks of harnas, Hij doet het alleen door het Woord en de mond van jonge kinderen en zuigelingen, die niet praten kunnen. In vergelijking met de apostelen waren de Romeinen zeer wijze en geleerde mensen; immers, de apostelen waren de meest dwazen die er waren: vol dwaasheid, onverstand en onbegrip ten aanzien van de wijsheid van deze wereld. Zij waren even kinderlijk als het kind Jezus, toen het in de tempel vertoefde. Vergeleken met de wijzen van deze wereld, die vanwege hun grote macht en weldadigheid alles en iedereen verachtten, waren de apostelen echte kinderen. Maar de Heere zegt: Roemt en pronkt nu maar zoveel u kunt, voor Mij is het alles enkel drek; gewis Ik zal u verderven en nog wel door zulken die door u voor nog minder dan kinderen worden gehouden: die zullen, in weerwil van u, met hun prediking voor Mij een koninkrijk oprichten dat lijnrecht staat tegenover al uw wijsheid en macht en dat u tot dwazen, ja dwaze kinderen zal maken. Zeg het zelf: Wat gebeurt er heden ten dage? Het ontbreekt de paus waarlijk niet aan geleerden, daarin overtreft hij ons verre. Maar bij ons gaat alles anders dan bij hem. Bij ons gaat alleen het Woord zijn gang, worden het Onze Vader en de Geloofsbelijdenis gebeden en gepredikt, maar er wordt geen zwaard getrokken. Verder gebeurt er niets, dan alleen dat onze kinderen het Woord van God wordt voorgehouden. En toch is dit Woord alleen een zo doeltreffende macht gebleken dat het keizers en koningen verschrikt heeft. Wij trekken niet met wapenen tegen de paus ten strijde, alles komt enkel voort uit de mond van jonge kinderen en van zuigelingen, dat wil zeggen: uit de dwaasheid der prediking die door hen van generlei waarde en voor ketterij wordt gehouden. Dit kan niemand God nadoen, Hij blijkt veel machtiger dan de duivel te zijn. Juist wanneer Hij geen macht heeft is Hij op Zijn machtigst - dit is een kunst die alleen Hij verstaat. Hij begint met zwakheid en onmacht, maar naarmate die onmacht toeneemt wordt Hij sterker en machtiger. Dit is een uitspraak, een Woord dat de

wereld slechts voor dwaasheid kan houden. En toch, juist met dit Woord maakt Hij alle andere woorden en machten in deze wereld dwaas en machteloos. De wijze waarop Hij Zijn Rijk sticht is die van het naakte Woord, van de prediking, die wij horen, aannemen en geloven. Zulken zijn er ook velen, die het horen, aannemen en zich bij ons voegen. Toch dwingen wij niemand daartoe. En ofschoon de tegenstanders al fel te keer gaan en onzinnig woeden, zij richten er toch niets mee uit. Want de zuigelingen, dat wil zeggen degenen die zich in deze wereld voordoen als zuigelingen, zijn desondanks een sterk en machtig koninkrijk, waar God behagen in schept en dat de duivel en de hele wereld te kijk zet. Wie zalig wil worden moet zulk een kind of zuigeling worden en het Onze Vader leren, zoals ook mijn kinderen doen, ook hij moet dezelfde school als deze kinderen bezoeken.

En dat hebt Gij, zegt David, daarom gedaan, *opdat Gij verdelgt de vijand en de wraakgierige*. Is dit niet iets wonderlijks? Men zou zo zeggen: wanneer de vijanden te gronde gaan, dan kan men land en volk innemen. En koningen, keizers, vorsten, heren, en de duivel zijn voorwaar zeer sterke vijanden. Maar ofschoon zij nog zo sterk zijn, toch zullen zij dit Rijk niet innemen. Want juist daarom, zegt de Heere, omdat Mijn vijanden zich zozeer op hun macht beroemen, zal Ik ze te schande maken, zal Ik ze laten smelten als boter voor de zon. Waar zij echter niet te schande zullen worden gemaakt, daar zullen zij worden als de kinderen. Daarom zegt ook Paulus: *Zo iemand onder u dunkt dat hij wijs is in deze wereld, die worde dwaas, opdat hij wijs moge worden* (1 Korinthe 3: 18); dat wil zeggen: hij moet zijn wijsheid afleggen en worden één van die dwazen die aan het Woord vasthouden en bereid zijn als kinderen het Onze Vader te leren. Wilt u dat echter niet, dan zult u Hem zien op de Jongste dag, maar dan is Hij niet meer zwak, maar komt Hij met legerscharen van engelen en in grote heerlijkheid; dan zal Hij u ook heel anders aanspreken dan Hij nu doet, nu Hij het nog doet door het Woord van jonge kinderen, die men voor dwazen houdt. Zijn zij echter bereid kinderen te worden en naar school te gaan, dan wil God ze gebruiken, ze maken tot een sterke macht die de vijand en de wraakgierige verdelgt, vooral de Joden, maar ook de duivel met zijn hele aanhang.

In de historiën kan men overal lezen dat de Joden geen volk zozeer haten als de christenen. Toen Christus aan het kruis uitriep: *Mij dorst!* hadden zij nog geen dronk water voor Hem over, maar gaven zij Hem in grote nijd en ergernis slechts edik. Geen misdadiger laat men in het stervensuur dorst lijden, men geeft hem de beste lafenis die voorhanden is (Spreuken 31: 6). Geen rover behandelt men zo wreed dat men alle medelijden jegens hem vergeet, zoals men ten aanzien van Christus wel gedaan heeft. Dit is zonder meer de duivel die de wereld er toe ophitst dat zij zelfs een rover niet zozeer haat als ons. De tegenstanders zijn jegens ons nog vijandiger dan jegens Turken en Wederdopers. Wanneer zij ons gal te drinken konden geven, zouden zij het zeker doen. Zo is het tot nog toe alle vromen steeds vergaan: waar men hen ook maar leed berokkenen kon, het werd altijd goed genoemd. Dit is geen gewoon menselijke nijd en gewoon menselijke boosheid, zij komt van de duivel. Hij is het die de wereld tegen de vromen verbittert. Dat is ook niet verwonderlijk; immers de vromen tasten zijn macht en wijsheid aan Zij doen dat door hun mond, die mond die door hem juist als van geen betekenis wordt geacht. Daarom zet hij, zo vaak als hij aan ons denkt, de tanden op elkaar en mompelt hij: ik zal ze verscheuren! Vandaar dat hij hier de 'vijand' en de 'wraakgierige' heet. Wraak is de ondeugd van de duivel en al zijn aanhangers. Zij zitten vol wraak, en dat om geen enkele andere reden dan deze, dat zij het evangelie niet willen horen, ja het zelfs haten. Trouwens, zij haten het niet alleen, maar peinzen er dag en nacht over hoe zij zich op ons, daar wij van geen wijken

willen weten, kunnen wreken. Al ettelijke jaren beraadslagen zij hoe zij nog eens hun woede op ons zullen kunnen koelen. Immers, zij kunnen zichzelf geen rust gunnen zolang zij ons nog voor ogen hebben. Ook de Romeinen kwamen indertijd niet eerder tot rust dan nadat zij de christenen uitgemoord hadden - maar toen kwam het ook, zoals onze tekst zegt, gelijk zó ver dat God hen verdelgde; immers, ondanks al zijn macht en glorie bestaat het oude Rome al sinds lang niet meer. Zie, zo zal het nu ook zeker de paus vergaan Al zal hij ook nog zo lang ons vijandig en wraakgierig tegemoet blijven treden, toch zullen er altijd christenen blijven; hijzelf echter met heel zijn aanhang zal ondergaan, zij het ook nadat hij er velen zal verleid of gedood hebben. Immers, onze Heere in de hemel blijft op Zijn troon en wij hier op aarde zullen ten allen tijde kinderen hebben die hun mond zullen opendoen. Aldus heeft reeds David voorzeggd dat wij altijd onder zulk een bewind zullen moeten leven, temidden van mensen die vijandig en wraakgierig zijn. En zo waren indertijd de Joden ten aanzien van Christus: boze vijanden en wraakgierig. Zo waren ook de Romeinen. Zo zijn er ook velen heden ten dage, mensen die niets liever zouden doen dan eigenhandig ons uit elkaar rukken. De profeet heeft, zoals ik al zei, dit reeds zien aankomen, hij zag dat de kinderen en zuigelingen met boze vijanden en wraakgierigen, mensen die door de duivel in hun hoogmoed bezeten zijn, te doen zouden krijgen. Al wat zij verzinnen is hier op gericht: de monden der kinderen te stoppen. Doch vóór ze hiermee ook maar voor de helft mee klaar zullen zijn, zullen zij geveld ter aarde liggen. Want boven in de hemel is iets anders besloten. Daar heeft Paulus over geschreven: *Ik heb de Heere hierover driemaal gebeden, opdat hij van mij zou wijken; en Hij heeft tot mij gezegd: Mijn genade is u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht* (2 Korinthe 12: 8 en 9), met andere woorden: Dit moet u genoeg zijn dat Ik een zeer machtige Heere ben, neem er genoeg mee dat Mijn kracht volmaakt is, Mijn manier van doen is deze, dat u zwak moet zijn en moet wachten en dat u niet zelf de hel mag willen uitroeien, want dat zal Ik doen, namelijk door kinderen. Als dit zo is, laten dan hel en duivel toornen wat zij willen, want Hij, Die ik aanhang met heel mijn hart, zal mij gewis sterken.

Want ik zal uw hemel aanzien, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren die Gij bereid hebt. Over de zon heeft hij het niet, alleen over de maan en de sterren. En toch moet ook de zon er zijn, want zonder de zon zijn wij arme, ellendige mensen en kan zelfs niemand één uur leven. Wat eenmaal geschieden zal, zal het werk zijn van Gods vinger. Er zal een nieuwe hemel zijn. Wij zullen dan in de hemel en geheel hemels zijn. Het zal niet een hemel zijn zoals God schiep in den beginne, maar een hemel die gemaakt zal zijn door Zijn vinger. Reeds de profeet heeft dit begrepen en Christus heeft het herhaald toen Hij zei: *Indien Ik door de vinger Gods de duivelen uitwerp, zo is dan het koninkrijk Gods tot u gekomen* (Lukas 11: 20). De vinger Gods is namelijk de Heilige Geest, dat wil zeggen de Heilige Geest met al Zijn gaven, waarmee Hij Zijn kerk toerust en versiert. Daarvan staat geschreven: *En het licht der maan zal zijn als het licht der zon, en het licht der zon zal zeventvoudig zijn als het licht van zeven dagen, ten dage als de Heere de breuk Zijns volks zal verbinden en de wond waarmede het geslagen is, genezen* (Jesaja 30: 26), dat wil zeggen: wanneer het van zonde en dood verlost zal zijn. Wij zullen dan geheel rein zijn naar lichaam en ziel en even rein zullen ook de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zijn. De zon zal zevenmaal, dat wil zeggen onmetelijk meer licht geven. Zij is nu al zo fel dat niemand er in kijken kan. Wanneer Adam zonder schuld was gebleven, had hij in de zon kunnen kijken als een adelaar. Ons gezichtsvermogen is zelfs niet meer voor het honderdste deel wat het eens was, en hetzelfde geldt van onze stem. Ook de zon, de lucht en de wolken zijn

niet meer zo rein en mooi als zij eens waren, daarom schijnen zij ook niet meer zo mooi. Maar op die dag zullen zij weer mooi zijn. Thans is ons lichaam vol gebreken, dan zal het daar geheel vrij van zijn. Zo heeft de profeet zich in de Heilige Geest verheugd op die grote dag en zijn Advent gevierd. Eenmaal, zegt hij, zal ik verlost zijn uit dit jammerdal, uit deze ellende en duisternis en de hemel mogen aanschouwen, de maan en de sterren, het werk Uwer vingeren. Zie, daarom is Gods Rijk geen tijdelijk rijk maar een hemels rijk.

Ofschoon wij nog wel op aarde zullen zijn, zullen wij ons toch overal heen kunnen begeven, ook naar boven. Zie hier wat de profeet gelooft en waarop hij zich ook verheugt. Zijn verlangen is deze nieuwe hemel, die bereid is door de vinger, dat wil zeggen door de Geest Gods, te mogen aanschouwen. De barmhartige God heeft hetgeen geschreven staat in Hebrëen 11 nog uitgesteld: Hij brengt ons niet terstond in het hemelrijk, wij zullen dat pas beërven wanneer de eersten en de laatsten elkaar zullen gevonden hebben (Hebrëen 11: 39). Zo is het door God zelf verordend. Daarom is het de profeet niet anders te moede dan alsof hij reeds uit de doden is opgestaan en alsof reeds deze wereld ten einde is. Hij ziet dat allemaal reeds in het geloof, door de Geest, zoals Petrus zegt: *Wij verwachten naar Zijn belofte een nieuwe hemel en een nieuwe aarde* (2 Petrus 3: 13). Dat zal een ruimere en mooiere hemel zijn dan wij nu hebben. In het paradijs waren er geen distels en brandnetels, maar rozen en heerlijke gazons. Doch sinds de vloek op aarde kwam is alles tégen ons, de zonden maken ons het leven zwaar en moeilijk, opdat wij zullen gaan inzien wat wij verloren hebben en zullen gaan verlangen.

Wie is nu de zon? De profeet schildert ons voor ogen een zeldzame zon, wanneer hij zegt: *Wat is de mens dat Gij zijner gedenkt?* Overal trekt de Schrift graag vergelijkingen met de zon. Zo staat er in Maleachi: *Ulieden daarentegen die Mijn Naam vreest zal de Zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder Zijn vleugelen* (Maleachi 4: 2). Deze Zon der gerechtigheid is Christus, onder Wiens vleugelen het heil te vinden is. Wie onder deze vleugelen leeft wordt zalig.

Christus is de Zon der gerechtigheid die licht en glans geeft. Waar Hij schijnt, daar wordt het hart verlicht en is er gerechtigheid. Dankzij deze Zon heten wij rechtvaardig voor God. Zolang men maar blijft onder Zijn licht en glans, is men behouden en zalig. Daarvan staat geschreven in Psalm 118: *Dit is de dag die de Heere gemaakt heeft* (Psalm 118: 24), dat wil zeggen: Hij is de Zon, want de Zon maakt de dag. Zo is Christus die Zon bij wie men ervan verzekerd kan zijn dat er na dit leven een ander leven komt en dat er na deze hemel en aarde een andere hemel en een andere aarde komen. Daarvoor is Hij om mijnentwil gestorven. Zie, zo heet Christus overal in de Heilige Schrift de zon, de zon die zo mooi en heerlijk is. En toch is deze zon, hoe mooi zij ook is, vergeleken met Christus niemendal.

Hij immers verlicht het hele leven, verstoort ook met Zijn licht al wat slecht en verkeerd is. De zon dóet iets: de slapenden wekt zij. Ook Christus is een Zon die reeds opgegaan is, toch zijn de slapenden nog dood. Maar Hij schijnt reeds met het oog op de dag en het werk dat dan gedaan zal worden. Valt het licht van deze Zon in mensenharten, dan verlicht Hij ze zo sterk dat de eeuwige dood er door weggebannen wordt; dan weten wij dat we eeuwig zullen leven. Het is waar, David spreekt in deze Psalm niet over de zon, maar wel heel duidelijk over wat de zon pleegt te doen; derhalve is Christus de Zon.

Een mens of kind der mensen is het, hetwelk God gedenkt en aanneemt. David stelt Hem voor aan alle mensen; in een taal die hoge en diepe gedachten vertolkt. Hij ziet Christus in Zijn lijden; hetzelfde waarvan in Jesaja 53 geschreven staat dat niemand Hem nog voor een mens hield, dat de wereld Hem hield voor een melaatse en voor

een adderengebroid. Zo veracht was Hij dat men zijn aangezicht voor Hem verborg (Jesaja 53: 2) en haast wel denken moest: Deze mens is gewis een gevloekte! Het geloof der Joden was: Wij mogen zalig prijzen al wie het goed gaat in deze wereld en al wie rijk is. Volgens dit geloof moest Hij die er zo jammerlijk en ellendig uitzag, wel noodzakelijkerwijs voor een gevloekte worden gehouden. Men kon het zich onmogelijk voorstellen en geloven dat Hij Hem als Zijn geliefde zou willen aannemen. Dat Hij die Zon zou zijn die in de hele wereld gepredikt moet worden, dat achtte men God onwaardig..

Veeleer dacht heel de wereld: God heeft deze mens vergeten!

Wat is de mens? In de evangeliën heet Christus op grond van deze Psalm de Zoon des mensen. Omdat Hij uit de mensen geboren en daarom een gering iemand was. De profeet Jesaja heeft over Hem in de allerhoogste verwondering gesproken, immers de hele wereld meende: God heeft Hem vergeten. Maar God is een zeer wonderbaar God. De Steen die de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks (1 Petrus 2: 7).

Wat is de zoon des mensen dat Gij hem bezoekt? Thans beschrijft de Psalm hoe jammerlijk Hij van God verlaten is geweest, wijdt hij dus enkele woorden aan Christus' lijden. Weliswaar wordt er niets gezegd over het kruis, maar toch wel over Christus' verlaten zijn van God. Immers er wordt gevraagd: *Wat is de zoon des mensen dat Gij hem bezoekt?* Dit nu is een woord dat geen mens op aarde geheel vatten kan. Wie door God verlaten is, is er erger aan toe dan wanneer hij dood zou zijn. Daarom vatten dit woord alleen diegenen die het zelf ervaren hebben. Wanneer de mensen hoog worden als bomen en bergen en God hun een buidel vol geld geeft zodat zij zich in de weelde kunnen baden, dan meent men dat God hen nabij is. Wanneer Hij echter wegkruipt en Zich verbergt en de duivel een loopje met ons laat nemen, dan lijkt het of God verre van ons is.

Hierover staat het een en ander geschreven in Job. Satan zegt daar: *Ik heb de hele wereld doorwandeld.* Dan zegt de Heere: *Hebt ge ook acht geslagen op Mijn knecht Job?* Satans antwoord is: *En of, maar is het om niet dat Job U vreest, hebt Ge hem niet volgestopt met goede dingen? Hebt Gij zelf niet hem en zijn huis en al wat hij bezit aan alle kanten beschut? Strek daarentegen Uw Hand uit en tast alles aan wat hij bezit - of hij U dan niet openlijk zal vaarwel zeggen!* (Job 1: 7vv) . Hier bekent de duivel dat hij zonder Gods verlof Job niet heeft kunnen aantasten. Ook in Psalm 34 lezen wij van zulk een wal en gracht: *De Engel des Heeren legt zich rondom degenen die Hem vrezen* (Psalm 34: 8). Wanneer God nabij is, is er geen toegang voor de duivel. Maar God geeft hem soms een gaatje om binnen te sluipen. Hij zegt: *Zie, al wat hij bezit zij in uw macht; alleen tegen hemzelf zult gij uw hand niet uitstrekken* (Job 1: 12). Lichaam en goederen geeft Hij in de handen van de duivel, maar de ziel mag de duivel geen kwaad doen. De duivel kan niets doen wanneer de Heere hem er niet verlof toe geeft. Daarna sloeg de duivel Jobs kinderen dood, nam hij hem zijn vee af, verbrandde hij alles, sloeg hij Job met boze zweren, terwijl zijn vrouw ook nog met hem spotte. Wanneer de Heere ons verlaat en ons huis verbrandt, dan komt dat omdat de duivel tot zo ver door God is losgelaten. Waarom laat de Heere hem los? Omdat wij het nodig hebben, namelijk opdat wij onze ellende leren kennen. Maar wanneer de Heere zegt: *Tegen hem zelf zult gij uw hand niet uitstrekken*, dan is duidelijk dat de macht van de duivel beperkt is. Dan staat er opnieuw: *Hebt gij ook acht geslagen op Mijn knecht Job? want niemand op aarde is als hij, zó vroom en oprecht, godvrezend en wijkende van het kwaad* (Job 2: 3). Ja, zegt dan de duivel, maar Gij hebt hem nog het leven gelaten, aan zijn huid alleen heb ik niet genoeg, geef mij ook een stuk van

zijn ziel! Toen sloeg hij hem opnieuw. Nu was Job geheel van God verlaten. Dit is een verlating die tot vertwijfeling voert, men voelt dan de hel. Er is dan geen hulp meer, noch van engelen noch van mensen. Dit is de eigenlijke Godsverlating. Dan begint een ellende waarvan geen mens de diepte peilen kan. Christus heeft ze ervaren in de hof. Wanneer ze een poosje zou aanhouden, zou ik bezwijken. Terecht noemt men haar een dodelijke verlating, zij lijkt een eeuwigheid te zullen duren. Hierover spreekt nu de profeet in deze Psalm.

De Godheid verbergt Zich dan zozeer dat men niet eens meer van een Godheid spreken kan Er is alleen nog maar de duivel en de hel. Niemand kan deze woorden vatten. Alle grote en sterke heiligen als Job en Paulus is dit overkomen. Paulus spreekt er over als hij zegt: *Ik heb een doorn in het vlees*, dat wil zeggen de duivel kwelt mij met ziekte en brengt mij van de wijs (2 Korinthe 12: 7). De duivel kan ons hele lichaam volstoppen met vergift en etter. Hij is daar een meester in, een apotheker, maar zijn apotheek is vol vergif. Wanneer hij in zo'n geval echter toch niets uitricht, is dat alleen te danken aan Gods voorzorg. Zie hier de mens die door God verlaten is en van wie de hele wereld zegt: God zal nooit meer naar hem omkijken, zozeer wordt hij naar het lichaam gekweld. De Godheid is hem dan onttrokken. Christus vooral heeft op deze wijze geleden en gestreden - maar zie, juist zo wordt het hemelrijk gewonnen. Want Hij heeft naar lichaam en ziel Zich geweldig ingespannen, heeft grote angsten doorstaan, heeft niet alleen bloed gezwéten maar ook Zijn bloedvergóten en heeft gedacht dat Hij van God verlaten was. Doch dit is maar gelukkig, dat deze nood van de verlatenheid niet al te lang heeft mogen duren, niet langer dan van 6 uur 's avonds tot 6 uur 's morgens; immers zij begon pas toen Hij in de hof kwam. Kijk, op deze wijze heeft de profeet kort maar krachtig gesproken over het tweevoudig lijden van Christus. Immers, Hij was ook van God verlaten, vond geen hulp, noch bij God, noch bij de mensen, noch bij de engelen, behalve dan dat één der engelen Hem getroost heeft - maar geen schepsel heeft Hem verlost. En toen Hij dorst had, moest Hij edik drinken, alle schepselen waren tégen Hem, er was geen plek meer waar Hij Zijn voeten zetten kon. Wanneer God verre is kan niemand troosten, zelfs niet al zouden alle mensen op aarde dansen en zingen. Zie hier Zijn eigen ervaring.

Maar met eer en heerlijkheid zult Gij hem kronen. Dit ziet op de opstanding uit de doden. De Psalm wil zeggen: Gij zult Hem, over Wie niemand zich ontfermt, Die men van God en de wereld verlaten acht, verlossen en in ruil voor de smaad en het schandelijk aanzien dat Hij hier op aarde voor U en voor Zichzelf had, zult Gij Hem kostbaar kleden, mooi maken en versieren, zodat Hij rondom een Gekroonde zal wezen. Niet alleen lichaam en ziel zullen schoon en vol leven, vreugde, zaligheid, wijsheid en macht worden, gelijk Hij nu reeds vol Godheid is, maar ook zullen alle schepselen samen met Hem vrolijk zijn. De zon, de maan en de sterren zullen mooier zijn dan ooit. Hijzelf geniet dit nu reeds volop, maar op de Jongste dag zal Hij samen met Zijn heiligen en engelen met nog groter heerlijkheid bekleed worden. Daarom zegt Jesaja over de kerk: *Ik zal de volkeren tot u brengen, zij zullen aan uw voeten liggen, gij zult met hen versierd worden en zij zullen allen rondom u staan* (Jesaja 60). Zie, op deze wijze heeft Christus de kerk en alle schepselen tot een sieraad. Welk een heerlijke voorzegging omtrent Zijn opstanding. Hij zal zozeer met heerlijkheid bekleed worden dat er geen einde ooit aan komen kan.

Gij doet hem heersen over de werken Uwer handen. Gij hebt alles onder zijn voeten gezet. David beschrijft hier niet alleen de mens maar ook God. Men moet Hem Heere noemen. Dat is Hij immers van eeuwigheid - alleen, niet voor ons! Vandaar dat God Hem door de opstanding uit de doden heeft moeten verheerlijken, opdat Hij nu Heere

zou zijn over alle dingen in de hemel en op de aarde. Dit is Zijn godheid. God zou immers niemand die niet zelf God is, ooit boven alle schepselen kunnen zetten. Hij alleen staat boven de engelen, boven de zon en de maan en boven alles wat op aarde, in de lucht, in de hemel en in het water is. Kijk, zo moet nu ook deze Mens, die geleden heeft en verlaten is geweest, niettemin de naam van Heere over alle schepselen dragen, dat wil zeggen Hij moet God zijn. Zo is Hij dus waarachtig God en mens, naar Zijn mensheid is Hij gestorven, heeft Hij geleden, is Hij verlaten geweest en is Hij toch weer opgestaan, is Hij gekruisigd en toch een Heere over alle schepselen. Daarom aanbidden de engelen Hem ook als mens, want Hij is één enige Persoon, God en mens ongescheiden. De Psalm beschrijft Hem als een waarachtig mens en tegelijk als een Heere over alles wat Gods Hand heeft voortgebracht. Zoiets komt alleen God toe, zoals geschreven staat bij Jesaja: *Ik ben de Heere en niemand anders* (Jesaja 45: 5) - want dit is Gods roem dat Hij alleen God is, over engelen en duivelen, ja over alle dingen. Keizers en koningen zijn slechts van papier, vergeleken met Hem, Hij is de ware Heere en Meester over alles. Daar nu, gelijk Psalm 110 zegt, Christus een macht ontvangen heeft die gelijk is aan die van de Vader, is Hij ook waarachtig God. Zo staat het trouwens ook in Mattheüs 28: *Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde* (Mattheüs 28: 18), als wilde Hij zeggen: Ik ben gans en al de Heere! Hoe is Hem deze macht gegeven? Naar Zijn godheid had Hij ze reeds van eeuwigheid, maar naar Zijn mensheid heeft Hij geleden en is Hij opgestaan uit de doden, is Hij toen verheerlijkt om een Heere te zijn over alle dingen. Wij moeten ons bewust zijn dat Christus twee naturen heeft: Lichaam en ziel kwamen van Zijn moeder, Hij was een mens gelijk anderen doch zonder zonde, Hij was de Zoon des mensen; maar vervolgens: Hij is ook een Heere over alle dingen, dat wil zeggen waarachtig God, samen met de Vader, met gelijke macht als God, ook niet de engelen onderworpen. Zo is dus de Zoon des mensen tot Heere gemaakt over alle dingen.

Wij mogen deze Psalm niet zo opvatten als zou dit alles van de mens gezegd worden; van de mens van wie wij lezen: *Vervul de aarde en onderwerp haar* (Genesis 1: 28). Want dan verminkt men de tekst. De Mens waar het in de tekst over gaat is door Gods vinger gezet over alle dingen, en dat kan van ons niet gezegd worden: wij mensen zijn alleen maar gezet over de vissen en de vogels, niet eens over andere mensen. Krachtens de schepping is de mens alleen maar gezet tot een heer over de dieren, om die te regeren. En dat is maar weinig. Hier staat echter: *Gij hebt alles onder Zijn voeten gezet*. Dit is niet slechts de heerschappij van de rede over de dieren, maar veel meer: déze Heere staat ook boven de mensen en alle engelen en wat men verder ook maar noemen kan. Hij is veel meer dan Adam, aan wie niet alles onderworpen was. Voor Hem is heel de wereld de voetbank Zijner voeten. Hier kan men niet zomaar aan voorbijgaan. Daarom getuigt Petrus van Hem: *De engelen, en machten en krachten zijn Hem onderdanig gemaakt* (1 Petrus 3: 22). Over zonde, dood, leven en engelen Heere zijn, dat kan niemand anders dan alleen Hij die waarachtig en natuurlijk God is. Vandaar dat David Hem treffend heeft beschreven als de Zon. Wanneer in het nieuwe leven de nieuwe hemel er zal zijn, zal Christus daaraan schitteren als de Zon. Hij is om onzentwil een poosje van God verlaten geweest, is toen opgestaan, verheerlijkt en tot een Heere gemaakt over hemel en aarde. Van deze Zon komt het licht in onze harten, zodat wij Hem en de Vader kunnen aanroepen. En al zijn het ook dood en zonde die ons benauwen, wij mogen weten dat wij Iemand hebben die ons helpen kan en de weg tot de Vader banen kan. Dit licht moeten wij behouden, het licht dat van déze Zon komt.

Schapen en ossen altogader, en ook de wilde dieren, de vogelen des hemels en de

vissen der zee, en hetgeen de paden der zeeën doorkruist. Dit laatste behoort tot hetgeen ook Adam reeds ontvangen had. Maar ook het rijk van Adam draagt David op Christus over, opdat wij niet zouden denken: Als Christus maar Zijn eigen Rijk heeft, dan heeft Hij niets met Adams rijk gemeen. Neen, ook Adams rijk brengt hij onder bij Christus' Rijk. Zowel goddelozen als vromen moeten leven onder Koning Christus. Dit geldt dus ook voor u! Alles wordt onder Hem gesteld: engelen, mensen en ook de duivel. Opdat wij zouden weten: Alles is in Zijn Hand.

Laten wij daarom God danken. Christus er voor danken dat Hij zulk een Rijk gesticht heeft, en dat ook wij in dat Rijk mogen ingaan, zodat Hij dan onze Heere is. Het is om deze reden dat de profeet in de Psalm besluit met een herhaling van het eerste vers: *O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!* Dit wonderlijke Rijk is verworven en tot stand gekomen door veel lijden en grote zwakheid Hij noemt het een nieuw Licht, een Licht dat niet voortkomt uit de rede, maar uit Hem die de Zon is, die gestorven en opgestaan is en door Wie wij zalig zullen worden.

ZESDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 11:1-3

1 Een psalm van David, voor den opperzangmeester. Ik betrouw op den HEERE; hoe zegt gijlieden tot mijn ziel: Zwerft henen naar ulieder gebergte, als een vogel?

2 Want ziet, de goddelozen spannen den boog, zij schikken hun pijlen op de pees, om in het donkere te schieten naar de oprechten van harte.

3 Zekerlijk, de fundamenten worden omgestoten; wat heeft de rechtvaardige bedreven?

U hebt reeds vaak gehoord dat het Psalmboek niets anders is dan een boek waarin het geloof ons geleerd en ingeprent wordt. Het is daarom in overeenstemming met heel dit boek wanneer hier staat: *Ik betrouw op de Heere*. Altijd weer vinden wij in het Psalmboek voorbeelden van geloof, alsook van geloof- aanvechtingen. Een eerste aanvechting is die van het zwaard: wanneer men tegen ons optreedt met geweld. Toch doet dit kwaad niemand die het evangelie dient echt schade; het zou zelfs niet eens goed zijn als wij nooit vervolgd werden. Het evangelie is immers een kracht Gods, en het wil haar kracht, namelijk daar waar het nodig is, ook tonen. Dan doorstaat het alles, moeten zelfs alle koningen er voor wijken. De ondervinding leert, dat het evangelie werkelijk een grote kracht Gods is. Over dit soort aanvechting kunt u bij de profeten en Psalm dichters vaak veel lezen.

Er is echter een tweede aanvechting die veel gevaarlijker is. De profeten hebben daar dan ook veel harder over geroepen. Ook Paulus, toen hij schreef: *Er moeten ook sekten onder u zijn, opdat degenen die oprecht zijn, openbaar mogen worden onder u* (1 Korinthe 11: 19). Sectariërs en warhoofden richten vaak aanzienlijk veel schade aan. Gelukkig is Christus, als een veldheer, dag en nacht voor Zijn volk in het legerkamp, ten allen tijde paraat. Vandaar dat Hij de Heere der heerscharen heet. Doch al is deze aanvechting veel zwaarder dan de eerste, toch is ook zij nuttig en nodig.

Wie een christen wil zijn moet zich ervan bewust zijn dat het met het Woord van God nu eenmaal op deze wijze er in de wereld aan toegaat. Daarom volgt hen niet, die zeggen dat er een Concilie moet komen. Deze mensen hebben geen verstand, zien niet in, in welke richting de Psalmen en de Schrift zich bewegen. Wachten tot de paus en anderen een besluit genomen hebben mag niet, want men moet er zeker van zijn dat het Woord dat wij hebben Góds Woord is. Deze Psalm is er op gericht Gods volk te troosten. Ik betrouw op de Heere. In de zaken van het Woord Gods kan wel de één de ander goede raad geven, maar onmogelijk is dat daaruit een eenstemmig besluit voortkomt.

Gods Woord is niet vast te leggen, het zweeft boven de hemel en de aarde. Christus zegt: *Ik ben gekomen om vuur op de aarde te werpen; en wat wil Ik, indien het reeds ontstoken is?* (Lukas 12: 49). Dat wil zeggen: *Ik zal maken dat de vader tegen de zoon en de zoon tegen de vader, de moeder tegen de dochter en de dochter tegen de moeder opstaat* (vers 53). Waarom? Hij wil het daarheen leiden dat deze of gene zegt: *Ik betrouw op de Heere*. De Zijnen maakt Hij er zeker van dat zij het Woord steeds beter en scherper leren verstaan. Valt iemand af, het zij zo. De hele strijd is begonnen alleen voor die volharden. In een leger is het ook zo: sommigen moeten sneuvelen, en het kan heel goed zijn dat er morgen vallen die vandaag nog staan. Dit is heus niet één van de fabels van Dietrich van Bern. Want het gaat hier niet om dood en leven en ook

niet daarom dat uw voeten in bloed baden, want Christus' Rijk voltrekt zich in stilte en plant zich in heiligheid voort. Niemand zal dus alles bij elkaar kunnen brengen. De paus heeft het wel gewild en heeft het ook wel duizend keer geprobeerd. En het is ook inderdaad wel eens tot een overeenstemming gekomen, die voor zeer kostbaar werd gehouden. Maar zij kwam ons te staan op de prijs van het verlies van Christus, ons Hoofd, en er ontstonden talloze sekten en nergens bleef het evangelie. De bisschoppen hebben gestreefd naar betere dagen, waarin er geen strijd, geen vervolgers en geen sekten meer zouden zijn. Maar er werd door niemand onder hen gerekend met Gods Woord. Zie, in zo'n aanvechting kan men niets beter doen dan vasthouden aan het Woord en zeggen: *Ik betrouw op de Heere!* Zo'n strijd wordt niet met het zwaard gevoerd. Om de duivel te bestrijden heb je ándere wapenen nodig, hij zelf beschikt trouwens ook over andere. Hij legt beslag op 's mensen hart, zodat het voor Gods Woord gaat houden wat het niet is. Men moet niemand dwingen met het zwaard, zoals de paus doet, maar de ander van binnen overwinnen, zodat hij er geen woord meer tegenin kan brengen. Al komt er helemaal geen zwaard bij te pas, toch zijn er die het Woord aannemen. Men is ook verplicht het aan te nemen. Het gaat er alles heel sobertjes aan toe en toch overwin ik met het Woord de dood. Maar degenen die verhard zijn hebben geen profijt van het Woord. Wie op dit punt de rechte gezindheid mist, is verloren. Men moet zeggen: *Ik betrouw op de Heere*, dat wil zeggen: mijn hart heeft ten aanzien van God goede moed, dat Hij mij genadig zal zijn.

Hoe zegt gij dan tot mijn ziel: Zwerf heen naar uw gebergte als een vogel? Zie hier de strijd tussen de ware ende valse heiligen. Gij leert mij vluchten, zegt hij, op uw berg, maar ik heb een ándere berg. Met de bergen zijn bedoeld de opzienbarende goede werken, waarheen de uilen vliegen. Elders lezen wij: *Uw gerechtigheid is als de bergen Gods* (Psalm 36: 7) - daarmee is bedoeld die gerechtigheid die God de mens schenkt wanneer Hij hem met Zijn genade verlicht en hem de zonde vergeeft. Maar dit is dan ook Góds gerechtigheid, die niet door werken maar door het geloof verkregen wordt. Waar deze gerechtigheid is, daar aanschouwt men de berg Gods en mag men zeggen: *De Heere zegene u, gij woning der gerechtigheid, gij berg der heiligheid* (Jeremia 31: 23). Aldus heeft de profeet Gods kerk begroet. En in Jesaja staat: *En het zal geschieden, in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op de top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen* (Jesaja 2: 2) - dat wil zeggen: aldaar zal die gerechtigheid een aanvang nemen die geprezen zal worden boven alle andere. Men moet dus goed onderscheid maken tussen de berg Gods en die der mensen. Een enkel gelovig mens is in de ogen van God en die van engelen een hoge berg. Weliswaar hielden de Joden een zondaar voor een gering mens; toch zijn de bergen Gods groot in Gods ogen. Vorsten, doctoren en werkheiligen zijn ook grote bergen, insgelijks de kloosters, waar men de werken onderwezen en de zelfverworven gerechtigheid geleerd heeft. Maar de Psalmist ziet deze bergen slechts van verre en zegt: *Mijn berg is God, mijn vertrouwen rust alleen op Hem. Deze berg zag hij zelf weliswaar niet, maar voor God was zij hoog. Van Hem laat ik mij niet losrukken*, zegt hij. Waarom, zo vraagt hij de goddelozen, zou ik vluchten op uw gebergte; u weet immers nooit van iets anders dan van goede werken, zulken die door de mensen zeer geprezen worden en waartoe zij ook hun toevlucht nemen; maar het zal u niet gelukken mij af te brengen van Gods gerechtigheid, ik ben geen vogel of ander schuchter wezen, dat niet ergens een thuis heeft en niet weet waarheen het vluchten moet! Dit laatste slaat op de onzekere gewetens, die niet weten waar zij zich eigenlijk bevinden. Zulke gewetens zijn de slechte vrucht van de leer der werken. Dan loopt men m.i. tot dit werk en dán tot dat

werk. De levensverhalen van de heiligen bewijzen het.

Want ziet, de goddelozen spannen de boog. Zie hier een ontwijfelbaar getuigenis dat de duivel nergens anders toeslaat dan waar Gods Woord is. Waar hij de mensen reeds in zijn macht heeft, strijdt hij niet meer. Maar waar ook maar één vonkje van het Woord Gods brandt, daar past hij op zijn tellen. Want hij wil graag heer en meester over de ganse aarde zijn. Hij doet, zoals Job zegt, zijn ogen al open bij het aanbreken van de morgenstond. Zodra hij ergens Gods Woord opgang ziet maken, gaat hij er achterheen. En de Heere laat hem toe in dit vuurzijn poten te zetten. Wel vallen er dan velen af. Maar hoe meer hij zich opblaast des te slechter komen zijn zaken er voor te staan. Intussen, onze Psalm beklagt het verderf van zovele zielen. Hij vergelijkt de leer der goddelozen met een boog, waar de pijl al op ligt. Zij schieten vanuit een schuilhoek, richten hun wapen daarheen waar zij hopen veel schade te kunnen aanrichten. Dit zijn woorden rijk aan beeldspraak. Mond en tong vergelijkt de Psalm met een boog. Het woord op de tong in de mond is dan de pijl. Ook wij plegen weleens te zeggen: het is een pijl die niet uit een koker komt. De Psalm wil zeggen. juist daar waar God vruchten geeft willen zij schade aanrichten. Zo is het ook gegaan toen het volk Israel uit Egypte toog: ook toen stonden her en der profeten op, zodat de Schrift kan zeggen dat er nergens een plaats was waar niet een afgodsbeeld werd opgericht. En nadat de apostelen gestorven waren is ook al heel spoedig de duivel gekomen. Dit is evenwel onze troost, dat wij ervan op de hoogte zijn hoe het gaat en dat wij weten dat het Woord het ware fundament is.

Zij schikken hun pijl op de pees, om in het donker te schieten naar de oprechten van hart. De oprechten en reinen van hart zijn degenen die het geloof in God hebben. Wie God voor een Rechter houdt, diens geloof deugt niet. Nodig is een eerlijk en oprecht hart. Het is de duivel er immers niet zozeer om te doen om geld of goed weg te nemen, maar veel meer om het geloof uit de harten uit te rukken. David was wel een echtbreker en moordenaar, toch is hij daarom niet omgekomen. Zolang het Woord en de zuivere kennis daarvan er nog maar zijn, kan een mens nog altijd uit zijn zonden opstaan. David is wel gevallen maar hij behield de kennis dat men God vertrouwen moet en dat God een goede Vader is. Indien hij het geloof verloren had dan zou hij niet meer uit zijn val hebben kunnen opstaan. Saul is een man geweest die op zijn werken vertrouwde; ook hij beleed wel zijn zonden, maar hij deed het niet met een oprecht hart. Waar hij rechtvaardigen vindt die er hun goede werken op nahouden, maakt de duivel zich niet druk, maar wel daar waar het Woord opgang maakt. Wanneer ogen en handen rechtvaardig zijn, daar trekt hij zich niets van aan, als het hart maar niet rein is.

In het donker schieten zij naar de oprechten. In het donker, dus heimelijk ja, want dat is de taktiek van de duivel. Als het midden op de dag was, dan was het niet zo moeilijk om te strijden tegen de duivel en de sekten. Maar de duivel neemt een woord uit de Schrift, neemt mooie woorden over God en over de Heilige Geest op zijn lippen en zweert bij zijn eigen geweten - en dan vallen er dadelijk al velen om. Men mag er daarom wel goed op toezien hoe en op welke wijze de kettters God aanroepen. En let er ook eens op of de paus het niet op dezelfde manier doet. Eén van zijn uitspraken is immers dat de Heilige Geest op concilies aanwezig is. Als men woorden hoort als deze: God, Christus, Heilige Geest en kerk - die kan je toch niet voor waardeloos houden? Pas op, want dit is nu dat schieten vanuit het verborgene. Dan brengt men onder de naam van God louter vergift. Wanneer de paus openlijk zou zeggen: Ik ben een ketter, God zegt weliswaar dat je je aan de Schrift moet houden, maar ik zeg u -

dan waren wij zo klaar met hem. Ook alle monnikenorden hebben het Woord Gods naar zichzelf toegetrokken. Zij hebben beweerd: De Schrift leert immers dat er niets beter is dan de gehoorzaamheid - en zo stapt men dan over van het geloof op de werken. God vraagt echter niet om werken, Hij vraagt of men Zijn Woord hoort. Zij beweren: wanneer u doet wat uw prior gebiedt, is dat een goed werk. Maar daarmee is de gehoorzaamheid die men het Woord Gods verschuldigd is overgedragen op een inzet van mensen. In het boek Wijsheid lezen wij: *Geen kleinood is groter dan een kuise ziel* (Wijsheid 4: 1). Dit slaat nergens anders op dan op de rijke schat van het huwelijksleven, de grootste schat die er onder de mensen is: want als iemand een goede vrouw heeft bezit hij een rijke schat. Zij hebben daarentegen deze woorden betrokken op de maagdelijke staat, en de duivel wil dan ook dat men die opvat als een grote schat, en nog wel voor God. Kijk, op deze wijze hebben zij allerlei woorden die slaan op het geloof in God betrokken op hun eigen dromen. De paus heeft dat ook gedaan met dat woord uit Mattheüs 16: *Gij zijt Petrus en op deze Rots zal Ik Mijn gemeente bouwen* (Mattheüs 16: 18). En niemand dacht er meer over na of de paus wel gelijk had. Hetzelfde geldt nu ook ten aanzien van de reeds genoemde gehoorzaamheid: niemand keeknog eens uit eigen ogen en dacht er eens over na of er sprake was van een gehoorzaamheid aan de prior, dan wel een gehoorzaamheid aan God. En op dezelfde wijze heeft ook niemand meer gevraagd: Zou de paus ooit de Rots kunnen zijn, daar toch Christus Zelf dat is? En zie, op deze wijze zijn wij afgevallen van Christus.

Nog erger is, wanneer wij ons laten verleiden ook zonder dat Gods Woord genoemd wordt. Dit laatste is gebeurd bij de bestudering van Aristoteles; ik denk vooral aan zijn boek over de Ethiek, waarin hij spreekt over de meest schrandere geesten, die volgens hem dé Geest hebben. En toch dwepen de paus en de hogescholen met deze Aristoteles. Wat moeten wij met zulke dwazen beginnen? U merkt wel, aangezien op het ogenblik het evangelie allerwege opgang maakt en zowel zij als wij het Woord Gods hebben, maar zij die Schrift voor een wassen neus houden, zoals bleek uit hetgeen ik zoëven geleden zei over het Woord van Christus aangaande de Rots en wat zij daar van maken - om die reden mag men nu niet meer zeggen: die of die haalt de Schrift aan, en dáárom zal het wel goed zijn! Veelmeer moet je er op letten of hij die Schrift wel goed aanhaalt, want duidelijke uitspraken hebt u nodig, zulken waarin uw geweten vastheid en zekerheid vindt; een uitspraak als bijvoorbeeld, *déze: De rechtvaardige zal door zijn geloof leven* (Romeinen 1: 17). Wanneer dan iemand daar tegenin brengt, dat men toch gerechtvaardigd wordt uit de werken - dan neem ik dit richtsnoer dat ik zojuist noemde en meet daarmee al wat men mij voorlegt. Men moet dus hun leer wel terdege goed bekijken en beoordelen. En u zult dan bemerken dat ook zij, evengoed als de nieuwlichters van tegenwoordig, u niet anders dan werken voorhouden en leren. De duivel is een vijand van het geloof en het Woord Gods. Derhalve, houdt u aan de woorden van de Bruidegom en oordeel daarnaar.

Zij woelen heel het fundament om. Wat moet de rechtvaardige er tegen doen? De duivel kan alles dulden en verdragen: dat u weent en vast, dat u alle werken van Hieronymus en Augustinus doet. Daar lijdt hij geen schade van. Welk fundament is het dan dat hij wil omwoelen? Het is dit Woord dat men het hart op God moet richten en moet zeggen: Hetzij een werk zus of een werk zo, het komt alleen op het Hoofd aan, op Christus! Wanneer zij tegen u zeggen: God heeft dit bevolen en dat gedaan, derhalve moet u het ook doen - dan houden zij u een werk voor. Mijn raad is daarom deze: De Heilige Geest houdt u alleen het Woord voor en het geloof. Zij houden mij

voor wat ik dóen moet, zowel inwendig als uitwendig. Maar wat houdt het geloof mij voor? Alleen Gods werk! Wat zij mij voor ogen stellen is niet Gods goedheid, maar slechts de werken die ik moet doen, met hart of hand. Maar laten wij er toch op toezien dat het ware fundament niet weggenomen wordt, dat fundament waarover Paulus spreekt in 1 Korinthe 3 (vers 12). Laat het zo zijn dat sommigen er stro, anderen goud op bouwen, dus sommige deze en andere die werken, het moet hetzelfde fundament blijven, namelijk het Woord Gods, hetwelk niet spreekt over de werken maar over die werken die God gedaan heeft en nog doen zal.

Nogmaals, wat kan de gelovige uitrichten? Niets verdriet de duivel zozeer dan dat hij gelooft. Daar doet hij tegen al wat hij kan. Maar hij mag praten of schrijven zoveel hij wil, hij zal er toch niets mee bereiken. Laat maar varen al wat varen wil. Ik vermaan u slechts tot één ding, en dan zoveel als in mijn vermogen is, namelijk tot het Woord Gods.

ZEVENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 13

1 Een psalm van David, voor den opperzangmeester.

2 Hoe lang, HEERE, zult Gij mij steeds vergeten? Hoe lang zult Gij Uw aangezicht voor mij verbergen?

3 Hoe lang zal ik raadslagen voornemen in mijn ziel, droefenis in mijn hart bij dag? Hoe lang zal mijn vijand over mij verhoogd zijn?

4 Aanschouw, verhoor mij, HEERE, mijn God; verlicht mijn ogen, opdat ik [in] den dood niet ontslope;

5 Opdat niet mijn vijand zegge: Ik heb hem overmocht; mijn tegenpartijders zich verheugen, wanneer ik zou wankelen.

6 Maar ik vertrouw op Uw goedertierenheid; mijn hart zal zich verheugen in Uw heil; ik zal den HEERE zingen, omdat Hij aan mij welgedaan heeft.

Dit is een diepgaande Psalm en er zijn maar weinig mensen die de inhoud ervan verstaan en ondervinden. Maar daar de Heilige Geest hem geschreven heeft, en bevolen heeft hem te lezen en te zingen, willen wij toch naar hem luisteren om te vernemen wat hij ons innerlijk leert. Wellicht zijn er onder ons die hem nodig hebben, aan zijn inhoud behoefte hebben. 't Is waar dat men de wereld niets leren kan, maar er zijn toch ook vele ware christenen die de aanvechting waar deze Psalm over spreekt bij ondervinding kennen. Hoe die lieve heilige profeet zich toen gedragen heeft wordt ons hier voorgehouden, en wij kunnen daaruit leren hoe ook wij ons hebben te gedragen wanneer wij in een dergelijke nood en aanvechting komen. Hij voert ons voor ogen een zware strijd: de duivel die slaags is met een hart dat graag vroom en goed wil zijn, en omgekeerd. Zulke harten biedt hij een goede les. De duivel maakt de ziel namelijk zo bang dat de wereld haar te klein is. Het is een echt geestelijke strijd, waarin noch macht noch wij sheid noch zwaard hulp kunnen bieden, maar God alleen, en anders is het verloren. Het gaat over mensen die door de duivel ten hoogste bekommerd en droevig zijn gemaakt. Ook ménsen kunnen er toe bijdragen dat iemand vertwijfelt aan alles wat hij van God heeft gehoord. Want wanneer ik begin te geloven en Christus te bezitten, krijg ik zowel de wereld als de duivel op mijn nek, om maar te zwijgen over mijn eigen vlees dat zeer zwak is, mijn oude Adam. Deze maken een hart dat al van zichzelf zwak en droefgeestig is boordevol nood, zodat het niet meer weet waar het hulp en raad moet zoeken. Dat is het nu wat u ook hier in de Psalm voor ogen krijgt, en wel opdat u, wanneer u eens op uw sterfbed ligt of anderszins in grote nood komt, een voorbeeld zult hebben en zult weten hoe u zich dan gedragen moet. De man hier, in deze Psalm, heeft dezelfde aanvechting doorstaan, en toch was hij een kind van God, een uitverkorene. Zo te zien was hij echter eerder een verdoemde; men mag zich er daarom wel over verwonderen dat zo'n man, die toch net geweest is als Paulus en als Christus, zo somber kon zijn. Zijn geloof had hem immers geleerd, dat hij een genadig God had en dat Christus zijn Voorbidder was. En zou zulk een Paulus dan niet altijd vrolijk moeten zijn? Maar nee, Paulus, Christus en David hebben veel meer droeve woorden dan blijde gesproken. Hoe kán dat toch, dat zulke lieden met zoveel droefheid en somberheid overvallen zijn geweest?

Hoe lang, Heere, zult Gij mij vergeten? Die het niet ondervonden hebben verstaan deze woorden niet, zij lijken hun Grieks of Hebreeuws. Maar aan degenen die er middenin zitten of beginnen er in te komen, wordt de Psalm voorgehouden als een les,

opdat zij daaruit leren: Zoals hij zich gedragen heeft, zo moet ook u het doen! Hij heeft immers geklaagd over dezelfde boze gedachten die ook u ervaart en voelt. Hoe is het echter mogelijk dat een vroom hart, zulk een groot profeet, een apostel, dergelijke woorden zegt? Had hij niet veeleer moeten zingen: U o God, U loven wij, of: Zingt den Heere! maar nee, hij zegt: God heeft mij vergeten. God moge er ons voor bewaren dat Hij ons ooit wérkelijk zou vergeten! 't Is gauw genoeg gezegd: God heeft mij vergeten, maar als ik dat moet zeggen met het oog op mezélf, dan valt het zwaar. Wel dénken wij het weleens dat God ons vergeten heeft, en dan wordt het ons bang; want niets is erger dan dat onze Heere God iemand vergeet. Als Hij deze aanvechting erg lang laat aanhouden, dan denkt de aangevochtene: de duivel heeft mij in zijn macht, waar ik ook ga of sta er is voor mijn ziel geen hulp of raad meer. Wanneer zulke gedachten een ongelovige overvallen, moet hij sterven, want hem ontbreekt het aan elk middel om de tegenstander, de duivel te weren of te bestrijden. Wanneer het met iemand zo ver komt, dat hij niet anders meer denkt dan dat God hem vergeten heeft, en dat duurt een poos, dan moet men zeggen, dat hij aan Godvertwijfelt - en dat betekent de dood. Onze Psalm beschrijft met vele treffende woorden hoe het tot zulk een vertwijfeling komt, waarin men niets meer hopen en geloven kan, maar met een hart vol hels vergif denkt: God haat mij. Treffen zulke gedachten de goddelozen, dan is het uit met hen. Voor ons echter moet het een voorbeeld zijn van de strijd die gevoerd wordt tussen die twee: de duivel en het vrome hart. De duivel slaat er dan zo hard op los, dat men het uitgilt: ik ben verloren! Dit zijn de pijlen van de duivel; en die zijn niet van stro, maar vurige pijlen; zij verderven niet het lichaam maar de ziel. En toch: Ik ben van U, ben gedoopt, heb deel aan het evangelie en aan het avondmaal. Evenwel: waar zijn nu het geloof, het Woord, God en Christus? het is alles weg!

Hoe lang zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen? Dit is een Hebreeuwse zegswijze die men vooral in de Psalmen veel tegenkomt. Wanneer God aan iemand Zijn aangezicht laat zien, dan is Hij hem goedgunstig en genadig. Is Hij toornig en boos, dan wendt Hij Zijn aangezicht af. Bij de mensen is het toch ook zo: degene aan wie u een hekel hebt, kijkt u liever niet aan en u komt hem niet graag onder de ogen. Dat is een bewijs dat u boos op hem bent. En zo klaagt David nu ook hier: tevoren hebt u in het Woord mij vriendelijk toegesproken en met Uw Heilige Geest mij getroost, er was niets dan enkel genade en vreugde; maar nu verbergt Gij u geheel, wilt Gij me niet meer zien, dat wil zeggen: U hebt mij vergeten; ik voel niets dan toorn en onheil. Zoiets moge liever de duivel overkomen! Reeds de toorn van een koning en van de wereld is voor een mens bijna niet om uit te houden. Zelfs mensen die nergens voor vrezen komen diep in de put wanneer zij van ouders en vrienden verlaten worden; en toch is dat nog maar de wéreld. Wanneer de keurvorst van Saksen en alle Wittenbergers mij aan mijn lot zouden overlaten, zou ik dat zeker verschrikkelijk vinden. En toch betekent het nog niets wanneer wij het vergelijken met wat het inhoudt, wanneer God, alle engelen en schepselen u alleen laten. Dat is zo veel erger als een molensteen zwaarder is dan een stofje. Daarom zijn het ontzettende woorden: *Heere, hoelang zult Gij mij vergeten, hoe lang Uw aangezicht voor mij verbergen*, waarom zijt Gij zo toornig op mij? ik heb voor U toch een tempel gebouwd, heb mijn koninkrijk geregeerd zoals het behoort, Gijzelf hebt mij koning gemaakt en mij Uw gebod gegeven, namelijk dat ik te allen tijde zou doen wat recht is in uw ogen - maar als het er nu zó aan toe moet gaan, en een mens zulke erge dingen te wachten staan, kan hij dan niet beter de duivel dienen? wanneer niet alleen moord en echtbreuk, maar álles wat ik gedaan heb, als koning, te schande gemaakt wordt, kan ik

dan niet beter de duivel als mijn God dienen? U merkt: het is een diepgaande Psalm! Hij hoort thuis in doodsnood en gevaar, wanneer een mens van God en van de wereld verlaten is. Ieder mag zichzelf wel afvragen of hij, wanneer de duivel tegen hem uittrekt, zich zonder harnas in deze strijd begeven kan. In elk geval, David viel, de duivel overwon. Hij zei: Enkel toorn is over mij gekomen, en toen werd hij verslagen door dezelfde Goliath, die eens door hem verslagen werd. De papisten en allen die zo prat gaan op hun verstand en kennis zouden in deze strijd eens hun krachten moeten beproeven; komt het werkelijk tot een treffen, en blijkt in hen het onrustig hart sterker, dan weten zij niets meer. Wanneer zij leerden wat hier in deze Psalm staat, dan zouden zij niet meer zo hoogmoedig zijn; tenzij zij durfden menen heiliger te zijn dan David en Christus. Doch wat mij betreft: nee, ik ben nog niet zo heilig als David en zal ook nooit zoveel goeds doen als hij gedaan heeft. Maar zie, wat hem is overkomen: de duivel heeft hem onder zijn poten vertrappt en hem afschuwelijke woorden uitgeperst. Ik had hem willen zeggen: maar je hebt het toch uit Samuels eigen mond gehoord dat God u tot een koning gemaakt heeft!

Hoe lang zal ik mij afpijnigen in mijn binnenste, hoe lang zal ik droefenis hebben in mijn ziel dag aan dag? David wilde zeggen: mijn ziel is dag en nacht bekommerd, o mocht ik toch eens bevrijd zijn van al die angst, toorn, bekommernis en aanvechting. Met andere woorden: Heere, help mij, ik wil een monnik worden, ik wil vroom worden - en meer van dat soort gedachten. De duivel heeft hem gebracht waar hij wezen moet, nu overziet hij zijn leven en wie hij is, en denkt: ik ben wel David, die God heeft uitverkoren, maar dit heb ik allemaal misdaan en dat heb ik allemaal verzuimd. Dit kwelt en plaagt hem nu. Bovendien hoont de duivel: hier kom je nooit uit, zelfs niet al word je er gek van. Vandaar dat David zegt: dag en nacht kwelt mijn hart mij, het gaat mij door merg en been. Al wie dit overkomt, diens lippen en wangen worden bleek, die vergeet alle dansen en springen. Want de duivel is de geest van de somberheid. Nu David midden in de strijd staat, denkt hij er zelfs niet aan een cantate, halleluja of zoiets te zingen; hij kán het niet.

Hoe lang zal mijn vijand zich boven mij verheffen? Hier geeft hij zich over; hij zegt: wel ben ik onschuldig, maar ik kan er toch niet tegen op; ik kan me voornemen zoveel ik wil, maar ik heb het toch verloren. Ja en als dan ook nog de wereld er bij komt, om deze strijd samen met de duivel voort te zetten, en zo die twee potten met soep dooreen gemengd worden: het leed van het tijdelijke leven en dat van het eeuwige leven, dan wordt het een zware kost, waar de duivel zich alleen maar blij over kan maken. Deze vijand had zich boven hem verheven, stond nu vóór hem meteen knuppel in zijn hand om hem te doden. En Davids zwaard en harnas lagen in het zand. Wat blijft dan anders over dan een diep zuchten van ellende, waarmee men zich om en om keert en zegt: ik geef mij over, het is verloren! De papisten moesten zulk een strijd eens meemaken! David heeft de duivel het gewonnen moeten geven. Hoeveel goeds hij ook gedaan heeft, als koning over Israël, naar Gods bevel, hij is thans niet in staat om ook maar één woord naar voren te brengen dat voor hem pleit. Het is uit met hem, de duivel is overwinnaar. God staat aan de kant van de sterkere, die in deze strijd overwint.

Is nu echter op deze wijze alles verloren, hebt u zich gevangen moeten geven, dan moet u dit leren zeggen: waar mijn ándere zonden zijn gebleven, daar zullen ook déze blijven! Zo heeft ook David gedaan. Hij heeft niet ontkend dat hij koning over Israel was, evenmin gezegd dat het goede dat hij gedaan had niet goed was, maar wél: heb ik, de koning, iets gedaan dat niet goed is, laat het ermee mogen gaan als met al mijn andere zonden; het staat immers vast, dat al heb ik van God Zijn gebod ontvangen, ik

toch nooit voor Hem rechtvaardig zal kunnen zijn. En dan is Gods antwoord: Treed niet met Mij in het gericht, maar leef uit Mijn genade, zo niet, dan vindt de duivel allicht iets wat in je nadeel is. Kijk maar naar wat het oordeel van Christus was over Simon de farizeeër en over Maria Magdalena, die Hem zalfde (Lukas 7:36v). Op eer en vriendschap blijkt hij niet in het minst acht te slaan, met geen woord heeft Hij gerept over Simons goede daden, maar Hij zei: *water om Mijn voeten te wassen hebt gij Mij niet gegeven, en Mijn hoofd hebt gij niet gezalfd met olie*. Aldus werd Simon door Christus als een schandelijk zondaar aan de kaak gesteld, hoewel hij toch vol goede werken was, de priesters in ere hield, een gastvrij en behulpzaam mens was. Dat waren allemaal dingen die Simon deed voor God, maar Christus verweet hem dat ze toch niet goed waren. Maria daarentegen heeft niets gedaan dan alleen maar dat zij Zijn voeten heeft gewassen. Tegen Simon zei Christus: jij grote dwaas, je hebt Mij niet eens water gegeven, geen vinger heb je uitgestoken. Met andere woorden: al ben ik nog zo heilig en al leef ik nog zo goed, het is nog allemaal niets; de duivel kan het alles tot niets en waardeloos maken, of - dat is namelijk de ándere mogelijkheid - het geweldig opblazen. Net zo lang totdat iemand het blaadje geheel omkeert en zegt: weg ermee, net als met alle andere dwalingen!

Aanschouw, verhoor mij, Heere, mijn God. Hoezeer David Gods toorn voelde, hij bleef zuchten, daar hield hij niet mee op. Als een scherpzinnig dialecticus (meester in de disputeerkunst) heeft hij goed onderscheid weten te maken: hij wendde zich af van zijn vorig leven, waarmee hij de strijd verloren had, en hij vluchtte tot Gods barmhartigheid, waarmee hij de strijd zou winnen. Wie onderscheid weet te maken tussen eigen zondig leven en Gods barmhartigheid, die komt weer overeind en dan verliest de duivel. Wel was hij eerst overwinnaar en was David gevallen, maar thans is David opgestaan en ligt de duivel verslagen. Eerst had David geschreid dat hij verloren was en dat God hem had vergeten en de duivel het gewonnen had, maar nu werpt hij blikken naar boven: O God, wees mij genadig; ofschoon ik niet gedaan heb wat ik doen moest, veel of weinig, ik wil daar niet meer over redetwisten, ik weet dat ik onrein ben, maar is het niet Uw belofte dat Gij allen genade wilt bewijzen die Uw barmhartigheid invoeren, Uw hulp begeren? Hij heeft het zwaard nu van een andere kant aangepakt; hij heeft aangegrepen Gods barmhartigheid en de vergeving der zonden: *Aanschouw, verhoor mij, Heere, mijn God.* Dit is nu zijn zuchten: Help mij, want ik ben verloren! Had hij tevoren niets gevoeld dan toorn en was hij daarom een verslagene, nu slaat hij de ogen op Gods barmhartigheid en daarom zegt hij: *Aanschouw het toch, verhoor mij, zie mij aan in mijn ellende, hoor mijn zuchten, doe met mij niet naar wat ik verdiend heb.* Dit is de zaak aanpakken van een heel andere kant.

Verlicht mijn ogen, opdat ik in de dood niet ontslap. Ook dit is weer een Hebreeuwse spreekwijze, zij betekent: geef mij een blij gezicht. David heeft ermee te kennen willen geven dat tevoren zijn kleur geheel weggetrokken, zijn aangezicht somber was en zijn lippen van schrik verbleekt waren. Maar nu bidt hij dat God zijn aangezicht weer vrolijk maakt, dat hij zijn kleur weer terug krijgt, gelijk het lichaam haar krachten. Want had het nog een poosje geduurd, hij zou er onder bezweken zijn. Al wie dit heeft ervaren kent voorgoed het zweetbad van de duivel, hij is er zelf in geweest. Wie daarin niets weet van redding, sterft zeker en gewis. Overkomt het de goddelozen, zij moeten sterven. Reeds menigeen is op deze wijze op zijn bed omgekomen, namelijk omdat de duivel hem zijn slecht leven onder ogen had gebracht. Wanneer dialectici en theologen onkundig hier van zijn, en dat zijn ze inderdaad, dan

komen ze er niet doorheen, zij verschrikken en vallen weg. Ieder mens die dit meemaakt is, tenzij God Zelf komt en zijn aangezicht weer vrolijk maakt en zijn lichaam sterkt, een kind des doods.

Opdat niet mijn vijand zegge: ik heb hem overmocht. Met andere woorden: laat toch niet de triumpf en zege aan hem die zich boven mij verheven, mij overwonnen en neergeslagen heeft! Laat de duivel niet zeggen: daar ligt hij nu, die David, hij kan niets meer, er is voor hem geen raad of hulp. Laat het toch niet toe dat hij er een mooi deuntje op maakt, zich beroemt en pocht, terwijl ik intussen het verdragen moet dat hij mij neerslaat. Ik wil niet vertellen wat ik zelf op dit punt allemaal meegemaakt heb; maar dit weet ik: al laat God ons geheel zwak worden, en zelfs vertrappen in het zand, toch heeft de duivel nog nooit dat vrolijk deuntje kunnen zingen. Want wèl hebben wij met hem een hele strijd en slaat hij ons geducht, maar nooit zal hij ons kunnen begraven. De Psalm biedt ons veel hulp. Wat graag zou hij ons niet alleen slaan, maar ook zich er op beroemen dat hij ons overwonnen had. Maar het gaat net andersom: David is opnieuw overeind gekomen en heeft toen de duivel slaag gegeven, eveneens al zijn vijanden; en heeft daar nog een mooi liedje bij gezongen ook. Dat is iets wat de duivel nooit zal lukken.

Maar ik vertrouw op Uw goedertierenheid. Kijk, dat is het! Nu komt alles weer in orde: de ogen worden weer licht, lichaam en ziel worden weer gezond. Het zuchten alleen, dát heeft het gedaan! Dat heeft nieuwe moed gegeven, ook hoop en geloof; zodat men kan zeggen: ben ik niet vroom geweest, heb ik verkeerd gedaan - duivel, wat gaat dat jou aan? Zo wordt een verslagen ridder weer een zeer moedig ridder. Zo moet men de Heere God aanpakken: Mijn hoop is dat U een genadig God bent. Wie zich zo in de strijd begeeft, die bezit het schild des geloofs en het zwaard des Geestes, waar Paulus het over heeft gehad (Efeze 6: 16). Niet zodra krijgt de duivel in plaats van met mijn werken en mijn leven te maken met het Woord en het geloof, dat wil zeggen: het gebod van God om te geloven dat Hij voor u een genadig God is, of hij vlucht ijlings weg. David werd weer een ridder, een geducht strijder tegen satan. Maar niet door werken en een heilig leven, doch door het geloof in Gods barmhartigheid en door het zwaard des Geestes. Kijk, zo moet men met de duivel disputeren. Maar eer het zover is, eer men dat schild des geloofs te pakken heeft! Dan heeft men al een verwond hoofd, en heeft men eerst, badend in het zweet, in het zand gelegen. Nu is dat echter voorbij, David belijdt: Nu heb ik de ontwijfelbare zekerheid dat ik een genadig God heb; ik dacht dat Hij mij vergeten had en Zijn aangezicht voorgoed van mij had afgewend, en als ik op mezelf zie dan geef ik toe, dat Hij dat wel doen moest, maar wanneer ik thans op U zie, op U alleen, dan ervaar ik dat U barmhartig bent en barmhartigheid beloofd hebt. Dit is de waarheid van GóD, niet die van mij. Zij bestaat daarin, dat ik weliswaar een zondaar ben maar dat Hij de Heere is die de zonden gaarne vergeeft en die zondaren, door Zijn barmhartigheid en kracht, de overwinning schenkt; doch niet om hun heiligheid en evenmin om hun eerbaar leven. Dat vrolijk wijsje dat de duivel niet heeft kunnen zingen dat zing ik dus nu. Hij is thans de gewonde en ligt verslagen, kan ook niet meer opstaan. Hij durft immers niet te ontkennen dat God barmhartig is. En wanneer hij het toch nog zou wagen, en zou zeggen dat God niet graag arme zondaren helpt, trotseer hem dan. Zijn spies en alles heeft hij verloren, zoals eens de reus Goliath. David pakt hem nu zijn zwaard af en slaat hem ermee dood. Daarna zingt hij voor God een nieuw lied, omdat Hij zo goed voor hem is geweest. Hier hebben we een overwinning die haar kracht behoudt. Daarom kunnen ook wij zingen. Eerst lagen wij verslagen in het zand, maar God heeft

gewild dat het ons niet schaden zou. En zo verlaten wij nu die plaats met eer en glorie. Ook in allerlei wereldse gevallen gaat het zo, dat de hoogmoed komt vóór de val; wat niettemin geen geringe zaak is. Daarmee toont God dat het in die grote, geestelijke strijd ook zo gaat: de duivel brengt mij een zware nederlaag toe, zodat ik val. Als ik dan niet meer zou kunnen zuchten tot God, dan zou de overwinning geheel voor hem zijn. Maar nu krabbel ik weer overeind en grijp naar mijn geestelijk zwaard.

Aldus heeft deze Psalm ons laten zien welke een grote, geestelijke strijd er gestreden wordt met de duivel door alle christenen, de ware heiligen. Als we weleens verliezen, moeten wij toch niet bevreesd worden. Het zuchten hebben we immers nog behouden, en daaruit wordt steeds opnieuw de hoop geboren; wij krijgen er nieuwe moed door, zodat we daarna kunnen zingen,

Met grote dankbaarheid, het laatste vers van onze Psalm: *Ik zal den Heere zingen, omdat Hij aan mij welgedaan heeft.*

ACHTSTE PREDICATIE

Tekst: Psalm 25: 1 - 10

Tot U, o Heere, hef ik mijn ziel op. Mijn God, op U vertrouw ik, laat mij niet beschaamd worden; laat mijn vijanden niet van vreugde opspringen over mij. Ja allen die U verwachten zullen niet beschaamd worden; zij zullen beschaamd worden, die trouweloos handelen zonder oorzaak. Heere, maak mij Uwe wegen bekend, leer mij Uw paden. Leid mij in Uw waarheid en leer mij, want Gij zijt de God mijns heils; U verwacht ik de ganse dag. Gedenk, Heere, uwer barmhartigheden en Uwer goedertierenheden, want die zijn van eeuwigheid. Gedenk niet de zonden mijner jonkheid, noch mijner overtredingen; gedenk mijner naar Uw goedertierenheid, om Uwer goedheidwil, o Heere! De Heere is goed en recht.

Dit is een zeer goed gebed, waarin David vraagt of God hem vroom wil maken en wil bewaren, alsook hem wil verlossen van alle kwaad en onheil. Hij houdt dezelfde volgorde aan die men ook in het Onze Vader aantreft, waarin wij eveneens om vroomheid bidden, want wij vragen dat Gods Naam geheiligd zal worden, Zijn Rijk zal komen en Zijn wil zal geschieden, en daarna dat Hij ons ook bewaart en verlost van alle onheil. Waar het op aankomt is dus dat God ons beware op de rechte weg, bij de zuivere leer, Zijn Woord.

Daar gaat het eigenlijk alleen om. Immers, u weet hoe gevaarvol ons leven is, en dat wij op tweeërlei wijze van de wegen des Heeren kunnen afdwalen. Ten eerste wanneer men van de leer en van het geloof afvalt. Dat kan het geval zijn bij u persoonlijk, maar het kan ook het geval zijn bij heel de kerk, namelijk wanneer deze in haar geheel bedorven raakt. Diegenen vallen af van de leer die haar niet langer laten wat zij is, maar een nieuwe maken. Dat betekent een dodelijke val. Zo'n val kan ook ons overkomen. Tot aan het einde van de wereld zal het zo blijven dat er mensen zijn die een onzuivere leer brengen: zo was het onder het pausdom, en het is nog zo. Ook zijn er mensen die nu nog behoren tot de sekten of wederdopers, maar eens tot ons zullen terugkeren. Daarom blijft ten allen tijde het gebed nodig, niet alleen voor onszelf, maar ook, zoals u lezen kunt in het laatste vers van deze Psalm, voor alle mensen. U en iedereen moet in uw gebed ook aan mij denken, en ik moet denken aan u, zoals ook gebeurt in het Onze Vader. Al is het ook waar dat u voor uzelf in het bijzonder moet bidden, want zo'n diepe val als waar ik het zoëven over had kan ook u overkomen. Ook al kent iemand de leer nog zo goed de duivel rukt en trekt aan hem, zoals hij ook met Petrus gedaan heeft, opdat men of vanwege valse droefheid of uit vermetelheid toch maar niet bij het geloof zal volharden. Ook mij is het vaak zo vergaan. En daarom: *Zo wie dan meent te staan, zie toe dat hij niet valle* (1 Korinthe 10: 12); en: *Broeders, indien ook een mens overvallen ware door enige misdaad... zie toe op uzelf, opdat ook gij niet verzocht wordt* (Galaten 6: 1). Niemand kan, zolang bij nog het vlees met zich meedraagt, zeker zijn van zichzelf, vooral met het oog op valse droefheid of valse vreugde. Daarom al hebben wij het Woord, toch moeten wij blijven bidden, opdat wij het ook zullen behouden.

De tweede val die ik bedoelde is minder diep en zwaar. Zij bestaat hierin dat men niet van de leer maar van de werken van de leer afvalt, doordat die werken nagelaten worden, zoals weleens het geval is geweest bij de apostelen en bij David. Zoiets is zeker erg genoeg, en toch: het is maar een afval van de werken, en niet van het Woord. Gemakkelijk goed te maken is zo'n val echter niet. Tegenover dezen staan

anderen die juist zeer veel goede werken doen, maar omdat het licht des geloofs bij hen gedooft is doen ze eigenlijk niets. Want bidden en dag en nacht vasten is zonder meer verloren moeite, wanneer het licht ofwel de leer niet deugt. Daarentegen, wanneer iemand met stelen en hoeren een diepe val maakt, dan blijft toch nog in hem de kennis dat deze dingen verboden zijn. Zo'n val kan zich heel gemakkelijk voordoen. Wat mijzelf betreft, ik val dagelijks in treurigheid. En zo kan het u overkomen dat u vandaag nog in een goede verstandhouding met uw broer leeft en dat u morgen volop ruzie met hem hebt. Trouwens, er zijn ook andere zonden waarin u vaak valt. En sommigen vallen zelfs zo diep dat zij hun zonde niet eens voor zonde houden. Daarom is dit leven niet gemakkelijk, en evenmin veilig en geborgen. Het is waarlijk wel nodig dat God ons zowel in woord als wandel bij de zuivere leer bewaart. Want behalve dat wij zelf in ons vlees zwak zijn, is er ook nog de duivel *die rondgaat als een briesende leeuw* (1 Petrus 5: 8).

Aangezien echter de Heere genadig is, zoals in deze Psalm geschreven staat, leert Hij de zondaren de weg. Dat wil zeggen: Hij toont hen de genade van de kerk: de reine leer, en verzorgt ze met goede en getrouwe predikers, niet zulken als er in Münster zijn - waar Hij alle vromen weggehaald en louter duivels achtergelaten heeft. Aangezien Hij Zelf de grootste Leraar en Prediker van de kerk blijft, zullen er noodzakelijkerwijs altijd zijn die volharden in de ware leer en in een rein leven. Waar de zaken zo staan, daar geschiedt wat hier in deze Psalm staat: Hij laat blijven Zijn Woord en de prediking voor zondaren, nee, niet om hun grijze haren of verdiensten - want zij zijn immers zondaren en verdienen als zodanig enkel straf. Desondanks verlaat Hij de mensen niet, maar laat Hij Zijn Woord blijven, zodat diegenen die of op hun eentje óf samen met vele anderen gevallen zijn, onderwezen worden en de zonden voortaan nalaten. Dank zij Zijn genade en vroomheid is Hij zo goed, dat wij Zijn Woord rein en zuiver mogen bezitten. Anders zou Hij immers met ons op dezelfde wijze handelen als met hen daar in Münster. Met de huisgenoten, dat zijn degenen die inzake geloof en leven nog zwak zijn, gaat Hij anders om dan met vreemden; hen richt Hij met het Woord weer op en helpt Hij verder. Dit is de betekenis van de woorden: *Jeruzalem is Zijn woning en te Sion heeft Hij Zijn haard* (Jeremia 31: 9). Derhalve moeten wij met degenen die vallen, hetzij bij ons hetzij elders, geduld hebben en bidden voor degenen die verleid zijn of die de ware leer nog niet hebben, en daarom vallen. Een zo goede God hebben wij dat Hij een Prediker, een Prediker voor zondaren wil zijn. Het is Hem niet te doen om louter heiligen, maar om vromen én zondaren: vandaag ben ik vroom, maar morgen val ik weer; maar wanneer ik dan opnieuw het Woord hoor, sta ik weer op. Wie richt mij dan op? Dat doet die goede en genadige God. Daarom moet men te allen tijde zeggen: Mijn hart verlangt naar U, o God, leer mij Uw wegen. Wij horen dus niet alleen gaarne het Woord maar bidden ook dat wij er altijd bij zullen mogen volharden. Dit gebed hoort God. Want Zijn belofte is, dat Hij goed en recht is. De vallende zondaar veracht Hij niet, Hij laat hem preken: Wie gevallen is, die late zich weer oprichten. Was dat niet zo dan zou Hij het Woord van ons wegnemen en ons op onze eigen gekozen wegen laten dwalen. Zoals geschreven staat in een andere Psalm: Ik heb ze overgegeven in het goeddunken huns harten, zodat zij wandelen naar hun eigen raad (Psalm 81: 13). Deze Psalm wil zeggen: Wanneer het Woord en de profeten zijn weggenomen, dan laat God de mensen preken wat zij zelf verzonnen en uitgedacht hebben. Daarom staat er ergens elders: God de Heere is een toornig Rechter. Dit blijkt wanneer Hij de trotse heiligen aan hun eigen goeddunken overgeeft. Het is de ergste plaag die er is. In de vorige Psalm staat: Zij brengen God in het nauw, want zij mikken op Zijn Woord. Welnu, wanneer de mensen ondankbaar en traag worden, dan doet God dit, dan neemt Hij de

goede en getrouwe predikers weg, waarna er ezels opstaan. God wil dat wij Zijn Woord op zeer hoge prijs stellen, want zij is de schat die het eeuwige leven met zich meebrengt. Hoewel wijzelf en ook het volk nog maar zeer gebrekkig zijn in het geloof, hebben wij toch gelukkig het Woord nog. Zelf zien we en weten we hoe slecht het met het geloof bij ons gesteld is; maar onze troost is dat de Schoolmeester nog niet is weggelopen. Want dan zouden wij niet één Psalm meer horen.

De Heere is goed en recht. Hoe weet ik dat? Hij spreekt nog met ons, met ons die zondaren zijn en laat Zijn stem nog horen. Dit is louter genade. Wij hebben Hem nog hier, in de gemeente te Wittenberg en in de collegezaal. Dit is een zeker bewijs dat er hier nog velen zijn die het Woord aanhangen, en wier verborgen begeerte het is dat het blijven zal en dat God geen sekten zal toelaten. Zolang deze stille zuchters er nog zijn, is er nog troost. Maar zou God niet meer spreken, doch zwijgen, dan was Hij gewis toornig. Zijn stem is die van de vriend in het Hooglied (2: 8). De bruid begeert zonder ophouden Zijn stem te horen, ja zelfs dat Hij haar kust. Dat wil zeggen: ik begeer dat Hij tegen mij spreekt en Zijn Woord niet van mij wegneemt. Ofschoon velen vallen kunnen zij toch door het Woord weer opgericht en teruggedroefd worden en weer op de goede weg gebracht worden. Maar waar Hij zwijgt, zoals in Münster het geval is, daar is geen raad en hulp meer. Zij zijn daar in Münster eerst van het Woord afgevallen en hooggevoelend geworden en zijn daarna verstrikt geraakt in allerlei grote zonden. Waar het licht weg is, krijg je een struikelen en vallen zonder ophouden. Was er te Münster niemand tussenbeide gekomen dan zou het ook nog steeds erger geworden zijn.

Gelijk nu de profeet in zijn gebed óns heeft ingesloten, zo behoren ook wij samen met hem en met alle broeders te bidden, dat wij niet in de zonden blijven en dat ons geen onheil overkomt, maar dat Hij ons én Zijn Woord bewaart, en dat wij van de zonde, en dan ook van alle onheil, bevrijd worden. Er zijn er die in hun gebed alleen naar voren willen brengen datgene waar voor henzelf alleen de schoen wringt, maar dat is een verkeerd gebed, want God wil allen genade bewijzen, waardigen en onwaardigen (Mattheus 5: 48). Dat God barmhartig is dat bemerken wij hieraan, dat Hij de ellendigen verhoort, dat Hij ons niet in onze dwaling laat, dat Hij Zijn Woord laat uitgaan, te allen tijde tot ons spreekt, en niet zwijgt in toorn vanwege onze zonden. Wanneer Hij met ons zou doen naar hetgeen wij verdiend hebben, dan zou Hij ophouden met nog langer de zondaren te onderwijzen. Zijn wij gestruikeld of gevallen, als wij maar het Woord aanhangen en daar ons aan houden! En als wij maar niet zó diep vallen dat wij van dat Woord een ketterij maken! En als Hij maar tegen ons wil spreken en niet zwijgt! Dan willen wij gaarne het een en ander verdragen. Al gaf God ons een hele wereld vol geld en Hij zou niet meer tegen ons spreken, dan hadden wij nog niets. Maar dit is Zijn genade, dat Hij ons Zijn Woord laat prediken, dat Hij het laat prediken aan zondaren, dat wil zeggen: mensen die gevallen zijn, en dat Hij zulken die dwalen niet veracht.

Hij zal de ellendigen leiden in het recht (Luthers vertaling). Zijn woorden zijn anders dan de woorden van mensen. Zijn leer is namelijk zeker en gewis; zij onderwijst een rechte, veilige en zekere weg. Leringen van mensen daarentegen maken 's mensen hart wankelmoedig en vertwijfeld. Wanneer u de Regel van de heilige Franciscus onderhoudt, kunt u daarop niet bouwen en niet gerust gaan sterven. Hier geldt: Hij laat hen wandelen in hun eigen goeddunken! net als een dronken man, die ook niet vast op eigen benen kan staan. Dergelijke regels en leringen van mensen houden de mens in het ongewisse en onzekere. Daarentegen wat God leert houdt de zondaar op de weg. Door Zijn leer ontvangen wij namelijk de zekerheid, dat wij een genadig en

barmhartig God hebben. Gelukkig de mens die weet dat én hijzelf én zijn beroep én de werken van zijn beroep God behagen. Ben ik bijvoorbeeld een Pfarrer, preek ik en weet ik dat mijn leer Gods Woord is, dan ben ik er ook zeker van dat mijn werk goed is. Wie een gehuwd man is, weet dat hij leeft in een heilige staat; wat hij ook doet, hij mag weten dat het goed is en dat het God behaagt. Geen mens kan ooit zó onderwijzen zonder Gods beginnen. Dat kleine hoopje vissers, Maria Magdalena, de oude Zacharias - die zijn het, die Hij onderwijst en leert. Zo is het heden ook nog. Onze leer richt niets uit bij diegenen wier blikken geheel op de wereld gericht zijn, alleen maar bij de ellendigen.

Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid. Zie hier nog meer lofprijzingen. De weg waarop God ons leidt en die wij gaan, is Zijn onderwijzing of leer. Dit is een Hebreeuwse manier van uitdrukken. De Joden noemen het Gods weg wanneer wij zo wandelen als Hij ons leert en leidt, alsook in Hem geloven, ons daaraan houden en daarnaar handelen. Het zijn niet onze wegen maar 's Heeren wegen, want zij worden bewandeld door de kracht Gods en niet door onze eigen kracht: onze wegen worden in de Heilige Schrift vervloekt. De levenswijzen die wij mensen er op nahouden, halen allen bij God niets uit. Wij moeten daarom naar Gods weg leven, dat wil zeggen ons door Hem laten leiden en regeren. Wanneer u in Jezus gelooft en uw naaste liefhebt, hem ook zijn misdaden vergeeft en uw ambt hier op aarde getrouw vervult dan is uw weg een goddelijke weg. Want dan gelooft u in Zijn Woord en onderwijzing. Zulke wegen zijn enkel goedertierenheid, genade en waarheid. Wanneer de Turken en papisten wandelen, leven en werken op hun wijze en zich zelfs aftobben, zijn dat desnietegenstaande enkel wegen van toorn en ongenade. Hun wegen zijn God een gruwel; alles is verzonnen en huichelarij; het ontbreekt ze aan het geloof in het Woord, alles komt voort uit hun eigen brein. Vandaar dat de schijn van de heiligheid van een pauselijke bul veel groter is dan wanneer een gewoon burger met zijn kinderen een gebed doet. Wanneer iemand dan ook nog een grauwe pij draagt, alleen water en brood eet en drinkt - wat steekt daar achter? Niets dan enkel toorn. Hij verdient er alleen maar Gods toorn en ongenade mee. En toch is de weg van die burger niet verkeerd, neen juist die weg is rechtschapen en goed. Dat hij zijn kinderen opvoedt in de vreze des Heeren, is om des geloofs wil het beste werk dat er is, en enkel genade en waarheid. Zulke werken hebben weliswaar geen grote naam in de wereld en gelden bij de werkheiligen dan ook in het geheel niet, zij spotten er zelfs mee. Maar al hebben zij in de wereld geen naam, voor God mogen ze met recht de naam van offers en godsdienst dragen. Want het Woord leidt het daarheen dat een zondaar deze roem ontvangt. Woord, dát Woord dat zegt: Dit heeft God zelf gezegd en dát heeft Hijzelf verordend. Geen werkheilige zal ooit zo over zijn werken kunnen spreken. Alleen God maakt door Zijn Woord de harten gewis. Want Hij Zelf is zeker en gewis. Daarom worden ook Zijn hoorders zeker en gewis en sterven zij in het geloof.

Hij voegt er nog aan toe: *de ellendigen*. Ja, want zo sprak ook Christus: *Gaat heen en boodschapt Johannes hetgeen gij hoort en ziet: de blinden worden ziende... en de armen wordt het evangelie verkondigd* (Mattheüs 11: 4). Het woord 'armen' hier heeft dezelfde betekenis als het woord 'ellendigen' dat in de Psalm gebruikt wordt. Wij spreken van: ellendig, veracht, zoals ook Maria deed toen zij zei: *Hij heeft de ellende van Zijn dienstmaagd aangezien* (Lukas 1: 48), want zij wist zich een ellendig weesje, dat lijdt onder vijanden en zonden, die het ellendig maken. Maar zulken zijn nu juist de goede leerlingen: hun komt het evangelie toe, hun moet het verkondigd worden. Wij preken niet voor de rijken. God zegt: Ik ben niet gekomen om hier op aarde een

groot koninkrijk te stichten, waarin men schitteren kan onder de mensen, en waardoor men dan nog zalig kan worden ook; nee, Ik ben een Prediker, namelijk voor zondaren en ellendigen. De gezonden hebben de medicijnmeester niet nodig, maar de zieken (Mattheüs 9: 12). Deze prediking is voor wie bidt, bekommerd is en God nodig heeft. Raakt zij u nog niet, dan moet u wachten tot de tijd van uw ellende komt. Gods Woord onderwijst alleen arme en ellendige zondaren. Alleen die nemen het ook aan. De anderen, die het hemelrijk hier beneden zoeken, op deze aarde, bekommeren zich niet om deze leer en dit onderwijs. Hun wordt het ook niet gepredikt. Zij nemen deze prediking slechts op met hun oren, maar zij gaat hun niet ter harte. Hij onderwijst de zondaren, doch niet alleen uiterlijk. Want Hij doorschouwt hun innerlijke ellende door de Heilige Geest, zoals Maria in haar Lofzang gezongen heeft (Lukas 1: 48). Hij ontfermt zich over de armen en ellendigen, zulken die uitzien naar genade, barmhartigheid en troost, en ook om die genade zuchten. En wanneer zij bidden verkrijgen zij ook wat zij bidden, te weten door het Woord. Bij dat Woord blijven zij bewaard. Zie hier wat we Gods ambt noemen, namelijk dat Hij de zondaren onderwijst, zulken die hun ellende voelen en naar Hem vragen. Zij zijn de hongerigen en de naakten die Hij voedt en kleedt. Met de trotsen en rijken kan Hij niets.

NEGENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 26:1-5

- 1 Een psalm van David. Doe mij recht, HEERE! want ik wandel in mijn oprechtheid; en ik vertrouw op den HEERE, ik zal niet wankelen.*
2 Proef mij, HEERE, en verzoek mij; toets mijn nieren en mijn hart.
3 Want Uw goedertierenheid is voor mijn ogen, en ik wandel in Uw waarheid.
4 Ik zit niet bij ijdele lieden, en met bedekte lieden ga ik niet om.
5 Ik haat de vergadering der boosdoeners, en bij de goddelozen zit ik niet.

Het Woord Gods pleegt op tweeërlei wijze aangevallen te worden: door vervolging en door list. In beide gevallen komen er velen ten val, maar het meest door de mooie voorspiegelingen van de leugengeesten. De Psalmist geeft hier een beschrijving van het christelijke leven. Daarin behoren het gebed en het smeken om hulp tot het allernodigste, opdat niet alleen de vervolgingen een einde nemen, maar ook de leugengeesten niemand in het verderf storten. Wanneer de zuivere leer wegvalt, dan blijft er van de kerk niets over.

Samen met de profeet willen wij bidden: *Doe mij recht Heere*, dat wil zeggen: Vel Gij een oordeel, wees Gij Rechter in deze zaak. De Heere is immers Rechter over weduwen en wezen, gelijk geschreven staat: *Hij is een Vader der wezen en een Rechter der weduwen* (Psalm 68: 6). De strijd tussen de valse en ware predikers kan niemand beslechten dan alleen God. Want hun hart is hard als een aambeeld, gelijk Job zegt: *Zijn hart is vast gelijk een steen, ja, vast als het onderste van een molensteen* (Job 41: 15). Het raakt ze niet al legt men ze klare uitspraken uit de Schrift voor. Ook met het beleggen van concilies heeft men niets bij ze bereikt. Dan moet men God om hulp bidden, gelijk David hier doet: *O God, doe Gij mij recht* - immers, Gij weet dat niet zij gelijk hebben maar wij, en wij weten er geen raad mee als niet Gij Zelf het in Uw Hand neemt. En dat doet God gewis, wanneer de dwaasheid van de leugengeesten openbaar komt. Hij doet dat op déze wijze dat degenen die Zijn Woord hebben bewaard worden, en dat daarentegen het pausdom neerstort. Wie doet dat? De Heere, Hij schaft mij recht! Zie, om zulk een gericht en oordeel bidden wij. Met het oog ook op de leugengeesten, die zeker eenmaal vallen zullen.

Want ik wandel in mijn oprechtheid. Deze zekerheid moet er zijn, wanneer u bidden wilt gelijk het behoort. Ik moet zeker van mijn zaak zijn. Weliswaar menen ook de leugengeesten dat zij van hun zaak zeker kunnen zijn, maar dat is niet anders dan hun halsstarrigheid. Een christen weet dit alles vanuit zijn geloof en vanuit de Geest. Het is niet ons léven waar wij ons op beroemen alsof dat voor God zonder schuld zou zijn.

Dat zijn werken God behagen en aangenaam zijn en werken der genade zijn, zelfs enkel genade en waarheid. Weliswaar zijn het zondaren die deze werken doen, maar Gods Woord heeft deze kracht dat het alle zonden bedekt, zodat zij nu enkel goedertierenheid en waarheid zijn. Ofschoon het vlees ofwel de erfzonde er nog altijd is en ook woedt en tekeer gaat - wie het geloof behoudt en aan de lippen van God hangt, bij die is het Woord zo sterk en machtig dat alle valsheid en ongenade en toorn verdwijnen. Zulk een roem genieten onze tegenstanders niet. Hoewel ook bij ons lang niet alles rein is, toch dekt de barmhartigheid Gods al het verkeerde toe. Hun weg daarentegen is er enkel één van ongenade; wat zij ook doen, al is het het beste wat zij kunnen, toch blijft dat zo - en God laat het merken en openbaar worden ook. Waar

echter het geloof is daar dekt Hij al het verkeerde toe. Bij onze tegenpartij is alles enkel huichelarij en valsheid, ook al zouden ze alles doen wat geschreven staat in 1 Korinthe 13. Want het komt niet voort uit Gods mond, er is niet een spreken van God tot hen. Daarom is hun leven ongeloof en huichelarij. Maar zij die Zijn verbond, Zijn testament en getuigenis houden die genieten in hun hele leven enkel genade en waarheid; zij kunnen het nooit geheel bederven; want zij houden zich aan Zijn verbond, dat wil zeggen: zij blijven bij het geloof en bij Gods geboden bij de ware goede werken. Daarom behaagt aan God heel hun levenswijze, al wat zij doen; Hij zegt: u hebt genade en waarheid. Dit vers is bijzonder mooi; hier wordt op z'n best het christelijk leven ieder aanbevolen. Zie zo is ons leven, al is het kind nog onrein. Daarom bidden wij: Ik ben melaats, leid mij Heere; duivel, wereld en vlees hinderen me nog zo. Staan de zaken zo bij u, weet dan dat uw leven goedertierenheid en waarheid is, ook wanneer de huichelaars en misschien ook u zelf er anders over oordelen. En dan, wanneer u slechts één Onze Vader bidt, maar uit het geloof! dan is dat beter dan dat u het hele Psalmboek zoudt bidden zonder geloof. Ik heb deze drie verzen (8 - 10) thans in het kort voor u uitgelegd.

Want niemand die leeft zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn (Psalm 143: 2). In het Hebreeuws staat: Ik wandel, ofwel: ik ga daarheen in onschuld. Dit is een Hebreeuwse uitdrukkingwijze, zoals ook in Numeri 23 (vers 1, volgens de Vulgata): *Er zal geen gesnedene en geen Amoret in de gemeente des Heeren wandelen*, dat wil zeggen: daarin een ámbt bekleden. Zulke oversten of leiders duldde God niet, gelijk ook in Amos staat: *Wee u, gij trotsen te Sion, gij die als de voornaamsten wandelt in het huis Israels en het misleidt* (Amos 6: 1). Bedoeld zijn degenen die voorop gaan als leiders. Op dezelfde wijze betekent nu ook hier het woord 'wandelen' een bepaalde positie innemen in de gemeente, een ambt bekleden, namelijk dat van prediker. De profeet heeft het dus niet over zichzelf als privaat persoon maar over zijn ambt, over het ambt van de verkondiging en over het Woord. Hij bedoelt te zeggen: Ik weet dat mijn leer waar en zuiver is en U behaagt - dat moet ik ook weten - en dat de Heere Zelf mij het getuigenis geeft: U hebt recht gepredikt! Zo heeft ook Paulus gesproken toen hij zei dat Christus zelf door hem sprak (2 Korinthe 13: 3). Zie, zo kan ik vaststaan, ook al zou ik de hele wereld tegen mij hebben. Ik kan dan zeggen: Ik weet, Heere, dat zij een zaak voorstaan die verkeerd is, en daarom wees Gij Rechter in deze zaak; ik weet dat mijn leer mij dan niet veroordelen zal. Zie hier een roem die ieder christen dragen moet. Nietwat ons leven betreft hebben wij stof tot roemen, maar wel wat betreft onze leer.

Ik vertrouw op de Heere, ik zal niet wankelen. Mijn leer is déze dat zij God God laat zijn. Daarom kan ze onmogelijk verkeerd en onwaar zijn. Zij geeft God alleen de eer en doet dat van harte. Hieraan kunt u zien waar de profeet op doelt, namelijk hierop: Ik vertrouw op de Heere, zij daarentegen vertrouwen op zichzelf; te weten doordat de één een kap draagt en de ander weer iets anders doet. Juist aan zulke dingen is te zien dat zij op zichzelf bouwen en niet op God. Maar dat is niets minder dan een lasteren van God. De huidige nieuwe profeten maken zich hier ook schuldig aan, doordat zij beweren: het is niet voldoende te geloven, men moet ook iets doen! Ja, wat dan? de afgodsbeelden verbreken en de goddelozen doden. Maar Gods natuur en wezen is juist, dat Hij iedereen weldoet en helpt. Alleen wanneer ik dat weet, houd ik Hem voor wat Hij in waarheid is. Wanneer ik echter iets aan mijzelf toeschrijf, ontroof ik Hem van Zijn eer. Zolang nu zulk een geloof in mij is, stoot niemand mij omver en zal mijn vertrouwen mij zeker niet misleiden of op een dwaalspoor brengen. De anderen

daarentegen zullen vallen.

Proef mij, Heere, en verzoek mij. Ook dit is een Hebreeuwse spreekwijze. Onze aandacht wordt nu gericht op het leven. In het voorafgaande vers heeft David over de leer gesproken, nu gaat het over het leven. Ofschoon al de leer zuiver en goed is, daarmee is nog niet gezegd dat ook het leven goed is. Vandaar dat hij bidt of God ook zijn leven rein wil maken. Een christen heeft er heel wat moeite mee, dat gebeurt wat hier in dit vers geschreven staat. Het is alsof de profeet heeft willen zeggen: De leer is wel rein, maar ik bespeur in mijn vlees nog vele gebreken, nog veel zelfliefde en andere zonden. Hieraan gaan ook diegenen die het Woord Gods hebben mank. Alle ketterijen komen hieruit voort dat degenen die het Woord hebben aangenomen geen christenen in het verborgene willen blijven maar ook in de ogen van het volk iets willen zijn. Daarmee verliezen zij, zonder het te bemerken, hun oprechtheid. Hier is ook Paulus bevreesd voor geweest en daarom zei hij: *Laat ons niet zijn zoekers van ijdele eer* (Galaten 5: 26). Daardoor werden reeds vele mensen verleid, men kan er niet genoeg voor op zijn hoede wezen. Eerder zal men iemand die in vleeselijke begeerten gevallen is kunnen verdragen, want in zo'n geval is door hem de zonde niet te ontkennen of te loochenen. Maar hier is het anders, hier beroept men zich op Christus en de eer van het evangelie, terwijl er in feite niets anders is dan louter een zoeken van zichzelf en eigen eer. Daarom zegt David in deze Psalm: *Lieve Heere, behoed mij hiervoor, beproef mij, sla mij opdat ik mij niet verhef, behoed mij voor hoge ogen en een ruim geweten* (Spreuken 21: 4). Daarom zegt ook Paulus: *En opdat ik mij door de uitnemendheid der openbaringen niet zou verheffen, is mij gegeven een scherpe doorn in het vlees, namelijk een engel des satans, dat hij mij met vuisten slaan zou* (2 Korinthe 12: 7). Maar Paulus, je had toch het geloof alsook het zuivere Woord Gods, en waarom dan nog die vrees voor zelfverheffing? Ja, zelfs hem heeft God het kruis moeten opleggen. Onder ons zijn er tegenwoordig velen die wanneer zij nog maar vier maanden in ons midden verkeerd hebben al met een nieuwe leer komen aandragen, die uitstrooien onder het volk en het op deze wijze ophitsen. Het zou goed zijn als zij tevoren eens grondig beproefd, onder handen genomen waren. Wel hebben zij onze leer en prediking aangehoord, maar blijkbaar met geen ander doel dan om er zichzelf mee in de hoogte te steken.

Proef mij, Heere, en verzoek mij, toets mijn nieren en mijn hart. Hij wil zeggen: beproef mij, gelijk een zilversmid het zilver door het vuur laat louteren. Want het hart van de mens is zo tot op de bodem vergiftigd dat het zelf daar niets van weet of merkt. Daarom zegt hij: *Gij kent mijn hart beter dan ik, daarom beproef mij, want juist wanneer ik aangevochten word gaan mijn ogen open. Wanneer ik geworpen word in het vuur en allen mij afvallen en in de steek laten, dan zal ik gaan bemerken of mijn hart rein is. Word ik dan verslagen, voel ik mij bang en somber zodra het volk mij niet meer aanhangt, dan heb ik een vals hart, een hart dat alleen zichzelf zoekt en behaagt. Zulken zijn er velen. Hadden zij geen toejuichers meer dan hielden zij op het evangelie te preken. Zij bouwen met hun hart op de mensen en niet op God. Daarom zal hun roem ook niet lang standhouden. Wie een goede christelijke prediker is maakt er zich helemaal geen zorgen over of de mensen hem wel aanhangen of niet, zijn zorg is of hij het Woord Gods predikt. Leert hij dan door ervaring dat zijn leer in deze aanvechting houdbaar en waar is, dan pas is hij een goed prediker. Het is ons aller aard dat de gunst van mensen ons streelt, toch is dat een bewijs van een onrein hart. Het hart is in dit geval een verkeerde mening die ons misleidt en bedriegt; terwijl de nieren datgene zijn waartoe ik een sterke liefde en begeerte voel. Bij een prediker is*

zo'n verkeerde mening déze, dat men hem voor iets groots moet houden. Dat is dan zijn 'hart', en daartoe heeft hij lust. Het is ten hoogste gevaarlijk om een prediker te zijn. Wanneer hij het Woord brengt, heeft hij zowel toejuichers als lasteraars. De lof streelt hem en de laster maakt hem verdrietig. Zo leeft hij steeds tussen twee vuren. Gelijk onze tong zowel smaak heeft van de zoete honing als van de bittere alsem, zo streelt het de prediker wanneer hij lof oogst en verdriet het hem wanneer er kritiek op hem wordt geleverd. Is iemand slechts een oppervlakkige geest dan verdrinkt hij in de lof en kan hij het onmogelijk nog verdragen dat hij kritiek krijgt. Er behoeft dan nog maar een klein wolkje tussenbeide te komen of hij laat het Woord geheel los om voortaan alleen nog maar te preken wat zijn eigen roem vermeerdert.

Want Uw goedertierenheid is voor mijn ogen, en ik wandel in Uw waarheid. Dit is de ware blik van het geloof. Het goede ziet men dan niet meer in eigen eer, maar in God. Ik wandel in Uw waarheid - dit vatten wij op als betrekking hebbend op de uiterlijke levenswandel, als wilde David zeggen: Ik bewandel de goede en rechte weg; zij het dat ik deze weg ga met veel hinken en struikelen, toch is het de goede weg. In de waarheid wandelen, betekent wandelen voor God in rechtschapenheid, dus zonder schijn en veinzerij. Zo is David dus jegens God, innerlijk, in al wat hij zegt, gezind. Doch ook uiterlijk leidt hij een eerbaar leven. Ook al is zijn leven nog lang niet volmaakt, in ieder geval is hij op de goede weg.

Ik zit niet bij ijdele lieden. Zie hier de reden waarom hij gezegd heeft: Heere, schaf mij recht! Hij wil zeggen: Ik weet dat ik Uw Woord heb, maar toch moet ik nog wonen en verkeren onder ijdele lieden, dat wil zeggen onder mensen die wel voorgeven dat zij heel wat zijn, terwijl zij in werkelijkheid niets zijn. Zeer zeker, er zijn ook onder hen predikers en leraren, maar wanneer u goed toeziet, ontdekt u niets dan schijn, een valse leer en een bedorven leven. Want zij vertrouwen niet op God, en hun leer is vol vergif, omdat daarin niet het ware geloof gepredikt wordt maar de mens verwezen wordt naar de werken. Daar komt enkel schijnheiligheid uit voort. Zo hebben ook wij zelf eens gedaan: op bepaalde dagen aten wij geen vlees, dan knielden wij. Dat was, gezien in het licht van het evangelie, slechts schijn en bedrog. Wat gaat God een kap aan, wat is Hem gelegen aan eten en drinken? Kortom, wanneer zij bouwen op dergelijke werken, dan misleiden zij zowel zichzelf als anderen, dan zijn ze huichelaars. Naar ik meen heeft ook Christus zelf onder deze 'boosdoeners' in de tekst niet anders dan veinzers en huichelaars verstaan, mensen die wel een uiterlijke schijn van vroomheid en heiligheid hebben, maar wat daar onder zit deugt niet, net als wanneer men iets voor goud houdt en het blijkt dan bij nader toezien slechts koper te zijn. Vandaar dat Hij de farizeeën 'witgepleisterde graven' heeft genoemd (Mattheüs 23: 27). Hij heeft daarmee willen zeggen: Ik wil niets te maken hebben met zulke huichelaars, die wel uiterlijk een heilig leven leiden, maar van binnen een hart hebben zonder geloof, die vrezen voor de dood en begerig zijn naar eer van mensen; als je ze de ruimte geeft dan nemen zij het ervan. Wij zullen zulk een huichelarij verdragen moeten zolang wij leven. Zo hebben wij heden onder ons de geestdrijvers en oproermakers. Ook zij doen zich o zo mooi voor, maar intussen zaaien zij dood en verderf. Wat moeten wij in dit geval doen? Moeten wij soms de wereld ontvluchten? Nee, wanneer het Woord gepredikt wordt dan is het onvermijdelijk dat er dergelijke lieden opstaan wij kunnen ons niet geheel aan hen onttrekken; er moeten nu eenmaal ook valse broeders in ons midden zijn. Maar hun leer mogen wij niet aannemen en ons hart dienen wij verre van ze te houden. Houdt het toch niet met deze mensen, ook niet al waren zij uw eigen vader of moeder, want hun leer is bedrog.

Ik haat de vergadering der boosdoeners. Uiterlijk hebben wij ze weliswaar in ons midden, want wij eten en drinken met ze, maar in mijn hart moet ik mij verre houden van hun leer. Ik haat ze, dat wil zeggen: ik ben hun vijand. Mag een heilig mens dan haten? Moet men niet ook de vijand liefhebben, zoals geschreven staat in Mattheus 5 (vers 44)? En durft u zich er dan op te beroemen dat u deze mensen haat? Ja, haten zal ik ze om hun leer. En toch mag en wil ik niet anders preken dan wat Christus leerde over de liefde, dat wil zeggen: ik wil mijn ambt zó waarnemen dat ik zal trachten velen van hen te winnen. Ik haat ze dus niet om hun persoon maar om hun leer. De liefde moet voor ons beneden het geloof staan, en het geloof moet de heer en meester van de liefde zijn. Men mag niet omwille van de mens God in de steek laten. Wanneer door hen versmaad en gelasterd worden de gaven die God ons gegeven heeft, dat moet men verdragen, maar wanneer zij het Woord aantasten, dat mag men niet verdragen. Ik wil gaarne loslaten alles wat ik van God ontvangen heb, maar Hemzelf loslaten dat wil ik niet. Voor al het andere kan ik namelijk iets beters in de plaats ontvangen, God zal mij immers eens een leven schenken dat beter is dan dit tijdelijke. Zo moet dan het geloof de maatstaf en regel der liefde zijn. Ik haat ze dus niet omdat zij een slecht leven leiden en verkeerd doen, maar omdat zij zo fel te keer gaan tegen Gods Woord.

TIENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 37: 1 - 6

- 1 Een psalm van David. Aleph. Ontsteek u niet over de boosdoeners; benijd hen niet, die onrecht doen.*
- 2 Want als gras zullen zij haast worden afgesneden, en als de groene grasscheutjes zullen zij afvallen.*
- 3 [Beth.] Vertrouw op den HEERE, en doe het goede; bewoon de aarde, en voed u [met] getrouwigheid.*
- 4 En verlustig u in den HEERE, zo zal Hij u geven de begeerten uws harten.*
- 5 [Gimel.] Wentel uw weg op den HEERE, en vertrouw op Hem; Hij zal het maken;*
- 6 En zal uw gerechtigheid doen voortkomen als het licht, en uw recht als den middag.*
- 7 [Daleth.] Zwijg den HEERE, en verbeid Hem; ontsteek u niet over dengene, wiens weg voorspoedig is; over een man, die listige aanslagen uitvoert.*

Deze Psalm gaat over het christelijk geduld. Mocht er nog eens ooit een theoloog een goed boek willen schrijven over het geduld, dan moet hij deze Psalm als uitgangspunt daarvoor nemen. Het is waar dat er over dit onderwerp al veel geschreven is, maar het eigenlijke waar het op aan komt heeft men nog steeds niet weten te treffen. Hierin deze Psalm echter wordt het goed onder woorden gebracht. Vaak heeft men de mensen ruggesteun gegeven niet met het christelijke maar met het louter menselijke geduld. Deze ontbreekt ook hier in deze Psalm niet, ook hier wordt ons geleerd: wacht maar, aan alles komt een eind! Maar de eigenlijke troost die deze Psalm biedt is die van het geloof. Zou ik alleen maar voor ogen hebben hetgeen mij drukt en bezwaart, dan wordt het voor mij enkel steeds zwaarder; maar let ik op wat God wil en wat Hij denkt dan kan ik het geduldig dragen. Paulus heeft zich er eens op beroemd, dat God ons gegeven heeft de kennis van Zijn wil (Romeinen 12: 2). Hij doelde daarmee niet op datgene wat God in de hemel doet noch op wat wij hier op aarde doen, maar op wat nuttig voor ons is met het oog op het eeuwige leven, ook al hier op deze aarde, wat betreft lichaam en ziel, bezittingen en goede naam. Steeds weer laat God ons dit verkondigen. Zelfs beschikt Hij het zo dat de ergste deugnieten, die het in alles voor de wind gaat, ons als het ware verkondigen, opdat wij het grondig zullen leren. Dat dergelijke lieden volkomen in voorspoed leven en bovendien ons het leven moeilijk maken, dat kan voor ons vlees immers niet anders dan bitter zijn. Maar zie, juist in zo'n geval hebben wij onze Psalm nodig, die is er speciaal voor gemaakt. Wanneer wij niet anders voor ogen hebben dan die grote heren, die doen kunnen wat zij willen, en wanneer ons dat leed doet, terwijl wij er niets tegen doen kunnen, dan is het deze Psalm die ons raad geeft.

Ontsteek u niet over de boosdoeners. Met andere woorden; laat uw toorn varen, let toch niet alleen op de boosdoeners maar let ook op God. Let u op de boosdoener dan ziet u slechts een vergankelijk mens! Wat is hij eigenlijk? Al was hij zo oud als Adam en al bezat hij zoveel kracht als een mens maar bezitten kan, toch moet hij sterven. U moet er daarom vooral op letten wat God van hem denkt. God acht hem als niets, toornt op hem en trekt tegen hem zelfs het zwaard. Let er ook eens op hoe u er zelf voor staat: vandaag of morgen zult u sterven, dan houdt alle onheil op; en bovendien, God is u genadig, Hij heeft Zijn oog op u geslagen. Als u het zo ziet zult u meer reden

tot blijdschap dan tot droefheid vinden, en meer reden om de ander te beklagen dan toornig op hem te zijn. Het is heel natuurlijk dat wij pas medelijden met de dief krijgen als hij opgehangen wordt; maar zouden wij meer bedenken wat ik zojuist gezegd heb dan zouden wij onze tyrannen, reeds vóór zij ten ondergaan, gewis beklagen en ons dus niet boos op ze maken.

Want als gras zullen zij worden afgesneden. Zij hebben dus maar een korte tijd. Hoe trots zij ook zijn, zij zijn gelijk gras. De Heilige Geest heeft er blijkbaar genoeg in gehad ze steeds met gras te vergelijken Immers er staat in Jesaja 40 (vers 6): *Alle vlees is als gras.* En ook Mattheüs spreekt over gras, waar hij zegt dat *het gras er heden is maar morgen in de oven zal worden geworpen* (Mattheus 6: 30). Zolang het groen en fris is lijkt het ons toe dat het altijd blijven zal, en toch is dat niet zo. Ook de bloemen zijn, zolang zij in bloei staan, mooi, en toch komt de zeis elke dag dichterbij. Het is een sprekende gelijkenis: het gras dat er heden is en morgen in de oven geworpen wordt. Wij kunnen dat er op het eerste gezicht niet aan bekijken, het lijkt dat er wel tien jaren overheen zullen gaan. Voor het oog lijkt het wel van staal of steen te zijn. Maar leert u het bezien met de ogen van God, dan bemerkt u dat het eens zal wegstuiven als kaf. Dit zijn woorden die zo geestelijk zijn dat de menselijke rede ze niet kan vatten. Voor het oog der wereld ziet het er heel anders uit dan het in werkelijkheid is. Zij zullen spoedig worden afgehouden en verwelken. Het is waar, dit kan voor ons nog lang genoeg duren, maar niet voor God, voor Hem zijn ze al afgehouden.

Vertrouw op de Heere. Hier wordt ons het ware geduld geleerd. Nergens elders wordt het ons zo goed geleerd als hier. Nee, ik zal mij er geen zorgen over maken, zegt de Psalm dichter, dat mijn vijanden zo machtig zijn, want ik zal hopen op de Heere.

En doe het goede. Dat wil zeggen: laat u niet, waartoe 's mensen natuur geneigd is, er toe verleiden uw vijand kwaad met kwaad te vergelden. Er staat niet: vergeld hem het goede dat hij u deed, maar: laat het van u uitgaan, het goed doen, wees gij de eerste. Wie in de wereld wil leven moet het aandurven anderen goed te doen ook als hij daarvoor kwaad vergolden krijgt. Wil hij er alleen maar voor beloond worden met eer en gunst, dan deugen zijn goede werken niet. Trouwens, hoe zou God het hem dan nog ooit vergelden kunnen? Het is genoeg wanneer wij voldoende voedsel op onze tafel hebben. De rest moet overblijven voor het toekomstige leven. Ook Christus legt steeds weer Zijn gaven in de waagschaal, laat Zijn zoon opgaan over bozen en goeden, waar Hij vloek en laster voor vergolden krijgt. Zo vergaat het ook ons. De wereld is het immers niet waard dat zij erkent de gaven die God ons schenkt, laat staan dat zij ze naar waarde zou kunnen belonen. Allen vervolgen zij het evangelie, terwijl zij God er juist voor zouden moeten danken. Aangezien echter ook onze hemelse Vader Zijn gaven steeds weer in de waagschaal legt, moeten wij het ook doen. De Schrift voert ons altijd wèg van eigen vlees en bloed, en brengt ons tot God. Kortom, degenen die hier op aarde niets dan voorspoed genieten moet men beklagen, want hun einde is de ondergang.

Bewoon de aarde. Vele wijsgeren hebben zo weinig geduld beoefend dat zij zichzelf de ogen uitstaken, omdat zij niet konden aanzien dat het booswichten in deze wereld zo goed gaat - volgens het spreekwoord: hoe meer geld, des te groter boef! Zij waren van oordeel dat men er goed aan doet deze booswichten, die het zo goed gaat, tegen te werken. Doch het geloof zegt: keer het blaadje eens om: het is juist goed dat het de booswicht, en niet de rechtschapene zo goed gaat in de wereld. En daarom, u moet

allerminst de omgang met de goddelozen schuwen, integendeel: *bewoon de aarde!* Loop niet weg als u hun voorspoed aanschouwt, zie het gerust aan en heb medelijden met ze. En voed uzelf intussen met geloof. De Psalm zegt niet: vergader u schatten, maar: *voed u met getrouwheid*, dat is met geloof. Wie de booswichten wil mijden, zou uit de wereld moeten gaan. Nee, laat het hun gaan zoals het hun gaat. Ik heb het niet over rijkdom, zegt onze Psalm, maar wel hierover dat het u aan niets zal ontbreken. Welk een vriendelijke woorden spreekt hier de Heilige Geest; als wij kinderen van God zijn zullen ze ons zeker opbeuren. Zie hier, hoe Gods Woord ons opheft tot in de hemel, waar wij zien dat God slechts korte tijd de voorspoed der goddelozen laat duren, en waar wij leren letten op hun einde. Op deze wijze komen wij tot het beoefenen van een geduld dat niet meer aards maar hemels is.

En verlustig u in de Heere, zo zal Hij u geven de begeerte uws harten. Deze woorden bevatten niets dan honing. Zij willen als het ware zeggen: het is waar, ziet u alleen maar wat voor ogen is dan verdriet het u, maar wend uw ogen van dit verdriet en onbehagen eens af, en wend ze daarheen waar voor u verlustiging is. Het is Gods wil dat Zijn kinderen leven in zulk een verlustiging. Wanneer het zowel God als ook uzelf behaagt, zeg dan, wanneer de gelovigen het met minder dan anderen hebben moeten doen: ook al hebben zij misschien zelfs wel honderdduizend gulden, toch heb ik nog meer. Wanneer Gij, o God, het verdraagt om veel weg te geven en in ruil daarvoor gelasterd te worden, zou ik dat dan niet willen verdragen? Wel garen zij veel bijeen, maar voor wie is het? Zij garen wel veel bijeen, maar *zij weten niet wie het later tot zich nemen zal* (Psalm 39: 7). *Hij zal u geven de begeerte van uw hart.* Dit is gewis een zeer krachtige belofte. God laat het openlijk uitroepen, dat Hij u de wens van uw hart wil geven. Daarom staat er elders: Hij vervult de wens van wie Hem vrezen, *Hij hoort hun geroep en verlost hen* (Psalm 145: 19). Al had u alleen maar dit ene Schriftwoord gegeven, het zou genoeg zijn: Hij wil u geven al wat uw hart wenst. Het is alsof hij wil zeggen: Hij geeft meer dan u verlangt, Hij wil doen al wat de wens van uw hart is; want Gods gave is altijd rijker dan wij durfden hopen; wij. zouden het niet gewaagd hebben Hem zoveel te vragen. Zo heeft David God eens gebeden of hij voor Hem een huis mocht bouwen, en zie God heeft hem méér gegeven dan hij durfde vragen: *Uw gebed is verhoord, uw zoon zal Mij een huis bouwen, ja Ik zal u een huis bouwen* (2 Samuel 7: 12v). Hij beloofde David dus Christus, die Hem een eeuwig huis zou bouwen. *God is machtig meer dan overvloedig te doen boven al wat wij denken of bidden* (Efeze 3: 20). Dat zullen wij nu ook ten aanzien van onze tyrannen of Gods tijd ervaren. Velen hebben God er om gebeden dat het evangelie vrucht zou dragen; en zie, dat is zo rijk verhoord, dat ons hart overloopt van vreugde. Wie zou ooit hebben durven hopen dat op de kale kruinen (van de monniken) weer haar zou groeien? Dat heeft God gegeven. En als Hij reeds nu zo doet, wat zal het dan wel niet zijn als Hij eens op de jongste dag ons het eeuwige leven en de zaligheid geven zal? Nu bidden wij: *Uw Naam worde geheiligd* - maar dan zullen wij pas zien wat wij gebeden hebben; nu verstaan wij het nog niet. Onze Psalm zegt: maakt u er niet druk over dat het de boosdoeners hier op aarde zo goed gaat; laat u thans nog zoveel leed overkomen, eens zult u alles bezitten wat uw hart maar begeren kan. Zie hier, wat ons gepredikt en voorgehouden wordt, zo vaak wij in aanvechting zijn.

Wentel uw weg op de Heere en vertrouw op Hem; Hij zal het maken. God zal alles goed maken. Wel denken wij dat Hij ons verlaten zal, maar dan zullen wij met eigen ogen zien hoe de boosdoeners het maken zullen.

En Hij zal uw gerechtigheid doen voortkomen als het licht, en uw recht als de middag.

Is dat niet heerlijk? Uw klacht is: wanneer ik alles doe wat de Schrift zegt, noemen zij mij een ketter en ga ik ten onder, terwijl zij intussen opgaan als de zon. Dacht u dat? Wel stralen zij inderdaad als de zon, maar uw gerechtigheid zal zelfs nog in de nacht stralen. Beveel Hem uw weg, dat wil zeggen: vertrouw er op dat Hij de zaak van de goddelozen wel behartigen zal, namelijk zó dat zij stinkend zal worden in de hele wereld en dat hun licht vanzelf zal doven. Uw licht daarentegen zal ontstoken worden, zoals geschreven staat: *Het licht der rechtvaardigen brandt blijde, maar de lamp der goddelozen wordt uitgeblust* (Spreuken 13: 9). Stond de roomse clerus niet eens op het toppunt van eer en aanzien, en zie nu eens, er is op aarde geen volk dat meer veracht is dan zij, hun lampen zijn uitgeblust. De hoofdsom is: Het is alles Gods werk. Welk een zonde en schande zou het zijn als wij onze Psalm lieten liegen.

ELFDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 112:1-3

1 Hallelujah! [Aleph.] Welgelukzalig is de man, die den HEERE vreest; [Beth.] die groten lust heeft in Zijn geboden.

2 [Gimel.] Zijn zaad zal geweldig zijn op aarde; [Daleth.] het geslacht der oprechten zal gezegend worden.

3 [He.] In zijn huis zal have en rijkdom wezen; [Vau.] en zijn gerechtigheid bestaat in eeuwigheid.

4 [Zain.] Den oprechten gaat het licht op in de duisternis; [Cheth.] Hij is genadig, en barmhartig, en rechtvaardig.

Deze Psalm is gemaakt en moet daarom gezongen worden, opdat de gelovigen er door opgebeurd en getroost worden, en vooral gesterkt worden tegen de zonden van de gierigheid, de begeerlijkheden en de eer van mensen. Immers de profeet ziet het menselijk hart en de hele wereld dag en nacht zoeken en jagen naar veel geld, eer van mensen en genot en vreugde. Het zijn die dingen hier op aarde die Johannes genoemd heeft: *begeerlijkheid des vleses, begeerlijkheid der ogen en grootsheid des levens* (1 Johannes 2: 16). De profeet heeft gezien wat er terecht komt van de mensen die zonder vreze Gods al deze dingen zo fel begeren en najagen. Anderzijds, hij heeft ook gezien wat overkomt diegenen die deze dingen in God wensen te ontvangen en aannemen.

Wie de menselijke rede als maatstaf neemt, denkt: De mensen die God dienen zijn arme mensen, worden door de wereld vertrappt, want zij leven onder vijanden, zoals de Psalm ook zegt want daarin lezen wij dat zij leven temidden van wederpartijen (vers 8). Daarom is het oordeel van de wereld: Hoe groter schurk, des te meer geluk! Terwijl de heiligen altijd veel lijden moeten. Intussen, de profeet laat ons hier een ander liedje horen, namelijk dat het de vromen desnietteenstaande goed gaat en de goddelozen kwaad, lijnrecht in strijd met hetgeen voor ogen is. Dit zijn dan ook woorden van de Heilige Geest en niet van de menselijke rede. Daarom eisen zij geloof en niet dat men ze met de zintuigen kan voelen en ervaren of met de handen kan tasten.

Laten wij ten eerste eens letten op de gierigen en hebzuchtigen. Hoewel wij nog niet zo oud zijn spreken wij toch uit ervaring wanneer wij zeggen, dat wij reeds vele rijken tot grote armoede hebben zien komen. Zij waren gierig, deden niets dan schrapen, maar het is er niet van gekomen dat zij van hun rijkdom gebruik hebben kunnen maken, want anderen hebben hetgeen zij bijeen gespaard hadden opgemaakt. Terecht vraagt daarom de menselijke rede zich weleens af of men al die bijeengegaaarde schatten wel werkelijk de naam rijkdom kan geven, of misschien beter de naam hartzeer. Want waar grote schatten zijn, daar zijn ook erfgenamen die keihard op hun rechten staan waar allerlei twist en tweedracht uit voortkomt. Hetzelfde gebeurt trouwens ook wel bij kleinere luiden: een vader heeft vele goederen voor zijn zoon bijeen vergaderd, en dan komt die zoon niet, zodra zijn vader zijn hoofd heeft neergelegd, al om het geld. Zie, zo gaat het in deze wereld. Doch wij plegen ons blind te staren op hetgeen voor ogen is, wij trekken geen vergelijking tussen het begin en het einde. Ofschoon iemand al vele guldens winnen kan en een rijk man worden kan, hij is daarom nog niet gelukkig, de zorgen nemen toe. Hij moet er bijvoorbeeld zorg voor dragen dat hem niet alles ontstolen wordt. Een rijkdom die het hart met zoveel zorg en kommer vervult is eigenlijk toch maar een slechte rijkdom! En dan, na zoveel

jaren gesloofd en gezorgd te hebben, komen, als u gaat sterven, de erfgenamen, die een heleboel onheil aanrichten. Maar dit zijn de dingen die wij niet zien willen, waar we blind voor zijn. De profeet heeft ze echter wel terdege gezien en heeft daarom toen dit liedje gezongen, dat gericht is tegen de gierigheid en hebzucht, in de hoop dat deze of gene er nog naar zou willen luisteren.

Op dezelfde wijze gaat het er naar toe met diegenen die jagen naar eer van mensen. Er is er één die hard studeert om een doctor van naam te worden, maar van de tien is er maar één die het bereikt. En wanneer het lukt loopt hij het risico dat hij bij zijn heer nog eens in ongenade zal vallen, want de genade van de vorsten en hoge heren is, zoals het spreekwoord zegt, even wisselvallig als het weer in de maand april. Waarom gebeurt zo iets dan? Omdat wij, zonder dat het God behaagde, wilden opklimmen tot hoge eer. Wij zien het voor ogen in talloze voorbeelden; wie hoog geklommen is valt soms zo diep, dat hij onder de voeten van mensen vertreden wordt. En al is er één die dit niet overkomt, er staan wel drie anderen tegenover die het wel overkomt.

Op dezelfde wijze gaat het er ook naar toe met degenen die jagen naar allerlei begeerlijke dingen, zonder daarin rekening te houden met God. Hoe vaak gebeurt het niet dat een jonge man alles op alles zet om een bepaald aardig meisje te krijgen, maar wanneer zij dan tot elkaar gekomen zijn en getrouwd zijn, is er niets dan narigheid. Anderen zijn er die als jonge mensen samen gaan dansen, maar daarna slaan zij zichzelf voor het hoofd. Waarom? Omdat naar God en Zijn gaven niet gevraagd werd. Eén van onze stadsburgers zou dat toch ook niet dulden en verdragen wanneer iemand zonder zijn verlof afdaalde in zijn kelder en de wijn opdronk. Bedenk eens wat u zelf in zo'n geval zou doen. Onze God wil het nog veel minder dulden, want Hem behoort immers alles toe. Dit recht behoudt Hij zich voor, dat men niet ongevraagd aan Zijn goederen mag komen. En al laat Hij het weleens een poosje toe, onverwacht komt Hij, en dan is er alleen nog maar straf en narigheid te verwachten. Men moet zich daarom niet blind staren op een beetje plezier dat niet langer dan een ogenblik duurt, want als het begin niet is een beginnen met God, dan loopt het op niets uit.

Vandaar dat de profeet ons hier een regel heeft gegeven die men bij het zoeken van al deze drie dingen: rijkdom, eer en allerlei begeerlijke dingen in acht dient te nemen. Die regel willen wij nu nader gaan bezien.

Welgelukzalig is de man die de Heere vreest, die grote lust heeft in Zijn geboden. Zie hier de regel. Zij is in dit vers vervat, maar tegelijk toont zij ook aan de eer die volgen zal wanneer men God hoog houdt. Mijn geliefde, zegt de profeet, zegt toch niet dat de rijken en ruchtigen zulke gelukkige mensen zijn, hoewel het voor het oog wel zo lijkt. Want het is echt niet waar, heus het gaat ze niet zo goed als het u toeschijnt, in werkelijkheid zijn ze helemaal niet rijk, wat zij hebben is alleen maar schijn. Deze Psalm ziet namelijk hoe het bij deze mensen van binnen is en weet ook wat hun einde zal zijn. Al zouden zij geen groter narigheid hebben dan dit dat zij immer onverzadigd blijven dan was hun ellende nog groot genoeg. Wanneer een hebzuchtig en goddeloos vorst één land heeft, dan is hij daarmee niet tevreden, dan wil hij er nog een tweede land bij hebben. Daarom hebben deze mensen nooit rust. Zij hebben grote onrust en toch weigeren zij goede raad in acht te nemen, zodat zij niet met vreugde durven te gebruiken datgene wat zij hebben. Alexander de Grote regeerde twaalf jaren en genoot nimmer rust. Toen hij eens van een filosoof vernam dat er nog meer werelden waren, werd hij zeer bezorgd en zei hij: O God, als er inderdaad nog meer werelden zijn, terwijl ik deze éne nog maar ternauwernood veroverd heb, hoe zal ik dan die andere ooit in mijn bezit krijgen? Wat voor raad zou er nog kunnen zijn voor zo'n gulzig mens? Steeds wendt hij zijn hart af van datgene wat hij heeft en snakt hij naar hetgeen

hij niet heeft. Dat komt er op neer dat hij in werkelijkheid helemaal niets heeft: hij heeft, en toch heeft hij niet. Want wat hij heeft dat gebruikt hij niet en wat hij niet heeft dat kán hij niet gebruiken. Dus vergaat het hem net als die hond in die fabel, toen hij met een stuk vlees in zijn bek bij een vijver kwamen zijn eigenbeeld in het water zag hapte hij naar het vlees dat dat spiegelbeeld hem opleverde, waarbij hem echter het echte stuk vlees uit de bek viel, zodat hij ook dat nog kwijt was. Men moet daarom op hebzuchtige mensen niet kwaad en boos zijn, zij hebben het toch al hard genoeg te verduren.

Onze Psalm geeft als antwoord op alle gestelde vragen: De ware wijsheid is dat men God vreest. God vrezen, dát is de ware godsdienst. De vreze des Heeren is immers volgens de voorafgaande Psalm, *het beginsel der wijsheid* (Psalm 111: 10). Welnu, wie God vreest die heeft zowel in lichamenlijk als in geestelijk opzicht genoeg. Wie God vreest houdt ook Zijn geboden, geeft Hem eer en verhoogt Hem; en dan kan God niet nalaten ook hem te verhogen, zoals geschreven staat in 1 Samuel 2 (vers 20): *Die Mij eren zal Ik eren*. De ervaring bevestigt dit ook. Want wanneer wij God vrezen laten wij recht wedervaren aan Zijn wijsheid en dan ontvangen wij genoeg ook voor ons lichaam, terwijl wij bovendien gebruik durven maken van al wat Hij aan goederen, eer en andere begerenswaardigheden geeft.

De dienst van God bestaat dus in de vreze des Heeren. Zij bestaat niet in het offeren van kalveren, het zich kleden op een bepaalde manier of het eten of ook niet eten van dit of van dat, zoals bij de Joden het geval is. De vreze des Heeren is een zaak van het hart. Het haalt dan ook niets uit al breng ik Hem, bij Zijn altaar, ettelijke zilverstukken, nee met mijn hart moet ik Hem vrezen, Hem steeds voor ogen hebben. Hem vrezen betekent dat wij ons tegenover Hem in acht nemen, dat wij Hem in ere houden en bedenken dat Hij alles ziet, ook al wat wij denken en doen. Wanneer ik dat geloof dan denk en doe ik niets wat Hem mishaaft. Wanneer zo'n mens dan toch nog valt dan zegt hij: Heere, ik heb verkeerd gedaan, vergeef het mij! Zo'n mens wandelt in de vreze des Heeren en ziet alleen God aan. Hij heeft niet veel wetten en regels nodig, want de vreze des Heeren zelf onderwijst hem. Wanneer ik op deze wijze de Heere vreesde, dan zou ik de gierigheid en de hebzucht rustig hun gang kunnen laten gaan. En al zou mij dan nog zo'n grote schat worden aangeboden, mijn eerste gedachte zou zijn of het aanvaarden ervan soms tegen Gods wil is, ja dan nee. Maar een ander denkt: Had ik hem maar vast in mijn zak! Toch loopt het met zulke mensen niet goed af, wij hebben daar vele voorbeelden van gezien. Want God waakt over Zijn Woord: *Die Mij eren zal Ik eren, maar die Mij versmaden zullen licht geacht worden* (1 Samuel 2: 30). Zie op deze wijze spreekt deze Psalm tot diegenen die jagen naar geld, eer en begeerlijke dingen en daar verkeerd aan doen.

Zijn zaad zal geweldig zijn op aarde, het geslacht der oprechten zal gezegend worden. Men moet de letterlijke betekenis van deze woorden handhaven, men mag ze niet verallegoriseren. Er wordt gesproken over záád - inderdaad, onder de Joden in die tijd was het zo dat alle mannen getrouwd moesten zijn, het was dus anders dan het nu onder de paus is, want die heeft de huwelijke staat met voeten getreden en de geestelijke stand daar ver boven verheven. Men heeft onder de geestelijken vaak genoeg deze Psalm gezongen, maar intussen geen ander zaad gehad dan onechte kinderen. Want tot dat slag van mensen behoren de monniken, dat zij niets leren en daarom ook niets kunnen; hun enig streven is een gemakkelijk leventje te leiden. Zij hebben geen deel aan het wereldlijke regiment, staan daar geheel buiten: zij bebouwen geen akkers, doen niets van al datgene dat andere mensen plegen te doen en God ook

bevolen heeft, zij leren ook niets, zij zijn een lui volkje. Daarom blijven ze ook domme lummels, die niets begrijpen van wat er in de wereld en in de gezinnen te koop is, het enige wat zij kunnen volbrengen zijn hun monnikenwerken. Wie daarentegen een beroep uitoefent die krijgt genoeg te verduren. Een boer krijgt les van zijn akkers, die vertellen hem wel wat hij doen moet: hier ligt een knecht te luieren, daar is een koe weggelopen, ginds ligt een akker op mij te wachten, enzovoorts. Maar ook iemand die in een stad leeft heeft genoeg te doen. Maar wat geeft dat: daar groeien kerels uit, die kunnen zeggen: Dit weet ik en daar heb ik ondervinding van. En wanneer zij dan ook nog Gods Woord hebben, bemerken zij wat God van hen eist. Maar de monniken, die luie varkens, die leren zoiets niet, daar in hun stal. In al deze dingen was het Joodse volk in die tijd, zo zou men geneigd zijn te zeggen, een heilig volk.

Zijn zaad zal geweldig zijn op aarde - ook dat is één van die goederen die de Heere geeft degenen die Hem vrezen. Zij zullen bestendig genoeg aan aardse goederen hebben, omdat zij niet naar eer verlangen maar naar God. Daarom zegt Hij hun zaad en maakt Hij dat hun kinderen rijker en groter worden dan zijzelf. De goddelozen daarentegen die niets doen dan rapen en schrapen, gaat het net andersom: hun rijke erfgenamen zullen toch niet van hun weelde kunnen genieten, omdat zij God niet in ere hebben gehouden. Hoe weinigen zijn er echter die in God geloven en op Hem vertrouwen, en daarin hun eer zoeken.

Het geslacht der oprechten zal gezegend worden. De enige grond hiervoor is dat het het geslacht der oprechten is. In dit geval zal uw kind genoeg hebben, zelfs al werden het alle goederen afgenomen. Dit zijn de mensen die God vrezen en nog geen stuiver willen aanpakken wanneer hij hun niet toekomt, omdat zij weten dat ook die stuiver een stukje van Gods schepping is. En ook al zouden zij niets hebben dan waren zij nog niet arm, want zij geloven dat zij God hebben en zijn daarvan zelfs verzekerd. Van hen staat geschreven: *Zij zullen niet beschaamd worden in de kwade tijd en in de dagen des hongers zullen zij verzadigd worden. Ik ben jong geweest, ook ben ik oud geworden, maar heb niet gezien de rechtvaardige verlaten noch zijn zaad zoekende brood* (Psalm 37: 19 en 25). Laat daarom ieder er op toezien wat hij liever heeft: of een huis vol geld en een verbitterd hart daarbij, omdat hij van al die schatten toch geen gebruik kan maken maar er slechts zorgen over heeft óf een hart dat er zeker van is een God te hebben die u nooit verlaten zal, en daarnaast dan ook nog zovele goederen dat het in ieder geval genoeg is voor elke dag, met de zekerheid nooit te zullen verhongeren. Wanneer men deze vraag aan de rede zou voorleggen, die zou antwoorden: Ik wil liever dagelijks brood zonder zorg dan een huis vol guldens en nooit één rustig en onbezorgd uurtje. Is dat niet een diep beklagenswaardig mens die veel geld heeft en er toch niet kan aankomen om het te gebruiken? Nee, dan een christen, die heeft zijn schat opgeborgen in de hemel en zegt: Heere, Gij hebt nog meer dan heel de wereld is of bevatten kan, Gij zijt mijn wijnkelder en korenschuur. Maar christenen zijn dun gezaaid, onkruid daarentegen is er genoeg. Toch zal het eens uitgetrokken worden. Maar het geslacht dergenen die God vrezen zal door Hem hoog verheven worden. Ga maar eens na de voorbeelden daarvan in het Oude Testament: Abraham, Izaak, Jakob, David, Gideon, Elia, Eliza, de patriarchen en profeten. Hoe arm zij ook eerst waren, zij hebben daarna geregeerd over koningen en vorsten en zijn zo rijk geweest dat zij alles hadden. Ook Paulus spreekt op dezelfde wijze wanneer hij zegt: *als niets hebbende en nochtans alles bezittende* (2 Korinthe 6: 10).

In zijn huis zal have en rijkdom wezen, en zijn gerechtigheid bestaat in eeuwigheid. Hij zal dus ook bezit en rijkdom hebben. Wat voor rijkdom echter hadden Paulus,

Eliza, Elia, ook David en vele anderen, die immers grote armoede hebben geleden? Ik antwoord: Hun schatkist hebben zij gezet bij onze Heere, dat wil zeggen op een plaats *waar de dieven niet doorgraven noch stelen kunnen* (Mattheüs 6: 20). In het uur van de dood komt men in het bezit van deze rijkdom. Wanneer God ons tot zolang weleens een poosje gebrek laat lijden, doet Hij dat om ons te beproeven, en bovendien maakt Hij het later rijkelijk goed.

Eliza spijzigde eens 100 mensen met 20 gerstenbroodjes. Een knecht lachte daarom en zei: Wat, zou ik dat aan honderd mannen voorzetten? Maar Eliza zei: *Geef aan het volk, dat zij eten; want alzo zegt de Heere: Men zal eten en overhouden* (2 Koningen 4: 42v). Weduwen moeten net doen als die weduwe tegen wie Eliza zei: *Geef mij te kennen wat gij in uw huis hebt. Zij zei: Alleen een kruik met olie. Toen zeide hij: Ga, eis voor u vaten van buiten, van al uw burenen ledige vaten, maak er niet weinig te hebben. Kom dan in en sluit de deur voor u en voor uw zonen toe; daarna giet in al die vaten, en zet weg wat vol is. Zo ging zij van hem, en sloot de deur voor zich en voor haar zonen toe; die brachten haar de vaten toe, en zij goot in. En het geschiedde als die vaten vol waren, dat zij tot haar zoon zeide: Breng mij nog een vat aan, maar hij zeide tot haar: Er is geen vat meer. En de olie stond stil. Toen kwam zij en gaf het de man Gods te kennen; en hij zeide: Ga heen, verkoop de olie, en betaal uw schuldeheer; gij dan, met uw zonen, leef bij het overige* (2 Koningen 4:lvv). Was er in zo'n huis niet een grote rijkdom? Als er maar geloof was dan kon iemand van één gulden er wel duizend maken. Daarentegen wanneer iemand duizend gulden heeft maar geen geloof, dan kan hij daar minder mee doen dan een ander die er maar honderd heeft. Waarom? Omdat God op de ene plaats Zijn zegen geeft en op de andere niet.

Op een andere keer hadden zij een gerecht van bittere moeskruiden, zodat zij het niet eten konden, maar tegen Eliza zeiden: *Man Gods, de dood is in de pot!* (2 Koningen 4: 40). Eliza ging daarvoor niet naar een apotheek, maar zei: *Brengt dan meel. En toen het meel er in gedaan was smaakte het goed. Kijk, zo doet de Heere bij degenen die Hem eren. Ook wanneer zij niets hebben, hebben zij toch alles. Zie hier, de juiste manier om aan macht, geld en rijkdom te komen. Zo spreekt ook Christus: Zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden* (Mattheüs 6: 33). Als wilde Hij zeggen: U hoeft die andere dingen niet te zoeken, want Ik zal maken dat u een huis vol hebt. Maakt u de hemel maar vol, door Mij te vrezen.

En zijn gerechtigheid bestaat eeuwig. Hier brengt hij ook nog een geestelijke schat naar voren. Wie God vreest heeft genoeg, want zijn gerechtigheid is eeuwig. Er is tweeërlei gerechtigheid: een uiterlijke en wereldlijke én een geestelijke en ware gerechtigheid. De wereldlijke gerechtigheid is huichelarij; wanneer bijvoorbeeld iemand bang is voor de Saksenspiegel (een wetboek) of voor de wetten van de keizer en uit vrees die wetten onderhoudt. Deze gerechtigheid duurt niet langer dan ons aardse leven, want zij is alleen voor dit leven bestemd. Maar de man die hier gelukzalig geprezen wordt heeft een eeuwige gerechtigheid, een gerechtigheid voor God. Zulk een mens is gelukzalig hier in deze wereld en straks in de toekomstige wereld. Paulus heeft naar mijn mening die Psalm voor ogen gehad toen hij hetzelfde schreef aan Timotheüs: *De godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomstige levens* (1 Timotheüs 4: 8). Hij heeft hiermee willen zeggen: Wanneer men God vreest is dat nuttig voor alles, u krijgt daardoor macht, vreugde en vrede zowel in dit als in het toekomstige leven. Wat zou God nog meer kunnen beloven? Wij daarentegen hebben er alleen maar oog voor hoe het staat

met iemand die een hele buidel vol guldens heeft. Een vrome echter is eeuwigdurend rijk, in de Heere, ongeacht of er guldens zijn of niet. Want de Heere schudt zijn schoot vol gaven. Hoe hij echter met zijn goederen omgaat dat leert de profeet wat verderop waar hij zegt dat hij barmhartig is.

De oprechten gaat het licht op in de duisternis; Hij is genadig, barmhartig en rechtvaardig. De vromen hebben dus ook vreugde en alle begeerlijke dingen, omdat zij ze zoeken mét God. Zo'n vrome bidt: Lieve God, goede dingen en vreugde zijn niet van mij, wilt Gij ze mij geven dan ontvang ik ze, wilt Gij ze mij niet geven dan zal ik ze moeten missen. Al zou u ook alles hebben wat u maar verlangen en begeren kunt, maar zonder God, dan kan Hij het zo maken dat ook de lekkerste spijzen u niet smaken. En omgekeerd: tal van vromen leven in duisternis en hebben toch licht - want ook deze kunst verstaat God. De profeet Elia verkeerde eens in zulk een groot gevaar dat het leek of hij beslist gedood zou worden. Want de koning gaf hem er de schuld van dat er hongersnood in het land was (2 Koningen 6: 31). Maar de profeet zei tegen de koning: *Morgen omtrent deze tijd zal een maat meelbloem verkocht worden voor een sikkel, en twee maten gerst voor een sikkel, in de poort van Samaria. Zie, gij zult het met uw ogen zien, doch daarvan niet eten* (2 Koningen 7: 1v). Ook hier ging het licht op middenin de duisternis. En zo vergaat het alle christenen. Ook op mij toort een verbolgen keizer en er hangt zwaar weer boven ons hoofd. Maar wanneer wij geloven dat God regeert dan zijn wij hiervan zeker dat al zijn de plannen van de keizer nog zo goed overlegd en listig, toch zijn hart in de hand Gods is. Ook Elia wist dat hem geen haar van het hoofd gekrenkt zou worden.. En boven dit alles deed God hem ook nog deze zegen toekomen dat hij genoeg brood ontving. Dit is de troost van de rechtvaardigen, dat zij ook in de armoede nog rijk zijn, ook in de schande nog eer bezitten en midden in alle ellende en narigheid deel hebben aan vreugde en lust. Die drie dingen: rijkdom, eer en lust, worden door de wereld zo fel begeerd en gezocht. Hier echter ziet men hoe men deze goederen zoeken moet. De uitleg van onze tekst vindt men in de eerste brief van Paulus aan Timotheüs.

Verder leert deze Psalm dat de Heere de vrome deze goederen geeft, en vervolgens wat die vrome ermee doet, namelijk dat hij barmhartig is.

TWAALFDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 112: 4-8

4 [Zain.] *Den oprechten gaat het licht op in de duisternis; [Cheth.] Hij is genadig, en barmhartig, en rechtvaardig.*

5 [Teth.] *Wel dien man, die zich ontfermt en uitleent; [Jod.] hij beschikt zijn zaken met recht.*

6 [Caph.] *Zekerlijk, hij zal in der eeuwigheid niet wankelen; [Lamed.] de rechtvaardige zal in eeuwige gedachtenis zijn.*

7 [Mem.] *Hij zal voor geen kwaad gerucht vrezen; [Nun.] zijn hart is vast, betrouwende op den HEERE.*

8 [Samech.] *Zijn hart, wel ondersteund zijnde, zal niet vrezen; [Ain.] totdat hij op zijn wederpartijen zie.*

In de voorafgaande verzen heeft de Heilige Geest geleerd hoe rijken en machtigen door goed op te passen de goede dingen van deze aarde, die door de hele wereld, zij het op verkeerde wijze, gezocht worden, bezitten en genieten kunnen. De christenen echter vinden en ontvangen deze dingen bestendig en in overvloed. Want *de oprechten gaat het licht op in de duisternis*. Wanneer er tegenspoed komt dan heeft de wereld geen vreugde en geen licht meer. Wanneer er nood is en allerlei droefheid, dan blijft er voor haar enkel duisternis over. Zoals in het Hebreeuws ‘duisternis’ ook allerlei droefheid en nood betekent, zo zeggen ook wij in het Duits: Er is somber weer op komst! Op dezelfde wijze betekent licht vreugde en genot. Een mens is vrolijker wanneer de zon schijnt dan wanneer de duisternis heerst. En er is geen mens zo stoutmoedig of wanneer het donker is wordt hij bang, vooral wanneer hij alleen is. In het licht of wanneer het dag is, dan is hij niet bang.

Welnu, zulk licht, zulk een vreugde, zulk een plezier, zulk een macht, goederen en eer bezit een vrome omdat hij een *genadig, barmhartig en rechtvaardig* God bezit. Van Hem ontvangt hij licht en daar komt het ook op aan. De Psalm wil dus zeggen: zijn hart is er goed aan toe, dank zij deze goede, barmhartige en genadige God. Weliswaar preken en lezen ook de goddelozen dat God genadig is, maar zij verstaan het niet. Want dat zijn twee verschillende dingen: over een genadig, barmhartig en rechtvaardig God preken én deze God in het hart ervaren. Alleen wanneer tong en hart samen gaan, is het goed. Doch wanneer het alleen maar in de mond ligt en het hart er wel honderd duizend mijlen van verwijderd blijft dan is het niet goed. Wie echter weet dat God hem genadig is, die heeft genoeg. Dit licht schijnt in de duisternis en zulk een mens is dan ook rijk en machtig, ook al ware hij de ellendigste en geringste die er onder de mensen is; want hij bezit Hem die alles heeft. Daarom zegt God van Zichzelf, door de mond van Jeremia: *Ik ben het die de hemel en de aarde vervul* (Jeremia 23: 24); dat wil zeggen: De hemel en de aarde zijn vol van Mij. Hetzelfde staat geschreven in Jesaja: *De hemel is Mijn troon en de aarde is de voetbank Mijner voeten* (Jesaja 66: 1), dat wil zeggen: Ik ben overal in heel de wereld, Ik vervul haar geheel en al, en toch kan de wereld Mij niet bevatten. Wie dit gelooft, bezit meer dan de hele wereld. Want hij heeft de Bron zelf, waar alle rijken van deze wereld uit voortkomen,

Wanneer onze Psalm aan God toekent die drie namen: *genadig, barmhartig en rechtvaardig*, dan is dat om deze reden: genadig is God omdat Hij vergeeft al wat boos en verkeerd is; barmhartig is Hij omdat Hij ons, hoewel wij nog steeds veel verkeerd doen, toch verschoont; rechtvaardig is Hij omdat alles wat wij doen nu goed

en rechtvaardig mag heten. Wij zitten tot onze oren in de zonden, zijn daarin geboren, daarom moeten wij een genadig God hebben, en ook een barmhartig God opdat Hij ons verschoont en ons niet toerekent het kwaad dat wij doen, en een rechtvaardig God opdat Hij alles voor goed en rechtvaardig verklaart wat het van ons uit niet is. Wanneer ik dit weet dat God mij mijn zonden niet toerekent, mij vergeving schenkt en alles voor goed en rechtvaardig wil houden, wat ontbreekt mij dan nog? Overkomt mij dan nog iets kwaads, het is niet meer dan een staartje of kleine straf. - Nu gaat het verder in de Psalm over de vruchten die een vroom man voortbrengt.

Wel die man, die zich ontfermt en uitleent. Wie is en waar vind je zo'n man? In het vorige vers is gezegd dat niemand rechtschapen is wanneer hij niet in God gelooft en op Hem vertrouwt. Alle andere mensen zijn huichelaars. Rechtschapen is alleen hij die God vreest en de goederen dezer wereld naar Gods wil gebruikt. Zo'n mens is echter ook barmhartig, gelijk ook zijn God barmhartig is. Hij is dat doordat hij aan zijn naaste doet wat God aan hem gedaan heeft. En hij doet dit omdat hij voor ogen heeft welke verschrikkelijke zonden hem vergeven zijn en dan bedenkt: Wanneer God mij zoveel vergeven heeft, waarom zou ik dan niet mijn naaste vergeving schenken? Want alle zonden die mijn naaste aan mij heeft begaan, betekenen niets in vergelijking met de zonden waarmee ik God beledigd heb. Zie eerst op God, en dan op de mensen, die twee zijn niet met elkaar te vergelijken. Wanneer ik niets als zonde wil erkennen, dan kan ik er ook niet op hopen dat God ze ooit vergeeft. Handel op deze wijze nu met uw naaste, bijvoorbeeld wanneer hij een ketter of oproermaker is en behoort tot diegenen die zich niet willen laten raden en ook niet willen toegeven dat zij zondaren zijn. Want de genadige, barmhartige en rechtvaardige God gaat enkel zondaren aan, zulken die hun zonden belijden. Daarna volgt dan de uiterlijke barmhartigheid jegens de naasten. Want gelijk God mij geholpen heeft aan rijkdom, eer en vreugde, zo help ik nu ook mijn naaste opdat hij in plaats van schande eer ontvangt, in plaats van armoede goederen en in plaats van droefheid vreugde. Dit zijn dan de mensen die hier in deze Psalm gelukkig worden genoemd.

Hij leent gaarne uit, staat er. Er is een drieërlei christelijk gebruik van onze tijdelijke goederen. Ten eerste wanneer ik ze mij laat afnemen, me door dieven laat misleiden en bedriegen. Dan ben ik wel door die dief bedrogen maar God niet. Van mij neemt hij maar een kleinigheid af, maar de Almachtige beledigt hij. Het tweede christelijk gebruik van deze goederen is, ze aan anderen te geven, dus weg te schenken, volgens het bevel van Christus: *Geeft een iegelijk die van u begeert* (Lukas 6: 30). Hierbij moet ik geven wat van mijzelf is en niet goederen van anderen. Het derde christelijk gebruik is, dat men geeft en leent ongeacht of men het ooit terug krijgt of niet. Inhoeverre dit alles ook werkelijk beoefend wordt, is iedereen wel bekend, want er zijn maar weinige christenen. Er komt dan tenslotte nog bij een ander gebruik van tijdelijke goederen, bestaande in kopen en verkopen of ruilen; Maar dit zijn wereldse zaken die de juristen aangaan.

De Psalm spreekt hier in het bijzonder tot de Joden, die boven alle andere volken gierig en hebzuchtig waren. Zo gaat het er immers gewoonlijk aan toe: waar de Heere met Zijn evangelie is, daar worden de mensen slechter. Dat komt hierdoor: Waar het Woord Gods is daar roert de duivel zich veel meer dan waar dat Woord niet is. Waar hij alleen baas is, daar stelt hij zich erg vroom aan en laat hij de mensen mild geven, zodat het wel lijkt of de Heilige Geest er is. Maar waar hij ook maar twee christenen ontdekt, kent hij geen rust meer, doet hij terstond wat hij kan, om ze te verleiden tot gierigheid en trots. Hier doet de duivel niets dan woeden en tekeer gaan, terwijl hij elders slaapt. Zo was het nu ook onder het Joodse volk: terwijl andere volkeren, die

heideneen waren, zich tevreden stelden met één afgod, waren er onder de Joden vele van zulke afgoden tot zelfs in alle dorpen toe, terwijl zij ook nog gieriger en hebzuchtiger waren dan de heidenen. Vandaar dat de profeet hier alleen maar het laatste en het geringste van die drie gebruiken van de aardse goederen noemt, namelijk het uitlenen: hij wilde het graag zo ver brengen dat zij in elk geval voortaan onder elkaar te leen zouden geven.

Nergens heeft de duivel meer te doen dan onder Gods volk. Daar spreekt ook Christus over in het Evangelie: *Wanneer een sterke gewapende zijn hof bewaart, zo is al wat hij heeft in vrede, maar als het Woord Gods komt dat sterker is dan hij, dan komt alles in rep en roer* (Lukas 11: 21v). Wanneer de duivel de mensen in bezit heeft, gaat hij zeer netjes en correct met ze om, zoals wij ervaren hebben onder het pausdom. Want er was niemand die hem prikkelde tot verzet. Nadat echter het evangelie gekomen is, doet hij zich heel anders voor. Zie slechts hoezeer hij woedde en tekeer ging toen Christus duivelen uitdreef (Markus 9: 26). In onze tijd zien wij hetzelfde. Van alle kanten valt de duivel het evangelie aan. De mensen zijn heden veel gieriger dan zij vroeger waren. Vroeger heeft men vele duizenden guldens weggegeven aan monniken en papen, nu zou men liever net zoveel guldens anderen afnemen. Terwijl het evangelie ons leert om mild te zijn, wil men heden niets liever dan ontvangen. Wie doet dat? Die ellendige duivel! Had niet het zuivere Woord bij ons opgang gemaakt, dan zou hij ons wel met rust laten. Vandaar dat spreekwoord dat de heiligen noodzakelijkerwijs veel aanvechting hebben te verduren. Zo zien wij dan ook dat slechts zeer weinigen vruchten voortbrengen, die vruchten waar deze Psalm over spreekt. Toch blijven ze niet geheel uit. Hoor maar:

Hij deelt zijn woorden uit op de rechte wijze (Luthers vertaling). Dit is een Hebreeuwse wijze van uitdrukken die ons moeilijk valt te verstaan. Toen het Joodse volk door de Babyloniers in de ballingschap werd gevoerd, ging hun taal bijna ten onder. Want wanneer een land veroverd wordt door een vreemde vorst, dan leert het ook een andere taal spreken. Dit is ook zo gegaan met de Griekse taal en met de Latijnse, en ook met de Duitse taal zal het zo gaan wanneer ook ons land nog eens veroverd en verwoest zal worden. Daarom hebben wij zoveel moeite met de Hebreeuwse taal; en dat is ook hier het geval, bij deze woorden. Het Hebreeuwse woord 'dabar' kan zowel zaak als woord betekenen. De zin kan dus ook luiden: *Hij beschikt zijn zaken met recht*, ofwel: Hij gaat op de juiste wijze met zijn zaken om. Ik zou bijkans geneigd zijn om deze tweede opvatting van de tekst te aanvaarden. De betekenis is dan: hij geeft het zijne gaarne weg, gebruikt datgene wat God hem gegeven heeft tot nut van zijn naaste, bedriegt en misleidt niemand. Hij is dus een rechtschapen man, geeft niemand aanstoot. Want er staat geschreven: *Ik de Heere heb het recht lief en haat offeranden uit de roof* (Jesaja 61: 8). Men mag niet offeren uit wat gestolen is, zoals ook het spreekwoord zegt: het ene altaar ontkleden en het andere bekleden - dat deugt niet. En zo doen toch degenen die roven en stelen en het gestolene dan om Gods wil offeren. Zo kan iemand ook een openbare gierigaard zijn en dan om Gods wil een geldstuk offeren. Dat hebben heden ten dage ook de boeren geleerd. De hele wereld wordt geplaagd met dit kwaad, eerst rooft en steelt men en daarna zegt men in de kerkdienst: Ik ben een grote zondaar. Maar God verbiedt het offer uit de roof, zoals ook geschreven staat in Mattheüs 5 (vers 23v): *Zo gij dan uw gave zult op het altaar offeren, en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat daar uw gave voor het altaar en ga heen, verzoent u eerst met uw broeder en komt dan en offert uw gave*. Het is of Christus wilde zeggen: Ik wil uw offer niet wanneer u het brengt tot schade van anderen. Dit is dus de ene opvatting, namelijk

wanneer het Hebreeuwse woord ‘dabar’ zaak zou betekenen.

Betekent het woord ‘dabar’ echter woord, dan blijft de zin zoals ik hem eerst vertaald heb: hij deelt zijn woorden uit op de rechte wijze, dat wil zeggen: hij komt niemand te na, maar blijft ook van niemand te ver afstaan, hij ziet niet de persoon aan, maar ook veracht hij niemand. Dit is een zeer belangrijke deugd. Op dit punt grijpt de duivel ons vaak genoeg. Wij zijn zeer vrijmoedig als het gaat over het schelden op geringe lieden die bang voor ons zijn, op hen durven wij heftig te toornen. Maar komt er een vriend of een hoge heer, voor wie ik bevreesd ben dat hij weleens op mij zou kunnen gaan toornen, dan snijd ik de woorden zo dun dat ze zo licht als een veertje zijn, ik laat er de waarheid voor onder de tafel vallen. Doch van de rechtvaardige staat geschreven: *In wiens ogen de goddeloze veracht is, maar hij eert degenen die de Heere vrezen* (Psalm 15: 4). Dat wil zeggen: Hij ziet de persoon niet aan, oordeelt en bestraft ook wanneer het een vorst is, houdt iedereen in ere, ook al behoort hij tot de geringsten, helpt ook iedereen met wat hij bezit, en veracht niemand met mond en tong. Daar is geloof voor nodig, om werkelijk zo vrij te zijn in al wat men zegt. Want anders, zonder geloof, laat men zich allicht hinderen door de vrees voor nadeel of door de vrees vorsten te beledigen. Zie hier dan de beide opvattingen van het woord ‘dabar’.

Zekerlijk, hij zal in eeuwigheid niet wankelen, de rechtvaardige zal in eeuwige gedachtenis zijn. Hier verlaat de rechtvaardige zich op en daarom beschouwt hij dit leven als een damp, wat het ook in werkelijkheid is: want heden zijn wij gezond en morgen zijn wij dood. God heeft ons dit leven zo beschikt dat wij niet weten of we nog een ogenblik langer leven zullen. Maar wij gebruiken dit ellendige, geringe ogenblik zo slecht en gedragen ons zo schandelijk. Om maar niet te zeggen wat wij allemaal zouden doen als wij met zekerheid wisten dat wij nog twintig jaar te leven hebben. Alleen de rechtvaardige doet dat niet, omdat hij een ander leven kent, dat eeuwig duren zal. Want hij bezit Hem, die jegens hem genadig, barmhartig en rechtvaardig is en die ook onsterfelijk is. Vandaar dat hij zich er op verlaat, dat om Zijntwil ook hijzelf eeuwig blijven zal.

Hij zal in eeuwige gedachtenis zijn, staat er. Hoe geschiedt dat? Ik antwoord: Ook al vergeten de mensen hem, de Heere vergeet hem in geen geval. Dat zien wij aan Abel. Zijn broer Kain wilde hem graag genoeg vergeten, maar God vergat hem niet. Abel was wel dood, doch juist nu is hij pas echt levend, door zijn dood is hij ook in de hele wereld bekend geworden. Voor zijn broer Kain werd daarentegen de hele wereld te klein. Want God heeft het voor Abel opgenomen als gold het Hemzelf en vroeg aan Kain: Waar is uw broeder Abel? Dat was een pijnlijke vraag. Wanneer God met zo'n vraag tot ons komt, kunnen wij niet anders dan verstommen. Zo verging het dus Abel: Kain dacht: hij moet sterven, maar God dacht: hij zal leven! Kain heeft Abel slechts overgebracht uit dit ellendige leven in het eeuwige leven. Zo ging het ook met Christus. En zo ging het ook met Jan Hus. Zij moesten ook allen vervloekt en verdoemd worden. De paus leest nog jaarlijks in de bul van Witte donderdag de namen van alle ketters voor. Zo kan het ook ons vergaan. Welke onbarmhartige heren wij ook boven ons hebben, de paus en de keizer, Hij is er nog altijd die onze God is en die zal ons niet vergeten. Alleen wanneer Zijn Woord en ook Hijzelf zal ondergaan, alleen dan zullen ook wij ondergaan. De christenheid is al zo vaak zozeer vernietigd dat er niets dan een hoopje as over was, en toch is zij ten allen tijde in leven gebleven. Wanneer wij daarom deze woorden: Hij zal eeuwig blijven en zal in eeuwige gedachtenis zijn! niet verstaan dan is dat enkel te wijten aan onze buik, die alleen maar aan dit aardse leven denkt. Jan Hus zou het in zijn leven nooit zo ver hebben kunnen brengen dat hij overal op alle plaatsen zou komen. Maar nu, nu hij gestorven

is, nu is hij overal op alle plaatsen, in mijn mond, in uw mond, in alle boeken en in alle oren.

Hij zal voor geen kwaad gerucht vrezen, zijn hart is vast, betrouwende op de Heere. Eerst sprak de profeet over de vruchten die de rechtvaardige voortbrengt, toen over de woorden waarmee hij in zijn spreken en vermanen de naaste tot nut en voordeel is, ten derde over de wederwaardigheden waardoor men hem uit de weg wil ruimen, terwijl hij toch blijven zal. Hierop volgt thans: bij een christen behoort als vanzelf een kwaad gerucht; even natuurlijk als de ziel bij het lichaam behoort. Ook Christus had de naam van een oproermaker. In de ogen van de Joden was Hij een ketter, in de ogen van de heidenen was Hij een oproermaker, daarom moest Hij ook als ketter als oproermaker temidden van rovers sterven. En vandaar dat Pilatus Hem de titel van Koning der Joden gaf, dat wil zeggen: Hij wil de keizer niet gehoorzamen, maar verleidt het volk door Zijn leer! In deze ene titel gingen dus beide verwijten schuil, dat van een valse leer op geestelijk gebied en dat van oproer op wereldlijk gebied. Voor zulke slechte en opstandige lieden worden de christenen altijd gehouden. Wanneer wij niet ook deze titel hebben, behoren wij niet tot Christus. Daarom gaat er van een gelukzalig man, als hier in deze Psalm, een slecht gerucht, maar hij vreest daar niet voor. Hij laat wel Pilatus die titel schrijven, maar weet dat zij onwaar is. Zelfs ook de Joden in die tijd wisten dat Christus onschuldig was. Daarom, laat de wereld één, twee of drie jaren schreeuwen, wij weten immers dat God het oordeel liefheeft (Jesaja 61: 8). Ook heden wordt er gezegd: jij bent een afvallige, je bent afgevallen van de kerk! Gelijk ook Paulus van zichzelf en de zijnen zei: *Wij worden voor verleiders gehouden en nochtans zijn wij waarachtig* (2 Korinthe 6: 8). Welaan dan, als ons geweten ons maar niet beschuldigt. Jan Hus heeft 100 jaar in het graf gelegen als ware hij één van de allerergste kettters, want hij tastte de kroon van de paus aan. Ik heb nog nooit een naam zozeer horen vervloeken als de zijne. Toch heeft men ook steeds opnieuw kunnen horen dat hem onrecht was aangedaan en dus is hij nooit geheel overwonnen geweest. Op deze wijze heeft God over hem gewaakt. En zie, heden ten dage scheldt men zijn vijanden uit voor moordenaars. Dat wil zeggen: Hij zal voor geen kwaad gerucht vrezen. Wel moeten wij streven naar een goed gerucht, maar onze vijanden keren het om, achtervolgen ons met een kwaad gerucht.

Zijn hart is vast, betrouwende op de Heere, staat er. Hij heeft namelijk een goed geweten en weet dat hem onrecht wedervaart wanneer men zo slecht van hem spreekt. Hij heeft een hart dat bereid is op de Heere te hopen en dat dus niet bekommerd is om aardse goederen of om de gunst van vorsten. Maar hoe weinigen zijn er die zó zijn. Dat zij toch ook onder ons gevonden werden! Doch op God hopen is een grote kunst, want het betekent dat wij zelfs midden in de schande ons geen zorgen maken, maar met zekerheid er op hopen dat God er ons uit verlossen zal, ook al is dat pas jaren na onze dood. Wanneer zulk een hoop in ons is, dan kan geen dood, nee niets meer ons verschrikken.

Zijn hart, wel ondersteund zijnde, zal niet vrezen, totdat hij op zijn wederpartijen ziet. Het zal dus zo ver komen dat hij eens kan zeggen: Zo had ik het niet bedoeld! Wanneer wij vijanden hebben dan verlangen wij naar wraak. Dat wij het toch eens aan God konden overgeven! Hij kan langs zulk een wonderlijke weg straffen en wreken, op een wijze als ik nooit had kunnen wensen of verlangen. Zoals ook in een andere Psalm geschreven staat: *Gij zult het met uw ogen aanschouwen en gij zult de vergelding der goddelozen zien* (Psalm 91: 8). Zo is, naar ik meen, ook Abel werkelijk

aan Kain gewroken. Want Abel heeft een ellendig leven verloren om er een eeuwig leven voor in de plaats te ontvangen. Wanneer Kain dát geweten had, zou hij gewent hebben dat hijzelf door Abel was doodgeslagen. Maar Kain werd te schande gemaakt voor het aangezicht van heel de wereld, heel de wereld werd hem te klein en te eng. Wanneer Abel zichzelf gewroken had was dat slechts een menselijke wraak geweest. God wreekt Zich echter heel anders: Hij geeft Abel het eeuwige leven en Kain een dagelijkse dood.

Op dezelfde wijze is het ook Jan Hus vergaan. Jan Hus' dood heeft de paus de vorsten onder grote druk en dwang gehouden, maar daarna is hij zelf hoe langer hoe meer en tenslotte geheel en al een verachte geworden. Ik meen: dat is nog eens wraak? Wanneer Jan Hus deze wraak zou aanschouwen, dan zou hij er wel honderd keer zijn hals voor willen geven. En deze wraak neemt bovendien nog toe van dag tot dag. En daarom, wanneer zij heden ten dage zo te keer gaan tegen het evangelie, weten wij, namelijk wanneer wij zien op hetgeen volgen zal, dat zij ons geen schade zullen berokkenen. En al zou het hun zelfs gelukken ons alles af te nemen, zij nemen daarmee ons nog maar heel weinig af en zullen daarvoor tenslotte en uiteindelijk voor de hele wereld te schande gemaakt worden. Daarom willen wij voor ze bidden, zoals ware christenen plegen te doen, dat zij toch niet ten prooi zullen vallen aan de wraak van God.

DE TIENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 126:1-3

1 Een lied Hamaaloth. Als de HEERE de gevangenen Sions wederbracht, waren wij gelijk degenen, die dromen.

2 Toen werd onze mond vervuld met lachen, en onze tong met gejuich; toen zeiden men onder de heidenen: De HEERE heeft grote dingen aan dezen gedaan.

3 De HEERE heeft grote dingen bij ons gedaan; [dies] zijn wij verblijd.

Laten wij, opdat wij God dienen zoals het behoort, beginnen met het zoeken van Zijn koninkrijk en daartoe Zijn Woord horen, waarin gesproken wordt over het wederbrengen, door de Heere, van de gevangenen van Sion. De Psalm is een danklied en een offer. Een offer omdat de Heere Zijn volk uit de gevangenschap te Babel verlost had. De profeet brengt Hem dit offer uit dankbaarheid voor Zijn genade en ontferming. Verderop in de Psalm bidt hij met een zeer krachtig gebed dat God hiermee zal voortgaan, zijn volk te allen tijde verlossen zal, zodat het nimmer in wat voor gevangenis dan ook blijven zal. En aan het slot tróóst hij alle gevangenen, zowel die van toen als die van later. Deze drie dingen zijn het dus waar het in de Psalm over gaat: danken, bidden, leren of troosten.

Toen de Heere de gevangenen Sions wederbracht waren wij gelijk degenen die dromen. Geen wonder, want als de genade en de hulp zo onverwachts geschonken worden, kunnen de mensen het niet voor echt waar houden en geloven, maar ervaren zij het als een droom. De patriarch Jakob heeft het ook zo ervaren, namelijk toen hij na jaren van harteled, jammer en vertwijfeling ineens hoorde dat Jozef nog leefde. Er staat: *zijn hart bezweek, want hij geloofde het niet* (Genesis 45: 26). Hij had het er steeds voor gehouden dat Jozef dood was, was een diep verslagen man geweest, en had geen sprankeltje hoop meer gehad - vandaar dat hij het niet geloven kon. Voor zijn innerlijk besef was Jozef al sinds lang gestorven en begraven. Dat hij nog leefde en zelfs koning was in Egypte, klonk hem ongelooflijk in de oren. Aan dit voorbeeld zien we wat de uitwerking is van die grote vreugde die de Heere geeft aan degenen die wegens grote nood al jaren bedroefd waren. Trouwens, ook in de boeken van de heidenen komen wij voorbeelden tegen van mensen die zich zo blij hebben gemaakt dat zij ervan stierven. Overigens, ook de droefheid kan een oorzaak van onze dood zijn, zeker als ze lang duurt, want ons leven is maar broos. Jezus Sirach heeft gezegd: *De treurigheid doodt velen, en toch is zij in geen enkel opzicht tot nut* (30: 25). Het baat niemand al doodt hij zichzelf door veel hartzeer. Maar het gaat nu eenmaal zo in de wereld, want droefheid is 's werelds loon. In andere gevallen echter is het de blijdschap die het hart van de mens stukbreekt, zodat hij sterft. Daar heeft de Psalm dichter het oog op, wanneer hij zegt dat de blijdschap over de verlossing uit de ballingschap zo groot zal zijn, dat de mensen als zij horen dat zij weer mogen opgaan naar Jeruzalem, dat niet zullen kunnen verdragen. Zij zullen niet weten of zij slapen of waken, zij zullen menen te leven in een droom.

Dit alles nu is vervuld in de tijd van koning Cyrus. Hij was het die het volk bevrijding schonk. Dat ging overigens niet zonder vele hindernissen, zoals u lezen kunt in Daniël (10: 13): *Doch de vorst van het koninkrijk van Perzië*, dat is: de duivel, die de koning van Perzië daartoe gebruikte, *stond tegenover mij één en twintig dagen*. Elk koninkrijk en elke stad heeft zijn duivel, die het verhinderen dat er iets goeds in dat koninkrijk of die stad gebeurt. Deze *geweldhebbers der wereld* (Efeze 6: 12) doen niets dan aanporren tot allerlei boosheid en tyrannie. De goede mensen die er altijd ook zijn in

zulk een koninkrijk of stad, stuiten derhalve op veel verzet en weerstand. De duivel heeft de verlossing van de Joden uit Babel steeds verder weten op te schorten. Hij heeft de vorsten er toe aangepord om haar zelfs in het geheel te verhinderen. Zo heeft bijvoorbeeld de koning van Griekenland daartoe gedaan wat hij kon (Daniël 10: 20). Waarlijk de duivelen in de hel hebben ten tijde van Cyrus en Darius al wat zij konden in het werk gesteld om de verlossing van de Joden uit de ballingschap te verijdelen. Geen wonder dat het volk van vertwijfeling bijkans stierf en ten grave ging, en dacht dat het nooit meer goed zou komen, omdat, ofschoon Cyrus zelf het wel wilde, zijn raadgevers het verijdelden. En toen hij desniettemin toch begon met in alle landen dat edict bekend te maken en daarenboven veel geld en goed begon uit te delen, toen wisten zij niet meer hoe zij het hadden, of zij zingen, lachen of wenen moesten.

Wat ons betreft, nee hier behoeven wij niet meer van te zingen. Voor ons is het enkel nog maar een voorbeeld. Des te meer reden is er echter wel voor ons, om wegens de verlossing uit die heel ándere kerker ons te verheugen, te zingen en te zijn als mensen die dromen. Ik wil het nu niet hebben over de kerker van de afgodendienst onder de tyrannie van de duivel. Wel echter over die afschuwelijke gevangenschap onder het pausdom - die nog steeds hier en daar zichtbaar is. Hoevelen zijn daarin al niet omgekomen, in grote gewetensnood! Ook ik zelf heb er in geleefd en was een dode gelijk; net als vele anderen die daarin dag en nacht gezocht hebben. Ik zocht hulp met het oog op de hel en de Jongste dag. Wanneer ik over Christus hoorde, kwijnde mijn ziel. Dat alles was de schuld van de paus, want die leerde ons dat wij door aflat, biecht en meer van die dingen in de hemel moesten trachten te komen. Dat probeerden wij dan ook, maar hoe meer we deden des te erger het met ons werd. Ik heb velen gekend, die wegens een al te grote zelfkwellings stapelgek werden. Anderen werden nonnen en monniken, en toch bereikten ook zij het niet. Ook bracht de duivel sommigen, die van adel waren, zo ver dat zij barrevoets in weer en wind, in de zomer of in de winter een bedevaart ondernamen naar Sint Jakob in Spanje. Geen werk was te zwaar of wij wilden het doen. Wij verdroegen er alles voor. Iedereen probeerde er te komen - maar zonder geloof en zonder kennis van Christus, alleen met de bepalingen van de paus. Op deze wijze hebben zij de mensen gedreven tot afgoderij, behalve enkelen, die de Heere in Zijn grote barmhartigheid er voor heeft bewaard. En nog heden ten dage zitten zij ik weet niet hoe fel er achterheen dat de mensen zullen veroordelen de viering van het avondmaal onder twee gedaanten: brood én wijn. Ondertussen roepen zij: Wij hebben het Woord! maar in feite brengen zij de mensen in conflict met het Woord. Dit is de ergste gevangenschap die er is. Die roekeloze schrapers, wat kan het hun schelen dat zij van twee gedaanten er één hebben gemaakt! Hun geweten heeft hun daarbij duidelijk genoeg gezegd, dat het Woord van God niet één maar twee gedaanten wil en dat dat juist is; en toch eisen zij, dat men de viering onder twee gedaanten voor een ketterij houdt. Vele mensen roepen en schreien daaronder, maar zij kunnen er niet onderuit. Immers de paus heeft in zijn wetboek geschreven: Deze Stoel is heilig, en zo machtig dat iedereen er voor vrezen moet, ook wanneer onze ban en beslissing onjuist zijn. Wat voor een duivel mag het toch wel zijn die dit heeft uitgedacht? En toch heeft men zich er aan gehouden. Het is zonder meer de muil van de duivel waar deze verderfelijke leer uit voortgekomen is.

Toen ik een jonge magister was heb ik er een voorbeeld van meegemaakt. Koning Lodewijk van Frankrijk informeerde bij alle hogescholen of hij, indien paus Julius ongelijk zou hebben en hij zelf in zijn recht zou staan, dan met een goed geweten aan de paus verzet zou mogen bieden. Allen kwamen zij toen tot de slotsom, dat men aan de paus, ook wanneer hij onrecht pleegt, geen verzet mag bieden. Toen moest de

koning de zaak verder laten rusten en dus zwichten voor de paus. Kijk, het is déze gevangenschap waaruit wij nu bevrijd zijn. De jeugd onder ons kent haar al niet eens meer; bij het avondmaal ziet zij zowel de beker als het brood, en zij kent al sinds lang getrouwde predikanten, en toch is dat nog maar een klein deel van al die veel grotere dingen die de paus ons eertijds verbood en waarmee hij de wereld onder druk hield. Al had ik in die tijd er vorstelijke geschenken voor willen geven om van het afnemen van de biecht en het bedienen van de mis af te komen, het zou me niet gelukt zijn, want wij leefden onder de dwang dat iedereen bij zijn eigen pastoor alles biechten moest. De barvoeters (franciscanen) hebben echter veel van de zielszorg overgenomen. Het ergste was echter dat wij in de biecht álle zonden wilden belijden. Immers dat kán niet; niemand kan al zijn zonden kennen. Deze gevangenschap was dan ook veel erger dan die van de Joden, toen zij in Babel waren. Die waren immers alleen maar gevangenen wat lichaam en goederen betreft; daardoor lag de zaak, hoe pijnlijk zij ook was, toch vrij eenvoudig. Maar déze gevangenschap is veel erger en zwaarder, want zij raakt ons hart. Ons hart moet het aanzien dat er zoveel onrecht geschiedt, en toch wordt het volk gedwongen om het goed te noemen. En is het van alles onkundig, dan doet het andere zware werken - een eeuwige kerker, een gevangen-zijn naar lichaam en ziel beide! Zie, dat is dus de gevangenschap van de paus. Hij voert de mensen weg van het geloof en sluit ze daarna op in louter menselijke bepalingen en inzettingen. Het is niet slechts zo, dat hij heimelijk, dat wil zeggen: zonder dat de mensen het weten, een heleboel onrecht begaat, nee, daarenboven eist hij, zelfs wanneer zijn wetten openlijk onbillijk en onrechtvaardig zijn, toch gehoorzaamheid. Immers, wanneer ik de koning van Frankrijk afzet en zijn koninkrijk volkomen ten onrechte in de ban doe, dan is dat niet anders dan geweld. Waren alle onderdanen van hetzelfde gehalte als de paus dan zouden zij hun koningen verjagen, zoals sommigen ook weleens een paus hebben gevangen genomen, hem in de gevangenis hebben geworpen en hem daar hebben laten sterven.

Laten wij toch God danken en blij zijn dat wij Christus, onze Heiland kennen. Er is geen reden meer om bevreesd te zijn, wij verrichten gewoon onze dienst en stoten niemand van degenen die hier binnen komen tegen het hoofd. Wij kunnen gaan waarheen wij willen en getroost zijn. Wanneer het gaat zoals het behoort te gaan, dan klinken onze woorden alsof zij in een droom gezegd zijn. Want het is ons een onuitsprekelijke vreugde dat wij ontsnapt zijn uit die kerker en dat wij in plaats van onder de paus nu als het ware leven in een paradijs. Ik weet wel dat er zijn die morren en klagen, en zeggen: De mensen zijn nog steeds slecht en de prijzen van de goederen worden steeds hoger. Maar de schuld daarvan ligt toch niet bij het evangelie! Neem eens de tijd van vroeger, toen inderdaad alles goedkoper was, begeert u soms opnieuw te leven onder de dwang van de biecht en van al die andere onrechtvaardige bepalingen? Ik meen dat u liever zeggen moet: Eerder wil ik dat lichaam en goederen ermee gáán, dan dat mijn hart opnieuw in die gevangenis moet leven. Zeker het is heel erg dat de Turk onze goederen steelt, maar zou ik moeten kiezen, dan heb ik liever dat de duivel aan mijn beurs en aan mijn bezittingen komt dan aan mijn hart en aan de vrijheid die wij verkregen hebben. Dat wij het vergeten zijn en niet meer weten hoeveel wij vroeger hebben geleden, dat is onze eigen schuld. En dan: vergeet niet hoe goed wij het hier hebben, hoe goed wij tegenwoordig leven. De eigen weegschaal moet omhoog gaan. Gaat het de ziel goed, laat uw bezittingen maar varen. Dat de mensen steeds slechter worden is de schuld van de duivel. Wij accepteren dat als een plaag van de duivel, willen ook liever deze plaag accepteren dan zo rijk zijn als een keizer, maar daarbij een onrustig hart hebben, dat er toch niet van genieten kan. Laat

men eens in overweging nemen wat wij allemaal, dank zij het evangelie, ontvangen hebben. Wij zullen de duivel nooit zo helemaal onder de knie krijgen dat er niet toch nog een rest van hem overblijft. De paus en de duivel wensen nu eenmaal niet anders dan ons te beroven van lichaam en ziel. En daarom als het móet en niet anders kan, dan maken we een keus en zeggen wij: vooruit dan maar, laten de boeren en de burgers maar boos en opstandig worden, als wij maar behouden de vrijheid van het geweten! Natuurlijk doet het ons wel pijn wanneer vorsten en koningen ons vervolgen, maar toch is dat alles te verkiezen boven een nieuwe gevangenschap van onze ziel. Wij begeren te zingen, blij te zijn, God te loven en te danken om de vrijheid die wij verkregen hebben, zoals ook hier in deze Psalm gebeurt. Wij zijn verlost uit een grote geestelijke gevangenschap waarin wij ons op weg bevonden naar de hel. De menselijke rede, filosofen en rechtsgeleerden hebben geprobeerd ons te bevrijden, maar niet één van hen is het gelukt, niemand heeft raad kunnen schaffen. Geen wonder: de Heilige Schrift was een vergeten boek. Van Aristoteles daarentegen werd iets bijzonders gemaakt en toch hoort hij in de kerk minder thuis dan een varken in een synagoge. Maar gelukkig, wij zijn uit die kooi verlost; en wij zijn zozeer met genade, barmhartigheid en vreugde overladen dat het lijkt alsof wij dromen. Daarom moet onze mond vrolijk zingen en moeten wij de Naam des Heeren verkondigen, gelijk wij dan ook doen Immers onze prediking gaat in haar geheel over deze grote bevrijding. Wij hebben daar zelf schik in; onze prediking is opgewekt en blij, heel anders dan zij vroeger was. Want ofschoon wij toen van alles meer dan genoeg hadden, daar de monniken immers niets tekort komen, konden wij ons toch niet verblijden. Er werd wel veel gepreekt, maar er werd ook veel geweend; de harten werden er niet door getroost, veeleer bang en benauwd, want steeds werd herhaald: dit moet je doen en dat moet je nalaten. En wanneer ik dat dan niet kan? Wel dan moet je er voor boeten. En zo sloeg men er maar op los op de mensen. Er was er niet één die zei: Zie eens op Christus, onze-Heiland, en op Gods barmhartigheid! Vandaar dat niemand getroost werd. Men hield ons alleen maar de wetten van de paus voor. Kortom, het was een droeve prediking. Nu echter is dat heel anders, hebben wij onder ons een prediking die rijkelijk troost; die niet anders doet dan Gods genade loven en prijzen. Zij looft niet, zoals vroeger het geval was, de heiligheid van mensen, van de paus of van de duivel, maar de God van alle genade. Daarom is er thans louter vertroosting, lofprijzing en een ware eredienst. Want het behaagt onze God dat er één is die preekt en dat er ánderen zijn die horen. En wát moeten wij dan roemen en prijzen met hart en mond? Niet wat wij hebben en bezitten, ook niet de goede werken die wij hebben gedaan, maar dat God de deuren van onze kerker geopend heeft; kortom, Zijn onmetelijke en onuitsprekelijke barmhartigheid. Laat die roem dan weerklinken in heel de wereld.

Dan zal men zeggen onder de heidenen: De Heere heeft grote dingen aan hen gedaan. Deze genade blijft immers niet verborgen. Zij wordt door ons in heel de wereld bekend gemaakt; evenals in heel de wereld bekend gemaakt werd dat de koning van de Perzen, het hoofd van de hele wereld, aan de Joden verlof gegeven had om terug te keren naar hun land. Velen die het de Joden misgunden dat zij verlost werden, omdat zij dit volk haatten, het ook van veel boosheid beschuldigden en het benijdden, waren daar zeer ontstemd en verbolgen over. En zo is het ook nu nog: de vromen verheugen zich er over dat de paus een toontje lager heeft moeten zingen en diepe zuchten slaakt; maar anderen, kettters en oproerkraaiers denken net als vroeger de vijanden van de Joden: is dat nu nodig dat de stad Jeruzalem wordt herbouwd? was zij niet een stad vol oproer. Zij hebben de koning daarover onderhouden, en het gevolg was dat de Joden

opnieuw moesten wenen. Toch is het niet enkel schade vijanden te hebben, en we hebben ook veel vrienden, en die genieten troost. Tussen lachenden en wenenden door vervolgen wij onze weg. En zo kunnen wij ook deze Psalm zingen. Niet dat wij vergeten zijn de ellende die wij in Babel geleden hebben. Laten wij onze God voor Zijn verlossing danken en tegelijk Hem bidden dat Hij ons steeds meer verlost.

VEERTIENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 126:4-6

4 O HEERE! wend onze gevangenis, gelijk waterstromen in het zuiden.

5 Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien.

6 Die het zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en wenende; maar voorzeker zal hij met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven.

O Heere, wend onze gevangenis. Gisteren hebt u een preek gehoord over het eerste gedeelte van de Psalm: hoe wij God te allen tijde loven en danken moeten voor die zeer grote weldaad dat Hij ons gered heeft uit de kerker van het pausdom. Nu zal het gaan over het tweede gedeelte, namelijk het gebed: *O Heere, wend onze gevangenis.*

Vele Joden zijn, toen de ballingschap te Babel afliep, toch daar blijven wonen. Slechts een handjevol keerde terug naar Jeruzalem - zij zijn het die deze Psalm hebben gezongen. Het hoopje van degenen die verslagen en verbroken van hart zijn en Gods genade belijden en begeren, is altijd maar klein geweest. De anderen hebben dus in Babel huizen gebouwd en zijn gaan leven als de overige inwoners; zij hebben geen verlangen meer gehad naar Jeruzalem en hun vaderland; zij bleven in Babel omdat zij het er zo goed hadden, want het was er beter dan in andere landen. Misschien hebben zij gedacht: nu breekt er pas echt een goede tijd voor ons aan, wij laten Jeruzalem voor wat het is. Wel gingen sommigen van hen jaarlijks naar Jeruzalem in de tijd van de feesten. En sommigen trokken er zelfs voorgoed heen, samen met hun vrouw, kinderen en have. Druppelsgewijs zijn de Joden naar Jeruzalem teruggekeerd, en zo heeft op de duur daar zich weer een zeker aantal gevestigd, waardoor het land opnieuw bewoond raakte, zoals men lezen kan bij Ezra en Nehemia. Maar dat alles is zo schriel en langzaam gegaan dat er in het begin niet eens mensen genoeg waren onder wie men het land kon verdelen. Zij kwamen stuk voor stuk, en niet in een grote massa, want die dacht, net als heden ten dage - want ook wij profiteren graag van wat anderen verbouwd en gefokt hebben - alleen aan aards gewin en aan eten en drinken. Toch heeft Cyrus ze er niet van teruggehouden, de weg naar huis lag open, ja zelfs heeft hij de Babyloniërs bevolen de Joden goud en zilver mee te geven (Ezra 1: 4). Het heeft dus niet gelegen aan de koningen zijn gebod; waaraan dan wel? Alleen aan de Joden zelf! Cyrus gaf ze de vrijheid, daarmee deed hij wat zijn plicht was, maar ook heeft hij ze nog geholpen, zodat ze weer in hun eigen land konden gaan wonen. Het enige wat het volk behoefde te doen was: dankbaar deze vrijheid aanvaarden.

Het is in die tijd iets heerlijk geweest te mogen wonen in Jeruzalem. Alleen daar vond men de dienst van de ware God, alleen daar werd het Woord Gods gepreekt. Daarom konden de ballingen elders niet zingen, alleen maar wenen, zoals we lezen in Psalm 137: *Onze harpen hebben wij gehangen aan de wilgen die daar zijn* (Psalm 137: 2). En dan - men spotte met ons en zei: *Zingt toch eens een lied over Sion, vertelt ons eens iets over Jeruzalem en de dienst van uw God, over Sion en haar koningen* (Psalm 137: 3). *Maar wij antwoordden: Hoe zouden wij kunnen zingen onder spotters, hoe zouden wij een lied des Heeren kunnen zingen in een vreemd land?* (Psalm 137: 4). Neen, vrolijk zijn konden zij niet, zij waren gevangenen en huilden. Maar in Jeruzalem, daar was muziek en zang. Ook elders in de Psalmen leest u dat God in Zijn heiligdom te Jeruzalem gebeden wilde verhoren. Daniël en andere profeten zeggen dat Hij Zijn Naam aan Jeruzalem verbonden had, opdat zij daar bidden, preken en Gods Woord zouden horen, en Hem zouden vinden. Daar dit nergens elders mogelijk was dan alleen in Jeruzalem, hadden zij tijdens de ballingschap heilbegerig moeten

worden, hadden zij het Woord Gods daar op zeer hoge prijs moeten leren stellen, ver boven alle schatten van Babel. Zij hadden moeten zeggen: Liever droog brood in Jeruzalem, dan het allerlekkerste hier in Babel, onder de priesters van de duivel. Maar het behoort nu eenmaal bij de massa snel te verwilderen, zoals ook wijzelf met onze ogen kunnen zien, al sinds 6 of 10 jaar. 70 jaar lang was men in die tijd ver van de dienst van God in Jeruzalem verwijderd, men hoorde en zag niets anders meer dan afgodendienst en het rondragen van de beelden; velen vielen toen af, gingen meedoen met de afgodendienst in Babel. Welk een grote afgoderij Nebucadnezar eens met een beeld bedreven heeft, weten we uit Daniël (Daniël 3: 1).

Niemand is dus in gebreke gebleven, zeker niet de koning van Perzië. Hij heeft van alles: personeel, paarden, wagens, ruiters en voerlieden ter beschikking gesteld voor de terugkeer, bovendien goud en zilver geschonken, en bevolen dat de tempel weer opgebouwd en de dienst van God weer hersteld zou worden. Zonder twijfel is Cyrus zowel voor God in de hemel als voor de mensen op aarde een groot en heilig koning geweest. De enigen die in gebreke bleven, dat waren de Joden zelf. Zij hadden wat hun hart maar begeren kon, er was voor hen alle reden om vrolijkte zijn en met tong en mond God te roemen. Maar 's konings gunst en weldaad hielp hen niet, want zij waren vette en luie buiken. Daarom is het wel nodig dat men altijd, nadat de waarheid verkondigd en openlijk uitgesproken is, bidt: Heere, geef genade, bekeer alle harten van de buikchristenen, zodat zij oog krijgen voor uw weldaden en uw Woord aannemen. Gelijk aan de Joden Gods Woord verkondigd is door de koning van Perzië, zo prediken ook wij nu nog Gods geboden; maar de mensen hebben een dikke huid, zijn hard van binnen en vol vleselijke begeerlijkheden. Daarom is het gebed nodig. God geve dat aan het Woord kracht en sterkte geschonken wordt, en de mensen tot het dienen van Hem, het horen van Zijn Woord gewillig gemaakt worden.

Wat de Joden gedaan hebben zal er toe moeten dienen dat ook wij, die immers weten mogen verlost te zijn uit de gevangenschap van het pausdom, God danken en Zijn lof in heel de wereld laten weerklinken. Doch er zijn er die daar beslist niet toe te bewegen zijn. Zij horen veel over de genade, de kennis van Christus wordt ze om niet aangeboden, en men geeft ze bijna nog geld toe, in elk geval: men neemt ze niets af, en toch willen zij niet. Deze mensen zitten tot hun oren in de begeerlijkheden van deze wereld, zij zijn als de ganzen en de paarden, zien niet hoeveel de verlossing uit Babel waard is; net zo min als eertijds de Joden, die alleen maar begeerden in Babel een mooi leven te leiden. Ook ons wordt tegenwoordig het heil gepredikt, en er wordt van gezongen, het wordt ons uitgebeeld, men maakt er muziek op, kortom, niets wordt nagelaten om het bekend te maken. En toch zijn er die het evangelie bespotten zoals de inwoners van Babel deden, en anderen zijn vetbuiken, bekommeren zich alleen om dit aardse, niet om het toekomstige leven, want dáár weten ze niemendal van. Zij hebben ook niet zelf meegemaakt de tyrannie van de paus en van de duivel; en wie nooit geproefd heeft wat bitter is, die weet ook niet hoe heerlijk het zoete is. Zo was het ook met de Joden die in Babel bleven: zij hadden een ander hart dan degenen die terugkeerden. Wat moet men daaraan doen? Moet men ze soms een kopje kleiner maken of ze in de ban doen? Nee, laten we liever, zoals ook hier in deze Psalm gedaan wordt, voor ze bidden. Wie horen wil, die hore. Wie in Babel wil blijven, die blijve. Maar die terugkeren zijn degenen die het Woord Gods aannemen, wonen in Jeruzalem en burgers zijn van het koninkrijk der hemelen. Degenen die in Babel blijven, mogen wel toezien op wat zij doen. Heeft men gepreekt dan is het genoeg, dan late men het daarbij, dan heeft men alleen nog maar God te bidden dat Hij Zijn Woord in de harten grift. Nu Hij ons de vrijheid heeft geschonken en ons Zijn Zoon heeft geopenbaard, nu rust op ons, die dit alles mogen horen en bezitten, de plicht om te bidden, dat wij daar

ook naar leven, en dat ook anderen het horen, verstaan en het op prijs gaan stellen. Dit zijn dus de twee dingen die wij te doen hebben: preken en bidden. Op deze wijze hebben wij geheel enig deel aan Gods genade en barmhartigheid. Moge Hij nu de vruchten geven, opdat deze bevrijding een algehele wordt onder de mensen. Ik denk aan wat Christus gezegd heeft: *Komt nu, want alle dingen zijn gereed*, het ontbreekt alleen nog maar aan de gasten (Mattheus 22: 4). Preken en bidden moet men, opdat er gasten komen. De verlossing behoeft niet meer te komen, zij is er al, maar zij is er nog niet in de harten van alle mensen. Daarom zullen wij onszelf er steeds weer toe moeten begeven dat wij niet alleen preken, zingen, danken en dansen, maar ook bidden, namelijk dat het kleine hoopje heel groot en dat de verlossing zelf steeds groter wordt. Dan zal het ene vorstendom zich voegen bij het andere en de steden zullen zich aaneen rijgen - ja met ons gebed zullen wij het evangelie zelfs nóg verder brengen.

Thomas Müntzer en meer anderen hebben de christenen door het zwaard en door bloedvergieten willen verlossen. Maar dat was de duivel met al zijn nijd; die in dit geval echter ging vissen zonder haak en dus niets ving; daarna hebben zij het nog goed gepraat ook. Het kan u evenwel bekend zijn dat de Joden in elk geval niet door het zwaard zijn verlost. Zij hebben moeten leren wachten, tot het God Zelf behaagde hun harten te verlichten. Welnu, evenmin kan men de paus met het zwaard of met de vuist vellen. Over hem staat geschreven in het boek Daniël, dat hij zonder handen verbroken zal worden (Daniël 8: 25). En de profeet Jesaja zegt: *Met de roede van Zijn mond zal Hij de aarde slaan en met de adem Zijner lippen zal Hij de goddelozen doden* (Jesaja 11: 4). Daarom is er niets gelegen aan geweld; niet daardoor zal de verlossing komen, zij moet komen van binnen uit. Dat de aarde week wordt dat moet immers komen vanuit de hemel.

Derhalve laten wij dit bidden: Gij, o Heere, hebt ons in de vrijheid gesteld, bewaar ons daarbij; geef dat wij Uw weldaden en genade dankbaar erkennen, en dat ook anderen komen tot Uw heil, en dat de harten van de tyrannen week worden! Dit zijn wij aan onze Heere God ook verschuldigd, en, zoals wij zelf zien kunnen, bereiken wij daarmee veel: zo'n gebed heeft al menig boos plan van de papisten verijdeld. Daarom moeten wij niet twifelen, maar bidden, zoals ook de profeet hier doet. Wij mogen er ook zeker van zijn dat ons gebed aan God behaagt; Hij geeft dat wij, indien wij er in volharden, dat ook zelf ervaren. Onze vijanden, dat wil zeggen de paus en al de zijnen zullen het zó erg niet kunnen maken of Hij verhindert hun boze plannen, en de gevangenen komen toch vrij. Daarom hebben wij twee dingen te doen: ten eerste de Heere te loven, Zijn Woord te roemen en te eren, en ten tweede vlijtig te bidden. Dit is ook niets minder dan Gods eigen bevel, en daarom de taak van heel de kerk; deze mag niet ophouden te bidden totdat de Heere haar verhoort, zoals geschreven staat in Psalm 145: *Hij vervult de wens van wie Hem vrezen* (Psalm 145: 19).

Op grond hiervan mogen wij, zelfs nog meer dan de profeet, zeker zijn van de verhoring. Immers Christus Zelf heeft ons in de mond gelegd hoe wij bidden moeten: Ach, laat toch Uw Naam geheiligd worden! Daar de eigen Zoon van de Vader het mij geleerd heeft, weet ik dat mijn gebed God behaagt en verhoord is. De profeet heeft daarin nog niet zo voluit kunnen roemen als ik dat kan, omdat ik het uit de mond van mijn Heere zelf ontvangen heb. Terwijl onze tegenstanders niets anders doen dan hun eigen naam groot maken en de Naam van God te schande maken, begeren wij juist niet anders dan te schande te maken en zelfs te vernietigen alle andere namen, buiten die van God. Wij begeren namelijk alle valse leer uit te roeien, de kerk te reinigen van alle misbruiken die in haar, onder het pausdom, zijn binnengeslopen, en alleen het Woord zuiver te prediken. Daarbij willen wij steeds het Onze Vader bidden. Dit zijn

de twee schoffels, waarmee de tuin gewied zal moeten worden. Reinig ik de naam van God, dan kan Hij niet anders dan de paus en diens godsdienst afbreuk doen en doen vallen. En dat ziet men dan ook gebeuren, ja zelfs meer dan dat. Er zijn er in deze tijd nog velen die het houden met de paus, hoewel zij eigenlijk niets om hem geven. Heden ten dage is niemand meer zo bang voor de pauselijke ban als vroeger het geval was. Dat is een bewijs dat zijn macht aan het afnemen en kwijnen is. En dat heus niet door het zwaard van Müntzer, maar alleen door onze dankbaarheid, onze tong die God roemt en door ons gebed. Derhalve, laat men toch bidden, dat de gevangenen vrij worden, al degenen die nog menen dat de paus in zijn recht staat, opdat Jeruzalem vol worde en er gasten aan de tafel komen. Laat in geen geval het gebed ooit ophouden. Wij zijn weleens te lauw, vergeten dan het gebed. Iedereen moet zich bewust zijn, dat hij verschuldigd is te bidden. Laten wij het elke morgen en elke avond doen en dan zeggen: Gij hebt, o Heere, het ons bevolen, en Gij hebt behagen in ons gebed! Want werkelijk, Hij hoort het graag dat men vraagt dat Zijn Naam geheiligd wordt en Zijn koninkrijk komt. Vroeger hebben wij in de kerken onwillig en met tegenzin gebeden, want wij twijfelden aan de verhoring. Wij dachten: ja God is wel goed, maar wij zijn het niet waardig! De lust ontbrak, bij mij was er geen echt bidden en bij God was er geen verhoren. Thans echter mogen wij er volkomen zeker van zijn dat ons gebed niet afkomstig is van onszelf maar van onze Heiland en dat wij het Hem slechts nazeggen, zoals de kinderen doen. Zo gaat het wanneer wij gemeenschappelijk het Onze Vader opzeggen; er is geen gebed dat ik liever bid dan dit.

Het is waar dat wij niet altijd met onze mond en tong kunnen bidden, evenmin als wij altijd kunnen preken. Maar wanneer u 's zondags de prediking gehoord hebt, hebt u weer voor acht dagen genoeg, het Woord zal namelijk blijven in uw hart. Die prediking gaat door, houdt nimmer op, wanneer u zich maar steeds het evangelie in herinnering brengt en u zelf de tien geboden voor ogen stelt. En dan is er niet alleen de prediking, maar zijn er ook altijd het gebed en de Heilige Geest. Ook het gebed blijft, namelijk wanneer wij maar elke morgen en avond het Credo opzeggen. Op deze wijze heeft ook Christus dag en nacht gebeden, te weten het gebed van het hart, dat nimmer ophoudt, ook niet wanneer er maar weinig prediking gehoord wordt en er maar weinig met de mond en tong gebeden wordt. Want het hart is zeer wijd en het Woord is groter en ruimer dan de mond. Het gebed gaat boven hemel en aarde uit, wanneer het hart schreit tot God; en ook de woorden die wij preken zijn groter dan hemel en aarde. Alle grote dingen die God doet, zijn gering wanneer u ze alleen van de buitenkant ziet en bijvoorbeeld vergelijkt met de pauselijke godsdienst. En toch is deze godsdienst maar drek en vuilnis, zij is mooi om te zien, maar in werkelijk niets. Heel anders is het echter als ik Gods Woord preek en hoor, dat is geen schijn en bedrog. Hebt u er geestelijke ogen voor, om te zien wat de prediking en het gebed uitrichten, dan ziet u iets groots. Daarom moet u graag en zonder ophouden bidden, zoals ook Christus deed. Wanneer een christen is zoals hij behoort te wezen, dan is het zijn dringend verzoek bij God dat diens Naam geheiligd wordt en dat alle mensen ophouden met die Naam nog langer te lasteren.

Het zuchten en klagen tot God zal blijven; en daar komen geen gewelddaden bij te pas. Niet zodra wil de duivel u verleiden tot moord, haat of nijd of de zaak wordt gestremd en gehinderd. Niet de arbeid en het gebed zijn ooit een hindernis, want die worden door God zelf geëist, tot lof van Zijn Naam, Zijn rijk en Zijn wil. Bijl en houweel leveren geen hindernis op, maar wel zulke afschuwelijke dingen als moord en laat een christen er afstand van nemen. Dit zij gezegd als een waarschuwing, opdat wij komen mogen tot meer vertrouwen en gebed. Wij hebben immers Gods gebod en belofte, mogen op verhoring rekenen, en de woorden die wij bidden moeten, zijn ons

door Christus Zelf voorgeschreven. Zo zal de Heere de gevangenen doen wederkeren, hun harten in beweging brengen en brandend van verlangen maken, verlossen. De paus wil niet anders dan geweld gebruiken en prelaten, koningen en keizers dwingen, maar ons zal het geen enkele moeite kosten, want deze werken en daden van God, hoe groot ze ook zijn volgen vanzelf.

Heere, wend onze gevangenis. Reeds staan de deuren van de gevangenis open, maar het ontbreekt nog aan mensen die de vrijheid begeren. Wij moeten beginner. met God vrolijk te loven en te danken met mond en tong, vervolgens moeten wij bidden dat het rijk van de duivel verstoord wordt en er mensen bevrijd worden. Daarvoor leven we, en bovendien wij zijn deze twee dingen God verschuldigd. Het is een gelijkenis. De zaak daarvan is: de koning heeft ons de vrijheid geschonken om weder te keren - maar het gaat alles zo traag in zijn werk, liet druppelt slechts van enkelingen. De profeet zegt: Ik wilde wel dat zij met hele stromen kwamen; net zoals wanneer de sneeuw op de bergen smelt en er zelfs brede rivieren ontstaan waar tevoren niets daarvan was; ik wilde wel dat Gij het hart van koningen en aanzienlijken in beweging bracht en het er niet meer zo schraal en schriel aan toeging. De hoofdzaak is dus dat het volk moge toestromen als rivieren vol water, of als de Rode Zee. Hieraan kan men zien hoe graag de profeet had dat Gods Naam geheiligd werd, Zijn wil geschiedde en de hele wereld bekeerd werd. Het is dus een gebed dat veel omvat. Hij begeert niet slechts de ene stad na de andere, maar alles zonder onderscheid, niet druppels maar waterstromen. Zie, op deze wijze behoren onze gebeden vrijmoedig en gedurfd te zijn: wij moeten God niet om weinig maar om veel vragen. Komt iemand op bezoek bij een aanzienlijk vorst, dan mag hij hem niet slechts om een paar stuivers vragen; al gaat wel van keizer Maximiliaan het verhaal dat hij enkel stuivers weggaf. Het is voor God zonder meer een hoon wanneer men Hem om iets gerings bidt. Hij is de Allerhoogste en schenkt ook het allerhoogste; zoals u lezen kunt in Efeze 3, *dat Hij bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij bidden of beseffen* (Efeze 3: 20). Want Hij is de Almachtige en wil het eeuwige leven schenken, dat een onuitsprekelijk groot geschenk is, dat *geen oog ooit heeft gezien en waarvan geen oor ooit heeft gehoord* (1 Korinthe 2: 9). Daar Hij Zelf zeer groot is, wil Hij ons ook iets geven dat groot is, groter dan wij durven bidden. Daarom moeten wij niet om kleine dingen vragen, maar dat zelfs koningen, keizers en ook alle geleerden komen tot Zijn Woord. Vindt u dat teveel en te groot, bid dan in ieder geval om minstens één koning, hetzij deze of die. U hebt daarvan een voorbeeld hier in deze Psalm, en daarom: *doe uw mond wijd open, God zal hem vullen* (Psalm 81: 11). De profeet was een moedig man en gaf ons een voorbeeld van een vrijmoedig gebed: wij mogen nooit denken dat wij te veel vragen, God weet beter wat wij bidden dan de heiligen, want die weten als het er op aankomt het helemaal niet. De Heilige Geest echter maakt zelfs het kleinste zuchtje nog groot. Hij maakt het tot een zo groot gebed om verlossing, te weten uit de gevangenschap, dat er mensen zullen komen als regenstromen bij een wolkbreuk. Hij is de Koning Die wij vrijmoedig en getroost aanroepen en die wij grote dingen durven voordragen. U bent echter een bedelaar. Zie, op deze wijze is er voor u verlossing, uit al uw ellende.

VIJFTIENDE PREDICATIE

Tekst: Psalm 145:1-3

1 Een lofzang van David. [Aleph.] O mijn God, Gij Koning! ik zal U verhogen, en Uw Naam loven in eeuwigheid en altoos.

2 [Beth.] Te allen dage zal ik U loven, en Uw Naam prijzen in eeuwigheid en altoos.

3 [Gimel.] De HEERE is groot en zeer te prijzen, en Zijn grootheid is ondoorgrondeijk.

Het thema van deze Psalm is het rijk van Christus; Hij wordt hier met zoveel woorden een Koning genoemd. David zegt: Ik wil op deze Koning een lied maken en over Hem zingen. Hij heeft dus van God een Koning gemaakt, Zijn macht en heerlijkheid willen loven en prijzen, dag aan dag zonder ophouden. Hij heeft daar vele grote woorden aan gewijd. David was, toen hij deze Psalm maakte, wel ter tale; de Psalm loopt over van voortreffelijke, heerlijke woorden.

Bezieet u het echter alleen van de kant van de wereld dan is het gewoon bespottelijk dat hij dit gedaan heeft, namelijk van Christus een Koning maken. Het zal daarom gepréékt moeten worden; daarbuiten is het op geen enkele wijze aannemelijk. Voor wie alleen afgaat op het zichtbare is Christus niet meer dan de koning van het kaartspel. Waar zijn immers Zijn raadgevers, vorsten en graven, en zeg mij eens hoe die er uitzien! Ik zie en ken er niet één. De koningen van Ninevé en Babel en Alexander de Grote hadden aanzienlijke vorsten onder zich, regeerden over veel land en veel volk. Maar wat is dit voor een Koning, en wie zijn Zijn raadgevers? Abel was er één van, de eerste - maar hij werd door zijn broer doodgeslagen, het was me de vorst wel! Henoch, Seth, Noach - zij waren niet meer dan bedelaars! Abraham is weliswaar een groot vorst geweest, maar God heeft hem opgejaagd van de ene plaats naar de andere; hij had geen stukje grond van slechts één voet breed in heel Kanaän dat hij zijn eigendom kon noemen, hij trok in het beloofde land rond als een bedelaar en zigeuner. De profeten en apostelen -zij werden bijna allen vermoord: Petrus en Paulus gekruisigd en onthoofd. En ook wij - dienaren van deze Koning - worden door Hem opgejaagd en verdreven, her en der. Toen Christus Zelf op deze aarde kwam, werd Hij op het schandelijkst gekruisigd. Daarom is het inderdaad wel hoog tijd, dat wij van Hem een Koning maken en onze instrumenten hoog stemmen, opdat alle mensen het horen. Samen met Zijn profeten en apostelen is Hij de erbarmelijkste Koning die er is.

Het is om die reden dat er in deze Psalm zo vaak gezegd wordt dat wij moeten loven, zingen, preken en schrijven. Want het zal door het Wóórd moeten geschieden, anders is het onmogelijk dat iemand dit rijk leert kennen. Christus heeft Zich allermint als een Koning doen gelden, immers: Hij liet Zich kruisigen. Daartegenover zien wij dat de koningen van deze wereld niets doen dan pralen en triumpferen; zij verdrijven en doden Hem. Het is dan ook wel nodig dat wij goed onderscheid maken tussen het geestelijke en het wereldlijke rijk: het ene is heilig, het andere is zondig en verdoemd. Tot het wereldlijke rijk behoren keizers, koningen en vorsten en de adel. Beschouwen wij dit rijk met de ogen van een koe of van een varken, dan lijkt het ons een fraai en voortreffelijk rijk, met vele gouden kettingen aan de halzen. Bekijken wij het echter met geestelijke ogen, dat wil zeggen met ogen die men van engelen en christenen eisen mag, dan lijkt het veel meer op een varken dat men in purper gekleed heeft,

dan blijkt het niet alleen een onmachtig en behoeftig, maar zelfs een zondig, onrechtvaardig en verdoemelijk rijk. Want allen die in dit rijk leven zijn boeven en deugnieten, namelijk slechte vorsten, koningen en heren. Het is niet het récht dat daar geldt, maar zoals het spreekwoord zegt: Er is geen erebaantje zo gering of het is nog te goed voor hangen! Ja, er is geen koning of vorst die niet verdient levend ter helle te varen, want zij plegen niets dan onrecht voor God en voor de mensen, doden Christus en villen en plukken Zijn arme discipelen. Ik geef toe, gezien met de ogen van een koe of van een varken is het een zeer loffelijk en heerlijk rijk, doch in werkelijkheid is het vol boosheid, gelijk ook het geld, de mammon, het tijdelijk goed, zilver en goud een zonden-mammon en een boeven-rijkdom is, omdat degenen die er veel van bezitten daar gewis mee zondigen. Hetzelfde geldt van degenen die veel macht bezitten of veel roem genieten. Geestelijke ogen en engelenogen zien wel beter. Paarden-ogen zien alleen maar kronen, goud, fluweel en zijde - maar Gods ogen zien het alles heel anders.

Ik wil niet zeggen, dat geld, goud en zilver op zichzelf genomen slecht zijn; zij behoren tot Gods goede schepselen. En toch spreek ik van een boeven-rijkdom. Niet de schepselen die God geschapen heeft dragen daar de schuld van. Ook het bezitten van heerschappij, koninkrijk en macht is niet slecht, maar Gods werk, Zijn schepping en beschikking. Wat zou goud er aan kunnen doen dat het gedragen wordt door een hoer of een deugniet? Alleen vanwege die deugniet is in zo'n geval het goud een boeven-ketting.

Het schepsel zelf lijdt daaronder, zoals Paulus zegt in Romeinen 8 (vs 20). Het moet aan de slechtheid van de mensen onderdanig zijn, die slechtheid zelfs dienen en bevorderen, maar doet dat ongaarne. De schepping zelf zondigt niet, maar zij is geen eigen baas. Zij zou een gouden ketting liever hangen om de hals van Sint Paulus dan dat zij hem moet hangen om de hals van een of andere boef aan de vele vorstenhoven. God heeft haar echter de zware last en pijniging opgelegd, dat zij zelfs de grootste deugnieten moet dienen. Tot hoe lang zal dat zijn? Tot het ogenblik waarop God Zelf er een einde aan zal maken, wanneer Hij heel de schepping, samen met ons - Zijn kinderen - verlossen zal, wanneer ook zonen en maan van alle slavernij bevrijd zullen zijn, te weten wanneer die boeven voorgoed verdelgd zullen zijn. Derhalve, het bezit van macht en heerschappij is op zichzelf genomen niet verkeerd; en toch kan men spreken van een boevenheerschappij. Maar het schepsel zelf kan daar niets aan doen; de schuld ligt alleen bij de mensen die misbruik van haar maken.

Vandaar dat God reeds van het begin af steeds de hoogmoed van de koninkrijken van deze wereld gestraft heeft. Neem bijvoorbeeld het rijk van Ninevé. Bij Ezechiël staat daarover geschreven: *Zie Assur was een ceder op de Libanon, schoon van takken, met schaduwrijk loof, hoog van stam, zijn top stak uit boven grote, dikke takken* (Ezechiël 31: 3). God had aan dit rijk alles gegeven, het was het uitnemendste onder alle koninkrijken. Maar zij hebben er misbruik van gemaakt, zij hebben Gods Woord vervolgd en de mensen onrecht en geweld aangedaan. Toen viel de bijl en hieuw de boom om. Neem Babel, het was, zoals u bij Daniël kunt lezen, een gouden hoofd (Daniël 2: 32). Waarom? Omdat God aan Babel grote heerlijkheid had gegeven. Toch werd het uitgeroeid, en waarom? Daniël zegt: Omdat zowel de koning als zijn vorsten zich tegen God hebben gekeerd, de onschuldigen, waaronder ook Gods dienaren, hebben gedood (Daniël 5: 19). God had aan hen dit rijk gegeven, opdat zij Hem daarvoor danken en de mensen, de onderdanen ermee dienen zouden. Maar in plaats daarvan sloegen zij Gods dienaren dood. Zo werd het werk, de schepping en de inzetting van God door misbruik bedorven. Aan een dame van aanzien wordt door God goud gegeven, maar niet om er hoogmoedig mee te pronken of er hoererij mee te

bedrijven; doch om het te dragen, in de vreze Gods, tot Zijn eer en om er armen mee te helpen en boosdoeners mee te straffen.

Doch boosdoeners dragen het tot een heel ander doel. Weigert u evenwel er goed mee te doen, begeert u niet anders dan uw macht en uw aanzien te misbruiken, dan, zegt God, zal Ik met u doen, zoals Ik ook met Babel en Ninevé gedaan heb. Op dezelfde wijze heeft Hij immers ook gedaan met Perzië, Griekenland en Rome, en dreigt Hij ook met Duitsland te zullen doen - toen zij de maat van hun zonden hadden vol gemaakt, gekomen waren op het toppunt van hun macht, maar niet wilden luisteren naar Gods Woord en inplaats daarvan Gods dienaren doodden, rekende Hij met ze af. Niets hebben ook wij Duitsers in zo'n geval met meer zekerheid te verwachten dan oordeel en verwoesting. Zij hadden de gouden kettingen niet naar behoren gedragen, hoewel God Zelf hen die om de hals had gelegd, zij hadden hun ambt en gezag niet waargenomen zoals het behoort. Van God komen alle koninkrijken, machten, en andere goede dingen, maar wanneer de mensen niet ophouden met ze te misbruiken, kan en zal Hij ze ook weer afnemen. Daarom is het wereldlijk rijk onrechtvaardig, gelijk ook de mammon onrechtvaardig wordt genoemd (Lukas 16: 9). Op gelijke wijze kan men vorstendommen of koninkrijken boeven-rijken noemen, omdat het boeven zijn die daarin aan de macht zijn. Het schepsel zal, tot aan het uur van haar bevrijding toe, deze ijdelheid onderworpen blijven. Zie hier het grote verschil tussen het rijk van God en dat van de wereld: in het rijk van de wereld kan de mens met de gaven, die God hem geschonken heeft, nooit een vroom en goed mens blijven, hij wordt altijd een bederver.

Het is om die reden dat er maar weinige rechtschape vorsten zijn, en dat het spreekwoord zegt: In de hemel is een goede vorst wildbraad! Vindt men er één die vroom is, dan moet men daarin een bijzondere genade van God zien, zoals David en sommige anderen, die Gods Woord hebben liefgehad, het kwaad hebben gestraft en de vromen hebben beschermd. Doch dit is iets zeldzaams. Zelfs een boer wanneer hij het tot rechter, raadsheer of burgemeester brengt, weet niet hoe erg genoeg hij snoeven moet. De schuld van dit alles ligt alleen en uitsluitend bij hen, zij misbruiken Gods gaven, vlees en bloed deugen niet. Wanneer de Heilige Geest niet het rijk van God in het hart brengt, kunnen zij niet anders, zijn zij voor God allen zonder onderscheid boeven, die het Woord vervolgen en veel onrecht plegen. Daarom is het rijk van deze wereld een zondig rijk en zijn allen die daarin regeren deugnieten, uitgezonderd mensen als David, Jozef, Josia en Daniël, die de Heilige Geest hadden, Gods Woord, de ware godsdienst en gerechtigheid liefhadden. Een mens heeft dit niet van zichzelf. Daarom, zulke vorsten zijn niet meer van deze wereld, maar gewijd en geadeld door de Geest, vorsten en raadgevers in het rijk van Christus. Voor de rest echter zijn alle koninkrijken van deze wereld machten van het kwaad gelijk de onrechtvaardige mammon. Niet voor niets heeft David het rijk van God zo hoog kunnen roemen, als een rijk waarin niet, zoals in het wereldlijk rijk, boosheid en boosdoeners wonen. In dit rijk ontbreken alle goddelozen en huichelaars; er behoren alleen zulken toe die vroom zijn, die geen zonde meer hebben, die recht en gerechtigheid doen, weduwen en wezen helpen, en bovenal God liefhebben, eren en dienen. Men mag hen Gods raadgevers, hofmeesters, zendboden en dienaren noemen. Mannen als Abraham, David, Petrus en Paulus behoren er toe, maar ook alle predikanten en ware christenen. Diegenen echter die alleen maar koeienogen hebben zullen dit rijk nooit ontdekken, je hebt er geestelijke ogen voor nodig. Welnu, met zulke ogen beschouw ik Abel. En dan zie ik hem met meer waardigheid en majesteit bekleed dan alle keizers die er ooit geweest zijn of ook nu nog zijn. De kleinste van al Zijn ledematen is in Gods ogen

uitnemender dan alle koninkrijken van deze wereld, die, daarmee vergeleken, niet meer waard zijn dan mest die op de straat ligt. Dat leert ook de ervaring. Abel is al gestorven aan het begin van de geschiedenis van de mensheid, maar hoezeer staat hij ook nu nog bij God in ere! De rijken van Ninevé en Babel zijn al sinds lang door Hem vergeten, daarover heerst thans een volkomen stilzwijgen, het is alsof Hij Zich deze rijken in het geheel niet meer herinneren kan en alsof zij nooit hebben bestaan dan alleen in een droom. Maar Abel kan Hij nimmer vergeten. Vanwaar de zon opgaat tot waar zij ondergaat wordt er over hem gepreekt, dat hij in God heeft geloofd, en dat God zijn dood gewroken heeft. De grote koning van Babel ligt al eeuwen in zijn graf en niemand stelt er nog prijs op zijn naam te horen noemen, maar Abel hebben alle vromen lief en heeft in heel de wereld de waarde van een kostbaar kleinood. En wat betekent alle macht die er in de wereld is vergeleken bij iemand als Paulus? Tijdens zijn leven hier op aarde had hij nog geen muilezel tot zijn beschikking en ook niet slechts een gouden ringetje ergens aan zijn kled. Soms had hij zelfs niet meer één penning op zak en moesten andere christenen hem te hulp komen opdat hij kon blijven leven. Maar dan moet je nu zien, hij is intussen een vorst en koning geworden in het rijk van God, één van Zijn naaste raadgevers. Indertijd had hij nauwelijks een stuiver te verteren en geen schoenen om op te lopen; maar wanneer nu zijn naam genoemd wordt zetten alle koningen en hoge heren hun baret voor hem af, met de wens: O dat ook ik toch mag komen waar hij nu is, ik zou er mijn kroon voor willen geven! Dit is dat andere rijk dat niet in de zichtbaarheid komt. Het wordt door een koe en een varken niet gezien, maar de brave engelen geloven er in en ervaren het bovendien. Hoe komt dat? Omdat in dit rijk de eer en gerechtigheid van God geldt. Wanneer de koningen van deze wereld, die nog steeds Gods vijanden zijn, het Woord vervolgen en veel onrecht plegen, zich niet bekeren en niet overgaan uit het rijk van deze wereld in het geestelijke rijk van God, dan zijn zij, waar zij ook gaan of staan, kinderen des duivels. Onze Heere God zal ze, omdat zij zondaren zijn, ophangen en om hun zonden werpen in het helse vuur. Omdat zij Hem niet in ere gehouden maar vervolgd hebben. Er staat van hen geschreven, zowel in de Psalm (vers 20) als elders, dat zij reeds in de hel geworpen zijn. De wijze waarop zij omgaan met de gelovigen maakt al hun boosheid uit. Desniettenstaande zal het rijk van Christus blijven. Hierin wonen alleen diegenen die God in ere hebben gehouden, mannen zoals Abel, Mozes en Petrus, kortom alle christenen die van het begin der wereld af leden van dit rijk zijn geweest. Voor koeien-ogen hebben ze weliswaar nooit iets betekend, maar des te meer in de ogen van de engelen.

Neem nog eens Abraham. Met eeuwige gerechtigheid en vreugde is hij bekleed, en hij draagt gewis een gouden ketting - maar dit is een andere heerlijkheid dan die van de koningen van de aarde. Waarom was hij rechtvaardig? Omdat hij geloofde in God, Die hem door het geloof rechtvaardigde, en daarom leeft hij nu in alle eeuwigheid. Abraham was geen zondaar meer, omdat hij geloofde, en ook voor de wereld was hij onberispelijk, want hij diende zijn naaste door de liefde. Zie, zulken, die dus zonder zonden zijn, en door het geloof rechtvaardig zijn, kunnen niet anders dan eeuwig leven. Het rijk van God heet daarom een eeuwig rijk, als wilde de Psalm zeggen: Uw koningen en vorsten zijn eeuwig, blijven ook eeuwig; zij leven, zij zijn zalig, zij zijn vrolijk, omdat zij geen zonden meer hebben en omdat zij in God zijn en God in hen is. Dit is een heerlijkheid waarvan op aarde thans nog niets gezien wordt, maar zij zal zeker eens openbaar komen. Dan zullen alle vijanden haar zien, sidderen en verschrikken. Daarom, met geestelijke ogen moet men dit rijk beschouwen. Dan ziet men dat de christenen vrij zijn van alle zonden, daarom ook eeuwig zalig, ongeacht hoe en

wat men met ze doet, ja al doodt men ze of hangt men ze op. Dat andere rijk echter, dat van de Wereld, blijft de Heere Christus en Zijn Woord vervolgen, blijft maar villen en schrapen - verdoemd zijn al die boosdoeners, hier tijdelijk en daar eeuwig, hier aan de galg en daar in de hel.

Alleen God is in waarheid een Heere over alles. Zo wordt Hij terecht door David hier in deze Psalm beleden. En wel degelijk heeft Hij vorsten onder Zich. Graag wil ik samen met hen Christus dienen, dan mogen zij wel al hun gouden kettingen en kronen houden. Hij is het immers die de duivel fnuikt in zijn macht, zondeloosheid en een onsterfelijk leven brengt, zodat wij voor eeuwig bij Petrus, Paulus en Christus kunnen wonen, waar wij geen gevaar van dood en zonde meer hebben te vrezen. Zelfs al zou een keizer honderd duizend werelden bezitten, toch is voor hem en al de zijnen hier op aarde de galg en ginds het eeuwige helse vuur het einde. Aardse koningen hebben hun trompetters, die niets doen dan hun lof blazen - alhoewel de meesten van hen huichelaars zijn, maar wij, o Heere, willen U prijzen, want Gij zijt groot en zeer te prijzen. Tegen U durven de koningen van deze wereld geen kik te geven, want vandaag zijn zij koning en morgen dood, vandaag zitten zij op hun troon, morgen hangen ze aan de galg en liggen zij in de hel. Allen zijn ze niet meer dan arme schooiers, wanneer men ze vergelijkt met Christus, die hemelse Koning. Zij zijn immers zondaren. En waar de zonde is, daar is ook de dood, en daar is ook de hel. Daarentegen is deze Koning waarlijk te prijzen: Hij is een heerlijk Koning, want bij Hem is de zonde weg. De Zijnen maakt Hij vorsten, koningen en heren, rein van de zonden, daar Hij voor hen gestorven is en Zijn bloed vergoten heeft; namelijk opdat zij allen, in Hem gelovend, geen zonden meer zouden hebben, maar vergeving.

Dit lezen wij reeds van Abel, en terecht, want hij offerde in het geloof, geloofde dus in God (Hebreeën 11: 4). Kain deugde niet, want hij was een vorst en heer op aarde, maar Abel was een eenvoudig man en als de jongste moest hij de oudste dienen. Maar wat was het deel dat zij uiteindelijk kregen? Kain hier aan de galg en daar in de hel! Maar Abel is in de hemel; hij behield het Rijk van Christus en ontving alle ambten die Kain had bekleed, zoals geschreven staat in Psalm 109: *een ander neme zijn ambt* (Psalm 109: 8). Abel was een dergelijk koning dat vergeleken met zijn kroon en keten de schatten van alle koningen niets te betekenen hebben. En alle christenen zullen in de hemel koningen zijn, en niet meer zulke bedelaars als zij nu nog hier op aarde zijn. Daar zullen alle christenen groter zijn dan nu de keizer van de Turken. Daarom is ieder christen groter dan heel de wereld.

Dit is voor mij nog eens echt een Koning en een koninkrijk, waarin de geringste knecht heerlijker en groter dan alle koningen op aarde. En wat zullen, wanneer de geringsten al zo heerlijk zullen zijn, de anderen dan wel niet zijn! Deze Koning moeten wij prediken, en roemen. Hij is de ware, de hoogste en eeuwige Koning. En, zoals de Psalm zegt (vers 7) Zijn heerlijkheid kan alleen geopenbaard maar niet in woorden gevat worden. Het land en de onderdanen, de kettingen en kronen van andere vorsten kan men tellen, maar hier is reeds de geringste knecht zo heerlijk en groot dat de tongen van alle mensen tezamen het niet kunnen uitspreken. Welk een heerlijkheid bezit reeds één kind dat gedoopt sterft! Immers, om Christuswil sterft het dan niet meer, zoals geschreven staat: Wie in Mij gelooft, die zal nimmermeer sterven (Johannes 11: 25). Veel groter nog is de heerlijkheid van Abel, van Abraham en van de apostelen. Welk een heerlijkheid is het wanneer een mens van zonde en dood gered is, het leven heeft, eeuwig vrolijk en met eeuwige sieraden versierd is! Wie kan onder woorden brengen wat het betekent dat een mens niet meer behoeft te sterven en verdoemd te worden. En toch is dat met alle heiligen het geval. Maar hoeveel meer

nog met de Koning zelf! Daarom staat er dat Hij een waarachtig Koning is. De koningen van de Turken en van de Babyloniërs hebben maar een ogenblik geleefd en thans zijn ze allen allang verdwenen, met al hun pracht. Maar deze Koning blijft en wordt nog steeds gepredikt. Alle koningen van de wereld gaan onder, de één na de ander; maar deze Koning blijft. Niet één wordt er zo geprezen als Hij, de namen van andere koningen stinken slechts. Hij is de hóógste Koning, voor altijd en immer. Breng dat eens onder woorden! Dit nu maakt het onderscheid uit tussen de beide rijken. Het rijk van deze wereld is onrechtvaardig; het Rijk van Christus daarentegen is rechtvaardig; het eerste vanwege de mensen, het laatste vanwege Christus. Daarom zijn van Abel af tot aan het einde van de wereld alle vromen, levend binnen dit Rijk, heilig en broeders van Christus. Zoals de Koning is zo zijn ook zij allen. Zij zijn zo hoog en verheven dat alle andere koningen, met hen vergeleken, niet meer dan vuilnis zijn. Wanneer u uw koe- en varkensogen kunt toesluiten en in plaats daarvan geestelijke ogen kunt opendoen, dan zult u zien hoe zondig en gering het rijk van deze wereld is. Wanneer u zich er echter niet om bekommert wat Christus is en wat het evangelie is en de pracht en heerlijkheid van Petrus en Paulus over het hoofd ziet, dan is het verloren. Daarom moet u bij uzelf denken: Als ik Christus maar heb, wat is dan de heerlijkheid van alle koningen, vergeleken met Zijn heerschappij, die het eeuwige leven en de volmaaktheid brengt, nog anders dan louter een spinneweb?

Zie hier dan het eerste onderscheid tussen het Rijk van Christus en het rijk van deze wereld. Het rijk van deze wereld is vol onheil en vervloekt. Maar de schuld daarvan ligt niet bij de schepping maar bij de mens, zoals Vergilius al heeft gezegd: Het zijn sterke benen die de weelde kunnen dragen. Waar veel macht en pracht is zonder dat er het gewicht van een kruis aan hangt, wordt 's mensen hart hoogmoedig en vermetel. De mens weet niet wat er van hem terugkomt wanneer het geluk verdwenen is. Al is iemand slechts een dorpsburgemeester, zodra hij bemerkt dat anderen zich voor hem bukken moeten, wordt hij hoogmoedig. Daarom bind hem een plaag aan zijn hals, leg hem een kruis op, anders komt er niets van hem terecht. Zo ook de vorsten en andere heren, zodra zij zich gaan voelen worden zij trots. Daarom zijn rijkdom en macht zondig, niet dat zij dat op zichzelf zijn, maar omdat zij misbruikt worden door de mensen, tegen God en in het nadeel van hun naasten. Christus Rijk is er echter van deze aard dat zij Gods Woord niet vervolgt, integendeel eert. En omdat men binnen dit Rijk gelooft in Christus, Die de zonden vergeeft, geniet men een heel andere pracht en heerlijkheid. Wie binnen dit Rijk levend een vorst is, straft gaarne alle onrecht en bevordert gaarne al wat recht is; weduwen en wezen vinden troost en toevlucht bij hem. Wie zulk een goede vorst mag zijn, die danke onze Heere God. Die is niet een wereldlijk maar een geestelijk vorst, en draagt niet slechts een gouden keten maar is een uitverkorene. Mannen als Abraham en Daniël hebben tot dit soort vorsten behoord. Doch zij zijn zeer zeldzame vogels. Zij zijn een zeer zeldzaam wildbraad in de hemel; want vorsten zijn gewoonlijk de dagelijkse zwijnenkost in de hel. Daarom heeft onze Heere God de vorsten die Hem toebehoren een kruis op de nek gelegd, opdat zij voor trots bewaard worden. Kijk maar naar Abel, die had zijn Kain. Wereldlijke vorsten hebben immer een kruis nodig; aangezien de meesten van hen dat missen worden zij overmoedig; en horen zij daarom aan de galg en in de hel thuis. Hét onderscheid tussen de rijken is: het ene rijk is er één van de dood en van de duivel, het andere is het Rijk van God en van het leven.

Voorwoord bij de Nederlandse vertaling (2012)

van

DE ZEVEN BOETPSALMEN

door

DR. MARTINUS LUTHER (1483-1546)

uitgaven

Wittenberg anno 1517/1525

Korte inleiding:

In de Lente van 1517 vond de eerste druk plaats van Luthers geschriftje *De zeven Boetpsalmen*, waarbij de zogenoemde Boetpsalmen (Psalmen 6, 32, 39, 51, 102, 130 en 143) geheel opnieuw vertaald en verklaard, uitgeven werden in het Duits. Al vanaf 1513 hield Luther Latijnse Psalmvoorlezingen op de universiteit van Wittenberg. In zijn hele verdere leven zouden de Psalmen een zeer grote plaats blijven innemen in zijn prediking, voorlezingen, tafelgesprekken en brieven. Het was zijn eerste geschrift in de Duitse taal. Als zielzorger van zijn kloosterbroeders, als hoogleraar aan de theologische faculteit en als prediker in de stadskerk getuigde hij al enkele jaren van het nieuwe inzicht van Gods heilswerk dat hij in de Schrift gevonden had.

Luthers voorwoord bij de eerste uitgave in 1517:

Aan alle geliefde lidmaten van Christus, die dit boekje lezen. –

Genade en vrede van God!

Opdat, lieve vrienden van Christus, niemand zich zou verwonderen over de tekst van deze zeven Psalmen moet u weten dat deze, omwille van de duidelijkheid, op verschillende plaatsen afwijkt van de algemeen gebruikte vertaling, die overeenkomt met die van de heilige Hieronymus. Naast deze, is hier ook de vertaling uit het Hebreeuws, van deze zeven Psalmen, door doctor Johann Reuchlin in zijn *Septene* door mij gebruikt.

Bij de aantekeningen [of: glossen] van de afzonderlijke woorden evenwel en bij de uitlegging – het mag dan misschien op het eerste gehoor wat nieuw en niet direct met de klank van de woorden in overeenstemming schijnen – leek het mij toch niet gepast de Christenen te laag aan te slaan, ja, om zelfs te betwijfelen of Christus hen nabij zou zijn. Hij zal hen immers Zelf duidelijk maken hoe ze dit alles moeten verstaan! Mijn overmoed echter om de Psalmen uit te leggen, en dat nog wel in de Duitse taal, beveel ik vrijmoedig in ieders goeddunken en beoordeling aan. Want niet aan mij of u, maar aan God alleen komt lof en eer toe zonder einde. Amen.

Broeder Martinus Luther,

Augustijner te Wittenberg – 1517

Het uitgeven van *De zeven Boetpsalmen* in het Duits was niet alleen een vrucht van Luthers al zeer vroeg begonnen liefde voor de Psalmen, maar ook van zijn liefde voor het gewone volk, van wie velen toen nog niet of nauwelijks konden lezen. Gelukkig werd er in die tijd, in de huizen, door hen die wél konden lezen, vaak aan de anderen voorgelezen. Op die manier kwam dit soort lectuur toch heel goed tot z'n recht. Dat dit boekje inderdaad bedoeld was voor de eenvoudigen, blijkt wel heel duidelijk als Luther zijn geleerde collega's en vrienden ontraadt om het aan te schaffen! Dit advies kon evenwel niet verhinderen dat *De zeven Boetpsalmen* tot de meest populaire lectuur uit de beginperiode van de reformatie zou gaan behoren. Ook Johann von Staupitz (1460-1524), biechtvader van Luther en vicaris-generaal van de orde der Augustijnen in Duitsland, raadde anderen aan, het boekje te lezen. Van 1517 tot 1524 verschenen er op verschillende plaatsen acht of negen herdrukken van *De zeven Boetpsalmen*.

Om de oorspronkelijke bedoeling en de betekenis van deze uitgave van de Boetpsalmen beter te begrijpen, is het belangrijk te weten dat Luther het gewone volk niet alleen kennis wilde laten maken met goed leesbare en duidelijke Bijbelteksten in de volkstaal, maar ook met een heldere uitleg ervan. Het één zowel als het ander was belangrijk! Die teksten had men immers al zo dikwijls in de kerk en soms ook in de huizen in het Latijn horen opzeggen. Ze hoorden bij de dagelijkse gebeden! Luther zegt erover: "Over het algemeen wordt deze Psalm [Psalm 51] een Boetpsalm genoemd, en wordt onder alle andere het meest in de kerken en onze dagelijkse gebeden gebruikt." De kennis van de Duitse teksten was echter nog geen gemeengoed – om dan maar helemaal niet te spreken over een verklaring ervan! Het was voor velen al een geheel nieuwe ervaring om die nu in hun eigen taal te horen of te lezen. Om deze Psalmen in de volkstaal weer te geven, vertaalde Luther niet alleen uit de Vulgaat maar ook uit andere Latijnse edities. In dit geval was het vooral een Latijnse vertaling van de beroemde humanist Johann Reuchlin (1455-1522) die hij volgde.

Het juiste verstaan van deze teksten uit de Psalmen achtte Luther onontbeerlijk. Een verklarende aantekening bij iedere tekst van deze uitgave was daarom erg leerzaam. Het nieuw uitgegeven boekje had wel enige overeenkomsten met andere middeleeuwse lectuur, waartoe – naast andere edities van de zeven Boetpsalmen – ook de *Biechtboeken* en *Zondereregisters* behoorden. Dit waren ook geschriften waarin zeer diep werd ingegaan op de zonde en de verdorvenheid van de mens. Ook déze geschriften waren bedoeld als opwekking tot het doen van boete. Dat wil zeggen: tot berouw, vernedering en bekering enzovoort. Het verschil tussen dit middeleeuwse genre en *De zeven Boetpsalmen* is echter groter dan de overeenkomst! De boete – dus berouw, vernedering en bekering enzovoort – zoals doorgaans in dit soort middeleeuwse lectuur werd voorgesteld, zou namelijk verdienstelijk zijn voor God en bekwaam zijn om de weg te banen tot de eeuwige zaligheid. De uiterste consequentie hiervan was tenslotte het letterlijk *kopen* van de vergeving der zonden met geld: de aflaathandel. Dit alles is echter duidelijk niet meer de manier waarop Luther in zijn uitgave van *De zeven Boetpsalmen* dit soort zaken benadert.

Zonder omwegen en zonder zich te laten afleiden door dingen van de buitenkant, dringt Luther van het begin tot aan het einde van dit boekje door tot de vraag: wordt een mens gerechtvaardigd door eigen vroomheid en doen of door genade alleen? De mens moet tot niets worden, opdat God in hem kan leven en Zijn werk doen. Dat is het thema, waarop Luther met grote kracht zal blijven hameren. Het zou eentonig zijn, als het geschrevene niet zo bewogen was door eigen ervaring: we horen de klopp van zijn hart in de angst om menselijke doemwaardigheid, in de grote vreugde van de verlossing om Christus' wil.

Toelichting bij de inhoud:

In de eerste plaats moeten we bij het lezen van *De zeven Boetpsalmen* het eerder genoemde verschil – tussen verdienste en genade – ook opmerken en begrijpen. Het is duidelijk dat Luther met dit boekje al vóór 31 oktober 1517 ingaat tegen de gevestigde kerkleer van zijn tijd. Het hele boekje is als het ware één aanklacht tegen elke vorm van *mensenverdiens*te of *mensenboete* die zich altijd weer boven de rechtvaardigheid, die alleen uit het geloof is, wil verheffen. Op dit punt is de menselijke natuur nog niets veranderd! Het is juist déze inhoud die dit boekje zo tijdloos maakt. Een nieuwe vertaling ervan uit het Duits is daarom ook in onze tijd niet overbodig. Boete, als *bekering* in de zin van verbetering, of in welke zin dan ook, is bij Luther in 1517 geen werk meer waardoor we iets verdienen of waardoor we zalig kunnen worden. Niet de boete – als verdienstelijk werk – maar de rechtvaardiging van de goddeloze, alleen door het geloof, komt bij Luther in *De zeven Boetpsalmen* meer en meer centraal te staan.

In de tweede plaats is het bij het lezen van dit boekje ook van belang te overwegen dat in deze Psalmen voornamelijk de geestelijke ondervindingen van de gelóvigen beschreven worden. Dus de vruchten van het geloof. David – of een andere psalmdichter – die hier aan het woord is, was al een ware gelovige vóór hij de woorden van deze Psalmen schreef. Zodoende wordt hier niet in de eerste plaats een wettische overtuiging van zonde beschreven – dus een soort *boete* die mogelijk in sommige gevallen aan het geloof zou kunnen voorafgaan – maar juist het voortdurende ootmoedige, nederige en boetvaardige leven van alle ware gelovigen. Luther heeft zijn mening over het laatst genoemde nog in hetzelfde jaar 1517 bij een andere gelegenheid duidelijk aangegeven. Namelijk bij het publiceren van zijn 95 stellingen tegen de aflaat. De eerste stelling luidt dan als volgt: 'Als onze Heere en Meester Jezus Christus spreekt: *doet boete, etcetera*, dan wil Hij dat het gehele leven van de gelovigen op aarde een gestadige en onophoudelijke boete zal zijn.'

In de derde plaats mogen we de verklaring, die Luther van deze Boetpsalmen geeft, niet los zien van betekenis van de doop. Het afsterven of ondergaan van de oude mens en het opwassen of opkomen van de nieuwe mens. De lezers van *De zeven Boetpsalmen* waren – dat is bijna zeker – zonder uitzondering gedoopte christenen, die hier door Luther over de doop *breder onderwezen* werden. Voor Luther wáren het ook christenen. Dat dit werkelijk zijn manier van benadering was, blijkt duidelijk uit het voorwoord bij de uitgave van 1517, als hij hen groet met: 'Aan alle geliefde lidmaten van Christus die dit boekje lezen', en ook in de aanhef: 'Lieve vrienden van Christus'.

In feite wijst hij hen – zonder dat steeds met veel woorden aan te geven – op hun christen-zijn en plaatst hen zó voor de spiegel van hun doop. Wat wil dit eigenlijk zeggen?

Al was het alleen al vanwege de hevige discussies die in onze tijd over het sacrament van de doop gevoerd worden, willen wij hieraan graag aan de hand van Luthers eigen geschriften nog wat meer aandacht besteden in verband met de inhoud van *De zeven Boetpsalmen*. We zullen hier Luther zelf aan het woord laten voorzover het de *boete* in de betekenis van de doop betreft.

In zijn *Grote Catechismus* ⁽¹⁾ zegt Luther in 1529 het volgende: “Nu echter moeten wij ook weten wat de doop betekent en waarom God juist zulke uiterlijke tekenen en handelingen bij dit sacrament heeft ingesteld waardoor wij om te beginnen worden opgenomen in de christenheid. (...) Deze twee zaken, in het water ondergaan en weer opkomen, duiden op de kracht en de werking van de doop, die niets anders is dan het doden van de oude Adam en daarna het opstaan van de nieuwe mens. Twee zaken die ons leven lang in ons zullen voortgaan, zodat een christelijk leven niets anders is dan een dagelijkse doop, eenmaal begonnen en gedurig daarin voortgegaan. (...) Dat is het goede gebruik van de doop, onder de christenen, aangeduid door: ‘waterdoop’ of ‘dopen met water’ (vgl. Johannes 1:26). Als dit niet gebeurt en als aan de oude-mens de vrije teugel wordt gelaten, zodat die alleen maar sterker wordt, dan wil dat zeggen dat de doop niet in gebruik is, maar dat tégen de doop wordt ingegaan. (...) Daarentegen: als men christen is geworden, dan neemt de oude-mens dagelijks af, net zo lang tot hij geheel teniet gaat. Dat betekent: echt in de doop gekropen zijn en er dagelijks weer uitkomen. (...) Hier ziet u dus dat de doop, zowel met zijn kracht als door zijn betekenis, ook het derde sacrament in zich bevat, namelijk de boete, die eigenlijk niets anders is dan de doop. Want wat wil de boete anders zijn dan het uit alle macht bestrijden van de oude-mens en het binnengaan in een nieuw leven? Daarom, wanneer je leeft in de boete, dan wandel je in de doop, die dat nieuwe leven niet alleen aanwijst, maar ook bewerkt, aanvangt en voortzet. Want daarin wordt geschonken: genade, Geest en kracht om de oude-mens er onder te krijgen, opdat de nieuwe tevoorschijn zal komen en sterk zal worden.” Tot zover Luther in zijn *Grote Catechismus*.

In zijn *Sermoen over het Sacrament van de Doop* ⁽²⁾ zegt Luther in 1519 het volgende: “Wat de doop betekent? Het sterven of verdrinken van de zonde. Maar dit gebeurt in dit leven niet volkomen. Eerst dan wanneer de mens ook lichamenlijk sterft en geheel tot stof vergaat. Het sacrament zelf, het teken van de doop, is spoedig gegeven, zoals we dat voor onze ogen zien gebeuren. Maar de betekenis – de geestelijke doop – het verdrinken van de zonde, duurt ons leven lang en wordt pas bij de dood geheel voltooid. Want dan gaat de oude mens pas echt begraven worden in de dood. Dan gebeurt wat de doop betekent. Daarom is dit hele leven niets anders dan een voortdurend geestelijk dopen tot de dood toe. Wie gedoopt wordt, die wordt tot de dood veroordeeld. (...) Anderen zijn er die denken dat ze hun zonden met boetedoening kunnen uitdelgen en afdoen. Ze komen zo ver, dat ze de doop niet meer hoogschatten, net alsof ze de doop alleen maar nodig hebben gehad om er uit opgeheven te worden. Ze weten niet dat de doop het hele leven door, tot in de dood, ja, tot op de jongste dag van kracht blijft, zoals hierboven gezegd is. (...) Immers, ook het sacrament van de boete is gebaseerd op dit sacrament van de doop. (...) Hieruit volgt, dat de doop het lijden en – wel op een bijzondere manier – de dood tot iets nuttigs maakt, iets wat hélp, zodat ze slechts het werk van de doop moet dienen, namelijk, de zonde doden, want op een andere manier kan het niet gebeuren. Wie de

doop recht wil doen en verlost wil worden van de zonde, die moet sterven.” Tot zover Luther in zijn *Sermoen over het Sacrament van de Doop*.

In de vierde plaats wordt in dit boekje de *boete* beschreven als een voortdurend lijden van de gelovige. Dat is dan hier het steeds méér gelijkvormig worden aan het lijden van Christus. Dat is het voornaamste in de boete. Daarbij hoort Luther niet alleen David, maar ook Christus spreken in de Psalmen. De gehele omvang van die gedachten bij Luther laat zich echter niet in een korte beschrijving weergeven. Luther noemt het de theologie van het kruis. Daar zegt hij iets van in de uitleg van de laatste Boetpsalm: ‘De psalmist is nu een, aan Christus gelijkvormig gemaakt, waarachtig mens, die in zijn binnenste geheel geen troost meer vindt en bedroefd van geest is – in voortdurend verlangen naar Gods genade en verlossing. En toch krijgt hij, als hij over dit kruis met anderen wil spreken en hen daarover wil onderwijzen, niet alleen geen medelijden of begrip, maar verdient daarmee slechts ondank en haat. Op die manier wordt hij – uitwendig en inwendig – met Christus gekruisigd. Want de verwaande heiligen nemen in hun vermetelheid een houding aan alsof ze dadelijk [dus zonder met Christus gekruisigd te zijn] zullen opvaren naar de hemel. Vrees voor de hel en dorst naar de genade kennen ze niet.’ Tot zover dit citaat uit de laatste Boetpsalm.

Verantwoording:

Wat Luthers vertaling van de Bijbelteksten betreft: in het boekje uit 1517 was deze nog geheel op verschillende Latijnse vertalingen gebaseerd. In 1525 werden er duidelijk veranderingen en verbeteringen doorgevoerd. Niet alleen Luthers kennis van het Hebreeuws, maar ook zijn eigen theologische inzichten waren sinds 1517 verder ontwikkeld. Vandaar dat het nu bij de herziening in 1525, waarin nu wél de direct uit het Hebreeuws vertaalde teksten weergegeven werden, nodig en nuttig was om de wat gezochte vertalingen en verklaringen van de Latijnse teksten uit 1517 aan te passen.

Wat Luthers verklaringen betreft: de herziening in 1525 bestond hier voornamelijk uit het weglaten van sommige zinnen, die sinds Luther uitging van de Hebreeuwse tekst, niet meer overeenkwamen met zijn verklaring van de oorspronkelijke Latijnse versie van Johann Reuchlin. In feite was de uitgave van 1525 een vereenvoudiging, tenminste als we die vergelijken met die van 1517. Het zou goed mogelijk zijn dat Luther, gelijk met deze herziene uitgave, zijn aanvankelijk doel om vooral voor de *eenvoudigen* te schrijven, nog doelbewuster gerealiseerd heeft. Er zijn eigenlijk geen voorbeelden te noemen waarbij Luther inhoudelijk iets nieuws toevoegt aan de oorspronkelijke uitgave. Luthers *herziening* van *De zeven Boetpsalmen* uit 1525 is dan ook zeker geen aanwijzing dat hij inmiddels tot andere inzichten gekomen zou zijn wat betreft zijn verklaring van deze Psalmen uit 1517. Het levert eerder het bewijs dat hij over de hoofdzaken, die hij in deze eerste verklaring aan de orde stelt, in 1525 nog niet van mening veranderd is.

Vanzelfsprekend is het van belang wat Luther zelf zegt in het nieuwe, maar korte voorwoord bij de herziening uit 1525: “Onder de eerste boekjes die ik destijds [in 1517] liet uitgeven, waren ook de zeven Boetpsalmen, met een verklaring ervan. En hoewel er niets verkeerd in geleerd is, werd toch soms de bedoeling van de tekst gemist. Dat overkomt alle leraars immers bij de eerste poging, ook de oude, heilige

vaderen. Zij hebben – zoals Augustinus zelf ook toegeeft – zich in het schrijven en onderwijzen dagelijks verbeterd. Zo was dit boekje destijds, toen er niets beters voorhanden was, goed genoeg en geschikt. Nu staat de zon van het evangelie echter op middaghoogte en geeft een helder licht. Ook ikzelf ben sinds die tijd verder ontwikkeld. Daarom heeft het mij goed gedacht dit boekje opnieuw uit te geven: bijgewerkt en nu op de correcte tekst gefundeerd. Hiermee vertrouw ik alle lezers toe aan de genade van God. Amen.”

Wat de Nederlandse vertaling van het boekje *De zeven Boetpsalmen* betreft: bij het vertalen is gekozen voor Luthers herziene editie uit 1525. Alle gebruikte Bijbelteksten, uitgezonderd twee teksten uit Jeremia – waarbij Luthers Bijbeleditie uit 1545 gebruikt is – zijn volgens de door Luther weergegeven tekst uit 1525 vertaald. Het opschrift van een Psalm rekent Luther niet het eerste vers te zijn. Verder worden in de oorspronkelijke tekst sommige psalmverzen – naar het schijnt – willekeurig gesplitst of samengevoegd. Zodoende komt de nummering van de aanvankelijk aangegeven verzen niet altijd overeen met die van dezelfde verzen in de hoofdtekst van deze WA weergave. Deze nummering van psalmteksten komt mogelijk ook niet overeen met de vers-nummers in een door uzelf gebruikte Bijbelvertaling. In bepaalde verklaringen wijkt de binnen Luthers verklaring gebruikte Bijbeltekst iets af van de aanvankelijk voorgestelde tekst. In sommige gevallen is door de vertaler teruggedaan naar de uitgave van 1517. Dit met de bedoeling enkele woorden of zinnen beter en begrijpelijker te vertalen. Verder, om de leesbaarheid van dit boekje te bevorderen, was het herhaaldelijk nodig de oorspronkelijk soms zeer lange zinnen te delen. De tussen vierkante haken [...] geplaatste tekst is geen deel van de originele uitgaven, maar door de vertaler toegevoegd.

Voor belangstellenden: de bronweergaven in het Duits zijn eventueel te vinden op onze website www.maartenluther.com onder Duits: Weimarer Ausgabe (WA).

Duitse tekst van de Boetpsalmen, uitgave 1517: WA 1, (152) 158-220

Duitse tekst van de Boetpsalmen, uitgave 1525: WA 18, (467) 479-530

De door Luther toegepaste veranderingen in twee kolommen: WA 18, (467) 470-475

(1) Citaat uit de Grote Catechismus: *Deudsch Catechismus*, 1529, WA 30.1, S 212 – 222

(2) Citaat uit Sermoen over het Sacrament van de Doop: *Ein Sermon von dem Sacrament der Taufe*, 1519, WA 2, S 714 vv

H.C. van Woerden sr.

DE EERSTE BOETPSALM: PSALM 6

(weergave 1525)

Een Psalm van David, om voor te zingen, op acht snaren. –

1. Ach HEERE, straf mij niet in Uw toorn en kastijd mij niet in Uw grimmigheid.

2. HEERE, wees mij genadig, want ik ben zwak.

3. Genees mij, HEERE, want mijn beenderen zijn verschrikt – mijn ziel is zeer verschrikt. Ach U, HEERE, hoe lang?

4. Keer weder, HEERE, en verlos mijn ziel – red mij om Uw goedertierenheid wil.

Want in de dood gedenkt men U niet – wie zal U danken in de hel?

5. Ik ben vermoeid van mijn zuchten – ik doe mijn bed de gehele nacht zwemmen – ik doorweek mijn legerstede met tranen.

6. Mijn gedaante is vergaan vanwege de toorn, en is oud geworden, want ik word van alle kanten benauwd.

7. Wijkt van mij, alle werkers der ongerechtigheid, want de HEERE heeft de stem van mijn wenen gehoord.

8. De HEERE heeft mijn smeken gehoord – de Heere heeft mijn gebed aangenomen.

9. Al mijn vijanden moeten beschaamd en verschrikt worden – zich omkeren en zich plotseling schamen.

VERS 1

ACH HEERE, STRAF MIJ NIET IN UW TOORN EN KASTIJD MIJ NIET IN UW GRIMMIGHEID.

Om de inhoud van deze Psalm duidelijk te maken, zijn er wel enkele punten waar we speciaal op moeten letten.

In de eerste plaats: in alle lijden en tegenspoed moet de mens allereerst tot God de toevlucht nemen en wat hem ook overkomt, aanzien als door God gezonden en het uit Zijn hand aannemen. Het mag geen verschil maken of het door de duivel of door mensen veroorzaakt is. De profeet doet hier ook zo. Wel spreekt hij in deze Psalm over zijn lijden, maar hij neemt toch eerst de toevlucht tot God. Het lijden neemt hij niet van hen aan, maar uit de hand van God. Alleen op deze manier toch wordt men geduldig en godvrezend. Wie echter de mensen erop aanziet en het niet uit de hand van God aanvaardt, die wordt ongeduldig en veracht God.

In de tweede plaats: God heeft twee manieren om te straffen. De ene manier is, dat Hij straft in genade, als een vriendelijke Vader en maar voor een tijd. De andere is, dat Hij dat doet in toorn, als een strenge Rechter en dan voor eeuwig. Als God de mens aanraakt, dan is de menselijke natuur zwak en angstig, ze kan eerst niet weten of God haar uit toorn of uit genade aanraakt. En omdat ze vreest voor de toorn begint ze te roepen: 'Ach God, straf mij niet in Uw toorn.' Dat is: laat Uw straf in genade zijn en tijdelijk, wees een Vader en geen Rechter. Zoals ook de heilige Augustinus spreekt: 'Ach God, brand hier maar, hak hier maar, sla hier maar, maar verschoon ons dáár voor Uw rechterstoel.' Hij bidt niet om helemaal ongestraft te blijven, want dat zou immers geen goed teken zijn. Maar hij vraagt om als een kind door Vader gestraft te worden.

In de derde plaats: dat hier in deze Psalm door een zondaar – of eigenlijk door Christus, in naam van een zondaar – gesproken wordt, blijkt wel duidelijk als Hij ook over straf spreekt, want God straft ons niet om onze rechtvaardigheid. Alle heiligen en christenen moeten daarom belijden dat ze zondaren zijn en vrezen voor de rechterstoel van God, want deze Psalm bedoelt alle mensen en zondert niemand uit. Daarom, wee over alle mensen die niet vrezen, hun zonden niet gewaarworden en rustig het ontzaglijke oordeel van God tegemoet gaan, tot Hem, aan Wie toch geen enkel goed werk behagen kan.

VERS 2:

HEERE, WEES MIJ GENADIG, WANT IK BEN ZWAK.

'HEERE, ontferm U over mij,' of: - wees mij genadig. Dat wil zeggen: bewijs mij genade, opdat ik in mijn angst en vrees niet sterf of tot wanhoop verval.

VERS 3:

GENEES MIJ, HEERE, WANT MIJN BEENDEREN ZIJN VERSCHRIKT – MIJN ZIEL IS ZEER VERSCHRIKT. ACH U, HEERE, HOE LANG?

'HEERE, maak mij gezond,' of: - genees mij. Dat wil zeggen: versterk mij, bewijs mij hulp in deze ellende.

'Want al mijn beenderen zijn verschrikt.' Dat wil zeggen: al mijn sterkte en kracht zinkt ineen vanwege de vrees voor Uw straf. En omdat nu mijn eigen kracht mij in de steek laat, geef mij toch Uw sterkte.

Hierbij kunnen we opmerken, dat deze Psalm – en die eraan gelijk zijn – nooit volledig verstaan of gebeden wordt, tenzij de mens zijn ellende voor ogen heeft, zoals dat gebeurt bij het sterven en zijn laatste gang uit deze wereld. Zalig zijn zij, die dit al tijdens hun leven ondervinden, want het moet naar de ondergang toe met ieder mens. Wanneer nu de mens op die manier ondergaat en tot niets wordt met al zijn krachten, werken en gehele bestaan, zodat er niets meer dan een ellendige, verdoemde, verlaten zondaar overblijft, dan komt de Goddelijke verlossing en kracht. Het Boek Job beschrijft dit zo: 'Wanneer u meent dat u verloren bent, dan eerst zult u te voorschijn breken als de Morgenster' (Job 11:17).*

(*) Luther gebruikte in 1517 niet alleen de Vulgaat maar ook andere Latijnse vertalingen bij de verklaring van de zeven Boetpsalmen. Deze tekstweergave uit 1517 heeft Luther hier weer ongewijzigd opgenomen in de uitgave van 1525

‘En mijn ziel is zeer verschrikt.’ God wil niemand kracht en troost geven, of hij moet daarom bidden uit de grond van zijn hart. Niemand zal echter uit de grond van zijn hart kunnen bidden, als hij zich niet eerst volkomen verschrikt en verlaten voelt. Zolang hem namelijk dít niet overkomt, weet hij niet wat hem mankeert en hij voelt zich veilig door zijn vertrouwen op anderen of doordat hij troost vindt bij zichzelf óf bij andere schepselen. Nu neemt God ook deze troost van hem weg, opdat Hij hem Zijn troost kan aanbieden en schenken. Hij maakt de ziel innig bedroefd en laat haar treuren en vurig naar troost verlangen. Op die manier zijn alle straffen van God in werkelijkheid vriendelijke beschikkingen, om ons te brengen tot een zalige vertroosting. Het maakt niet uit dat de dwazen deze orde van God, zelf verhinderen en tegenstaan door hun bevreesde en aan God vertwijfelde harten. Dat is dan ook de reden dat ze niet weten dat God Zijn goedheid en vriendelijkheid onder toorn en straf verborgen houdt en ze ons op deze manier schenkt.

‘Ach HEERE, hoe lang nog?’ Voor alle mensen die lijden duurt de tijd lang – echter ook omgekeerd – voor hen die vrolijk zijn duurt de tijd kort. Maar bijzonder lang duurt de tijd wel voor hen, die déze smart in hun ziel dragen, dat ze zich zo verlaten en vergeten voelen, dat het schijnt dat God geheel van hen geweken is. Zoals men weleens zegt: dat één uur gestraft te worden in het vagevuur erger is dan om op aarde duizend jaar pijn te lijden.*) Hier op aarde echter is geen groter lijden voor ons geweten, dan om te ondervinden dat God ons verlaten heeft en met Zijn waarheid, gerechtigheid, wijsheid, Geest en Leven van ons geweken is. Dan blijft er alleen nog zonde, donkerheid, droefheid, zuchten en klagen bij ons over. Dit alles is voor de ziel als een druppel of voorsmaak van de helse pijn en eeuwige straf, daarom wordt ook het hele lichaam, merg en been – dat is de levenskracht van de ziel – ja, de hele mens is erdoor aangetast.

(*) Luther maakt hier een toespeling op het toen nog algemeen heersende RK volksgeloof over het z.g. vagevuur, waarin hijzelf, in 1525, niet meer geloofde.

VERS 4:

KEER WEDER, HEERE, EN VERLOS MIJN ZIEL – RED MIJ OM UW
GOEDERTIERENHEID WIL. WANT IN DE DOOD GEDENKT MEN U NIET – WIE
ZAL U DANKEN IN DE HEL?

‘Keer weder, HEERE, en verlos mijn ziel.’ Als God Zich van ons afkeert, dan wil dat zeggen dat we inwendig alle moed verliezen en zo verlaten zijn, dat een verschrikkelijke ontzetting onze ziel bevangt. Deze ervaring mag wel gezien worden als een gevoel dat de eeuwige straf al begonnen is. Zo staat het ook in een andere Psalm: ‘Maar toen U Uw aangezicht verborgen hebt, verschrikte ik’ (Psalm 30:8). Het terugkomen van God geeft opnieuw hulp en ondersteuning door de vreugdevolle hoop, die in onze harten herleeft. Daarom spreekt David hier: ‘Verlos mijn ziel’, als wilde hij zeggen: mijn ziel is geheel verzonken en verloren – trek of ruk haar weer uit het verderf.

‘Verlos mij,’ of: maak mij gezond. Dit gaat over de ergste en ernstigste ziekte van de ziel. De ziel zou daardoor tot het eeuwige verderf worden gebracht, als deze daarin zou moeten blijven.

‘Vanwege van Uw goedheid,’ of: vanwege van Uw genade. Dat betekent: niet vanwege de waardigheid van mijn verdienste, maar alleen vanwege Uw goedheid, opdat deze alleen geprezen, bemind en geloofd mag worden, want U wilt de

onwaardigen daarmee te hulp komen! Als God immers iemand zou helpen omdat hij het verdiend had, dan zou deze mens met recht méér geëerd en geprezen worden dan de genade van God. Dat zou echter de grootste smaad zijn die Hem aangedaan kon worden. Als dus de genade van God geprezen zal worden, dan moet elke verdienste en elke waardigheid tot niets worden. Alleen de verzoeking – waarover de psalmist spreekt – zal dit bewerken.

‘In de dood toch kan niemand aan U denken.’ Dat wil zeggen: de doden kunnen U niet loven, ook prijzen ze Uw goedheid niet dat doen alleen de levenden. Dat staat ook in een andere Psalm: ‘Niet de doden zullen U loven, of zij die in de hel gevaren zijn, maar wij, die leven, zegenen God, nu en voor eeuwig’ (Psalm 115:17 en 18). Daaruit blijkt dat de dichter hier niet alleen spreekt van de lichamelijke dood maar ook van de geestelijke dood – waarbij de ziel dood is. Zonde toch is de dood van de ziel, maar de kwelling van het geweten is haar hel. Wie in deze ellende ligt, voelt zowel de zonde als de straf op de zonde. Daarom zegt hij: ‘Laat mij toch niet in deze dood en in de hel blijven, maar maak mij uit genade levend – naar Uw goedheid. Verlos mij van de hel door Uw troost.’

Op die manier geeft dit vers te verstaan, dat dit lijden de poort en ingang is tot de eeuwige zonde en straf. Dat wil zeggen: tot de dood en de hel. Zo spreekt ook koning Hiskia als hij – onder zware aanvechtingen – zegt: ‘Ik moet tot de poorten der hel gaan midden in mijn leven’ (Jes. 38:10). Daarmee wil hij zeggen: juist nu ik dacht dat de beste tijd van mijn leven gekomen zou zijn.

‘Wie zal U in de hel danken?’ Daarom heeft de dichter gezegd: – ‘lof en dank brengen’. namelijk, vanwege van Uw goedheid. Want de hel, waar Uw barmhartigheid niet is, looft U niet. Daarentegen hoont en lastert zij Uw rechtvaardigheid en waarheid. Juist de kennis van deze rechtvaardigheid en waarheid is de allerbeste wetenschap die de heiligen in hun lijden hebben en daardoor worden zij ook behouden. Wat het overige betreft zijn ze immers in ieder opzicht de verdoemden gelijk, zoals het ook in de laatste Boetpsalm staat: ‘Verberg Uw aangezicht niet van mij, opdat ik niet gelijk zou zijn aan hen, die in de groeve neerdalen’ (Psalm 143: 7).

Dit echter is het verschil tussen de heiligen en de anderen: dat zij – namelijk de heiligen – de liefde tot God behouden en dat ze meer bezorgd zijn dat het liefhebben, loven en eren van God bij hen zou ophouden, dan dat ze verdoemd zouden worden. Daarom zegt David hier niet: in de hel is geen vreugde of blijdschap, maar: - ‘daar is geen lof en dank.’ Hij wijst er hier op, dat niemand in de hel God goedgezind is. Als hij daar dus heen zou gaan, dan moest hij aan de verdoemden gelijk worden in hun afkeer van God en net als zij, ook God niet loven en danken. Dat echter zou voor hem erger zijn dan alle denkbare pijn en smart. Daarom staat er in het Hooglied: ‘De liefde van God is sterk als de dood en haar ijver vast als de hel’ (Hooglied 8:6). Namelijk, omdat deze liefde ook in dodelijke en helse smarten blijft. Zo zegt God ook door Jesaja: ‘Vanwege van Mijn roem [= eer, dank of lof] zal Ik Mij, u ten goede, van het kwaad onthouden, opdat u niet uitgeroeid wordt’ (Jes. 48:9, vert. 1545). Dat wil zeggen: een hartelijke liefde [= eer, dank en lof] tot Mij, wil Ik aan u in uw lijden geven. Dat zal u bewaren en behouden, want de anderen die dit niet hebben, gaan onder in hun lijden. Daarom staat er in de Psalm: ‘Ik zal de HEERE loven en aanroepen, dan wordt ik van mijn vijanden verlost’ (Psalm 18:4, vert. 1545). Op die manier moeten lijden, dood, ja zelfs de hel door ons overwonnen worden. Deze worden echter niet overwonnen als men vlucht of ongeduldig wordt, maar wel door de goedgunstigheid, overgave en liefde tot God in het lijden te behouden. Dit is voor de oude Adam harde en scherpe taal, vooral dan, als hij nog fris en groen is, maar daar is niets aan te doen.

VERS 5:

IK BEN VERMOEID VAN MIJN ZUCHTEN – IK DOE MIJN BED DE GEHELE
NACHT ZWEMMEN – IK DOORWEEK MIJN LEGERSTEDE MET TRANEN.

‘Ik ben vermoeid van mijn zuchten.’ Dat wil zeggen: ik heb veel en zwaar gezocht, zozeer, dat dit zuchten mijn werk is geweest. Het leven valt mij zwaar en moeilijk, want het bestaat uit niets anders dan uit zuchten. Zo zegt men ook wel: ‘Ik heb mijzelf vermoeid of uitgeput met lopen,’ of: – ‘door mijn werk,’ of met iets dergelijks. Zo ook hier: ‘Ik heb mijzelf vermoeid en bezig gehouden met mijn zuchten,’ of: - ik vind geen rust meer vanwege mijn zuchten.

‘Ik overspoel mijn bed met tranen.’ Dat wil zeggen: zozeer moet ik wenen, dat mijn tranen – als het ware – mijn bed doen zwemmen. Datzelfde zegt de dichter ook in het hierna volgende.

‘En met mijn tranen doorweek ik mijn legerstede.’ Dit is iets wat in eigenlijke zin niet mogelijk is. Het is ook nooit gehoord of gelezen dat een heilige dat letterlijk zo overkomen is. Daarom zijn deze woorden op geestelijke manier gesproken en moeten ook geestelijk verstaan worden, en wel dat de ziel zo hevig met lijden belast is, dat ze, als het lichaam het maar zou kunnen, wel zo zou willen huilen als hier staat geschreven. Daarom wat zijn wil betreft, is het alsof het gebeurd is. Als het lichaam zou meemaken wat de ziel ondervindt die inwendig de straf van God voelt, dan moest het lichaam – in de hitte van deze toorn – binnen een uur vergaan, zoals sneeuw smelt voor de zon.

VERS 6:

MIJN GEDAANTE IS VERGAAN VANWEGE DE TOORN, EN IS OUD GEWORDEN,
WANT IK WORD VAN ALLE KANTEN BENAUWD.

‘Mijn gedaante is vergaan vanwege de toorn.’ Dat wil zeggen: mijn voorkomen en mijn hele lichamelijke bestaan, is verachtelijk en onaanzienlijk geworden. Dat komt allemaal vanwege de toorn van God die ik gevoeld heb. Die van deze wereld zijn, verzorgen hun lichaam evenwel met zijde of goud en richten prachtige maaltijden aan, zoals in het evangelie over de rijke man geschreven staat. Maar ik ben – door de toorn van God – de arme en vuile Lazarus gelijk geworden (Lukas 16:19 vv).

‘En is oud geworden, want ik word van alle kanten benauwd,’ of: - beangstigd. Dat wil zeggen: ik ben ongeschikt voor enig werk, als een oud mens. Want dit gevoel van de straf van God zorgt ervoor dat alle krachten verteerd worden. Voor zo iemand lijkt het net alsof het gewicht van hemel en aarde op hem liggen en alle mensen hem tegen zijn. Hij vindt immers nergens troost, maar alleen verschrikking en de toorn van God.

VERS 7:

WIJKT VAN MIJ, ALLE WERKERS DER ONGERECHTIGHEID, WANT DE HEERE
HEEFT DE STEM VAN MIJN WENEN GEHOORD.

‘Wijkt van mij, alle werkers der ongerechtigheid.’ Hiermee worden niet allerlei soort van zondaren bedoeld, maar juist zij die aangezien worden voor grote heiligen en

wijzen. Dat blijkt uit het evangelie van Mattheüs (7:22 en 23). Daar haalt de Heere Christus zelfs een gedeelte van dit vers aan tegen hen die op de jongste dag zullen zeggen: 'Wel, Heere, hebben wij niet in Uw Naam gepredikt en vele wondertekene gedaan?' Deze wijzen en heiligen worden dan door Christus *operarii iniquitatis*, dat is: *werkers der ongerechtigheid* genoemd, omdat ze het goede niet op de goede manier doen, [namelijk, niet uit of door het geloof].

Op deze manier vaart de dichter hier uit tegen de trotse en verwaande heiligen, die nog nooit de toorn van God gevoeld hebben of tot kennis van hun zonden gekomen zijn. Dat is dan ook de reden dat ze de Goddelijke genade in Christus niet geloven, vertrouwen, aanroepen, kennen of verkondigen. Ze verleiden juist zichzelf en met zichzelf ook anderen, door hun werken en hun geruste vermetelheid, en door hun vertrouwen op hun verdiensten voor God. De dichter wenst wel, dat ook deze mensen de toorn van God eens zouden voelen, opdat ze van hun vermetelheid afgebracht, tot zichzelf zouden komen.

'Want God heeft de stem van mijn wenen gehoord.' Dat wil zeggen: met God is het zo gesteld, dat Hij graag luistert naar hen die moeten roepen en klagen, maar niet naar hen die gerust en zonder banden zijn. Daarom bestaat een goed leven niet in uitwendige werken en vertoon, maar in een zuchtende en bedroefde geest, zoals in de vierde Boetpsalm staat: 'De offeranden Gods zijn een gebroken geest – een gebroken en verslagen hart zult U, o God, niet verachten' (Psalm 51:19). Of in een andere Psalm: 'De HEERE is nabij allen die van een gebroken hart zijn' (Psalm 34:19). Wenen is daarom beter dan werken en lijden overtreft al het doen.

VERS 8:

DE HEERE HEEFT MIJN SMEKEN GEHOORD – DE HEERE HEEFT MIJN GEBED AANGENOMEN.

'De HEERE heeft mijn smeken gehoord, mijn gebed heeft de HEERE aangenomen.' Deze woorden zijn niets anders dan het spreken van een geestelijk arme ziel, die niets anders heeft dan droefheid, maar die toch bidt en smeekt met een vast geloof, sterke hoop en in blijvende liefde. Zo moet het eigenlijk met het leven en bestaan van iedere gelovige gesteld zijn. Buiten God mag hij niets weten en niets bezitten en zelfs God mag hij niet anders hebben dan alleen door het geloof. Zo komt het dat de anderen door God niet verhoord worden. Ze roepen wel – maar niet met hun hart. Ze zijn niet hongerig en dorstig. Dat is dan ook de reden dat ze niet worden gedreven om te roepen of te bidden want ze zijn verzadigd en vol!

VERS 9:

AL MIJN VIJANDEN MOETEN BESCHAAMD EN VERSCHRIKT WORDEN – ZICH OMKEREN EN ZICH PLOTSSELING SCHAMEN.

'Al mijn vijanden moeten beschaamd en verschrikt worden.' Dat betekent: hun verwaandheid is uiterst schadelijk en gevaarlijk. Ze prijzen zichzelf in hun hart alsof het er allemaal goed met hen voor zou staan. Ach God! Ze weten helaas niet hoe rampzalig ze zijn. Daarom zou het goed voor hen zijn om tot zichzelf te komen en te beseffen hoe schandelijk en ellendig ze zijn in de ogen van God. Want de hoge

geestelijke en wijze mensen kunnen immers niet anders denken dan dat ze het goed met zichzelf getroffen hebben. Ze zijn gerust en hebben hoge gedachten van zichzelf. Ze weten niet dat ze dwazen zijn, maar zij alleen zeggen goede dingen, doen alleen goede dingen en zij alleen overdenken heilige zaken. In hun gedachten zijn ze iets bijzonders in vergelijking met anderen en ze kennen daarom maar weinig mensen die hun gelijk zijn. Het is niet anders! Dit is echter de grootste blindheid op aarde. Immers, hoe meer van deze voortreffelijke eigenschappen ze hebben of menen te hebben, in dezelfde mate zijn ze in de ogen van God verachtelijk en schandelijk. En dat wil de dichter juist, dat ze dat zouden erkennen en inzien. Want ze zouden wel anders worden als ze tot zichzelf zouden komen en van zichzelf zouden schrikken.

‘Zich omkeren.’ Dat wil zeggen: omdat ze te diep en te ver van God afgekeerd en weggegaan zijn moeten ze geheel omgekeerd worden.

‘En zich plotseling schamen.’ Dat wil zeggen: voor zichzelf – inwendig – in hun eigen ogen, omdat ze nu gewend zijn zichzelf geheel in ere te houden. Echter ook uitwendig voor de mensen, want dat is bevorderlijk voor de inwendige schaamte en schande. Overigens is deze uitwendige schaamte op zichzelf nutteloos. Ja, zelfs schadelijk, als de inwendige schaamte er niet bijkomt.

AMEN

DE TWEEDE BOETPSALM, PSALM 32

(weergave 1525)

Een onderwijzing van David. –

1. Zalig is hij, aan wie de overtredingen vergeven zijn – van wie de zonde bedekt is.
2. Zalig is de mens, aan wie de HEERE de zonde niet toerekent – in wiens geest geen bedrog is.
3. Want toen ik het wilde verzwijgen, versmachtte mijn gebeente door mijn dagelijks huilen.
4. Want Uw hand was dag en nacht zwaar op mij – mijn sap verdroogde als in de zomer. Sela.
5. Daarom maak ik U mijn zonden bekend en verberg ik mijn misdaden niet. Ik sprak: 'Ik wil aan de Heere mijn overtredingen belijden.' Toen hebt U aan mij de misdaad van mijn zonde vergeven. Sela.
6. Daarom zullen alle heiligen U aanbidden op een welgelegen tijdstip. Daarom, als de grote watervloeden komen, zullen ze hen niet aanraken.
7. U bent mijn bescherming, U zult mij voor angst behoeden en mij met gezangen van verlossing omgeven. Sela
8. Ik zal u verstand geven en u de weg wijzen die u wandelen moet – Ik zal u met Mijn ogen leiden.
9. Weest niet als paarden en muilezels die geen verstand hebben – die men toom en bit in de mond moet leggen, als ze niet tot u willen naderen.
10. De goddeloze heeft veel te lijden, maar wie op de HEERE hoopt, die zal de goedertierenheid omringen.
11. Verheugt u in de HEERE en weest vrolijk, rechtvaardigen, en looft Hem die oprecht van hart zijn.

VERS 1:

ZALIG IS HIJ, AAN WIE DE OVERTREDINGEN VERGEVEN ZIJN – VAN WIE DE ZONDE BEDEKT IS.

Het is alsof de dichter zeggen wil: niemand is zonder overtredingen, maar alle mensen zijn zondig voor God. Ook zij zijn dat, die ijverig bezig zijn met werken van gerechtigheid en nu denken dat ze zo uit de ongerechtigheid zullen komen. Niemand toch kan zichzelf verlossen. Daarom: zalig zijn zij, niet die geen zonde hebben of zichzelf eruit werken, maar alleen zij, aan wie God de zonden uit genade vergeeft. Wie zijn dat dan? – dat staat in het vijfde, zesde en zevende vers.

‘Van wie de zonden bedekt is.’ Niemand is toch zonder misdaden. God ziet die bij ons allen heel duidelijk. Zalig echter zijn zij, bij wie Hij ze toedekt, bij wie Hij ze niet ziet, er aan denken, of er van weten wil, maar die geheel vergeeft uit louter genade. Dat zijn zij die de zonden niet zelf toedekken of vergeten, niet zichzelf vrijspreken en vergeven, maar die ze opmerken, er kennis van dragen, ze overdenken en veroordelen.

VERS 2:

ZALIG IS DE MENS, AAN WIE DE HEERE DE ZONDE NIET TOEREKENT – IN WIENS GEEST GEEN BEDROG IS.

‘Zalig de mens, aan wie de HEERE de zonde niet toerekent.’ Dat betekent tegelijk: niet zalig, maar rampzalig is hij, die zichzelf de zonde niet toerekent. Dat is de mens die in zichzelf behagen schept, meent dat hij vroom is, geen gewetensangst kent, zich voor onschuldig houdt, zich daarmee troost en daarop vertrouwt. Terwijl toch de apostel zegt: ‘Ik ben mij geen ding bewust, maar daardoor ben ik niet gerechtvaardigd’ (1 Korinthe 4:4). Het is alsof Paulus wilde zeggen: zalig is alleen hij, aan wie God de zonde niet toerekent en wel zó, dat God van zijn zonde geheel niet weten wil. Dat zijn zij, die voortdurend zichzelf veroordelen om hun menigvuldige zonden en gebreken.

‘In wiens geest geen bedrog is.’ Dat betekent dat iemands eigen hart hem niet bedriegt. Dat wél het geval is met iemand die aan de buitenkant vroom schijnt te zijn en niets anders van zichzelf denkt dan dat hij vroom is en God liefheeft. Dat hij van binnen door zijn eigen gedachten bedrogen wordt weet hij niet. Hij dient God immers niet om God Zelf, maar uit eigenbelang en daarom is hij vroom. Dit verkeerde, valse, bedrieglijke vertoning verleidt de grote, blinkende en geestelijke mensen nog het meest van al. Ze dragen echter door hun *vrome leven* en vele *goede werken* geen vruchten en letten niet ernstig op hun geest en hun diepste bedoelingen. Ze willen ook niet weten, dat geen enkel mens vrij is van deze bedrieglijke en schadelijke leugen, maar dat het op de bodem van ieders hart leeft en alleen door de genade van God uitgedreven wordt. Daarom noemt de dichter het een bedrog in de geest. Het is dus geen leugen die de mens met opzet gebruikt en bewust verzint – tegen zichzelf of tegen een ander – maar waarin hij leeft en die hem aangeboren is. Dit bedrog laat zich graag bedekken en versieren door een goed leven, zodat die mens zal zingen dat hij zonder zonde en buiten gevaar is. Nu is pas het verschrikkelijke vuil goed verborgen! Dat noemen de geleerde doctoren: *amorem sui*, wanneer de mens vanwege vrees voor de hel of hoop op de hemel en niet omwille God Zelf vroom is. Het is echter moeilijk om dit te begrijpen en nog moeilijker om het kwijt te raken. Het één zowel als het ander kan alleen door de genade van de Heilige Geest gebeuren.

Nu moeten we hierbij opmerken dat de profeet hier vier verschillende ondeugden noemt: ongerechtigheid, misdaad, zonde en bedrog. Als we die vier willen onderscheiden, dan is *ongerechtigheid*, dat de mens niet vroom is voor God. Hij berooft God van wat Hij moet hebben. Dat wil zeggen van Godsvreze en goede

werken. Dat is het eerste verlies. Het tweede is *misdaad*. Dat zijn de boze werken, die als tweede verlies volgen uit het eerste. Net zoals uit armoede diefstal voort kan komen, of echtbreuk, verraad en dergelijke. En tot deze ongerechtigheid behoren ook de goede werken die gedaan worden als men van de echte vroomheid, die uit genade geboren wordt, verstoken is en deze mist. Het derde gebrek is *zonde*. Dat is de verdorven natuur. Die is overgebleven en blijft altijd zolang zonde of onrecht gedaan wordt. Het is de boze lust en begeerte, de vrucht die ons aangeboren is en die zeer diep in ons steekt. Dit gebrek verleidt ons tot de eerste twee ondeugden. Hier in de tijd is het een blijvende zonde. Ze is dodelijk in zichzelf, als God ze niet uit genade zou voorbijgaan in die mensen die er berouw over hebben en begeren om ervan verlost te worden. Daarom zegt de profeet dat God ze hun niet toerekent. Alsof hij wil zeggen: ze is er, maar God wil ze uit genade niet aanzien. Ze is er dus elke dag en wordt spoedig dodelijk als de mens vermetel wordt en er niet voortdurend om treurt. Daaruit komt in de vierde plaats *bedrog* voort. Dat is een misleiding en een geraffineerd bedrog in alle mensen die zich oefenen in goede werken en zich verbeelden dat ze vroom zijn en menen dat ze daarom onschuldig zijn. Ze geloven niet dat de barmhartigheid van God onze zonden alleen uit louter genade niet toerekent.

VERS 3:

WANT TOEN IK HET WILDE VERZWIJGEN, VERSMAGTTE MIJN GEBEENTE DOOR MIJN DAGELIJKS HUILEN.

‘Want toen ik het wilde verzwijgen.’ Dat betekent: ik wilde niet van die zonden weten of ze zien. Ik meende vroom te zijn en zag het bedrog niet.

‘Toen versmachtte mijn gebeente door mijn dagelijks huilen.’ Dat betekent: ik had geen vrede en voortdurend een bezwaard, kwaad geweten, dat mij verzwakte en ellendig maakte. Het liet me niet met rust, omdat ik de zonde niet beled en U niet om genade smeekte.

VERS 4:

WANT UW HAND WAS DAG EN NACHT ZWAAR OP MIJ – MIJN SAP VERDROOGDE ALS IN DE ZOMER. SELA.

‘Want Uw hand was dag en nacht zwaar op mij.’ Daar zorgt mijn kwaad geweten voor, dat niet anders doet, dan mij de toorn van God voor ogen stellen. Het lijkt alsof het geweten met een knuppel boven mij staat, waardoor er geen vrede in mijn hart kan zijn.

‘Mijn sap verdroogde als in de zomer. Sela.’ Want door deze last drogen hart, moed en geest uit. Zelfs het lichaam van die mens verzwakt.

VERS 5:

DAAROM MAAK IK U MIJN ZONDEN BEKEND EN VERBERG IK MIJN MISDADEN NIET. IK SPRAK: 'IK WIL AAN DE HEERE MIJN OVERTREDINGEN BELIJDEN.' TOEN HEBT U AAN MIJ DE MISDAAD VAN MIJN ZONDE VERGEVEN. SELA.

'Daarom maak ik U mijn zonde bekend.' Nu word ik gewaar, dat er niets beters is dan voor U te belijden dat ik louter zonde ben en dat er geen goed aan mij is. Dit alles opdat alleen Uw genade geprezen en begeerd wordt en ieders roem en vertrouwen op verdiensten en goede werken moet vergaan!

'En ik verberg mijn misdaden niet.' Zoals die mensen wél doen bij wie het bedrog in de geest een ongegrond vertrouwen wekt, omdat ze zichzelf zonder vrees durven rechtvaardigen en zichzelf voor onschuldig houden. Daarom maken ze ook ruzie met andere mensen, want ze vallen in hoogmoed, toorn, haat, ongeduld, oordelen, kwaadspreken en roddelen. Door hun *onschuld* worden ze pas écht schuldig! En ze houden daarbij nog vol dat ze in alles toch juist, goed en recht gehandeld hebben. Zulke mensen verbergen hun boosheid heel goed. Ze kijken immers naar hun vroomheid en belijden hun zonde niet oprecht voor God – ze spreken ook niet over het inwendige bedrog van hun geest. Maar oprechte mensen verbergen hun zonde niet. Ze worden niet boos of driftig, ook al zou men hen onrecht aandoen. Want zij zijn van mening dat hen geen onrecht aangedaan kán worden – ze vinden immers geen enkele gerechtigheid in zichzelf. Dat zijn gelukkige mensen! God gaat aan hun zonden voorbij en delgt ze uit. Omdat ze hun zonden niet zelf bedekken of verbergen, bedekt en verbergt God ze.

'Ik sprak.' Dat betekent: nu zie ik, dat ik zó moet spreken en doen. Het kan en mag niet anders. Het is of de dichter wil zeggen: zo genadig bent U, zo graag hoort U een oprechte bekentenis en ootmoedige schuldbelijdenis, dat U ook dadelijk troost en opricht, zodra de mens zich wil verootmoedigen. Zodra iemand inziet dat hij een zondaar is en U oprecht zijn nood klaagt, zodra is hij ook rechtvaardig en aangenaam voor U.

'Ik wil aan de Heere mijn overtredingen belijden.' Dat betekent: ik zal mijzelf afkeuren, dan zal God me goedkeuren. Ik zal mijzelf verachten, dan zal God me eren. Ik zal mijzelf aanklagen, dan zal God me verontschuldigen. Ik zal tégen mijzelf spreken, dan zal God vóór mij spreken. Ik zal van mijn schuld vertellen, dan zal Hij van mijn vergeving vertellen, zoals Hij ook deed bij Maria Magdalena in het huis van Simon de melaatse (Lukas 7:47-50).

'Toen hebt U aan mij de misdaad van mijn zonde vergeven. Sela.' U vergaf ze mij. De reden hiervan is dat ik mijzelf de ongerechtigheid van mijn zonde heb aangerekend en ze als zodanig beleden heb. Toen hebt U aan mij de misdaad van mijn zonde vergeven.

VERS 6:

DAAROM ZULLEN ALLE HEILIGEN U AANBIDDEN OP EEN WELGELEGEN TIJDSTIP. DAAROM ALS DE GROTE WATERVLOEDEN KOMEN, ZULLEN ZE HEN NIET AANRAKEN.

‘Daarom zullen alle heiligen U aanbidden.’ Dat betekent: ze zullen heiligen zijn, omdat ze hun boosheid aan U klagen en om genade bidden. Let wel: *U!* - want of ze misschien heilig schijnen te zijn voor de mensen, daar letten ze niet op. Ze vrezen voor Uw oordeel en weten dat hun heiligheid voor U niets betekent. Ze wachten nederig op Uw genade.

‘Op een welgelegen tijdstip.’ Die tijd is er, zo dikwijls de mens belijdt wie en wat hij voor God is. Of ook: - ‘in de tijd der genade.’ Want dat is de geschikte tijd om te bidden, zoals de profeet Jesaja zegt: ‘Ik heb u verhoord in de aangename tijd’ (Jesaja 48:8). Dat ondervinden de heiligen als God hen aanraakt en bezoekt met het licht van Zijn genade.

‘Daarom, als de grote watervloeden komen.’ En wel vooral als zware verzoeken en vreselijke aanvechtingen als watergolven op hem aankomen en hem als door een zondvloed willen verzwelgen. Dat wil dan dit zeggen: dat die mens heilig is, die niet steunt op zijn eigen heiligheid, maar op de Rotssteen van Uw gerechtigheid – dat is op Christus! Dat zijn zij die zichzelf aanklagen, bestraffen en veroordelen. Maar zo kan het ook uitgelegd worden: als men hem vanwege zijn nederige leven vervolgt.

‘Dan zullen ze hen niet aanraken.’ Dat betekent: ze zullen de ziel geen schade kunnen toebrengen, al zouden ze zelfs lijf en leven erbij verliezen.

VERS 7:

U BENT MIJN BESCHERMING, U ZULT MIJ VOOR ANGST BEHOEDEN EN MIJ MET GEZANGEN VAN VERLOSSING OMGEVEN. SELA.

‘U bent mijn bescherming, ‘ of: - mijn schuilplaats. In al deze aanstormende wateren van de aanvechting bent U mijn Rotssteen waarop ik sta, zodat ze mij niet kunnen verdrinken en verzwelgen.

‘U zult mij voor angst behoeden.’ Dat is: voor de wateren van aanvechtingen die mij van alle kanten omringen.

‘En mij met gezangen van verlossing omgeven.’ Dat wil zeggen: dat ik overal van Uw genade roem en dat ik de aanvechtingen overwin en vrolijk ben.

VERS 8:

IK ZAL U VERSTAND GEVEN EN U DE WEG WIJZEN DIE U WANDELEN MOET – IK ZAL U MET MIJN OGEN LEIDEN.

‘Ik zal u verstand geven en u de weg wijzen die u wandelen moet.’ De weg waarop Ik wil dat u zult gaan. U bidt dat Ik u zal verlossen. Laat dat voor u geen zorg zijn! Leer Mij niet, leer uzelf niet, laat Mij u leren. Ik zal een goede Leermeester voor u zijn. Ik zal u op de weg leiden, waarop u naar Mijn welbehagen kunt gaan. U meent dat het verkeerd is, als het niet gaat zoals u denkt. Dat denken is voor u schadelijk en hindert Mij. Het moet niet volgens uw verstand, maar bóven uw verstand gaan. Buig u in onverstand, dan geef Ik u Mijn verstand. Onverstand is het goede verstand. Niet weten waarheen u gaat, betekent: pas goed weten waarheen u gaat. Mijn verstand

maakt u juist onverstandig. Op deze manier ging Abraham uit zijn vaderland en hij wist niet waarheen (Genesis 12:1 vv). Hij gaf zich over aan Mijn weten en liet zijn verstand varen en toen is hij gekomen langs de goede weg tot het juiste doel. Zie, dat is de weg van het kruis! Die kunt u niet vinden, maar Ik zal u leiden als een blinde. Daarom niet u, niet een of ander mens, niet een schepsel, maar Ik, Ik Zelf, zal u onderwijzen in de weg waarop u moet gaan. Niet het werk dat u kiest, niet het lijden dat u bedenkt, maar wat tegen uw keuze, tegen uw denken en tegen uw begeren in, aan u wordt gegeven. Dat is het, volg daar. Daar roep Ik u. Wees daar leerling, want dan is het de goede tijd en uw Meester is dan gekomen. Wees dan geen paard of een redeloos dier. Volg u Mij en verlaat uzelf. Zie dan vervolgens:

‘Ik zal u met Mijn ogen leiden.’ Dat wil zeggen: Ik zal u niet verlaten! U zult niet ondergaan! Ik zal u niet vergeten! Mijn ogen zullen over u open zijn! U mag zelf uw ogen sluiten, omdat Mijn ogen u zien. Hebt u niet gelezen: ‘De ogen van God zijn op de vromen’ (Psalm 34:16), en dat de berg Moria *Dominus videbit* heet? (Genesis 22:14). Dat is zonder twijfel omdat Ik alleen zal voorzien, zoals Ik daar voor Abraham ook voorzien heb in iets waarin hijzelf volstrekt niet kon voorzien. Dat is – kort gezegd – dat God niets anders van ons verlangt, dan een waar en eenvoudig geloof en een vast vertrouwen, namelijk, een gegronde hoop en verwachting op Hem. In deze tekst worden geloof, hoop, ootmoed en geduld niet uitdrukkelijk genoemd, maar wel wat de echte natuur is van deze deugden. Er zijn veel mensen die schrijven over deugden, maar ze prijzen ze meer naar de letter dan dat ze de inhoud van de woorden aanwijzen.

VERS 9:

WEEST NIET ALS PAARDEN EN MUILEZELS DIE GEEN VERSTAND HEBBEN – DIE MEN TOOM EN BIT IN DE MOND MOET LEGGEN, ALS ZE NIET TOT U WILLEN NADEREN.

‘Weest niet als paarden en muilezels die geen verstand hebben.’ Dat zijn mensen die God niet laten regeren. Zij zijn als de natuurlijke dieren die geen geest hebben. Ze willen alleen gehoorzamen als ze ertoe aangezet worden. Als ze niets voelen of merken dan gehoorzamen ze niet. De dingen op geestelijke manier verstaan, kunnen ze niet. Paarden en muilezels zijn immers niet geschapen om dingen te begrijpen die alleen door de geest verstaan kunnen worden. Dit is de reden dat ze niet – in geestelijke zin – tot liefde of lijden bewogen worden. Zo zijn ook de mensen die niets méér willen doen, laten of lijden, dan enkel datgene wat ze met hun zintuigen kunnen bevatten en begrijpen, voelen en gewaarworden. Zij kunnen de diepte van Gods verstand niet begrijpen. Het is met hun verstand net als met het verstand van een paard: ze komen niet verder dan de dingen die men voelt of ziet. Dat is: wat men met handen tasten en met ogen zien kan.

‘Die men toom en bit in de mond moet leggen, als ze niet tot u willen naderen.’ Dat betekent: God houdt niet van mensen die door wetten gedwongen moeten worden, zoals de dieren met een toom. God houdt van mensen die vrij en gewillig, zonder dwang van de wet Hem dienen in geest en liefde.

VERS 10:

DE GODDELOZE HEEFT VEEL TE LIJDEN, MAAR WIE OP DE HEERE HOOPT,

DIE ZAL DE GOEDERTIERENHEID OMRINGEN.

‘De goddeloze heeft veel te lijden,’ Dat zijn de mensen die eigen meester zijn. Ze kunnen de leiding van God niet verdragen. Ze wandelen alleen naar hun eigen goeddunken. Evenwel menen ze dat zij God op de beste manier eren en dienen! Niemand is zo gehoorzaam, vroom en rechtvaardig als zij. Zij hebben immers – dat denken ze – goede bedoelingen en wat uit die goede bedoelingen voortkomt, moet daarom vanzelf óók goed zijn. Zulke mensen vinden in God altijd een tegenstander, want ze hebben een verheven hart. Ze onderwerpen zich ook niet aan de wil van God. Daarom móéten ze wel veel lijden en verduren. Dat wil zeggen: al hun moeite en arbeid is geheel tevergeefs en zonder de minste verdienste of beloning. Ze hebben immers geen goed geweten dat op God hoopt – zodoende is hun hele *goede leven* niets anders dan sloven en slaven. Daarom, omdat ze gedreven worden door de wet en hun bezwaarde geweten – net zoals paarden en muilenezels voortgedreven worden.

‘Maar wie op de HEERE hoopt, die zal de goedertierenheid omringen.’ De goddelozen worden daarentegen vervolgd door het oordeel en de toorn van God. Dat belooft niet veel goeds. Maar zij willen op eigen benen staan en hun hoop vestigen op hún goede mening. Rechtvaardige mensen hopen echter niet op zichzelf of op hun eigen goeddunken, ook zijn zij van zichzelf niet zo zeker. Zij worden omringd door goedertierenheid, zodat ze daarom gezegend en gelukkig zijn. Om die reden besluit de psalmist, terwijl hij over hen spreekt:

VERS 11:

VERHEUGT U IN DE HEERE EN WEEST VROLIJK, RECHTVAARDIGEN, EN LOOFT HEM DIE OPRECHT VAN HART ZIJN.

‘Verheugt u in de HEERE en weest vrolijk, rechtvaardigen.’ Dat betekent: u die op God vertrouwt, mag u nu ook in God verheugen. U, die niet op uzelf vertrouwt of zich in uzelf verheugt, maar wanhoopt aan uzelf en treurt over uzelf. U, die uzelf verfoeit en geheel geen behagen in uw eigen gedachten hebt.

‘En looft Hem die oprecht van hart zijn.’ Dat betekent: wees vrijmoedig en onbevreesd. Verhef u, beroem u in God, wees vrolijk, als iemand die zingt van blijdschap. Want een hart dat oprecht is voor God, hoeft niets meer in zichzelf of iets anders te zoeken, want het rust en staat vast op het eeuwige goed! Dat is: alleen op God! Daarom heeft het reden tot zingen, loven, danken, roemen, pronken en pralen in overvloed. Dat zegt de apostel ook: ‘Wie roemen wil, beroeme zich in God’ (1 Korinthe 1:31). Maar de op zichzelf gerichte zielen, die altijd in zichzelf zoeken en met zichzelf bezig zijn, die pronken met hun valse voorstellingen en hun bedrieglijke goede bedoelingen – zij roemen in zichzelf maar niet in God.

AMEN

DE DERDE BOETPSALM: PSALM 38

(weergave 1525)

Een Psalm van David, om te gedenken. –

1. HEERE, straf mij niet in Uw toorn en kastijd mij niet in Uw grimmigheid.
2. Want Uw pijlen steken in mij, en Uw hand drukt mij neer.
3. Er is niets gezonds aan mijn lichaam vanwege Uw spreken, en er is geen vrede in mijn beenderen vanwege mijn zonde.
4. Want mijn zonden zijn over mijn hoofd gegaan - als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden.
6. Mijn wonden stinken en zijn vervuild vanwege mijn dwaasheid.
7. Ik ga gekromd en diep gebukt - de hele dag ga ik treurig.
8. Want mijn ingewanden drogen uit, en er is niets gezonds aan mijn lichaam.
9. Ik ben geheel bezweken en zeer verbrijzeld - ik kerm vanwege de onrust van mijn hart.
10. HEERE, voor U is al mijn begeerte, en mijn zuchten is voor U niet verborgen.
11. Mijn hart beeft, mijn kracht heeft mij verlaten - en het licht van mijn ogen is niet bij mij.
12. Mijn geliefden en vrienden staan tegenover mijn plaag, en mijn naasten staan van verre.
13. En die mij naar de ziel staan, spannen strikken, en die mijn kwaad zoeken, vertellen en verzinnen elke dag leugens.
14. Ik echter moet zijn als een dove, ik hoor niet, en als een stomme, die zijn mond niet opendoet.
15. En moet zijn als een die niet hoort, en die geen tegenspraak in zijn mond heeft.
16. Maar op U, HEERE, wacht ik - U, HEERE, mijn God, zal mij antwoorden.
17. Want ik denk dat zij zich toch niet over mij verblijden! Als mijn voet wankelde, zouden zij zich hoog tegen mij verheffen.
18. Want ik ben bestemd om te lijden en mijn leed is steeds voor mij.

19. Want ik maak U mijn ongerechtigheid bekend, en ben bekommerd vanwege mijn zonde.

20. Maar mijn vijanden leven en zijn machtig - en die mij zonder oorzaak haten, zijn met velen.

21. En die mij kwaad voor goed vergelden, zijn tegen mij, omdat ik het goede najaag.

22. Verlaat mij niet, HEERE - mijn God, wijk niet van mij!

23. Haast U om mij bij te staan, HEERE, mijn zaligheid. (*)

(*) Het vers-nummer 5 van deze Psalm ontbreekt in deze WA weergave. Het vierde vers gaat hier (= WA 18, 491, 15) direct over in het zesde vers. De Psalm zelf is echter wél compleet weergegeven. In de hier volgende verklaring wordt vers 3 gesplitst, waardoor er weer wel een opeenvolgende nummering van verzen ontstaat.

Deze Psalm toont ons op het aller-duidelijkst de manier van doen, de woorden, werken, gedachten en houding van een oprecht boetvaardig hart.

VERS 1:

HEERE, STRAF MIJ NIET IN UW TOORN EN KASTIJD MIJ NIET IN UW GRIMMIGHEID.

‘HEERE, straf mij niet in Uw toorn.’ Met het woordje ‘straf’ wordt bestraffen door middel van woorden bedoeld, zoals men een misdadiger beschuldigt of bezweert.

‘En kastijd mij niet in Uw grimmigheid.’ Dat kastijden gebeurt met de daad. Ook in de tweede Psalm staat dit geschreven: ‘Dan zal Hij tot hen spreken in Zijn toorn.’ En daarna: ‘En in Zijn grimmigheid zal Hij hen verschrikken.’ Dat wil dan zeggen: eerst straft Hij met woorden en dan pas op een gevoelige manier.

VERS 2:

WANT UW PIJLEN STEKEN IN MIJ, EN UW HAND DRUKT MIJ NEER.

‘Want Uw pijlen steken in mij.’ De woorden van God, waarmee Hij in de Schrift bestraft en dreigt, zijn de pijlen die hier genoemd worden. De mens die deze pijlen voelt, roept uit: ‘Heere, straf mij niet in Uw toorn.’ Niemand voelt echter deze pijlen, dan alleen zij, bij wie die in het hart gestoken worden en het geweten verschrikken. De mensen bij wie God deze in het hart schiet, zijn vol vrees. Maar bij mensen die niet vrezen – die verhard zijn – zijn deze pijlen afgevallen, alsof ze een harde rots geraakt hebben. Dit gebeurt zolang de woorden alleen door mensen gepredikt worden, zonder dat God [of: de Heilige Geest] meewerkt en de pijlen inwendig doet treffen.

‘En Uw hand drukt mij neer.’ Dat betekent: het zijn niet alleen Uw toornige en dreigende woorden die diep in mijn hart dringen. Ook Uw daden van toorn treffen mij nu steeds en drukken mij.

VERS 3:

ER IS GEEN VREDE IN MIJN BEENDEREN VANWEGE MIJN ZONDE.

‘Er is geen vrede in mijn beenderen vanwege mijn zonde.’ Dat betekent hetzelfde als de woorden in de eerste Boetpsalm: ‘HEERE, wees mij genadig, want ik ben zwak’ (Psalm 6:3). Het vlees is te zwak en te ziek voor het lijden. Het kan de hand van God en Zijn straffen niet dragen.

VERS 4:

ER IS NIETS GEZONDS AAN MIJN LICHAAM VANWEGE UW SPREKEN.

‘Er is niets gezonds aan mijn lichaam vanwege Uw spreken,’ of: - vanwege Uw dreigen. Want de toorn van God verschrikt zozeer, dat ook de beenderen beven, en vlees en merg verdwijnen.

‘Vanwege mijn zonde,’ of: vanwege het bewustzijn of de kennis van mijn zonde. Want door de pijlen en toornige woorden van God word ik mij bewust van de zonde in mijn hart. Dat veroorzaakt innerlijke onrust en schrik in het geweten en in alle vermogens van de ziel. Het maakt ook uitwendig het lichaam helemaal ziek. Als de zaken er zo voor staan, gaat het goed met de mens, want zo is het Christus ook vergaan.

VERS 5:

WANT MIJN ZONDEN ZIJN OVER MIJN HOOFD GEGAAN - ALS EEN ZWARE LAST ZIJN ZE MIJ TE ZWAAR GEWORDEN.

‘Want mijn zonden zijn over mijn hoofd gegaan,’ of: mijn misdaden zijn tot boven mijn hoofd gekomen. Dat betekent: ze hebben mij geheel neergedrukt. Ze zijn sterker en met meer dan ik ben. Dat komt door de pijlen [waarover gesproken is in het tweede vers]. Die maken de zonde zó talrijk, zó groot, zó krachtig, dat de mens zichzelf daarvan niet meer kan verlossen of redden, maar eronder bezwijkt en neerligt.

‘Als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden.’ Dat wil zeggen: zwaarder dan ik kan verdragen. Zoals ook staat in een andere Psalm: ‘HEERE God, onze misdaden liggen zwaar op ons – wil onze ongerechtigheid genadig zijn’ (Psalm 65:4). Zo vertrappt de zonde ons, totdat de genade komt en de zonde vertrappt en ons hoofd boven haar verheft. Dan heersen en regeren wij over haar in plaats van zij over ons. Maar zij die in zonden liggen, om het even of ze geestelijk dood of ál te heilig zijn, die voelen van deze dingen niets. Daarom is het een wonderlijke zaak: wie géén zonde heeft, die voelt en heeft ze, en wie wél zonde heeft, voelt ze niet en heeft ze niet. Want het is onmogelijk dat iemand in waarheid over de zonde klaagt, als hij niet eerst in gerechtigheid en genade leeft. De ene duivel jaagt de andere er immers niet uit.

Ook klagen dezelfde zonden elkaar niet aan. De ene wolf gromt immers ook niet tegen de andere! En toch schijnt het onmogelijk dat een mens zonder zonde is als hij daar zelf gedurig over klaagt. Hij kan immers geen verzinsels aan God vertellen. Het moet wáár zijn dat hij zonde heeft, zoals de dichter hier ook zelf zegt. Toch moet het óók waar zijn dat hij zonder zonde is. Op dezelfde manier, zoals Christus tegelijkertijd waarachtig levend én dood was, zo moeten echte christenen tegelijkertijd vol zonde en ook zonder zonde zijn.

VERS 6:

MIJN WONDEN STINKEN EN ZIJN VERVUID VANWEGE MIJN DWAASHEID.

‘Mijn wonden stinken en zijn vervuild,’ of: mijn wonden stinken en etteren. Zoals wonden en zweren aan het lichaam vuil worden, etteren en stinken, zo is het ook met de zondige gebreken van de natuur. Ze vervuilen en gaan stinken als men ze niet dagelijks verzorgt en geneest met de zalf van genade, met het water van Gods Woord en door gebed en boete [= berouw, vernedering, bekering, schuldbelijdenis enzovoort] ze wast. Nu gaan de mensen rustig voort zonder op deze gebreken te letten, net alsof ze gezond zouden zijn. Daarom volgt hierop:

‘Door het zien van mijn dwaasheid.’ Dat wil zeggen: door de kennis van mijn dwaasheid. Want deze wijsheid is het zout en water dat de wonden reinigt. Deze wijsheid is niets anders dan een grondige zelfkennis. Dat staat ook in Spreuken: ‘Waar ootmoed is, is wijsheid’ (Spreuken 11:2). Deze zelfkennis laat immers niet toe dat de mens zich zo naar het verderf laat voeren. Dwaasheid daarentegen bestaat daarin, dat de mens zelf niet ziet hoe het met hem gesteld is, maar meent dat hij geheel gezond is. De pijlen van Gods Woord echter openbaren deze dwaasheid, zodat de mens inziet hoe blind hij geweest is met betrekking tot de kennis van zichzelf. Daarom is dit de betekenis van deze woorden: toen ik mijn dwaasheid en mijn gebrek aan zelfkennis beleed, heb ik ook ingezien hoe beklagenswaardig vuil en stinkend mijn wonden zijn. Iets wat ik voorheen in mijn dwaasheid niet zag! Daarom:

VERS 7:

IK GA GEKROMD EN DIEP GEBUKT - DE HELE DAG GA IK TREURIG.

‘Ik ga gekromd en diep gebukt.’ Net als een mens die zich verdrietig en ellendig voelt. Dat is te zien aan zijn hele houding: zo iemand laat hoofd en schouders hangen en heeft geen zin om zich op te heffen. Hij wil niet zien, horen of spreken, maar slaat zijn ogen neer.

‘De hele dag ga ik treurig.’ Dat zijn echte kenmerken van diep berouw over de zonde, zoals de tollenaar in het evangelie ook zijn ogen niet durfde opslaan (Lukas 18:13). Hij was bedroefd en boog zich neer naar de aarde, nog meer met zijn hart dan met zijn lichaam.

VERS 8:

WANT MIJN INGEWANDEN DROGEN UIT, EN ER IS NIETS GEZONDS AAN MIJN LICHAAM.

‘Want mijn ingewanden drogen uit,’ of: - verdorren. Dat betekent: ik ben zo vol angst en benauwdheid, dat ik inwendig – als het ware – van dorst zou sterven. Zo dor en onvruchtbaar maakt dit lijden mij! Dat maken alle mensen mee die zo bovenmate ontsteld en angstig zijn. Dat bedoelt ook de tekst in Spreuken: ‘Geef wij aan de bedroefden’ (Spreuken 31:6).

‘En er is niets gezonds aan mijn lichaam.’ Zoals ook in het vierde vers staat. Het lichaam kan deze angst in het geweten niet verdragen en hetzelfde geldt voor de beenderen.

VERS 9:

IK BEN GEHEEL BEZWEKEN EN ZEER VERBRIJZELD - IK KERM VANWEGE DE ONRUST VAN MIJN HART.

‘Ik ben al te zeer gestoten en verslagen,’ zoals een treurig hart. Dat is geheel verslagen door die grote schrik in het geweten.

‘Ik huil vanwege de onrust van mijn hart.’ Zoals een leeuw brult. Dat wil zeggen: als het hart zo vol is van lijden en zuchten, dat het zich niet in kan houden – het breekt uit in een klaaglijk roepen.

VERS 10:

HEERE, VOOR U IS AL MIJN BEGEERTE, EN MIJN ZUCHTEN IS VOOR U NIET VERBORGEN.

‘HEERE, voor U is al mijn begeerte, en mijn zuchten is voor U niet verborgen.’ Dat betekent: mijn verlangen is zo groot, dat ik het met woorden niet kan zeggen. Ik weet niet hoe ik bidden moet! Mijn hart, dat ziet U, maar wat moet ik verder zeggen? Mijn leed is groter dan mijn klagen kan zijn. Dat staat ook in de eerste Boetsalm: ‘Ik ben vermoeid van mijn zuchten.’

VERS 11:

MIJN HART BEEFT, MIJN KRACHT HEEFT MIJ VERLATEN – EN HET LICHT VAN MIJN OGEN IS NIET BIJ MIJ.

‘Mijn hart beeft.’ Dat zijn allemaal tekenen van grote verschrikking, wanneer het hart bonst en beeft vanwege de grote toorn van God.

‘Mijn kracht heeft mij verlaten.’ Dat wil zeggen: al mijn kracht is verdwenen en ik ben in alle dingen uitgeput en moedeloos. Zo spreekt Christus ook: ‘Mijn hart is als gesmolten was en mijn kracht is verdroogd’ (Psalm 22:15 vv). Dat wordt allemaal

veroorzaakt door de pijlen van God. Die veroorzaken deze inwendige ellende.

‘En het licht van mijn ogen is niet bij mij.’ Dat betekent: mijn aangezicht straalt geen licht en blijdschap meer uit. Ik kijk niet vrolijk en opgewekt, maar vermoeid, bedroefd en treurend.

VERS 12:

MIJN GELIEFDEN EN VRIENDEN STAAN TEGENOVER MIJN PLAAG, EN MIJN
NAASTEN STAAN VAN VERRE.

‘Mijn geliefden en mijn vrienden staan tegenover mijn plaag.’ Dat betekent: ook mijn beste vrienden lijken wel schuw geworden. Ze vluchten weg van mijn ellende. Dergelijke woorden staan ook op ander plaatsen: mijn verwanten vluchten van mij, want ze verschrikken vanwege de toorn van God tegen mij, zodat ze mij ook niet meer durven troosten. (vgl: Job 19:9, Psalm 69:9, 38:12, 31:12, 88:9 en 88:19).

‘En mijn naasten staan van verre.’ Ze staan erbij en kijken toe, om te zien hoe het afloopt. Ze ontfermen zich niet over mij, omdat ze bang zijn anders ook gestraft te worden door de onderdrukkers die mij vervolgen [hier wijst Luther, al is het dan niet met zoveel woorden, op het lijden van Christus, en wel op deze profetie uit de Psalm over de gebeurtenissen rond het kruis, drie evangelisten vermelden dit *staan van verre*, namelijk in: Mattheüs 27:55, Markus 15:40 en Lukas 23:49].

VERS 13:

EN DIE MIJ NAAR DE ZIEL STAAN, SPANNEN STRIKKEN, EN DIE MIJN KWAAD
ZOEKEN, VERTELLEN EN VERZINNEN ELKE DAG LEUGENS.

‘En die mij naar de ziel staan, spannen strikken.’ Hier toont de dichter waar zijn lijden vandaan komt. Namelijk, dat hij, vanwege Gods Woord en gerechtigheid, uitwendig, door boze en kwade onderdrukkers wordt aangevallen. Hierdoor verschrikt hij ook inwendig en vreest voor de toorn van God. Daar komen dan allerlei oude zonden weer tevoorschijn. Dat zijn zonden, die hij anders nooit gevoeld of overdacht zou hebben. Het gaat over zonden die allang verteerd zijn [of: die al lang geleden begraven zijn]. Een ongeluk komt zelden alleen.

‘En die mijn kwaad zoeken, vertellen en verzinnen elke dag leugens.’ Dat betekent: ze vallen mij aan met leugens en valse aanklachten. Ze verzinnen allerlei zaken tegen mij om mij om te brengen.

VERS 14:

IK ECHTER, MOET ZIJN ALS EEN DOVE, IK HOOR NIET, EN ALS EEN STOMME,
DIE ZIJN MOND NIET OPENDOET.

‘Ik echter, moet zijn als een dove, ik hoor niet, en als een stomme, die zijn mond niet opendoet.’ Dat betekent: ik moet ze gelijk geven. Ik moet stilzwijgen als een stomme.

Mijn spreken en antwoorden doen er niet toe en hebben geen waarde. Het is alles immers vergeefse moeite.

VERS 15:

EN MOET ZIJN ALS EEN DIE NIET HOORT, EN DIE GEEN TEGENSPRAAK IN ZIJN MOND HEEFT.

Bovendien moet ik ze ook niet bestraffen of veroordelen. Ik moet mijn mond houden en ongelijk hebben. Luisteren doen ze immers toch niet! Ze razen en tieren. Ze laten zich toch niets gezeggen!

VERS 16:

MAAR OP U, HEERE, WACHT IK - U, HEERE, MIJN GOD, ZAL MIJ ANTWOORDEN.

‘Maar op U, HEERE, wacht ik - U, HEERE, mijn God, zal mij antwoorden.’ Dat zijn woorden van een echt, zeker en vast geloof. Dat laat in tijden van nood alles varen en houdt zich alleen aan Gods Woord en genade. Zo iemand twijfelt er ook niet aan of God hem zal verhoren en helpen. Toch wil hij niet bepalen wanneer of waardoor God redden moet. Nee, hij zegt eenvoudig: ‘U zult mij wel antwoorden, op U blijf ik hopen.’

VERS 17:

WANT IK DENK: DAT ZIJ ZICH TOCH NIET OVER MIJ VERBLIJDEN! ALS MIJN VOET WANKELDE, ZOUDEN ZIJ ZICH HOOG TEGEN MIJ VERHEFFEN.

‘Want ik denk dat zij zich toch niet over mij verblijden!’ Ik heb er mij zorgen over gemaakt en heb bij mijzelf gedacht: o God, laat ze geen vreugde aan mij beleven. Laat ze uiteindelijk geen gelijk krijgen, maar dat ze zoals in de eerste Boetsalm [Psalm 6] staat, beschaamd en te schande worden.

‘Wankelen met de voet’ Dat wil zeggen: dat ik in deze strijd het onderspit delf en niet kan blijven staan. Dat is de reden waarom ik op U hoop, want ik wordt nu door de nood gedwongen. Wanneer ze toch zouden winnen, zou ik eeuwig door hen bespot worden en zij zouden gelijk krijgen. Daarover maakt ik mij zorgen en daarvoor ben ik bevreesd, want dan zou Uw Woord immers ook tot een spot moeten worden! Dit vers laat zien hoe een lijdend mens vol vrees en zorg moet aanzien dat de goddelozen zich zo hoog verheffen. De dichter denkt dat het spoedig met hem gedaan is als ze zo doorgaan. Dat laat God echter niet gebeuren. Wanneer het hen echter voor de wind gaat, zodat ze het goed voor elkaar menen te hebben, doet Hij hen vallen. Daarmee maakt Hij de rechtvaardigen weer vrolijk.

VERS 18:

WANT IK BEN BESTEMD OM TE LIJDEN EN MIJN LEED IS STEEDS VOOR MIJ.

‘Want ik ben bestemd om te lijden en mijn leed is steeds voor mij.’ Zo spreekt en denkt een hart dat veel moet lijden, dat steeds het een na het ander meemaakt: Ach, lieve God, komt er dan nooit een einde aan het lijden? Als dit of dat voorbij is, komt weer het volgende. Ik zie het wel, ik ben bestemd om te lijden, ik moet altijd ellende ondervinden. Zoals een andere Psalm ook zegt: ‘De rechtvaardige moet veel lijden, maar God redt hem uit dat alles’ (Psalm 34:20).

VERS: 19

WANT IK MAAK U MIJN ONGERECHTIGHEID BEKEND, EN BEN BEKOMMERD VANWEGE MIJN ZONDE.

‘Want ik maak mijn ongerechtigheid bekend.’ Dat betekent: het is ook niet onrechtvaardig dat mij al dit lijden overkomt. Mijn oude Adam moet daardoor immers van zijn zonden gereinigd worden en afsterven.

‘En ben bekommerd vanwege mijn zonde.’ Dat betekent, net als in de vierde, dat is in de hierna volgende Boetpsalm: ‘Mijn zonde is mij altijd voor ogen en ik wil mijn zonde belijden’ (Psalm 51:5). In die Psalm heeft het dezelfde betekenis als hier.

De trotse, wijze, rechtvaardige en heilige mensen zijn bestemd om vrede en rust, gemak en eer te ontvangen en dat ook te hebben. Er staat hen niets voor ogen wat hen bedroeft of pijn doet, maar alleen wat vrolijk en blij maakt. Ze verbergen hun zonde, namelijk door ze niet uit te spreken [om ze te belijden]. Ze denken er niet eens aan. Ze denken alleen aan hun vroomheid en aan de zonde van andere mensen, dat kun je ook in het volgende vers lezen. Met iemand die echt rechtvaardig is, is dat heel anders zoals deze twee verzen ons leren. Ook de heilige apostel Paulus zegt immers dat de zonde in hem woont en dat hij gevangen genomen is door de zonde, hoewel hij toch niets kwaads deed, maar daarentegen juist veel goeds (vgl. Romeinen 7:23).

Ook Christus gebiedt al de Zijnen om hun eigen ziel [of: leven] te haten. Nu moet er toch niets anders gehaat worden dan alleen de zonden. Hoe komen de zonden dan in de vromen, zodat ze die haten moeten? Christus zegt toch niet, dat ze alleen de zonden uit het verleden moeten haten, waarvoor al boete gedaan is en die nu vergeven zijn. Ze moeten hun ziel en het zondige leven haten, iets wat buiten twijfel nog in hen is (Lukas 14:26). Deze zonden tellen de verwaande heiligen niet eens mee. Ze leven rustig verder en zeggen: het zijn dagelijkse zonden, ze zijn niet tegen het gebod van God. Als dat waar is, waarom gebiedt Christus dan om ze te haten? Waarom klaagt de apostel dan dat de zonden hem gevangen nemen? (Romeinen 7:23). Want tegen de dagelijkse zonden is geen gebod gegeven en ze nemen ook niemand gevangen, beweren ze.

VERS 20:

MAAR MIJN VIJANDEN LEVEN EN ZIJN MACHTIG - EN DIE MIJ ZONDER OORZAAK HATEN, ZIJN MET VELEN.

‘Maar mijn vijanden leven en zijn machtig, en die mij zonder oorzaak haten, zijn met velen.’ Dat betekent: ik moet veel lijden en het gaat slecht met mij. Met mijn vijanden gaat echter goed. Dat wordt ook in de profetieën van Jeremia en in Habakuk beschreven (Jeremia 12:1 en Habakuk 1). Leven betekent hier namelijk: een goed en gerust leven leiden. Mijn vijanden zijn machtig en sterk, ik daarentegen word zonder ophouden verdrukt. Zij worden vereerd, maar ik word gelasterd. Zij hebben vrede, maar ik strijd. Hun aantal groeit. Ze hebben ook veel vrienden die op hun hand zijn, die hen prijzen, die het met hen houden. Ik echter ben alleen en verlaten, niemand kiest mijn kant of is mij gunstig gezind. Zo geheel onderscheiden is het leven van de echte heiligen van het leven van de schoon schijnende, geveinsde en bedrogen heiligen.

VERS 21:

EN DIE MIJ KWAAD VOOR GOED VERGELDEN, ZIJN TEGEN MIJ, OMDAT IK HET GOEDE NAJAAG.

‘En die mij kwaad voor goed vergelden, zijn tegen mij, omdat ik het goede najaag.’ Dat wil zeggen: zij die in hun eigen ogen wijs en rechtvaardig zijn, kunnen niet anders dan goed met kwaad vergelden. Het goede onderwijs, dat men hun geeft en wat leert wat tot hun behoud is – dat is toch een goed ding! – haten ze. Ze geven er vervolgingen en martelingen voor terug. Bovendien maken ze iedereen verdacht. Ze beledigen en spreken kwaad van alle andere mensen die ook het goede zoeken en hen navolgen. Daardoor komt het dat dit goede niet openbaar komt, dan alleen in het kruisdragen en in het tot niets worden van de mens die verborgen is in God. Zij echter willen niet tot niets worden met hun mooie leven en schone schijn. Ze willen óók iets zijn, en anders zijn ze boos en stichten onheil. En toch verbeelden zij zich daarmee het goede na te volgen. In werkelijkheid is het echter het kwade. Op die manier werken ze mee aan hun eigen ondergang. Daar houdt de vrome zich ver bij vandaan en daarom wordt hij ook nog door hen verdacht gemaakt.

VERS 22:

VERLAAT MIJ NIET, HEERE – MIJN GOD, WIJK NIET VAN MIJ.

‘Verlaat mij niet, HEERE – mijn God! wijk niet van mij,’ of: wees niet verre van mij. Ik ben eenzaam door ieder verlaten en veracht, daarom, neem U mij aan, en verlaat mij niet. De natuur van God is dat Hij iets maakt uit niets. Wie daarom nog niet niets is, uit hem kan God ook niets maken. De mensen maken echter het een uit het ander, dat is – geestelijk gezien – echter een geheel ijdel en nutteloos werk. Daarom neemt God alleen eenzame en verlatene aan. Hij maakt niemand gezond dan alleen zieken – maakt niemand ziende dan alleen de blinden – maakt niemand levend dan alleen de doden – maakt niemand rechtvaardig dan alleen zondaren – maakt niemand wijs dan alleen dwazen. In het kort gezegd: Hij ontfermt Zich alleen over ellendigen en Hij geeft Zijn genade alleen aan hen die geen genade bezitten. Een verwaande heilige,

of een wijze, of een rechtvaardige kan daarom geen deel aan God krijgen. Ook kan het werk van God werk in zo iemand geen gestalte krijgen. Deze mens blijft steken in zijn eigen werken en maakt van zichzelf een denkbeeldige, schoonschijnende, nagemaakte heilige – dat is niets anders dan een huichelaar!

Vers 23:

‘HAAST U OM MIJ TE HELPEN, HEERE, MIJN ZALIGHEID.’

‘Haast U om mij te helpen, HEERE, mijn zaligheid.’ Haast U om mij te helpen, want alle anderen haasten zich tot mijn verderf. Gods hulp is immers niet waar hulp van mensen is, ja, waar geen vervolging is, waar mensen zichzelf of elkaar niet vervolgen. God is geen Vader van de rijken, maar van de armen, van de weduwen en de wezen. De rijken moeten ledig heengaan.

‘O God van mijn zaligheid.’ Dat wil zeggen: ik geen zaligheid of verlossing zoek, niet bij mijzelf en ook niet bij iemand anders. U bent mijn hulp alleen! Zo staat het ook in de Psalm: ‘De God van mijn gerechtigheid heeft mij verhoord.’ Dat wil zeggen: Die deze gerechtigheid geeft en schenkt. De verwaande heiligen hebben echter zaligheid, verlossing en genoegdoening van en in zichzelf. Hun hulp is niet de hulp waar God mee helpt. Ze hebben zichzelf geholpen, omdat ze niet veroordeeld zijn en dat ook niet willen zijn.

AMEN.

DE VIERDE BOETPSALM: PSALM 51

(weergave 1525).

Een Psalm van David, om voor te zingen - toen de profeet Nathan tot hem kwam, nadat hij tot Bathseba was ingegaan. –

1. Ach God, wees mij genadig naar Uw goedertierenheid - delg mijn overtreding uit naar Uw grote barmhartigheid.
2. Was mij volkomen van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonden.
3. Want ik erken mijn overtreding, en mijn zonde is steeds voor mij.
4. Tegen U alleen heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen.
5. Daarom zult U recht blijven in Uw woorden, en rein bevonden worden als U zult richten.
6. Zie, ik ben in ongerechtigheid ontvangen – in zonden ben ik uit mijn moeder voortgekomen.
7. Zie, U hebt de waarheid lief, het innerlijke en verborgene van Uw wijsheid hebt U mij geopenbaard.
8. Bespreng mij met hysop, dan word ik rein - was mij, dan word ik witter dan sneeuw.
9. Laat mijn oren vreugde en troost horen, dan zullen de beenderen zich verheugen, die verbrijzeld zijn.
10. Wend Uw aangezicht af van mijn zonden, en delg uit al mijn ongerechtigheid.
11. Schep in mij, o God, een rein hart, en vernieuw in mijn binnenste een rechte geest.
12. Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem Uw Heilige Geest niet van mij.
13. Geef mij opnieuw de troost van Uw zaligheid, en bevestig mij met een gewillige geest.
14. Ik wil de overtreders Uw wegen leren, en de zondaren zullen zich tot U bekeren.
15. Ach God, God van mijn zaligheid, verlos mij van bloedschulden, en laat mijn tong met vreugde Uw gerechtigheid roemen.
16. HEERE, open mijn lippen, en laat mijn mond Uw lof verkondigen.
17. Want U hebt geen lust in offers, anders zou ik die brengen, en brandoffers behagen U niet.
18. De offeranden Gods zijn een verbroken geest - een verbroken en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.

19. Doe wel aan Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem.

20. Dan zult U lust hebben aan de offers der gerechtigheid, offers die geheel verbrand worden en volkomen offers, dan zal men kalveren op Uw altaar offeren.

VERS 1:

ACH GOD, WEES MIJ GENADIG NAAR UW GOEDERTIERENHEID.

‘Ach God, wees mij genadig naar Uw goedertierenheid.’ Een oprecht berouwvol mens staat – in zijn hart en geweten – niets anders voor ogen dan zijn zonde en ellende. Daarom kan niemand deze woorden met volkomen ernst spreken die nog iets van raad of daad in zichzelf vindt. Zo iemand is nog niet volslagen ellendig, die naast de barmhartigheid van God nog een kleine troost in zichzelf vindt. De zin van dit vers is dus deze: Ach God, geen mens of schepsel kan mij helpen of troosten, zo groot is mijn ellende. Want mijn nood is niet lichamelijk of tijdelijk! Daarom kan behalve U – Die God bent en eeuwig – niemand of niets mij helpen. Ontferm U over mij, want zonder dat U Zich over mij ontfermt zijn alle dingen schrikwekkend en teleurstellend.

VERS 2:

EN DELG MIJN OVERTREDING UIT NAAR UW GROTE BARMHARTIGHEID.

‘En delg mijn overtreding uit naar Uw grote barmhartigheid.’ Dat zijn allemaal woorden die voortkomen uit een diep berouw. Dat berouw maakt de genade van God groot en veel, doordat het de zonde groot en veel maakt. Het is zoals de apostel zegt: ‘Waar de zonden groot zijn, daar is de genade ook groot’ (Romeinen 5:20). Daarom hebben de verwaande heiligen niet de goede smaak van de genade, want de zonden hebben hun smaak voor hen nog niet verloren.

VERS 3:

WAS MIJ VOLKOMEN VAN MIJN ONGERECHTIGHEID, EN REINIG MIJ VAN MIJN ZONDEN.

‘Was mij [meer] volkomen van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonden. Eerder heeft de dichter – zoals ‘beginnende’ mensen dat doen – gebeden om genade en vergeving voor begane zonden om zo een nieuw leven te mogen beginnen. Nu gaat hij verder tot aan het einde van deze Psalm en bidt steeds indringender dat hij meer en meer gewassen en gereinigd mag worden. De eerste genade is immers nog maar een begin van het wassen en reinigen. Zij die alleen de werkelijk [begane] uitwendige zonde zien en bovendien daarin volharden, verliezen deze genade weer en worden nog erger dan dat ze ooit geweest zijn. Ook al zien ze dat niet en menen ze dat dit niet waar is. Nu is het met ons zo gesteld: Adam moet uitgaan en Christus moet ingaan. Adam moet ondergaan en Christus alleen de overhand behouden.

Daarom komt er aan het wassen en reinigen in dit leven geen einde. Want Adam, die ons aangeboren is, maakt ook al onze góede werken, die we bij het ‘beginnen’ en ‘voortgaan’ in dit [nieuwe] leven doen, tot zonden en tot niets – als God tenminste geen acht zou slaan op de begonnen genade en reiniging.

VERS 4:

WANT IK ERKEN MIJN OVERTREDING, EN MIJN ZONDE IS STEEDS VOOR MIJ.

‘Want ik erken mijn overtreding, en mijn zonde is steeds voor mij.’ Dat is het verschil tussen de echte heiligen en zij die slechts heiligen in schijn zijn. De eersten zien hun gebreken: ze zijn niet wat ze moeten en willen zijn. Daarom veroordelen ze zichzelf en letten niet op andere mensen. De anderen erkennen hun gebreken echter niet en menen dat ze al zijn wat ze moeten zijn. Ze vergeten altijd zichzelf en zitten als rechters over de misdaden van andere mensen. Zij keren de tekst die in de Psalm staat precies om: Ik ken de gebreken van de anderen en de zonden van de anderen zijn steeds voor mijn ogen. Dat komt omdat ze hun eigen zonde achter hun rug en een balk in hun oog hebben (vgl. Mattheüs 7:3 vv).

VERS 5:

TEGEN U ALLEEN HEB IK GEZONDIGD, EN GEDAAN WAT KWAAD IS IN UW OGEN.

‘Tegen U alleen heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in Uw ogen.’ Dit is het vers dat leert om een dikke streep te zetten door al onze uitwendig goede werken en aan de lof en eer die de mensen ze schenken, geen geloof te hechten. Deze werken worden immers in onvolkomenheid en in gebrokenheid gedaan. Ze worden ook niet voor goed gehouden door God, tenzij we belijden dat ze slecht en verkeerd zijn. Daarom is de verklaring die dit vers alleen op de uitwendige zonden betreft, geheel zonder enige goede grond. Want behalve de uitwendige zonden doen we zeker – daarover bestaat geen twijfel – nog meer kwaad en zonde, niet alleen voor God – maar ook voor de mensen.

VERS 6.

DAAROM ZULT U RECHT BLIJVEN IN UW WOORDEN, EN REIN BEVONDEN WORDEN ALS U ZULT RICHTEN.

‘Daarom zult U recht blijven in Uw woorden.’ Wat is dat? Kan God niet rechtvaardig zijn, tenzij wij zondaren zijn? En wie zal God oordelen? Dat God in Zichzelf en in Zijn natuur door niemand wordt geoordeeld of gerechtvaardigd, is duidelijk. Hij is immers de eeuwige, bestendige, wezenlijke en onveranderlijke Gerechtigheid Zelf en de hoogste Rechter over alle dingen. Maar Zijn woorden en werken worden van de kant van de in eigen ogen rechtvaardige en vrome mensen voortdurend tegengesproken, weerstaan, geoordeeld en verdoemd. Tussen God en die mensen vinden voortdurend scherpe rechtsgedingen plaats over Zijn woorden en daden. Daarom betekent: ‘dat U in Uw woorden gerechtvaardigd zal worden,’ hetzelfde als: ‘dat Uw

woorden wáár en oprecht zullen blijken te zijn en als zodanig erkend mogen worden.'

'In Uw woorden' Nu is het op dit ogenblik niet mogelijk om alle woorden op te noemen, waar de verwaande heiligen tegenin gaan. We kunnen het wel samenvatten door te zeggen: dat is de hele Schrift en zijn alle woorden van God, die wijzen op het lijden van Christus. Dat betuigt Hij Zelf aan het slot van het evangelie van Lukas, namelijk dat de Schrift niets anders tot inhoud heeft, dan de door het lijden van Christus beloofde genade en vergeving van zonden – en dat wie in Hem gelooft zalig wordt en niemand anders (vgl. Lukas 24:44 vv). Deze waarheid én dit lijden van Christus én dit geloof – dat alleen zalig maakt – weerstaan alle mensen die geen zondaar willen zijn. Wel speciaal de mensen die al aan een goed leven begonnen zijn en nu niet meer van 'zondaar' zijn willen horen – zij willen nu niet meer geloven dat ze zondaren zijn! Ze zuchten ook niet ernstig naar Christus. Toch heeft God Christus in al Zijn woorden beloofd – namelijk dat Christus om de zonde zou sterven. Daarom: wie zich niet voor een zondaar wil houden of daarvoor gehouden wil worden, die doet niets anders dan dat hij God tot leugenaar maakt en zichzelf tot waarheid. Dat is de zwaarste zonde en afgoderij boven alle afgoderijen. Daarom spreekt de apostel Johannes: 'Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, verleiden wij onszelf en de waarheid is niet in ons' (1 Johannes 1:8). En verder: 'Indien wij zeggen dat wij niet zondigen, maken we God tot een leugenaar en Zijn Woord is niet in ons.'

'En rein bevonden worden als U zult richten.' Daarom spreekt de profeet hier: 'Opdat deze vreselijke zonde van vermeende heiligheid mij niet zou overkomen belijd ik, dat ik een zondaar ben voor U en niets goeds doe.' Daarom opdat de waarheid en het recht aan Gods kant blijven en God ook alle mensen overwint die met Hem twisten – of Hem in Zijn woorden veroordelen – en zichzelf rechtvaardigen. Want God zal tenslotte toch het recht behouden en overwinnen, nu in het heden der genade tot hun behoud, of straks in de ernst van de eeuwigheid tot hun ondergang. Het zal niemand iets helpen dat hij in de ogen van de mensen of in zijn eigen ogen rechtvaardig is. Van ons eigen oordeel én dat van andere mensen moeten we afzien en in vreze afwachten hoe God erover denkt.

VERS 7:

ZIE, IK BEN IN ONGERECHTIGHEID ONTVANGEN – IN ZONDEN BEN IK UIT MIJN MOEDER VOORTGEKOMEN.

'Zie, ik ben in ongerechtigheid ontvangen – in zonden ben ik uit mijn moeder voortgekomen.' Zie, zozeer is het waar dat ik voor U een zondaar ben, dat zelfs mijn natuur, de aanvang van mijn bestaan, mijn ontvangenis zonde is. Om maar niet eens te spreken van mijn woorden, werken en gedachten in het leven dat erop volgt. Hoe zou ik zonder zonde zijn als ik in zonden ontvangen en zonde mijn natuur en bestaan is? Een kwade boom ben ik en van nature een kind van de toorn en van de zonde. Zolang daarom deze natuur en dit bestaan ons eigen blijft, zolang zijn we zondaren en moeten zeggen: 'Vergeef ons onze schulden,' enzovoort – totdat het lichaam sterft en ondergaat. Want Adam moet sterven en vergaan voor Christus geheel kan opstaan. Dat begint met een boetvaardig [of: berouwvol] leven en komt tot voleinding door het sterven. Daarom is de dood heilzaam voor alle mensen die in Christus

geloven. De dood doet immers niets anders dan dat hij laat vergaan en tot stof en as worden, wat uit Adam geboren is – opdat Christus alleen in ons zij.

VERS 7 (VERVOLG) :

ZIE, U HEBT DE WAARHEID LIEF, HET INNERLIJKE EN VERBORGENE VAN UW WIJSHEID HEBT U MIJ GEOPENBAARD.

‘Zie, U hebt lust tot de waarheid.’ Dat betekent: de uitwendige en zich van buiten vertonende vroomheid is enkel bedrog, zonder grond en waarheid. Zij verbergt immers de zonde in het inwendige en is slechts een afbeelding van de echte, ware gerechtigheid. U bent daarvan een vijand, maar de mensen beminnen dat. U hebt de waarheid in het binnenste van het hart lief, zij hebben het uitwendige bedrog lief. U hebt waarheid lief, zij leugen en schijn. Daarom zeggen ze niet: ‘Voor U ben ik een zondaar,’ enzovoort.

‘Het innerlijke en verborgene van Uw wijsheid hebt U mij geopenbaard.’ De wijsheid van God wordt aan de trotse en verwaande heiligen slechts in haar uitwendige verschijningsvorm geopenbaard. De ootmoedigen echter wordt ze in haar inwendige waarheid en verborgen wezen getoond. Het uitwendige van deze wijsheid nu bestaat daarin, dat de mens meent God te moeten dienen met veel woorden, gedachten en werken, en wel om op die manier nabij God te komen. Dit is slechts uitwendige schijn, zodat het voor elk mens zichtbaar is en ook door iedereen gedaan kan worden. Het is immers voor iedereen mogelijk om dit na te volgen, zoals dat ook met allerlei gewoonten en manieren dikwijls gebeurt. In al die dingen zoekt men God – maar volkomen verkeerd en uitwendig. Inwendig kennen ze minder van Hem dan ieder ander mens, omdat ze zichzelf zoeken en ook op dezelfde manier proberen God te leren kennen.

‘Het innerlijke en verborgene van deze wijsheid,’ echter is niets anders dan zichzelf tot in de grond van zijn bestaan leren kennen en dan zichzelf haten en alle gerechtigheid niet bij zichzelf, maar bij God zoeken. Van zichzelf een afschuw hebben en hartelijk naar God verlangen. Dat wil zeggen: God nederig liefhebben en zichzelf loslaten. Deze inwendige, verborgen gerechtigheid wordt met al die uitwendige versieringen en manieren, woorden en werken, waarop de verwaande mens uit alle macht blijft staan, slechts als uit de verte aangeduid. Daarom haat God – Die het wezen en de waarheid liefheeft – hen die de schijn en de huichelarij liefhebben.

VERS 8:

BESPRENG MIJ MET HYSOP, DAN WORD IK REIN - WAS MIJ, DAN WORD IK WITTER DAN SNEEUW.

‘Bespreng mij met hysop, dan word ik rein,’ of: ontzondig mij met hysop, zodat ik rein word. Hier bewijst David meteen met een voorbeeld, wat hij even hiervoor gezegd heeft. Het is als wilde hij zeggen: Mozes en de priesters der Wet besprenkelden zichzelf en het volk met een bundeltje hysop, dat in het bloed van bokken gedoopt was, en daardoor beschouwden ze zichzelf als rein. Maar dat is slechts een

uitwendige vorm en gelijkenis zoals ook de huichelaars doen en niet de waarheid zelf, die daardoor wordt aangewezen en die U – o God – bedoelt en lief hebt. Het is ook niet het inwendige van Uw wijsheid, die U mij geopenbaard hebt. Daarom bid ik: Besprenkel U mij met het echte offerbloed van Jezus Christus. Daardoor word ik in waarheid en in het binnenste van mijn bestaan rein – zonder iets van mijn werk of kracht.

‘Was mij, dan word ik witter dan sneeuw,’ of: was mij, zodat ik sneeuwwit word. Dat betekent: het uitwendige wassen van handen en voeten naar de wet maakt mij níét rein. Het verleidt integendeel door haar schijn de mensen, die niet weten wat daarmee innerlijk bedoeld is en wat de ware, echte wijsheid is. Zo is dan het uitwendige besprengen met een bundeltje hysop en het wassen met water nutteloos voor de inwendige reiniging en besprenging. Het is alleen een zinnebeeldige handeling en een teken zonder meer. Zo is het ook met andere uitwendige vormen en ceremoniën, die niets anders tot uitdrukking willen brengen dan dat God op dergelijke wijze het innerlijk wil besprengen, wassen, toespreken, verzorgen en zo meer, door de genade van de Heilige Geest. Op die manier hebben dan ook de oude, lieve vaders de zinnebeeldige handelingen in het Oude Testament beschouwd en hebben daaronder het innerlijke en verborgene van de ware bedoeling en van de wijsheid van God begrepen.

VERS 9:

LAAT MIJN OREN VREUGDE EN TROOST HOREN, DAN ZULLEN DE
BEENDEREN ZICH VERHEUGEN, DIE VERBRIJZELD ZIJN.

‘Laat mijn oren vreugde en troost horen,’ of: laat mij vreugde en blijdschap horen. Dat betekent: al mijn doen en laten in uitwendige gerechtigheid is niet in staat mijn geweten te troosten en mijn zonde weg te nemen. Ondanks alle moeite en het goede wat ik doe, word ik gekweld door een angstig, verschrikt en bevreesd geweten. Dat duurt zolang tot U mij met genade besprengt en wast, en mij op die manier een goed geweten geeft, zodat ik Uw heimelijk fluisteren mag horen: ‘Uw zonden zijn u vergeven.’ Dat ervaart niemand, behalve hij die het hoort. Niemand ziet het, niemand begrijpt het. Het laat zich slechts horen en dat horen schenkt een vertroost, vrolijk geweten in een vast vertrouwen op God.

‘Dan zullen de beenderen zich verheugen, die verbrijzeld zijn,’ of: zodat de beenderen vrolijk worden die U verslagen hebt. De beenderen: dat zijn alle krachten van de ziel die door het zondige geweten als het ware afgemat en uitgeput zijn. Zij verheugen zich en worden verkwikt, wanneer het geweten de vreugde van de vergeving verneemt. De zonde is immers een zware, droeve en bange last. Door de uitwendige werken van de mens kan ze niet weggenomen worden, maar alleen door het werk van God in ons hart.

VERS 10:

WEND UW AANGEZICHT AF VAN MIJN ZONDEN, EN DELG AL MIJN ONGERECHTIGHEID UIT.

‘Wend Uw aangezicht af van mijn zonden,’ of: verberg Uw aangezicht voor mijn zonden. Dat betekent: let niet zozeer op mijn werken, want als U ze voor Uw aangezicht en gericht stelt, zijn het louter zonden. Daarom zegt de dichter niet: wend alleen mijn zonden af van Uw aangezicht, alsof er toch nog enkele werken zouden zijn die wél voor het aangezicht van God zouden kunnen bestaan – nee – God moet Zijn aangezicht van al onze zonden afkeren, zodat niet alleen de werken maar ook wijzelf kunnen blijven en bestaan. Dat wil zeggen: dat Hij uit genade niet toerekent wat van nature zonde zou zijn. Zoals ook in een andere Psalm staat: ‘Zalig is hij aan wie de overtredingen vergeven zijn’ (Psalm 32:1).

‘En delg al mijn ongerechtigheid uit.’ Dat betekent: vergeef mij al wat er nog aan mijn gerechtigheid ontbreekt. Net zoals ik gebeden heb dat U Uw aangezicht zou afkeren van het verkeerde dat nog aanwezig is. Want, zoals we al zeiden, voor God hebben al onze werken dát, wat ze niet moesten hebben. Dat wil zeggen: ze worden gedaan in de zonden, waarin we geboren zijn. Ook hebben ze niet wat ze wél moesten hebben, namelijk: ze hebben geen volkomen en volmaakte zuiverheid, want daarvan zijn we door de val van Adam beroofd.

VERS 11:

SCHEP IN MIJ, O GOD, EEN REIN HART, EN VERNIEUW IN MIJN BINNENSTE EEN RECHTE GEEST.

‘Schep in mij, o God, een rein hart.’ Schone handen en mooie woorden in uitwendige schijn zijn niets bijzonders en komen voort uit menselijke kracht. Maar een rein hart – vrij van liefde tot de wereldse dingen – dat is het werk van de Schepper en van Goddelijke macht. De Schrift zegt immers dat niemand een rein hart heeft (vgl. Genesis 8:21, Spreuken 20:9 en Romeinen 3:4). Daarom zijn alle mensen zondaars voor God, voor Wie het hart open ligt, zoals onze hand of ons werk openligt voor onze medemens. In het hart bevindt zich de waarheid, die God liefheeft. Deze inwendige gerechtigheid wordt in dit leven echter nooit volkomen verkregen en toch moet ze steeds gezocht worden.

‘En vernieuw in mijn binnenste een rechte geest.’ Een kromme geest is de geest van het vlees en de geest van Adam, die in alle dingen zichzelf op het oog heeft en het zijne zoekt. Deze geest is ons aangeboren. De oprechte geest is de goede wil, die geheel op God gericht is en alleen God zoekt. Deze moet nieuw geschapen worden en in het binnenste van ons hart geschonken worden door God, opdat er geen bedrog in onze geest is, maar wij de wil van God liefhebben met ons hele hart.

VERS 12:

VERWERP MIJ NIET VAN UW AANGEZICHT, EN NEEM UW HEILIGE GEEST NIET VAN MIJ.

‘Verwerp mij niet van Uw aangezicht.’ Dat gebeurt namelijk wél met alle mensen die zichzelf van hun eigen aangezicht níét verwerpen, en met dat al ook niet bezorgd zijn dat ze van het aangezicht van God verworpen zullen worden. Ja, ze plaatsen zich – vol zelfverheffing – vóór het aangezicht van God, daarom worden ze door God vernederd en verworpen. Ze menen immers dat ze rein en vroom en verlicht zijn en dus onverwerpelijk. Maar de anderen, die zeggen ‘verwerp mij niet van Uw aangezicht,’ zij voelen en weten dat ze terecht verwerpelijk zijn vanwege hun zonden. Daarom komen ze al bij voorbaat vol vrees en deemoed vergeving vragen voor datgene waarop de anderen met hun heiligheid zo trots zijn.

‘En neem Uw Heilige Geest niet van mij.’ Want uit mijzelf ben ik zeer zondig. Uw Geest moet mij heilig maken en steeds weer heiligen. Ook is – zonder de Heilige Geest – geen gave [= begaafdheid] of genade voldoende voor God.

VERS 13:

GEEF MIJ OPNIEUW DE TROOST VAN UW ZALIGHEID, EN BEVESTIG MIJ MET EEN GEWILLIGE GEEST.

‘Geef mij opnieuw de troost van Uw zaligheid,’ want door Adam en de zondeval hebben we die troost allemaal verloren. Deze troost moet ons zonder verdienste uit genade opnieuw gegeven worden. Deze tekst betekent dus: geef mij opnieuw een vrolijk, gerust geweten in Uw zaligheid.

‘En bevestig mij met een gewillige geest,’ of: de vrijmoedige geest mag mij bewaren. Dat wil zeggen: bewaard door de Heilige Geest, Die gewillige mensen schept. Dat zijn mensen die niet uit vrees voor straf of uit verkeerde liefde God dienen. Want alle mensen die uit vrees dienen, blijven niet langer standvastig en volhardend dan dat deze vrees duurt. Ja, ze staan onder zekere dwang en dienen God met tegenzin. Als er geen hel tot straf was, zouden ze Hem helemaal niet dienen. Evenmin zijn zij standvastig die God slechts uit liefde tot het loon of om voordeel dienen. Want als ze geen loon meer krijgen of als het geen voordeel meer oplevert, houden zij er ook mee op. Deze mensen hebben allemaal geen vreugde in de zaligheid van God. Ze hebben ook geen rein hart – geen oprechte geest – maar hebben zichzelf meer lief dan God. Zij echter die uit een goede, oprechte wil God dienen, zijn standvastig in de dienst van God. Hoe het ook loopt, mee of tegen, in voor- en in tegenspoed. Want ze zijn met een edele, voortreffelijke en vrijwillige geest standvastig gemaakt door God. Want het woord ‘vrijwillige geest’ dat hier gebruikt wordt, betekent in het Hebreeuws ook een gewillige of goedwillige, dus: een ongedwongen geest. Wat onder dwang gedaan wordt, houdt men niet lang vol, maar wat men gewillig doet, daarin alleen blijft een mens standvastig voortgaan.

VERS 14:

IK WIL DE OVERTREDERS UW WEGEN LEREN, EN DE ZONDAREN ZULLEN ZICH TOT U BEKEREN.

‘Ik wil de overtreders Uw wegen leren, en de zondaren zullen zich tot U bekeren.’ Dat betekent: ik wil of zal nu nooit meer de gerechtigheid en de wegen van de mensen leren, zoals de verwaande heiligen doen, maar de weg van genade en van Uw gerechtigheid. Want zó komen zondaren tot U en worden ze waarachtig bekeerd. Want door menselijke gerechtigheid raakt men steeds verder van God af. Dat komt door de eigendunk en verwaandheid die onvermijdelijk dáár is waar genade ontbreekt.

VERS 15:

ACH GOD, GOD VAN MIJN ZALIGHEID, VERLOS MIJ VAN BLOEDSCHULDEN,
EN LAAT MIJN TONG MET VREUGDE UW GERECHTIGHEID ROEMEN.

‘Red mij van de bloedschulden, o God, Die de God van mijn zaligheid bent.’ Bloedschuld wil zeggen: dat men de dood verdiend heeft. Voor God zijn er naar de wet verschillende zonden die met de dood gestraft moeten worden (vgl. Romeinen 2 en Deuteronomium 27). David doelt hier echter in het bijzonder op zijn eigen zonde die hij daadwerkelijk tegen Bathseba en Uria begaan had en waardoor hijzelf de dood verdiend had.

‘Laat mijn tong met vreugde Uw gerechtigheid roemen.’ Dat betekent: ik wil nu niet meer over de gerechtigheid van mensen prediken, ook zal ik hun werken niet prijzen, maar alleen Uw werken moeten geprezen worden. Niets gaat Uw gerechtigheid te boven, waardoor alle rechtvaardigen gerechtvaardigd zijn en buiten deze gerechtigheid alle mensen zondaren zijn. Want wie door U niet gerechtvaardigd wordt, die wordt door zijn werken nooit rechtvaardig. Daarom staat er: *Uw gerechtigheid*. U geeft ze ons uit genade en wij verkrijgen ze niet door werken. En daarom:

VERS 16:

HEERE, OPEN MIJN LIPPEN, EN LAAT MIJN MOND UW LOF VERKONDIGEN.

‘HEERE, open mijn lippen.’ Dat betekent: geef mij moed en kracht om deze gerechtigheid, vrijmoedig en onbevreesd te prediken als ik tegenover goddelozen en huichelaars sta.

‘En laat mijn mond Uw lof verkondigen,’ of: zodat mijn mond Uw roem verkondigt. Dat betekent: laat mij door Uw kracht vrijmoedig en onbevreesd zijn om alle mensen te bestraffen en ervan te overtuigen, dat ze zondaren zijn. Dat er niets in hen is, wat lof of eer verdiend heeft, maar dat ze slechts vergelding en straf verdiend hebben. Dit alles, opdat ze erkennen dat U alleen lof en eer toekomt, omdat U alleen de gerechtigheid eigen is en de wijsheid en al het andere. Want niemand kan U eren en loven, tenzij hij zichzelf mishaget en afkeurt. Niemand kan U wijsheid en gerechtigheid toekennen, dan door die zelf te verliezen en in zichzelf louter zonde en dwaasheid te vinden. Deze lof en eer zal mijn tong van U verkondigen – als U haar los maakt en mijn lippen opent. Want wie God niet zendt en in wie Hij niet spreekt, die kan deze leer niet verbreiden en God geen lof toebrengen. Dat men Hem de lof

en de eer geeft is het grootste wat we God kunnen toebrengen. Dit is het enigste wat aan Hem behaagt en alles wat wij hem moeten geven. Daarom zegt David:

VERS 17:

WANT U HEBT GEEN LUST IN OFFERS, ANDERS ZOU IK DIE BRENGEN, EN BRANDOFFERS BEHAGEN U NIET.

'Want U hebt geen lust in offers, anders zou ik die brengen, en brandoffers behagen U niet.' Dat betekent: U wilt dat niemand zichzelf, maar dat ieder U lof en eer geeft vanwege Uw gerechtigheid en wijsheid. Daarom vraagt U niet naar het offer en dus nog veel minder naar de andere, geringere, goede werken, aangezien het offer toch wel het grootste van alle goede werken is. U wilt U ontfermen en geen Rechter zijn. U wilt niet aanzien hoe vroom we uit onszelf willen worden, maar hoe vroom we door U willen worden. Dan zult U geprezen en geëerd worden en niet wij. Dan zullen we niets aan U geven, maar alleen van U nemen: gerechtigheid, wijsheid, waarheid, verdienste, goede werken, enzovoorts. En daarom is het volgende:

VERS 18:

DE OFFERANDEN GODS ZIJN EEN VERBROKEN GEEST - EEN VERBROKEN EN VERSLAGEN HART ZULT U, O GOD, NIET VERACHTEN.

'De offeranden Gods zijn een verbroken geest - een verbroken en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.' Het is alsof David wilde zeggen: al het andere wordt door God veracht, behalve een hart dat vernederd en verbroken is. Want zo'n hart geeft aan God de eer, en rekent zichzelf de zonden toe. Dat hart geeft niets aan God, het neemt slechts van Hem. En zo wil God het ook hebben, opdat Hij waarachtig God zal zijn. Want dat hoort bij God: geven en niet nemen.

VERS 19:

DOE WEL AAN SION NAAR UW WELBEHAGEN, BOUW DE MUREN VAN JERUZALEM.

Doe wel aan Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem.' Als de verwaande heiligen deze leer niet willen aannemen en nog bovendien nog aan andere mensen hun eigen gerechtigheid leren, bewijs U dan toch, o God, aan de anderen – de uitverkorenen – Uw genade. Evenwel niet naar hun verdienste, maar naar Uw welbehagen. Opdat de muren gebouwd worden. Dat wil zeggen: opdat er verlichte mensen in de christenheid mogen opstaan, die andere mensen weiden, hoeden en leren. Namelijk, op een manier dat ze niet door valse, eigengerechte leraren en leringen worden verleid. Want de muren zijn de herders en leraren van de kerk, die wel in het bijzonder [zelf] op deze lering moesten zijn gebouwd.

VERS 20:

DAN ZULT U LUST HEBBEN AAN DE OFFERS DER GERECHTIGHEID, OFFERS DIE GEHEEL VERBRAND WORDEN EN VOLKOMEN OFFERS, DAN ZAL MEN KALVEREN OP UW ALTAAR OFFEREN.

‘Dan zult U lust hebben aan de offers der gerechtigheid.’ Het is alsof David wilde zeggen: dan zullen zij aan U geen bokken, schapen en kalveren meer offeren, maar offers der gerechtigheid, dit is: zichzelf! Want hij offert een offer der gerechtigheid, die aan God geeft wat hij aan Hem schuldig is. Nu zijn we aan God meer schuldig, dan we hebben. Daarom kunnen we Hem niets anders geven, dan door aan Hem alles over te geven wat we hebben. En wel wat wijzelf zijn, en dat met de ootmoedige bekentenis van onze zonde en de erkenning van Zijn gerechtigheid. Namelijk, dat Hij rechtvaardig is, hoe ook Zijn Goddelijke wil met ons zou handelen. Zó te doen en zich zó over te geven is de hoogste gerechtigheid, die een mens [als mens] zou kunnen hebben. Dat is gelijk het goede offer brengen, hetwelk heet: ‘een offer dat geheel verteerd wordt,’ zoals hier verder volgt:

‘Aan offers die geheel verbrand worden en volkomen offers, dan zal men kalveren op Uw altaar offeren.’ In onze taal kan men de Hebreeuwse woorden voor offer niet goed weergeven, omdat wij alleen het ene woordje *offer* hebben, dat bij ons voor allerlei soort van offers gebruikt wordt. Het Hebreeuws echter heeft veel meer namen voor de verschillende offers. Zo heet *sacrificium* het offer dat in de heilige dienst geofferd werd en dat in de wet nadrukkelijk werd geëist. Daaronder waren er die *holocausta* heten. Dat wil zeggen: die geheel verbrand werden en waarvan de priesters of offeraars niets voor zichzelf hielden. Andere heetten *hostiae*, *pacificalae*, *victimae* en dergelijke namen meer. Dat waren speciale offers, die bij bijzondere gelegenheden gebracht werden, zoals tegenwoordig naar aanleiding van bijzondere omstandigheden bepaalde werken, gebeden of handelingen verricht worden.

Nu zegt David: al deze verschillende offers worden eerst dan op de goede manier geofferd, als ze opgenomen worden in het offer, waarmee we Hem alles overgeven. Zoals ze nu geofferd worden gelden ze niet als offer. Nu geldt wat in vers 17 al gezegd werd: ‘U hebt geen welgevallen aan het offer.’ Dit is zo, omdat alle uitwendige offers vergeefs zijn, als het hart voor God niet aangenaam is. Het hart is alleen voor Hem aangenaam als het vóór al het andere al aan Hem geofferd is. Als het hart Hem aangenaam en innerlijk al aan Hem geofferd is, dan zijn ook alle uitwendige werken offers der gerechtigheid en aangenaam voor Hem. Sommige als de geheel verbrandde offers, andere als wettelijk voorgeschreven, weer andere als offers die naar aanleiding van een bijzondere omstandigheid gebracht worden, naar dat God een ieder de genade geeft om te doen in zijn stand.

De kalveren noemt de psalmist echter nog apart, hoewel dat de offerande zijn, waarover juist gesproken wordt. Alsof er tot nu toe nog helemaal geen sprake van geweest was, dat ze geofferd waren geworden, zegt David nog eens: ‘Dan zullen ze de kalveren offeren op Uw altaar.’ Het is alsof hij wil zeggen: nu, in deze tijd is kalveren offeren slechts een zinnebeeldige handeling. Dán echter zullen ze de echte kalveren offeren. Dit is: ze zullen de uitwendige Adamsmens op het kruis offeren, en hem vernietigen en kruisigen met Christus, Wiens kruis het altaar voor alle kalveren is.

AMEN

DE VIJFDE BOETPSALM: PSALM 102

(weergave 1525).

Gebed van een ellendige, die bedroefd is en zijn klacht voor de HEERE uitstort. –

1. HEERE, hoor mijn gebed, en laat mijn geroep tot U komen.
2. Verberg Uw aangezicht niet voor mij in tijden van benauwdheid, neig Uw oren tot mij als ik U aanroep – verhoor mij haastig.
3. Want mijn dagen zijn vergaan als rook, en mijn beenderen zijn verbrand als een brandhout.
4. Mijn hart is neergeslagen en verdord als gras, zodat ik vergeet mijn brood te eten.
5. Mijn gebeente kleeft aan mijn vlees, vanwege de stem van mijn zuchten.
6. Ik ben als een roerdomp in de woestijn, ik ben als een steenuil in verwoeste plaatsen.
7. Ik waak en ben als een eenzame vogel op het dak.
8. Dagelijks smaden mijn vijanden mij - en die mij bespotten, zweren bij mij.
9. Want ik eet as als brood, en meng mijn drank met tranen.
10. Vanwege Uw dreigen en Uw toorn, omdat U mij aangenomen en weggeworpen hebt.
11. Mijn dagen zijn vergaan als een schaduw, en ik verdor als gras.
12. Maar U, HEERE, blijft eeuwig en Uw gedachtenis immer en altoos.
13. Wil toch opstaan, o HEERE, en U over Sion ontfermen, want het is tijd dat U haar genadig bent, en de ure is gekomen.
14. Want Uw knechten hebben haar stenen lief, en zijn haar stof goedgezind.
15. En de heidenen zullen Uw Naam vrezen, en alle koningen op aarde Uw eer.
16. Omdat de HEERE Sion bouwt, en verschijnt in Zijn eer.
17. Hij wendt Zich tot het gebed van de verlatenen, en veracht hun gebed niet.
18. Dat zal beschreven worden voor het nageslacht - en het volk dat geschapen zal worden, zal de HEERE loven.
19. Want Hij ziet vanuit Zijn heilige hoogte - en de HEERE ziet vanuit de hemel op de aarde.
20. Om het zuchten van de gevangenen te horen, en de kinderen des doods te verlossen.
21. Opdat zij te Sion Zijn Naam verkondigen, en Zijn lof te Jeruzalem.
22. Wanneer de volkeren zich verzamelen, en de koninkrijken, om de HEERE te dienen.
23. Hij drukt mijn kracht op de weg neer – Hij verkort mijn dagen.

24. Ik zeg: Mijn God, neem mij niet weg op de helft van mijn dagen - Uw jaren duren immer en altoos.
25. U hebt voorheen de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk van Uw handen.
26. Zij zullen vergaan, maar U blijft - zij zullen alle verouderen als een kleed, als U ze als een gewaad verandert, zullen ze veranderd worden.
27. U echter bent Dezelfde, en Uw jaren nemen geen einde.
28. De kinderen van Uw knechten zullen blijven, en hun zaad zal voor U bestendig zijn.

VERS 1:

HEERE, HOOR MIJN GEBED, EN LAAT MIJN GEROEP TOT U KOMEN.

'HEERE, hoor mijn gebed, en laat mijn geroep tot U komen,' of: - hoor naar mijn geschrei. Dit gebed is een verlangen naar genade. Het roepen of geschrei houdt in dat hij daarmee zijn ellende verklaart, zoals in de volgende verzen beschreven wordt.

VERS 2:

VERBERG UW AANGEZICHT NIET VOOR MIJ IN TIJDEN VAN BENAUWDHEID,
NEIG UW OREN TOT MIJ ALS IK U AANROEP – VERHOOR MIJ HAASTIG.

'Verberg Uw aangezicht niet voor mij.' Dat wil zeggen: wees niet toornig op mij, zoals ik verdiend heb. Want het is een teken van toorn om het aangezicht van iemand af te keren. Het aangezicht tot iemand keren is echter een teken van genade.

'In tijden van benauwdheid,' of: neig Uw oren tot mij wanneer ik in nood ben. Dat betekent ook: verhoor mij wanneer ik bedroefd en in lijden ben. Want de oren neigen is niets anders dan acht slaan op het geroep van een bedroefd hart. Hoewel dit *neigen* eigenlijk ook wil zeggen, dat de dichter niet zo sterk kan roepen of smeken dat het de oren van God bereikt. Daarom bidt hij, dat God Zich tot hem neerbuigt om hem te verhoren.

'Als ik U aanroep, verhoor mij haastig,' of: als ik U aanroep, verhoor mij dan spoedig. Niet alleen wanneer ik vervolgd word en anderen mij laten lijden, zoals hierboven gebeden wordt. Maar ook in alle zorgen en noden van dit leven, want deze Psalm beschrijft hetzelfde als de andere Psalmen. In de eerste plaats: het inwendige lijden dat de heiligen vanwege hun zonden in een boetvaardige geest met zich dragen. In de tweede plaats: de vervolging door anderen, vanwege van het gekruisigde leven.

VERS 3:

WANT MIJN DAGEN ZIJN VERGAAN ALS ROOK, EN MIJN BEENDEREN ZIJN VERBRAND ALS EEN BRANDHOUT.

‘Want mijn dagen zijn vergaan als rook.’ Dat betekent: mijn dagen zijn tot niets geworden en vergeefs en ijdel doorgebracht, zoals rook in de lucht verdwijnt en tot niets wordt. Gelukkig zijn zij, die inzien dat het tijdelijke leven vanwege Adams val enkel ijdelheid is. Zoals ook in de Psalm staat: ‘En hun dagen zijn vergaan in ijdelheid’ (Psalm 78:33). Dat wil zeggen: als rook, want er blijft niets over wat in het komende leven van nut kan zijn. Ja, het is ook hier in de tijd meer een schijn of teken van leven dan het leven zelf. Zoals rook niet meer dan een teken van vuur is, maar niet het vuur zelf.

‘En mijn beenderen zijn verbrand als een brandhout.’ Zoals het vuur door haar hitte alle levenskracht ergens aan onttrekt en het uitdroogt, zo maakt ook het lijden alle vermogens van de ziel dor, krachteloos en werkeloos.

VERS 4:

MIJN HART IS NEERGESLAGEN EN VERDORD ALS GRAS, ZODAT IK VERGEET MIJN BROOD TE ETEN.

‘Mijn hart is neergeslagen en verdord als gras.’ Gras dat gemaaid of afgesneden wordt, verliest zijn levenskracht. Dat wil zeggen: het sap en vocht dat uit zijn wortel opkomt. Het wordt dor en brandbaar. Zo zijn we allemaal in Adam door de duivel neergeslagen en afgesneden van onze Levenskracht, dat is: van God. Door Zijn Goddelijke invloeiingen zouden we groeien en bloeien. Daarom zijn we – sinds we zonder genade zijn – dor geworden en geschikte brandstof voor het eeuwige vuur. Maar het tegendeel zegt de dichter in een andere Psalm, over de levenden: ‘Zij zullen groenen als het gras der aarde’ (Psalm 72:16). Maar een verdord hart is een hart dat geen zin heeft in het eeuwige goed, omdat het vlees alleen groeit en bloeit door het tijdelijke.

‘Zodat ik vergeet mijn brood te eten.’ Zou ik niet mager worden en – als het ware – verdorren, als ik mijn voedsel vergeet? Het Brood voor dorre harten is niets anders dan Christus Zelf. Hij alleen kan onze harten voeden, want het hart moet een eeuwig Brood hebben om verzadigd te worden. Gelukkig zijn zij nog, die vergeten hun Brood te eten, maar dat dan ook weten en erover klagen. Ongelukkig zijn zij die het vergeten, en bovendien dat niet zien, en daarbij ook het klagen vergeten. Zoals de vleselijke zondaren en de verwaande heiligen. Zij zijn verzadigd, dezen met lichamelijke en die met geestelijke goederen.

VERS 5:

MIJN GEBEENTE KLEEFT AAN MIJN VLEES, VANWEGE DE STEM VAN MIJN ZUCHTEN.

‘Mijn gebeente kleeft aan mijn vlees, vanwege de stem van mijn zuchten.’ Zozeer is mijn leven één zuchten en strijden tegen mijn boze natuur geworden, dat ik niet meer dan huid en benen ben. Dat zegt Job ook: ‘Mijn gebeente kleeft aan mijn huid’ (Job 19:20). Daarom wordt onder dit zuchten niet alleen het diepe zuchten van het

lichaam verstaan – dat zo weer voorbij is – maar het gehele leven der boetvaardigheid en het ingespannen verlangen naar genade en troost. ¹⁾ Want zulke mensen ondervinden hoe diep de erfzonde ons verdorven heeft. Maar zij die deze strijd in zichzelf niet voeren, weten ook niet wat hun ontbreekt. Hun gebeente kleeft niet aan hun vlees. Ze zijn juist bloedgezond en hun lichaam is weldoorvoed. Zo staat het ook in de eerste Boetpsalm: ‘Ik ben moede van mijn zuchten’ (Psalm 6:7).

1: Luther schrijft anno 1517 in zijn eerste stelling (van de 95 tegen de aflaat): ‘Als onze Heere en Meester Jezus Christus spreekt: *doet boete, etcetera*, dan wil Hij dat het gehele leven van de gelovigen op aarde een gestadige en onophoudelijke boete zal zijn.’

VERS 6:

IK BEN ALS EEN ROERDOMP IN DE WOESTIJN, IK BEN ALS EEN STEENUIL IN VERWOESTE PLAATSEN.

‘Ik ben als een roerdomp in de woestijn.’ Hier begint het volgende lijden wat ondervonden moet worden, als de wereld en haar wijzen, deze zuchtende en bedroefde mensen bovendien nog gaan vervolgen, verachten en bespotten. Want een rechtschapen leven moet ook gelijk een belachelijk leven zijn, daarom, omdat deze mensen zich afkeren van alles waarheen de anderen zich wenden.

‘Ik ben als een steenuil in verwoeste plaatsen.’ De psalmdichter vergelijkt zich met de eenzame vogels en de vogels die overdag niet tevoorschijn komen. Hij is immers verlaten en veracht. De mensen gaan niet met hem om en verdragen hem niet terwijl het dag is. Dat wil zeggen: wanneer de wereld eer en roem ontvangt. Daarom is zijn leven alsof hij in een donkere en woeste plaatsen verkeert.

VERS 7:

IK WAAK EN BEN ALS EEN EENZAME VOGEL OP HET DAK.

‘Ik waak en ben als een eenzame vogel op het dak.’ Ik ben niet ingeslapen, maar ben wakker gebleven. De wereld slaapt, zoals de apostel vermaant: ‘Laat ons niet slapen als de anderen, maar laat ons waken en nuchter zijn’ (1 Thessalonicenzen 5:6). De tijdelijke goederen toch, zijn in vergelijking met de eeuwige, als droombeelden in vergelijking met de beelden van de werkelijkheid. Zo zegt ook Jesaja dat de zondaren hetzelfde overkomt als een dorstige, die droomt dat hij drinkt, en als hij ontwaakt, is zijn ziel nog steeds dorstig (vgl. Jesaja 29:8). Daarom is dit slapen niets anders dan liefhebben *ván* en vastzitten *áán* de schepselen. Waken echter is het zoeken van de eeuwige goederen en daarnaar uitzien en verlangen. Maar in dit laatste staat de psalmdichter alleen en niemand is met hem, want ze zijn allen in slaap gevallen! En hij zegt ‘op het dak’, alsof hij bedoelt dat de wereld een huis is waarin de mensen opgesloten zijn en in diepe slaap liggen. Ik echter, ben alleen buiten het huis, op het dak. Ik ben nog niet in de hemel maar ook al niet meer in de wereld. De wereld heb ik onder mij en de hemel boven mij. Zo zweef ik dan eenzaam – in geloof – tussen het leven van de wereld beneden en het eeuwige Leven daarboven.

VERS 8:

DAGELIJKS SMADEN MIJN VIJANDEN MIJ - EN DIE MIJ BESPOTTEN, ZWEREN BIJ MIJ.

‘Dagelijks smaden mijn vijanden mij.’ Zij die het leven naar het Woord van God tegenstaan, maar hun eigen leven goed dunken te zijn en daar ook behagen in hebben, oordelen en vonnissen mij onophoudelijk. Ze verwerpen en verachten mijn woord en werk.

‘En die mij bespotten.’ Dat zijn dezelfde vijanden die mij honend en spottend loven. Want dit loven is meer dan een dubbele spot.

‘Zweren bij mij.’ Dat betekent: ze nemen mij als voorbeeld bij hun zweren, vloeken en verwensen, zoals men wel zegt: ‘God mag u ook doen zoals Hij die en die gedaan heeft.’

VERS 9:

WANT IK EET AS ALS BROOD, EN MENG MIJN DRANK MET TRANEN.

‘Want ik eet as als brood.’ Niet dat hij werkelijk as gegeten heeft, maar de Schrift noemt goed eten *brood* en slecht eten *as*. Omdat de rechtvaardigen eenvoudig en sober eten, is hun voedsel niet meer dan *as*, en wel, als het vergeleken wordt met de maaltijden van hen die met overdadig eten en drinken hun tijd doorbrengen. De betekenis van dit vers is dus: mijn voedsel lijkt wel *as* in vergelijking met hun voedsel. Het wil ook zeggen: ik ben zo bedroefd en ellendig, dat niets me meer smaakt. Al zou het zelfs goed eten zijn, dan lijkt het voor mij toch alsof ik *as* eet.

‘En meng mijn drank met tranen.’ Dat betekent: vanwege mijn gewezen smaakt mijn drinken me ook niet meer. Zij drinken en lachen, daarbij zingen ze en zijn vrolijk, want ze horen niet wat God zegt: ‘Zalig zijn, die nu wenen’ en ‘wee u, die nu lacht’ (Lukas 6:21 en 25). Want wat het vlees betreft moet men gekruisigd worden, en zich niet aan wellust overgeven, tenminste, als men goed zal leven.

VERS 10:

VANWEGE UW DREIGEN EN UW TOORN, OMDAT U MIJ AANGENOMEN EN WEGGEWORPEN HEBT.

‘Vanwege Uw dreigen en Uw toorn,’ of: vanwege Uw toorn en gramschap. Het zien van het strenge oordeel en de toorn van God verdrijft alle vleselijke genoegens en maakt zelfs eten, drinken en slapen tot zonde. Dan wordt het lijden zwaar! Zij die gerust leven of op hun gerechtigheid vertrouwen, bespotten deze bedroefde en nederige mensen daarover, zoals in een volgende Boetsalm staat (zie Psalm 143).

‘Omdat U mij aangenomen en weggeworpen hebt.’ Elke ziel, als ze de toorn van God voelt, denkt dat ze nu verworpen en voor eeuwig veroordeeld is.

VERS 11:

MIJN DAGEN ZIJN VERGAAN ALS EEN SCHADUW, EN IK VERDOR ALS GRAS.

‘Mijn dagen zijn vergaan als een schaduw,’ of: mijn dagen gaan voorbij als een schaduw. Mijn tijd is nutteloos voorbijgegaan en er is nu niets meer van over. Zoals van een schaduw niets overblijft, zo blijft er ook niets over van een leven dat in vleselijke en wereldse vreugde doorgebracht wordt. Niemand is hier los van, want het vlees is machtig. Dit betreft alle mensen! Daarom is het leven van ons allen een vruchteloos leven. Gelukkig is nog degene die dit erkent.

‘En ik verdor als gras.’ Het is alsof de dichter wil zeggen: hoe kort en ijdel en bovendien, hoe zondig en vergankelijk is het leven van ieder mens. Daarom: kom toch, o HEERE, Die eeuwig bent en altijd blijft, en geef ons Uw Leven! (vgl. Johannes 16:6). Tot nu toe heeft de dichter zijn nood geklaagd, en in die nood zijn hart naar God uitgestrekt. Nu begint zijn begeerte en verlangen naar het Leven dat in God is, zoals in de Psalmen staat: ‘Mijn ziel dorst naar U’ (Psalm 63:2 en 42:3), en hij roept om Christus en Zijn genade.

VERS 12:

MAAR U, HEERE, BLIJFT EEUWIG EN UW GEDACHTENIS IMMER EN ALTOOS.

‘Maar U, HEERE, blijft eeuwig.’ Ik verga en mijn dagen worden tot niets. Dat is de reden waarom ik genoeg heb van mijn leven, en Uw Leven begeer, dat onvergankelijk is.

En Uw gedachtenis immer en altoos.’ Dat betekent: zoals Uw Leven in eeuwigheid blijft, zo blijft ook Uw Naam en gedachtenis in eeuwigheid. Mijn naam vergaat echter bij het vergaan van mijn leven, zoals in de Psalm staat: ‘Hun gedachtenis is vergaan als een klank’ (Psalm 9: 7). Daarom, mijn God, hoe kom ik van mij tot U, zodat mijn leven en naam ook eeuwig blijft? Ik ben helaas te ver en te diep bij U vandaan.

VERS 13:

WIL TOCH OPSTAAN, O HEERE, EN U OVER SION ONTFERMEN, WANT HET IS TIJD DAT U HAAR GENADIG BENT, EN DE URE IS GEKOMEN.

‘Wil toch opstaan, o HEERE, en U over Sion ontfermen.’ Ik kan niet tot U komen, daarom, mijn God, sta op, en komt U tot mij en breng mij tot U. Het woordje *opstaan* ziet op de heerlijke en genadige komst van God in het vlees. Want in de tijd dat deze Psalm gedicht is, stond Jeruzalem onbewogen. Daarom mag dit klaaglijk roepen en smeken niet als een verzoek om tijdelijke hulp uitgelegd worden. Het ziet op Christus en Zijn rijk, want in Christus is Hij tot ons gekomen om ons tot Zich op te heffen. In Christus heeft Hij Zich ontfermd over Sion – dat is Zijn volk.

‘Want het is de tijd, dat U haar genadig bent.’ De tijd der genade en zoals de heilige Paulus zegt: ‘De volheid des tijds’ (Galaten 4:4).

‘Want het is tijd,’ of: het tijdstip is gekomen. Dat wil zeggen: de tijd dat U Zelf komt. God geeft geen genade, tenzij het de geschikte tijd is. Wat dat inhoudt, staat in het volgende vers:

VERS 14:

WANT UW KNECHTEN HEBBEN HAAR STENEN LIEF, EN ZIJN HAAR STOF GOEDGEZIND.

‘Want Uw knechten hebben haar stenen lief.’ De dichter spreekt over Jeruzalem als over een stad die gebouwd moet worden. Een stad waarvoor de stenen en aarde al klaar liggen, zodat het een lust voor het oog is. Hij heeft het hier over een geestelijk gebouw, want – zoals gezegd – Jeruzalem stond destijds nog in al haar heerlijkheid. Daarom is de betekenis is: HEERE, kom spoedig en bouw. Het is gereed. De stenen en het kalk [= het cement] en al het nodige is er. Het is gereed, zo mooi en veel, dat Uw knechten graag mee zouden willen helpen met bouwen. Dat wil eigenlijk zeggen: men wil het evangelie graag horen en leren. Dat is ook de goede tijd voor het evangelie, wanneer men er naar verlangt en uitziet. Op deze manier spreekt Christus ook: ‘Kijk naar het graan, want het is wit om te oogsten’ (Johannes 4:35). En in Lukas: ‘Veel koningen en profeten zouden graag gezien hebben, wat u nu ziet’ (Lukas 10:24).

‘En zijn haar stof goedgezind.’ De psalmist noemt het stof *Jeruzalem*. Dat is: de uitgegraven aarde, waar men leem en klei uit maakt, waar ook Adam van gemaakt is (vgl. Genesis 2:7). Maar eigenlijk wijst hij hiermee – op een verborgen manier – aan dat de behoeftigen en armen het evangelie begeren te horen, zoals Mattheüs zegt: ‘Aan de armen wordt het evangelie verkondigd’ (Mattheüs 11:5).

VERS 15:

EN DE HEIDENEN ZULLEN UW NAAM VREZEN, EN ALLE KONINGEN OP AARDE UW EER.

‘En de heidenen zullen Uw Naam vrezen.’ Naar deze toekomst en naar dit rijk van God verlangt hij, waar niet alleen de Joden, maar ook alle heidenen in begrepen zijn. Zoals de Psalm zegt: ‘Eis van Mij dan zal Ik U de volkeren geven tot een erfdeel, en de einden der aarde tot een eigendom’ (Psalm 2:8). Het is dus duidelijk op welk Sion hij doelt.

‘En alle koningen op aarde Uw eer.’ Dat betekent: door het evangelie zullen ze Uw kracht en macht in Christus belijden en met vreze en ootmoed eren.

Vers 16:

OMDAT DE HEERE SION BOUWT, EN VERSCHIJNT IN ZIJN EER.

‘Omdat de HEERE Sion bouwt.’ Dat betekent: de stad van God, de heilige christenheid, die in Sion begon, zal niet door leringen of werken van mensen gebouwd worden, maar door het Woord en de genade van God alleen.

‘En verschijnt in Zijn eer.’ Dat betekent: Hij is geopenbaard door Zijn Woord en Geest, zodat men erkent dat Hij alleen alles is en doet, maar dat wij niets zijn. Zo staat het ook in Jesaja: ‘De hele wereld is vol van de kennis des HEEREN’ (Jesaja 11:9). En in de Psalm: ‘De hemelen verkondigen Gods eer’ (Psalm 19:2).

VERS 17:

HIJ WENDT ZICH TOT HET GEBED VAN DE VERLATENEN, EN VERACHT HUN GEBED NIET.

‘Hij wendt Zich tot het gebed van de verlatenen.’ Het kenmerkende van Zijn rijk is dat het bestaat uit ellendige, roepende, biddende mensen, die veel lijden omwille van Hem. Daarom is Zijn ambt en regering niet anders dan zulke armen, ellendigen, stervenden en zondaren te helpen, te verhoren en bij te staan. Zoals in Jesaja geschreven staat: ‘Ik ben gezonden om de armen te prediken.’ (vgl. Jesaja 61:1), en ook in Mattheüs: ‘Komt tot Mij, allen die vermoeid en beladen zijt’ (Matheus 11:28).

‘En veracht hun gebed niet.’ Het is geen rijk zoals de koninkrijken van deze wereld, waar de onderdanen de overheid moeten helpen, betalen en bijstaan. Het is juist een geestelijk rijk, waar iedereen uit allerlei nood aan lichaam en ziel gered wordt.

VERS 18:

DAT ZAL BESCHREVEN WORDEN VOOR HET NAGESLACHT - EN HET VOLK DAT GESCHAPEN ZAL WORDEN, ZAL DE HEERE LOVEN.

‘Dat zal beschreven worden voor het nageslacht.’ Dit evangelie zal men zonder ophouden prediken, schrijven, lezen en gedenken. Het mag niet ophouden tot op de jongste dag. Dit evangelie – en niets anders – zal verkondigd worden aan alle nakomelingen.

‘En het volk dat geschapen zal worden, zal de HEERE loven.’ Zoals de Psalm zegt: ‘Zolang de zon duurt, zal Zijn Naam van kind tot kind voortgeplant worden’ (Psalm 72:17). Een bijzondere eigenschap van deze lering is dat deze lering onder het nageslacht pas echt ingang vindt, wanneer de leraren daarvan gedood en vervolgd worden. Dan wordt God verkondigd en geprezen.

VERS 19:

WANT HIJ ZIET VANUIT ZIJN HEILIGE HOOGTE - EN DE HEERE ZIET VANUIT DE HEMEL OP DE AARDE.

‘Want Hij ziet vanuit Zijn heilige hoogte.’ Want het rijk van Christus is alleen en geheel van God afhankelijk. Hij ziet en kent de onderdanen van dat rijk, en zij zien en

kennen Hem ook. Hij evenwel ziet hen ook vanuit de hemel! Dit vers wil ook zeggen dat het een hemels, geestelijk rijk is, waarin alle ellendigen door God geholpen worden.

‘En de HEERE ziet vanuit de hemel op de aarde.’ Een hemels, geestelijk rijk is het, en toch is het op de aarde, onder de mensen. Maar het is verborgen in het geloof en in de geest.

VERS 20:

OM HET ZUCHTEN VAN DE GEVANGENEN TE HOREN, EN DE KINDEREN DES DOODS TE VERLOSSEN.

‘Om het zuchten van de gevangenen te horen.’ Dat betekent zoals al eerder gezegd is, dat het behoort tot het kenmerkende van Zijn rijk, dat God de Zijnen veel laat lijden. Zijn kinderen worden tot de dood veroordeeld en zijn als slachtschapen, zoals Paulus ook zegt (Romeinen 8:36). Ze zijn daarin echter niet verlaten. In hun harten zijn ze verzekerd dat Hij hun zuchten hoort en van hun ellende weet.

‘En de kinderen des doods te verlossen’, want ‘kinderen des doods’ is een Hebreeuwse uitdrukking voor mensen die overgegeven zijn tot de dood. Zo wordt er ook gesproken over een ‘kind des levens’, een ‘kind der boosheid’, enzovoorts. Want de christenen zijn overgegeven tot de dood, zoals in het zesde hoofdstuk van Romeinen staat [waar Paulus over de Doop spreekt] (Romeinen 6:3).

VERS 21:

OPDAT ZIJ TE SION ZIJN NAAM VERKONDIGEN, EN ZIJN LOF TE JERUZALEM.

‘Opdat zij te Sion Zijn Naam verkondigen.’ Niet de namen van mensen. Want de eer van God en Zijn Naam wordt in de hele christenheid geprezen, namelijk als men verkondigt en gelooft, dat Hij de Helper is van alle ellendige en stervende christenen. ‘En Zijn lof te Jeruzalem.’ Een werkstuk krijgt terecht de naam van de werkmeester. Wie de naam ervan draagt, die krijgt ook de lof. Wie erom geëerd wordt, die moet ook geprezen worden.

VERS 22:

WANNEER DE VOLKEREN ZICH VERZAMELEN, EN DE KONINKRIJKEN, OM DE HEERE TE DIENEN.

‘Wanneer de volkeren zich verzamelen, en de koninkrijken, om de HEERE te dienen.’ Dat herhaalt de dichter, opdat men weet dat het rijk van God wel begint in Jeruzalem, maar toch in alle koninkrijken verbreid wordt. Op die manier geldt ook het Woord en de genade van God tot vergeving van zonden, zowel voor Joden als voor heidenen. En zo moet op alle plaatsen, het kruis en de hulp die daarvan uitgaat, in dagelijkse beoefening blijven, zowel bij Joden als bij heidenen. Want de koninkrijken kunnen zich niet echt op één plaats verzamelen.

VERS 23:

HIJ DRUKT MIJN KRACHT OP DE WEG NEER – HIJ VERKORT MIJN DAGEN.

‘Hij drukt mijn kracht op de weg neer.’ Zo gaat het er aan toe in het rijk van Christus – naar de uitwendige mens – dat Hij Zijn lieve heiligen in dit leven vaak straft, verbreekt, vernedert en toelaat dat ze gemarteld worden. Ze moeten immers geen uitwendige kracht en sterkte hebben, maar inwendige. Maar de wereld, die Hij op haar weg door dit leven verhoogt en sterkt, zal eindelijk ook vernederd worden. Daarom is de profeet vertroost, samen met het geestelijke volk, dat ze met Christus voor een tijd, dat is: ‘op de weg’ – maar niet aan het einde ervan, verdrukt worden.

‘Hij verkort mijn dagen.’ Hij breekt de oude mens af. Dit vers betreft echter wel speciaal de heilige martelaren. Want de apostel Petrus zegt, dat het nu de tijd is, dat het oordeel begint bij het huis van God. Dat wil zeggen: bij Zijn heiligen (1 Petrus 4:17). Het zal echter eindigen bij het huis van de duivel.

VERS 24.

IK ZEG: MIJN GOD, NEEM MIJ NIET WEG OP DE HELFT VAN MIJN DAGEN - UW JAREN DUREN IMMER EN ALTOOS.

‘Ik zeg: Mijn God.’ Hoewel Hij mij verbreekt en verdrukt, wil ik evenwel Hem niet verlaten. Ik wil juist nog meer op Hem hopen, Hem aanroepen en Hem smeken, zoals al Zijn heiligen doen.

‘Neem mij niet weg op de helft van mijn dagen’, of: in het midden van mijn dagen. Hiermee zegt de dichter: ‘Laat mij niet onvoorbereid sterven.’ Zij, die genoeg hebben van dit leven en naar de dood verlangen, zoals David, Abraham en Paulus, worden weggenomen aan het einde van hun dagen, want ze hebben in hun hart al afscheid genomen van dit leven en verlangen naar de dood. Die echter nog vastzitten aan dit leven en het liefhebben, die zijn nog in het midden van hun dagen. Zoals ook koning Hizkia zegt: ‘Ik moet tot de poorten der hel gaan midden in mijn leven’ (Jesaja 38:10 vv). Zij sterven niet gewillig en willen Christus niet gelijkvormig worden in Zijn lijden en dood.

‘Uw jaren duren immer en altoos,’ of: Uw dagen nemen geen einde. Dat betekent: gedenk toch Heere, dat U eeuwig bent, maar dat ik maar een korte tijd leef. Niemand kan U ontkomen. De tijd kan mij echter wel spoedig ontgaan, zodat er geen genadetijd meer voor mij overblijft. Uw straf, o Heere, kan niemand ontlopen, want U, Die eeuwig bent zult zeker komen.

VERS 25:

U HEBT VOORHEEN DE AARDE GEGROND, EN DE HEMELN ZIJN HET WERK VAN UW HANDEN.

‘U hebt voorheen de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk van Uw handen.’
Want Christus is naar Zijn Godheid mét de Vader, Schepper van alle creaturen, zoals de apostel in Hebréeën 1:10 dit vers aanhaalt.

VERS 26:

ZIJ ZULLEN VERGAAN, MAAR U BLIJFT - ZIJ ZULLEN ALLE VEROUDEREN ALS EEN KLEED, ALS U ZE ALS EEN GEWAAD VERANDERT, ZULLEN ZE VERANDERD WORDEN.

‘Zij zullen vergaan, maar U blijft - zij zullen alle verouderen als een kleed, als U ze als een gewaad verandert, zullen ze veranderd worden.’ Als de hemelen al niet zullen blijven bestaan, hoeveel minder dan de aarde. Daarom zullen alle schepselen, ook de hemelen, veranderd worden. Deze alle zullen niet vergaan en vernietigd worden, maar vernieuwd.

VERS 27:

U ECHTER BENT DEZELFDE, EN UW JAREN NEMEN GEEN EINDE.

‘U echter bent Dezelfde.’ U zult geen andere of nieuwe God zijn. Dat verstaan de Joden niet als wij zeggen, dat U gelijk Mens én God bent. Ze willen Uw kinderen verwijten dat ze een nieuwe en een andere God hebben, dan de God Die in het begin de aarde gegrond heeft. Maar al worden hemel en aarde veranderd – Uw Wezen blijft hetzelfde.

‘En Uw jaren nemen geen einde.’ Wat Joden en heidenen hier ook over verzonnen hebben, Uw rijk blijft, en Uw volk zal met U zijn in eeuwigheid.

VERS 28:

DE KINDEREN VAN UW KNECHTEN ZULLEN BLIJVEN, EN HUN ZAAD ZAL VOOR U BESTENDIG ZIJN.

‘De kinderen van Uw knechten.’ Dat zijn zij die door de apostelen in de christenheid gedoopt en onderwezen worden, want de predikers zijn de knechten van God.

‘Zullen blijven.’ Kinderen zijn erfgenamen en blijven. Knechten daarentegen, die van God tijdelijk loon ontvangen, hebben geen eeuwige erfenis met de kinderen.

‘En hun zaad zal voor U bestendig zijn’, of: hun zaad zal voor U bestaan. Dat zijn dezelfde kinderen, te weten die in Christus geloven. Zij zijn de geestelijke nakomelingen en erfgenamen. Ja, ze zijn mede-erfgenamen met hun vaders voor God, van eeuwigheid daartoe bereid. Dat blijft onveranderlijk, hoezeer ook dat ze door de wereld voor een tijd verworpen zijn. Het rijk van Christus neemt geen einde.

AMEN

DE ZESDE BOETPSALM: PSALM 130

(weergave 1525)

Een lied in het hoge koor. –

1. Uit de diepte, o HEERE, roep ik tot U.
2. HEERE, hoor naar mijn stem, dat Uw oren acht wilden geven op het geschrei van mijn smeken!
3. Als U wilt acht slaan op de zonde, Heere, wie kan dan bestaan?
4. Want bij U is vergeving, opdat men U zou vrezen.
5. Ik heb op de HEERE gewacht, mijn ziel heeft gewacht, en ik wacht op Zijn Woord.
6. Mijn ziel wacht op de HEERE, van de ene morgenwake tot de andere.
7. Israël, wacht op de HEERE, want de barmhartigheid is bij de HEERE, en menigvuldig is bij Hem de verlossing.
8. En Hij zal Israël verlossen uit al zijn zonden.

VERS 1:

UIT DE DIEPTE, O HEERE, ROEP IK TOT U.

‘Uit de diepte, o HEERE, roep ik tot U.’ Dat zijn schone, hartstochtelijke en zeer diepgaande woorden, die voortkomen uit een eerlijk, berouwvol hart, dat grondeloos diep in zijn ellende verzonken is. Ja, zij alleen zijn in staat deze woorden te verstaan, die het zelf zo voelen en ondervinden. We zijn allen in diepten en in grote ellende, maar we voelen niet allen waar we zijn.

‘Roep ik tot U.’ Het geroep betekent hier niets anders dan een sterk, ernstig verlangen naar de genade van God. Dit verlangen zal in een mens niet beginnen, als hij niet inziet, in welke diepten hij ligt

VERS 2:

HEERE, HOOR NAAR MIJN STEM, DAT UW OREN ACHT WILDEN GEVEN OP HET GESCHREI VAN MIJN SMEKEN!

‘HEERE, hoor naar mijn stem, dat Uw oren acht wilden geven op het geschrei van mijn smeken.’ Dat betekent: U zwijgt, U verlaat mij, U gaat aan mijn ellendig geschrei voorbij! Niemand toch kan mij hier helpen, dan U alleen! Daarom, laat Uw oren acht geven op mijn geschrei en het opmerken. Dit woord spreekt de ziel, als ze ondervindt, dat geen schepsel haar gejammer horen wil. Ja, als het haar voorkomt, dat God Zelf en alle schepselen haar tegenstanders zijn. Daarom volgt er:

VERS: 3:

ALS U WILT ACHT SLAAN OP DE ZONDE, HEERE, WIE KAN DAN BESTAAN?

‘Als U wilt acht slaan op de zonde.’ Dat betekent: als U de zonde in gedachte wilt

houden, daarop blijft zien en ze niet wilt vergeven. U toch alleen bent een genadige en machtige Vergever. Behalve U is er niemand die de zonde kan vergeven.

‘HEERE, wie kan dan bestaan?’ Wat zou het mij voor nut doen, als alle schepselen mij genade bewezen, mijn zonde als niets achtten en mij vergeving schonken, als God ze opmerkt en in gedachte houdt? En wat zou het mij schaden, al zouden alle schepselen mij de zonde toerekenen en ze niet vergeven, als God ze vergeeft en er geen acht op slaat? Dit is het, wat ook de volgende Boetpsalm zegt: ‘O God, ga niet in het gericht met Uw knecht, want voor U wordt geen levend mens rechtvaardig bevonden’ (Psalm 143:3). Dit is dan ook de aanleiding geweest is tot het ontstaan van deze Psalm, namelijk het zien van het strenge oordeel van God, Die geen enkele zonde ongestraft kan en wil laten. Wie het oordeel van God veracht, vreest niet. Wie niet vreest, roept niet om hulp. Wie niet om hulp roept, vindt geen genade. Daarom moet in een gerechtvaardigd mens altijd weer de vrees voor het oordeel van God leven, en wel vanwege de oude mens, die een vijand en tegenstander van God is en blijft. Naast deze vrees is er de hoop op genade met het oog op de barmhartigheid van God. Want bij de vrees voegt zich de hoop op barmhartigheid, vanwege de nieuwe mens, die ook een vijand van de oude mens is en dus met het oordeel van God instemt. Op die manier staan vrees en hoop naast elkaar. Zoals het oordeel van God de vrees wekt, zo veroorzaakt de vrees het roepen, en op het roepen volgt de genade. En zolang de oude mens leeft, kan de vrees – dit is het kruis en de dood – niet ophouden, want hij mag het oordeel van God niet vergeten. Wie echter zonder kruis en zonder vrees en zonder oordeel van God leeft, die leeft niet goed. Hij is de mens van wie in de Psalm het woord staat: ‘Voor zijn ogen zijn Uw oordelen weggedaan en hij zegt: ik zal nooit meer bewogen worden, mij kan geen kwaad overkomen’ (Psalm 10:6).

VERS 4:

WANT BIJ U IS VERGEVING, OPDAT MEN U ZOU VREZEN.

‘Want bij U is vergeving.’ Daarom is ook nergens anders een schuilplaats, waar een mens in veiligheid en zekerheid zou kunnen verkeren. Want, zoals de heilige Paulus zegt: ‘Als God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn?’ (Romeinen 5:31). Op dezelfde manier moet men ook zeggen: wie zal vóór ons zijn, als God tegen ons is? Want bij Hem alleen is vergeving, en dit op een manier dat geen goed werk daarbij helpen kan. Wie echter voor God wil bestaan, die moet alleen roemen in genade maar niet in werken.

‘Opdat men U zou vrezen.’ Dat is hetzelfde, wat boven gezegd is: Wie God niet vreest, roept niet om hulp. Hij zal ook geen vergeving ontvangen. Om de genade van God te verkrijgen, moet men Hem dus vrezen, en wel Hem alléén vrezen, omdat ook Hij alléén degene is Die vergeeft. Want wie iets anders vreest dan God, die verwacht van dat andere gunst en genade en vraagt niet naar God. Maar wie God vreest, die begeert Zijn genade en vraagt niet naar al datgene, dat buiten God is. Hij weet immers, dat niemand hem kwaad kan doen, als God hem genadig is.

VERS 5:

IK HEB OP DE HEERE GEWACHT, MIJN ZIEL HEEFT GEWACHT, EN IK WACHT OP ZIJN WOORD.

‘Ik heb op de HEERE gewacht,’ of: ik verwacht de HEERE. Tot nu toe heeft de psalmist zijn vrees beschreven, namelijk het kruis van de oude mens, hoe men dát moet dragen en daarmee moet omgaan. Nu beschrijft hij zijn hoop – het leven van de

nieuwe mens – en vraagt: hoe men zich dáárin gedragen moet. Want deze twee stukken worden in alle Psalmen, ja in de hele Heilige Schrift geleerd. Want God handelt zo wonderlijk in Zijn kinderen, dat Hij ze rustig door dingen die tegenstrijdig zijn – dus die nooit met elkaar in overeenstemming te brengen zijn – zalig maakt. Want hoop en wanhoop staan tegenover elkaar. Te midden van wanhoop moeten de kinderen van God nog hopen! Vrees is immers niets anders dan het begin van de wanhoop, en hoop het begin van de verlossing. Deze twee dingen die naar hun natuur tegengesteld zijn, moeten tegelijk in ons leven: de oude en de nieuwe mens. De oude mens moet wanhopen, vrezen en ondergaan. De nieuwe mens moet hoop krijgen, standhouden en sterker worden. Beide moet in één mens tegelijk plaats vinden! Het is ermee als met een beeldhouwer: juist door het hout, dat niet tot het beeld behoort, weg te hakken en uit te snijden, zorgt hij ervoor dat het beeld zijn juiste vorm krijgt. Zo ook ín de vrees – die de oude mens weghakt – groeit de hoop, die de nieuwe mens vormt.

Daarom zegt hij in de Psalm: 'Ik heb op God gewacht', daarmee wil hij zeggen: in mijn geroep om hulp en onder mijn kruis ben ik niet weggevlucht of wanhopig geworden. Ik heb ook niet op werken vertrouwd maar alleen verlangd naar de genade van God. Ik wacht tot het mijn God behaagt mij te helpen. Nu zijn er velen die aan God doel, manier, tijd en maat voorschrijven en Hem – om zo te zeggen – zelf aanwijzen, hoe ze naar hun zin geholpen wensen te worden. Als dat dan niet precies zo gebeurt, geven ze de moed op of proberen – als ze dat kunnen – ergens anders hulp te krijgen. Zulke mensen zien niet uit naar God, ze wachten niet op Hem. God moet op hen wachten. Hij moet dadelijk klaar staan en niet op een andere manier helpen, dan zij Hem hebben voorgeschreven. Maar die op God wachten, bidden om genade en laten het dan verder aan de goede wil van God over om te bepalen, wanneer, hoe, waar en waardoor Hij helpen wil. Aan Zijn hulp twijfelen ze niet. Zij zeggen ook niet, wat voor soort hulp het moet zijn, al laat ze ook nog zo lang op zich wachten. Want wie zelf de hulp wil noemen en bepalen, krijgt geen hulp, want hij wacht niet werkelijk en wil zich niet schikken in Gods raad, wil en uitstel.

'Mijn ziel heeft gewacht,' of: mijn ziel verwacht. Dat betekent: mijn ziel is een wachtend en verlangend ding geworden, alsof hij wilde zeggen: heel het bestaan en leven van mijn ziel is niets anders dan louter wachten óp en verlangen náár God geweest. Dat zou in het Latijn zó uitgedrukt kunnen worden: *Sustinui dominum, susten-trix seu expectatrix fuit anima mea*: mijn ziel is een wachteres geworden. Daarin wordt het vaste, voortdurende wachten uitgedrukt. Dat is een wachten, waarbij de ziel niets ervaart, dan dat ze verlangt en wacht, zoals het in de Psalm staat: 'Verlangend heb ik naar de HEERE verlangd' (Psalm 40:2, Vulgaat). Dat is ook hier bedoeld: ik heb zo innig naar God verlangd, dat mijn ziel een wachteres geworden is. Haar hele leven is één uitzien, hopen en verwachten geworden.

'En ik wacht op Zijn Woord.' Dat betekent: op Zijn belofte en op Zijn toezegging, want buiten het Woord van God [dus: buiten Christus] hoop en verwachting te hebben, is God verzoeken. Dit is nu eenmaal de natuur van de innerlijke [nieuwe] mens, dat hij voortdurend verlangen, hoop, vertrouwen en geloof koestert naar en op God. Daarom laat God hem ook niet aan zijn lot over. God, heeft immers genade en hulp beloofd aan alle mensen, die op Hem vertrouwen, zich op Hem verlaten en naar Hem verlangen. Juist dit Woord en deze belofte van God is het, wat de nieuwe mens doet staande blijven.

VERS 6:

MIJN ZIEL WACHT OP DE HEERE, VAN DE ENE MORGENWAKE TOT DE

ANDERE.

‘Mijn ziel wacht op de HEERE, van de ene morgenwake tot de andere [morgenwake].’ Dat betekent: de ziel heeft haar aangezicht altijd naar God gekeerd en wacht gespannen op Zijn komst en hulp, hoe lang dat het wachten dan ook duren mag. Zoals ook in de Psalm staat: ‘Onze ogen zien voortdurend op onze God, tot Hij Zich over ons ontfermt’ (Psalm 123:2).

De Schrift deelt de nacht in vier delen en noemt die delen van de nacht *waken of wachten*. Dit houdt verband met het gebruik dat nachtwachten – zij die ‘s nachts de stad bewaken en op de komende en gaande man moeten letten – elkaar aflossen. Iedere wake heeft drie uren: de eerste van 6 tot 9, de tweede van 9 tot 12, de derde van 12 tot 3, de vierde, dat is de morgenwake, is van 3 uur tot de dag aanbreekt, dat is 6 uur. Een diepere verklaring hiervan laten we nu liggen. Het is voldoende om op te merken, dat men van de ene morgen tot aan de andere op God moet wachten. Dat is dus voortdurend en zonder ophouden! Al zou God de hele dag niet willen komen, dan moeten we toch tot de andere dag wachten. Dat de psalmist de morgenwake of morgentijd tweemaal noemt en niet de avond- of middernachtwake, heeft het volgende als reden: bij de morgenstond begint men aan zijn werk, men stopt ermee als de avond valt en rust in de nacht. Hij bedoelt dus te zeggen: als u begint met op God te vertrouwen, houd dan nooit op. Laat avond en nacht voorbijgaan, blijf op uw wachtpost tot het weer morgen wordt. Want de nieuwe mens – zijn werk bestaat immers uit niets anders dan op God wachten en naar Zijn hulp verlangen – moet daarmee niet ophouden, zoals de uitwendige mens dat wél doet met zijn dagelijks werk, en ook doen moet. In deze drie hoge deugden bestaat nu het hele leven [van de nieuwe mens]: in deze drie hoge deugden: in geloof, in hoop en in liefde. De aard en de natuur van deze deugden wordt in de Psalmen beschreven: *affectus et opera eorum*, dat is: haar inwerkingen op het gemoed en het doen van de mens. Daarom is in deze kleine Psalm het hele leven, ja, de hele handel en wandel van de innerlijke [= nieuwe] mens meesterlijk weergegeven. Het is namelijk niets anders dan een zich verlaten op God en een zich in vertrouwen overgeven aan de wil van God alleen.

VERS 7:

ISRAËL, WACHT OP DE HEERE, WANT DE BARMHARTIGHEID IS BIJ DE HEERE, EN MENIGVULDIG IS BIJ HEM DE VERLOSSING.

‘Israël, wacht op de HEERE.’ Dat betekent: met een geestelijk, innerlijk nieuw volk [= de nieuwe mens] is het zo gesteld – zoals we al zeiden – dat zijn gehele leven één vertrouwen, één zich-loslaten, één wachten op en verlangen naar God is. Net als dat Israël – dat het bijzondere volk van God was – op deze manier op God behoorde te wachten. Bovendien is de naam daarmee in overeenstemming, want Israël betekent: *strijder of worstelaar met God*. Allen die nu zozeer op God wachten, dat ze – als het ware – met God strijden of worstelen, zijn echte Israëlieten.

‘Want de barmhartigheid is bij de HEERE.’ God echt kennen, is belijden dat bij Hem louter barmhartigheid en genade is. Dat is de reden dat Israël zozeer op Hem wacht. Zij echter, die God voor een toornige onderdrukker houden, die kennen Hem nog niet op de goede manier. Daarom zullen ze eerder voor Hem vluchten dan op Hem wachten.

‘En menigvuldig is bij Hem de verlossing.’ Dat betekent: bij Hem alleen is de verlossing uit de vele diepten, waarvan hierboven sprake was. En verder bestaat er

geen verlossing, hoewel de verwaande heiligen bij zichzelf genoegdoening en verlossing denken te vinden. Met hun werken willen ze zich eruit helpen, hun eigen helper, verlosser en ontfermer zijn, en op deze manier voor zichzelf waarheid en gerechtigheid verwerven. Maar wat volgt hier nu aan het eind van de Psalm?

VER 8:

EN HIJ ZAL ISRAËL VERLOSSEN UIT AL ZIJN ZONDEN.

‘En Hij zal Israël verlossen uit al zijn zonden.’ Hij, Hij, God Zelf – en niet de mens zelf – zal Israël verlossen. Israël is een zondig volk en kan zichzelf niet verlossen. Daarmee worden de mensen bedoeld die Hem zien en kennen, op Hem wachten en op Hem vertrouwen.

Opmerking: Israël heeft zonde en kan zichzelf niet verlossen. Wat verbeelden zich Moab en Ismaël dan wel, deze verwaande heiligen, die er niets van willen weten, dat de gerechtigheid, waardoor we gerechtvaardigd moeten worden, alleen bestaat in een genadig geschenk van de loutere, onverdiende barmhartigheid van God? Daarom moeten we, wat onszelf betreft, niet barmhartig, maar streng en toornig zijn [namelijk: ten aanzien van onszelf], opdat God ons barmhartig zij en niet tegen ons toont. Want wie [ten aanzien van] zichzelf genadig wil zijn, voor hem wordt God ongenadig. Wie echter voor zichzelf ongenadig is, voor hem is God genadig.

AMEN

DE ZEVENDE BOETPSALM: PSALM 143

(weergave 1525)

Een Psalm van David. –

1. Ach HEERE, verhoor mijn gebed! Hoor naar mijn smeken omwille van Uw waarheid – antwoord mij vanwege Uw gerechtigheid!
2. En ga niet met Uw dienaar in het gericht, want voor U is geen levend mens rechtvaardig.
3. Want de vijand vervolgt mijn ziel – hij heeft mijn leven vernederd tot op de aardbodem. Hij heeft mij neergelegd in donkerheid, zoals de doden van deze wereld [neerliggen].
4. En mijn geest is in mij beangstigd geworden – mijn hart beeft in mijn lichaam.
5. Ik denk aan vroegere tijden – ik heb al Uw werken verkondigd en op de werken van Uw handen heb ik de aandacht gevestigd.
6. Ik heb mijn handen uitgestrekt tot U – mijn ziel verlangt naar U als een dorre landstreek [naar regen]. Sela.
7. HEERE, verhoor mij spoedig – mijn geest bezwijkt. Wendt Uw aangezicht niet van mij, opdat ik niet gelijk word aan hen, die in de hel neerdalen.
8. Laat mij tijdig van Uw barmhartigheid horen, want ik vertrouw op U. Maak aan mij de weg bekend, waarop ik gaan moet, want ik hef mijn ziel tot U op.
9. HEERE, red mij van mijn vijanden – tot U neem ik toevlucht.
10. Leer mij doen naar Uw welbehagen, want U zijt mijn God. Dat Uw goede Geest mij toch op de gebaande weg zou leiden.
11. HEERE, maak mij levend vanwege van Uw Naam – voer mijn ziel uit de vervolging vanwege van Uw gerechtigheid.
12. Vernietig mijn vijanden vanwege Uw genade. Doe allen omkomen, die mijn ziel beangstigen, want ik ben Uw dienaar.

Elke Psalm – heel de Schrift – roept om genade, prijst de genade, zoekt Christus en looft alleen het werk van God. Alle werken van mensen worden echter door de Schrift verworpen. Daarom is deze Psalm, na de voorafgaande, niet moeilijk om te begrijpen. Het is één stem die spreekt! Men moet weten: deze Psalm wordt gesproken in naam van het gehele volk van Christus en tegelijk van ieder afzonderlijk, die tot dat volk behoort. De dagelijkse vijanden van dit volk zijn de wijzen van deze wereld en de in eigen oog rechtvaardigen, die van de genade van God niets weten en ook niets willen weten. Ja, die zelfs door hun vermeende en verblinde heiligheid en goede voornemens verleid, zich verbeelden, dat niemand de genade Gods hoger acht dan juist zij.

VERS 1:

ACH HEERE, VERHOOR MIJN GEBED! HOOR NAAR MIJN SMEKEN OMWILLE VAN UW WAARHEID – ANTWOORD MIJ VANWEGE UW GERECHTIGHEID!

‘Ach HEERE, verhoor mijn gebed!’ Het leven van een heilig mens bestaat meer in het ontvangen ván God, dan in het geven áán God. Het is meer een vroom wórd, dan een vroom zín. Dat bedoelt de heilige Augustinus, als hij zegt: het geloof verkrijgt, wat de wet eist. Daarom is bidden, begeren en zoeken het juiste leven van een innerlijk levend mens. Zoals ook in de Psalm staat: ‘Wie God altijd zoeken, zal niets goeds ontbreken’ (Psalm 34:11). En ergens anders staat: ‘Zoek altijd Zijn aangezicht’ (Psalm 105:4). Omgekeerd – en dat mogen de verwaande heiligen wel goed begrijpen – staat geschreven: ‘Er is niemand die God zoekt’ enzovoort (Psalm 14:2 vv). Deze *heiligen* hebben immers alles al [in zichzelf] gevonden.

‘Hoor naar mijn smeken omwille van Uw waarheid,’ of: omwille van Uw geloof. Niet om mijn waarheid, want die is ijdelheid en bedrog, maar omwille van Uw waarheid [of ook: Uw geloof] die U mij geeft.

‘Antwoord mij vanwege Uw gerechtigheid.’ Niet vanwege mijn gerechtigheid, want die is toch alleen zonde en ongerechtigheid. Het is alsof de psalmist zegt: maak mij door Uw genade waarachtig en rechtvaardig, want ik zie veel mensen, die met hun eigen waarheid en gerechtigheid het echte en goede menen te hebben, en juist op dié manier waar en rechtvaardig willen zijn – o God, bewaar mij toch! Zij willen zelf ook wat zijn, terwijl ze toch niets zijn, onnut zijn, leugenaars zijn, dwazen zijn, zondaars zijn. Hier moet men goed opletten: de woorden ‘Uw waarheid’ en ‘Uw gerechtigheid’ betekenen níét – zoals velen menen – dié waarheid en gerechtigheid, waarmee God Zelf waarachtig en rechtvaardig is. Het is juist alleen die genade waarmee God óns waarachtig en rechtvaardig maakt dóór Christus. Op deze manier spreekt de apostel Paulus in de Brief aan de Romeinen – in de eerste drie hoofdstukken – en noemt dat ‘Gods gerechtigheid’ of ‘gerechtigheid Gods’ en ‘waarheid Gods’, namelijk die ons door het geloof in Christus geschonken wordt. Ook bestaat ‘Gods waarheid’ hier niet alleen in woorden, maar veelmeer in de inhoud of het wezen van Zijn woorden, waarvan alleen de vervulling die genade en barmhartigheid is.

Voorbeeld: een betaalmunt of een nagemaakte gulden is geen echte gulden – maar slechts een afbeelding ervan. Ja, het is oplichterij en zwendel, als ze voor echte guldens moeten doorgaan en gehouden worden – maar een echte gulden is iets dat waar en onvervalst is. Op die manier is ook het leven, het werk en de gerechtigheid van alle verwaande en vermeende heiligen, vergeleken met Gods gerechtigheid en het werk van Gods genade, slechts blinkende schijn en een dodelijk gevaarlijke vervalsing, als men ze voor echt en waar laat doorgaan. Hier is geen sprake van *waarheid*, want de waarheid is alleen eigen aan God. Hij alleen schenkt de echte, volmaakte, goede rechtvaardigheid, die niet ís dan alleen door het geloof in Christus. Het woordje *waarheid* mag daarom ook vanuit het Hebreeuws vertaald worden met *in fide tui*, dat is: in Uw geloof.

VERS 2:

EN GA NIET MET UW DIENAAR IN HET GERICHT, WANT VOOR U IS GEEN LEVEND MENS RECHTVAARDIG.

‘En ga niet met Uw dienaar in het gericht.’ Als zelfs de dienaar van God, die toch zonder twijfel in de genade staat, niet bestaan kan voor het oordeel, maar zijn toevlucht moet nemen tot de barmhartigheid – waar zullen dan de vijanden en zondaren blijven? Ja, waar zullen dan ook de verwaande heiligen blijven, die zo verblind zijn, dat ze zich verbeelden op grond van hun werken, dóór hun goede leven

– verdienste, loon, gunst en dank bij een rechtvaardig God te zullen vinden? Zij vrezen niet, dat het oordeel van God óók over de goede werken zal gaan, ze menen dat dit alleen maar over de verkeerde werken gaat. Alsof zij precies wisten, wat in het gericht van God bij hen als goed of kwaad beoordeeld zal worden!

‘Want voor U is geen levend mens rechtvaardig,’ of: voor Uw ogen is geen levend mens rechtvaardig. Het is alsof hij zegt: in mijn en in de ogen van mensen mag ik als een rechtvaardige beoordeeld worden, maar voor U is niemand die leeft rechtvaardig. Wie echter gestorven is, die is gerechtvaardigd. Dát zegt Paulus: ‘Wie gestorven is, die is gerechtvaardigd van zijn zonden’ (Romeinen 6:7). Deze dood begint tijdens het boetende [of: berouwvolle] leven en duurt voort tot in het graf, zoals het staat in de Psalm: ‘Wij worden dagelijks gedood om uwentwil’ (Psalm 44:23).

VERS 3:

WANT DE VIJAND VERVOLGT MIJN ZIEL – HIJ HEEFT MIJN LEVEN
VERNEDERD TOT OP DE AARDBODEM. HIJ HEEFT MIJ NEERGELEGD IN
DONKERHEID, ZOALS DE DODEN VAN DEZE WERELD [NEERLIGGEN].

‘Want de vijand vervolgt mijn ziel,’ of: mijn vijand heeft mijn ziel vervolgd. Mijn vijanden, dat zijn zij, die mij om hun wijsheid en gerechtigheid altijd weerstaan. En zo heeft iedere Abel een Kaïn, en Izak heeft een Ismaël, Jacob heeft een Ezau, en Christus heeft een Judas, die zijn ziel vijandig is. Ja, vooral in die dingen, die de ziel aangaan – dus in de waarheid [of: geloof] en in de gerechtigheid. Want de hoogmoedigen verdragen het niet dat hun waarheid en gerechtigheid niets zou zijn. Dat is ook de reden waarom ze de echte rechtvaardige mensen, die alleen in Gods waarheid en gerechtigheid leven, vervolgen.

‘Hij heeft mijn leven vernederd tot op de aardbodem,’ of: hij slaat mijn leven tegen de grond. Dat betekent: de anderen leven in eer en zijn hoog gezeten. Zij stijgen in achting in de ogen van mensen vanwege hun uitwendige schijn! Ik moet echter geheel vernederd worden in de ogen van mensen – verworpen en veracht! Want met deze woorden wil de profeet aangeven, wat een veracht ding een mens is, die in de genade en in Christus leeft. Niemand eert hem, integendeel, juist ieder ziet op hem neer en men beschouwt hem als een volkomen onnut, ja een onbruikbaar, gevaarlijk mens in alle dingen, die mensen doen en uitvoeren. Bij wie het nog niet zo ver gekomen is – wie zulke vijanden nog niet heeft – wie al zijn goede werken en woorden, zijn raad en mening nog niet als dwaas, slecht en onbruikbaar beschouwt, die is nog niet op de goede manier tot Christus gekomen. Dat wil ook zeggen: dat hij zélf zijn eigen vijand wordt en zichzelf dat aandoet, wat de anderen hem moesten aandoen. Dus dat hij zichzelf, bij al zijn goede woorden, werken en leven, als een nietsnut en een dwaas beschouwt en zijn eigen hart tot op de bodem doorziet – zonder zichzelf te bedriegen.

‘Hij heeft mij neergelegd in donkerheid, zoals de doden van deze wereld [neerliggen].’ Dat betekent: zij – mijn vijanden – zitten in het licht en zijn bij de mensen bekend en worden geroemd. Zij zijn gevierd en geliefd, mij juist legt Hij neer in volkomen verachting en oneer. Ik ben als een dode, die voor de wereld niet meer meetelt. Zoiets heeft de psalmist ook al eerder gezegd: ‘Ik ben geworden als een nachtraaf, als een eenzame vogel in de woestijn’ (Psalm 102:7). Dit is de werkelijkheid: een rechtvaardige heeft men in geen enkel beroep of ambt nodig. Ja, daarvoor komt hij ook niet in aanmerking. Men wil niets van hem weten en wenst hem niet te kennen. Maar zij, die in een schijn van heiligheid rondstappen, gaapt iedereen aan.

VERS 4:

EN MIJN GEEST IS IN MIJ BEANGSTIGD GEWORDEN – MIJN HART BEEFT IN MIJN LICHAAM.

‘En mijn geest is in mij beangstigd geworden – mijn hart beeft in mijn lichaam,’ of: en mijn geest is in mij bekommerd geworden, mijn hart is in mij bedroefd geworden. Dat betekent: het goede offer, dat God behaagt – zo stond het in de vierde Boetpsalm – is, als de ziel zich van alle troost heeft losgemaakt, die ze bij schepselen vond, als ze ook door zichzelf verlaten en vervolgd wordt, zodat ze volkomen naakt en leeg is en nog slechts op Gods genade wacht. Dat zijn de zaligen, van wie gezegd wordt: ‘Zalig zijn zij, die wenen, want ze zullen getroost worden’ (Lukas 6:21 en Mattheüs 5:4).

VERS 5:

IK DENK AAN VROEGERE TIJDEN – IK HEB AL UW WERKEN VERKONDIGD EN OP DE WERKEN VAN UW HANDEN HEB IK DE AANDACHT GEVESTIGD.

‘Ik heb gedacht aan vroegere dagen.’ Dat betekent ook: dat de mensen, die uitwendig in heiligheid leven, die graag vooraan zitten en in de ogen van anderen willen schitteren, die niet bekommerd of bedroefd zijn, die hun troost en vreugde hebben in het tegenwoordige en in daden van eigen kracht, wijsheid en gerechtigheid, dat zij – zeg ik – God niet nodig hebben! Ik echter, die helemaal arm ben en deze dingen niet bezit, ken geen andere troost dan deze: dat ik er aan denk hoe God al Zijn heiligen vroeger ook gebrek heeft laten lijden, en hoe Hij nog nooit één mens op grond van zijn eigen werken, eigen kunnen of weten of vanwege zijn vroomheid bewaard en verlost heeft. Zo belijdt ook de Psalm: ‘O God, wij hebben het gehoord, onze vaders hebben ons verteld van het werk, dat U eens, in hun dagen, gedaan hebt; hoe U de heidenen verdreven en verslagen hebt, om onze vaders in hun land te doen wonen – want waarlijk – niet met hun zwaard hebben zij het land ingenomen en niet hun kracht heeft hen geholpen, maar Uw kracht en het genadige licht van Uw aangezicht – want dat was Uw welbehagen’ (Psalm 44:2-4), en ze hebben het zélf niet verdiend.

VERS 6 (volgens de originele WA weergave: zelfde tekst als vers 5):

IK DENK AAN VROEGERE TIJDEN – IK HEB AL UW WERKEN VERKONDIGD EN OP DE WERKEN VAN UW HANDEN HEB IK DE AANDACHT GEVESTIGD.

‘En op de werken van Uw handen heb ik de aandacht gevestigd,’ of: ik heb mijn aandacht gewijd aan al Uw werken. Dat wil zeggen: naar de werken van mensen, hoe schitterend ze ook mogen zijn en hoezeer de wereld er op gesteld is, heb ik niet omgezien. Want ik weet, dat ze niemand zalig maken en tot niets anders dienen, dan tot valse, ijdele eer. Maar alle troost, alle hulp en zaligheid is geheel en alleen in Uw werken gelegen. Als U onze werken doet en dus onze werken niet ónze, maar Uw werken zijn, dan zijn ze voor U aangenaam, recht, waar en goed. Maar zij, die de werken van hun eigen licht, hun eigen kracht en hun eigen wijsheid doen en die voor iets groots houden, erkennen deze werken van Uw genade niet. Als echter de psalmist zegt: ‘al Uw werken’, omdat de werken van God ontelbaar zijn, dan moet men dat zo verstaan, dat óók de werken, waarom hij zich als mens bekommert, alle van God zijn, en dat hij geen enkel werk van mensen, wat dan ook, prijzen wil. Want geen enkel werk van geen enkel mens is iets, maar alleen Gods werken zijn iets. Daarom beschrijft de psalmist met deze woorden treffend juist het wezen van de

genade in haar tegenstelling tot het wezen van de natuur.

En verder: het woordje *meditabar*, dat hier door *aandacht wijden* of *aanschouwen* is vertaald, betekent in de Schrift dikwijls hetzelfde als *prediken*, of *spreken*, bijvoorbeeld in deze Psalm: 'De mond van de gerechtvaardigde zal aandacht wijden aan de wijsheid' (Psalm 37:30). Dat betekent: hij zal ze bedachtzaam en met inzicht prediken. Uit dit verkondigen van de werken en de genade Gods komt toch alle nijd en vervolging voort waarover hij in het derde vers geklaagd heeft, namelijk omdat de verwaande heiligen zich niet op Gods genade en werk verlaten, maar op de hulp van hun eigen werken, op hun eigen raad en op hun eigen krachten – in die richting toch gaan hun gedachten!

'Ik heb al Uw werken verkondigd,' of: en op de werken van Uw handen heb ik de aandacht gevestigd. Dat betekent: ik heb hun verteld van de werken van Uw handen en ze daaraan herinnerd, opdat ze niet hun eigen werken groot zouden achten. Maar dat heeft hen geen blijdschap gegeven, en daarom zijn ze mij vijandig geworden. De werken van Gods handen, dat zijn de vromen, die Hij voortbrengt en vormt uit genade. Dat [voortbrengen] gebeurt echter zonder enige medewerking van hun kant – alleen zó zijn en worden ze nieuwe schepselen in Christus. Deze werken [van God] echter bestaan in het doen en lijden, dat God dóór hen werkt, nadat Hij ze op die manier in het aanzijn geroepen heeft. Daarin werken ze mee [namelijk: door hetgeen God in hen werkt, zie Filippenzen 2:13]. Dat is het tweërlei werk van God, waarvan ook de Psalm spreekt: 'Zij hebben nóch de daden van God nóch de werken van Zijn hand begrepen,' en wat er verder volgt (in Psalm 28:5 vv). En in een andere Psalm staat: 'De hemelen verkondigen de eer van God en het firmament verkondigt de werken van Zijn handen' (Psalm 19:2). Dat wil zeggen: de apostelen verkondigen alleen de gerechtigheid, die God ín ons werkt en met geen enkel woord spreken ze over de gerechtigheid, die de mensen zouden menen te kunnen te kunnen krijgen door werken.

VERS 7:

IK HEB MIJN HANDEN UITGESTREKT TOT U – MIJN ZIEL VERLANGT NAAR U ALS EEN DORRE LANDSTREEK [NAAR REGEN]. SELA.

'Ik heb mijn handen tot U uitgestrekt.' Dat betekent: omdat het zó is, dat alles aan Uw werken en aan Uw genade ligt, daarom doe ik niets anders dan naar genade vragen. Ik ben nooit zeker van mijn zaak als het mijn eigen werk betreft, zoals mijn vijanden wél zijn, die hun handen niet tot U uitstrekken. Zij stoppen hun handen liever in hun zakken en hebben niets van U nodig. Ze hebben een welgevallen aan zichzelf. De handen *tot God* uitstrekken, betekent tot God bidden en wel: in de geest! – bidden om dit ene: dat al onze werken aan God mogen worden toegeschreven.

'Mijn ziel verlangt naar U als een dorre landstreek [naar regen].' Zoals een dorre akker naar regen dorst, zo dorst mijn ziel naar Uw genade. Zo staat het in de Psalm: 'Mijn ziel heeft naar U gedorst' (Psalm 63:2), en dat gebeurt uit het inzicht, dat alle werken zonder Gods genade niets zijn – wat de verwaande heiligen niet geloven. Daarom gaan hun gedachten, hun woorden en hun leringen steeds en alleen maar over werken – en wel over hun eigen werken! Ze zijn volkomen verzadigd en dorsten niet naar genade – ze heffen hun handen niet tot God omhoog! Zij beelden zich in, dat hun leven goed en recht én zelfs verdienstelijk zou zijn.

VERS 8:

HEERE, VERHOOR MIJ SPOEDIG – MIJN GEEST BEZWIJKT. WENDT UW

AANGEZICHT NIET VAN MIJ, OPDAT IK NIET GELIJK WORD AAN HEN DIE IN DE HEL NEERDALEN.

‘Verhoor mij spoedig, o, God, mijn geest is krachteloos geworden.’ Eerder is gezegd: een ziel die ontroostbaar is – die niets in zichzelf vindt – is het offer dat God het meest behaagt. Vooral als ze roept om Zijn barmhartigheid. God hoort immers niets liever dan het schreien en dorsten naar Zijn barmhartigheid. Deze dorst echter kan niemand hebben die in zichzelf nog een goed leven vindt en bovendien niet vreest voor het oordeel van God. Nu zegt de psalmist: ‘Ik heb gedorst en naar genade verlangd, zólang dat hij zegt: ik kan niet meer, ik ben helemaal op van het wachten, daarom is het tijd: kom nu met haast en verhoor mij spoedig.’ Dit is tot onze lering gezegd, opdat wij ook geduldig op Gods genade zullen wachten en niet wanhopig worden – ook al laat Hij ons lang wachten.

‘Verberg Uw aangezicht niet van mij, opdat ik niet gelijk word aan hen, die in de hel neerdalen.’ Het uitblijven van de Goddelijke genade en verlossing brengt mee dat de ziel angstig wordt en vreest dat ze verlaten is, ja verdoemd is. Het doel hiervan is toch: dat de ziel zo in spanning gebracht wordt, dat ze overvloediger en grondiger naar genade zou verlangen en op die manier volkomener genade zou ontvangen. De psalmist is nu een, aan Christus gelijkvormig gemaakt, waarachtig mens, die in zijn binnenste geheel geen troost meer vindt en bedroefd van geest is – in voortdurend verlangen naar Gods genade en verlossing. En toch krijgt hij, als hij over dit kruis ook aan anderen wil vertellen en hen daarover wil onderwijzen, niet alleen geen medelijden of begrip, maar verdient daarmee slechts ondank en haat. Op die manier wordt hij – uitwendig en inwendig – met Christus gekruisigd. Want de verwaande heiligen nemen in hun vermetelheid een houding aan alsof ze dadelijk [dus zonder met Christus gekruisigd te zijn] zullen opvaren naar de hemel. Vrees voor de hel en dorst naar de genade kennen ze niet.

VERS: 9

LAAT MIJ TIJDIG VAN UW BARMHARTIGHEID HOREN, WANT IK VERTROUW OP U. MAAK AAN MIJ DE WEG BEKEND, WAAROP IK GAAN MOET, WANT IK HEF MIJN ZIEL TOT U OP.

‘Laat mij tijdig van Uw barmhartigheid horen,’ of: laat mij vroeg Uw barmhartigheid horen. Zoals er in de vierde Boetpsalm stond: ‘Geef mijn oren vreugde en troost’ (Psalm 51:10). Op de zelfde manier staat hier: laat mij Uw genade horen, dat ze in mijn hart zou spreken: ‘Uw zonde zijn u vergeven.’ Op die manier doet het spreken van God de vrede in het hart van Zijn volk dalen. En het ‘vroeg’ betekent: maak haast, vertoef niet, want ik ben moe en kan niet meer wachten.

‘Want ik vertrouw op U,’ of: want mijn verwachting is van U. Laat U dáárdoor bewegen, dat ik geen andere troost zoek, dan Ú alleen. Dat is een heel groot ding: om in het lijden niet bij een of ander mens of bij schepselen hulp te zoeken, maar zich te buigen en tot het einde toe te doorstaan en – in hoop op God – nederig op hulp te wachten. Zulke mensen zijn er niet veel op aarde.

‘Maak aan mij de weg bekend, waarop ik gaan moet,’ of: leer mij de weg, waarop ik gaan moet. Daarmee wordt hetzelfde gezegd als met de woorden uit de tweede Boetpsalm: ‘Ik zal u verstand geven en u leren de weg, die u gaan moet’ (Psalm 32:8). Want de mens kan onmogelijk zichzelf leiden in zijn leven. Hij moet zich dus blindelings aan God overgeven in een echt geloof. Het geloof echter ziet niets, want het is de duistere weg. Daarvan spreekt de Psalm: ‘Duisternis is onder Zijn voeten’ (Psalm 18:10). Daarom zijn het paarden en muilieren, die het licht van de rede

volgen en niet verder willen gaan, dan wat ze zelf recht, Goddelijk en goed dunkt. Wat ze anders voorkomt – wat een zaak van geloof is – daarvoor slaan ze op de vlucht.

‘Want ik hef mijn ziel tot U op,’ of: want ik heb mijn ziel tot U opgeheven. Dat wil zeggen: ik ben al aan Uw wil overgegeven en heb mij daaraan toevertrouwd, want dezen alleen kan God leren en leiden, die hun ziel aan Hem toevertrouwen en die zich laten leiden. Zij echter, die hun ziel toesluiten en verbergen, kan Hij niet leiden. Daarom moet men weten dat de uitdrukking ‘de ziel tot God opheffen’ hetzelfde betekent als ‘de ziel offeren’. Onder het Oude Verbond hief men immers de offers omhoog tot God. De zin is dus deze: ik offer U geen zilver of goud, geen kalveren of schapen, maar mijn hart en mijn ziel, die U alleen als offers – aan U gebracht – aanziet. Zo zegt God zelf: *Praebe, fili, cor tuum mihi*, dat is: ‘Mijn zoon, geef mij uw hart’ (Spreuken 23:26). Het hart – de uitgangen van het leven – die wil God hebben. Daarom zegt de psalmist: *Anima mea in manibus meis semper*, mijn ziel bied ik U voortdurend aan, ik draag haar steeds in mijn handen. Dat is: ik geef haar altijd aan U over en verberg haar niet in mijn boezem. Dit vers is dus een groot gebed, maar zeer goed gesproken. Daaruit blijkt, dat een mens tot zijn God mag zeggen: ziedaar, neem mijn hart en leid U mij naar Uw wil – ik geef mij geheel en al aan U over.

VERS 10:

HEERE, RED MIJ VAN MIJN VIJANDEN – TOT U NEEM IK TOEVLUCHT.

‘Verlos mij van mijn vijanden, mijn God.’ De vijanden zijn hier de wijzen en de heiligen. Hij bidt op deze manier: laat ze mij niet overwinnen en mij niet van U weg, tot zich trekken. Zoals het in de Psalm staat: ‘Laat de vreemden niet machtig worden over mij, dan zal ik rein blijven’ (Psalm 19:14). Want – zoals al eerder gezegd is – de vervolgers van de oprechten zoeken slechts naar middelen om ze te verleiden en tot zich te trekken op hún weg, die hun alleen de juiste toeschijnt. Daarom hebben de vromen de bescherming en bijstand van God nodig, opdat ze staande kunnen blijven in de vervolging. Zo deden de Joden met de apostelen. Met al hun doen en drijven wilden ze niets anders, dan aantonen, dat hun eigen wettische weg en levenswijze de ware was, om de Christenen uit alle macht tot hun zienswijze over te halen.

VERS 11:

LEER MIJ DOEN NAAR UW WELBEHAGEN, WANT U ZIJT MIJN GOD. DAT UW GOEDE GEEST MIJ TOCH OP DE GEBAAANDE WEG ZOU LEIDEN.

‘Tot U is mijn toevlucht – leer mij doen wat U welgevallig is.’ Mijn vijanden hebben U niet nodig, ook Uw onderwijs niet. Daarom vluchten ze niet tot U, ja, ze menen mij te moeten leren en te zeggen, wat ik moet doen. Zij willen allemaal meesters zijn. Maar het is alles ijdel, hol gezwets en onzin. Behoed mij daarom voor hen en wees U Zelf mijn Meester.

Daarom bidt de psalmist: ‘O God, verlos mijn ziel van de bedrieglijke lippen’ (Psalm 120:2). Dat wil zeggen: van valse leringen en de listige tongen, die onder de schijn van waarheid dwaling leren. Zulke predikers zijn er nu nog veel in de christenheid – bij menigten. Slechts weinigen prediken het fundament – dat is Christus.

‘Want U bent mijn God.’ Dat betekent: ik maak voor mijzelf geen afgod van mijn wijsheid en gerechtigheid, zoals mijn vijanden dat doen, maar ik houd mij aan Uw genade en neem Uw wijsheid en gerechtigheid aan – die in U alleen is en eeuwig blijft.

‘Dat Uw goede Geest mij toch op de gebaande weg zou leiden,’ of: dat Uw goede Geest mij toch op de rechte weg brengt. Laat niet toe dat zij mij leiden, of enig ander mens. Want ze brengen iemand op kromme wegen en een boze geest van U leidt ze. Men moet namelijk hierop wel letten: beide geesten zijn van God, de goede en de boze. De boze geest geeft God aan de hovaardigen. Zo staat er van Saul geschreven: over hem regeerde de boze geest van God (1 Samuel 18:10 en 16:14). Dat is de geest van toorn en wrevel, waardoor de mensen voor hún recht en hún waarheid strijden en de goeden vervolgen. Zo staat er ook in Romeinen: ‘God heeft hun gegeven de geest van haat en van toorn’ (Romeinen 11:8). De goede Geest is de Heilige Geest: Die maakt zachtmoedige, vriendelijke en goedgezinde harten, die op de goede weg gaan, waarop ze in alle dingen niets zoeken dan God – en niet zichzelf.

VERS 12:

HEERE, MAAK MIJ LEVEND OMWILLE VAN UW NAAM – VOER MIJN ZIEL UIT DE VERVOLGING OMWILLE VAN UW GERECHTIGHEID.

‘Heere, maak mij levend omwille van Uw Naam.’ Dat wil zeggen: opdat Uw Naam geëerd zou worden. Die wordt echter geëerd, als ontdekt wordt, dat Hij leven en gerechtigheid geeft uit genade, zonder verdienste. Dan immers kan men zeggen: God is goedgunstig, genadig, barmhartig. Dat zijn Zijn namen, die te prijzen zijn. De eigengerechtigte heiligen echter eren hun eigen namen. Zij willen ook levend zijn in hun gerechtigheid. Daarom achten ze Gods gerechtigheid niet. Aan de zondaar geeft Hij die uit genade en zo maakt Hij hem in waarheid levend door Zijn geschonken gerechtigheid. Daarom zegt de psalmist niet: geef mij loon voor mijn gerechtigheid, maar hij zegt: maak mij levend in Uw gerechtigheid. En zo moet inderdaad een christen hier en nu bidden, als hij tenminste werkelijk een christen is en weet dat uitwendige gerechtigheid louter bedrog is.

‘Voer mijn ziel uit de vervolging omwille van Uw gerechtigheid.’ De bidder bidt niet alleen dat hij beschermd mag worden tegen zijn vijanden, die zéér rechtvaardige mensen, maar ook dat hij eindelijk uit hun omgeving mag worden weggeleid. Want al worden de vromen in het midden van hun vijanden beschermd, ze zijn toch nog onder hen als gevangenen, zolang tot ze óf uit hun midden worden weggeleid, óf totdat de vijanden bekeerd en vrienden worden.

VERS 13:

VERNIETIG MIJN VIJANDEN VANWEGE UW GENADE. DOE ALLEN OMKOMEN, DIE MIJN ZIEL BEANGSTIGEN, WANT IK BEN UW DIENAAR.

‘En vernietig in Uw barmhartigheid mijn vijanden.’ Dat betekent: vanwege Uw barmhartigheid en genade, opdat die geprezen en bekend gemaakt mogen worden. Van dit prijzen en erkennen zijn mijn vijanden altijd – en wel zéér – afkerig. Zij prijzen hun gerechtigheid en roemen hun wijsheid.

‘Doe allen omkomen, die mijn ziel beangstigen,’ of: doe allen omkomen, die mijn ziel met aanvechting benauwen. Bedoeld zijn dezelfde ingebeelde mensen, die proberen de zielen der rechtvaardigen in hun strik en dwaling te vangen. In de Psalm staat het woord: ‘De strik is gebroken en wij zijn bevrijd’ (Psalm 124:7). Daarom luidt de Hebreeuwse tekst (naar de mening van de heilige Hieronymus) zo: ‘Allen, die mijn ziel binden of vangen.’

‘Want ik ben Uw dienaar.’ Dat betekent: ik leef in de genade, en daarom dient mijn gehele leven U en niet mij, want ik zoek niet mijzelf, maar U en het Uwe. En dat kunnen ze, die in hun eigen gerechtigheid leven, niet doen. Die dienen zichzelf en zoeken het hunne in alle dingen.

Mocht nu iemand tot mij zeggen: kunt u nu over niets anders spreken dan alleen maar over menselijke gerechtigheid, wijsheid en kracht en niets anders doen, dan altijd maar weer met het oog op Gods gerechtigheid en genade de Schrift uitleggen. Kunt u werkelijk nu niets anders, dan steeds maar op die ene snaar spelen en moet U nu altijd hetzelfde liedje zingen? Dan geef ik dit antwoord: ieder moet maar op zichzelf zien. Wat mij betreft, ik moet bekennen: zo vaak ik minder dan Christus in de Schrift gevonden heb, ben ik nog nooit verzadigd geworden, maar zo vaak ik Christus en meer gevonden heb, ben ik er nooit armer van geworden. Daarom ben ik van mening dat ook dit waar is: dat God – de Heilige Geest – niets meer weet of weten wil dan Jezus Christus. Christus Zelf zegt van God de Heilige Geest: ‘Hij zal Mij verheerlijken. Hij zal niets uit Zichzelf spreken, maar uit het Mijne zal Hij het nemen en het u verkondigen’ (Johannes 16:13 vv).

Christus is Gods genade, barmhartigheid, rechtvaardigheid, waarheid, wijsheid, kracht, troost en zaligheid, door God aan ons gegeven – zonder enige verdienste. Christus zelf – zeg ik – niet, zoals sommigen met blinde woorden zeggen *causaliter*, dat is: ‘door middel van.’ Dat zou immers betekenen, dat Hij de gerechtigheid slechts gééft, dat Hij er Zelf echter buiten blijft. Neen, zo’n gerechtigheid is dood, ja ze is niet eens gegeven, als Christus Zelf er niet in is, zoals de glans van de zon en de warmte van het vuur er niet kan zijn, zonder dat de zon en het vuur er zelf zijn.

Nu zijn er velen, die deze woorden van de genade zo onbelangrijk vinden, dat ze vermetel spreken: wie zou dat niet weten, dat zonder genade niets goeds in ons is? Ze denken op deze manier, dat ze het heel goed begrijpen. Ja, sterker nog: als men hun vraagt, of ze dan hun eigen gerechtigheid voor niets achten, zijn ze gauw klaar met hun antwoord en zeggen: o ja, dáár ben ik zeker van!

Dat is een bedroevende, diepe blindheid, te menen, dat je op de hoogste trap der volkomenheid staat, als je nog niet eens de onderste hebt begrepen, laat staan uit ervaring kent. Want hoe zou een mens hoogmoediger kunnen zijn, dan als hij waagt te zeggen, dat hij rein is van alle hoogmoed en van alle boze neiging? Deze geestelijke hoogmoed is de hoogste en allerergste ondeugd, omdat zijzelf heel goed weten, dat ze nog niet eens rein zijn van vleselijke en menselijke neigingen.

Daarom is er nooit een heilige zo stoutmoedig geweest om van zichzelf te beweren, dat zijn eigen wijsheid en gerechtigheid in zijn eigen ogen niets betekenden. Echte heiligen zijn daarvan niet zo zeker, ze zijn over deze dingen steeds met zichzelf in strijd. – En dan komen ze opnieuw met een bedrieglijk woord en zeggen: ja, maar de zondige neiging op zichzelf is nog geen doodzonde, en ze beweren dat ze heus niet zo blind zijn, dat ze niet zouden weten dat er verschil is tussen ‘dagelijkse’ zonde en ‘doodzonde’. Welbeschouwd zijn ze ondertussen zó blind, dat ze met hun onderscheidingen in de rechterstoel van Christus gaan zitten. Want het mag waar zijn, dat ‘dagelijkse’ zonden ons niet in de verdoemenis brengen, maar van nature zijn er geen ‘dagelijkse’ zonden, dan alleen voor hen, wie God ze uit genade als ‘dagelijkse’ toerekent. Maar dat doet Hij slechts bij Zijn gelovigen, die ze niet licht opvatten.

Daarom is het een heel gevaarlijk iets, van ‘dagelijkse’ zonden te spreken, als men daardoor zekerheid wil ontvangen en dat is een valse troost. Men verzet zich zodoende tegen de echte vrees van God en leert het oordeel van God – op een verborgen manier – als van geen betekenis te achten. Want als het waar is, dat de mens van ieder ijdel woord rekenschap moet afleggen op de jongste dag (Mattheüs

12:36), wie zal dan zo stoutmoedig zijn, zich voor zijn 'dagelijkse' zonden niet vol vrees te wachten, of ze niet te bewenen. Op die manier moet hij toch in ootmoedige vrees en ernstig verlangen naar genade en barmhartigheid verlangen?

AMEN